

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD
ČESKÉ REPUBLIKY

9/2016

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Roman Fiala
Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Věra Kůrková,
JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXVIII, Index 47 301

Číslo 9/2016 vychází 21. 12. 2016

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Dítě	č. 40
Dítě mladší patnácti let	č. 40
Důvody dovolání	č. 42
Maření výkonu úředního rozhodnutí	č. 44
Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku	č. 46
Pokračování v trestném činu	č. 41
Právní omyl	č. 44
Soud pro mládež	č. 42
Společné řízení	č. 42
Trest zákazu činnosti	č. 43
Věcná příslušnost	č. 42
Zajištění nároku poškozeného	č. 45
Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby	č. 41
Znásilnění	č. 40

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Datové schránky	č. 98
Doručování	č. 98
Insolvence	č. 106
Lhůty	č. 99
Odporovatelnost	č. 106
Odvolání	č. 99
Opatrovník (opatrovnictví) právnické osoby (o. z.)	č. 102
Poplatky soudní	č. 97
Právní nástupnictví	č. 105
Promlčení	č. 100
Příslušnost soudu mezinárodní	č. 96
Směnky	č. 103, 104, 105
Smlouva spotřebitelská	č. 104
Společné jmění manželů	č. 103
Spoluvlastnictví	č. 101
Statutární orgán	č. 102
Zajištění závazku	č. 104
Zastoupení	č. 100

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 40

Č. 40

Znásilnění, Dítě, Dítě mladší patnácti let
§ 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku

Jednání pachatele spočívající v násilné souloži vykonané na dítěti mladším patnácti let vykazuje znaky zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Zvláště přítěžující okolnost obsažená v § 185 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, která záleží ve spáchání činu uvedeného v § 185 odst. 1 tr. zákoníku „na dítěti“, se v takovém případě neuplatní. Skutečnost, že trestný čin byl spáchán „na dítěti mladším patnácti let“, je totiž dostatečně vyjádřena použitím § 185 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, které je speciální vůči § 185 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku.

(Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 1. 2015, sp. zn. 6 To 106/2014, ECLI:CZ:VSOL:2015:6.TO.106.2014.1)

Vrchní soud v Olomouci k odvolání obžalovaného M. F. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 16. 10. 2014, sp. zn. 28 T 7/2014, rozhodl tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obžalovaného uznal vinným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku a nově mu uložil trest a rozhodl o náhradě škody.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 16. 10. 2014, č. j. 28 T 7/2014-394, byl obžalovaný M. F. uznán vinným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, kterého se měl dopustit tak, že dne 7. 8. 2013 v době okolo 3:00 hodin v P. přistoupil na chodbě domu k nezletilé LILII^{*)}, která stála u otevřeného okna, uchopil ji ze zadu kolem trupu, dlaní jí přikryl ústa a pohrozil jí zbitím, když nebude potichu, vyvlékl ji z domu směrem ke kolejišti železniční stanice ČD, a. s., P., a poté do křovinatého porostu za trafostanici, jenž je situován v blízkosti podjezdu na ulici K., zde ji opakovaně uhodil dlaní do tváře, svlékl ji, roztáhl ji nohy, které ji držel, a vykonal na ní pohlavní styk, ač mu byl znám věk nezletilé, v důsledku čehož došlo u nezletilé

^{*)} Byl použit pseudonym ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb.

k rozvoji poruchy přizpůsobení s přítomností fobické symptomatiky, sníženého sebehodnocení, úzkostných snů a rozvoji drobných poruch chování.

2. Za to byl odsouzen podle § 185 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání šesti roků nepodmíněně, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

č. 40

3. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byl obžalovaný zavázán povinností nahradit poškozeným VZP ČR, Regionální pobočce O., pobočce pro Moravskoslezský, Olomoucký a Zlínský kraj, O., škodu ve výši 2 548 Kč, LILII, trvale bytem P., škodu ve výši 1 000 Kč.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku si ve lhůtě vymezené v § 248 odst. 1 tr. ř. podal odvolání obžalovaný M. F.

5. V opravném prostředku obžalovaného M. F., který byl zaměřen jak do výroku o vině, tak i do výroku o trestu, bylo napadenému rozsudku vytýkáno, že trpí nejasností a neúplností skutkových zjištění, když se současně nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí. Podle podaného opravného prostředku soud prvního stupně při rozhodování o vině obžalovaného opřel výrok o vině zejména o výpověď poškozené nezletilé LILIE, když ostatní svědci se k věci samé mohli vyjádřit pouze okrajově, případně uváděli to, co se dozvěděli od poškozené. Soud prvního stupně při hodnocení provedených důkazů pominul, že všechny osoby, které byly přítomny v bytě rodičů poškozené LILIE, požívaly v inkriminovanou dobu alkoholické nápoje a tato skutečnost mohla nepochybně jednotlivé svědecké výpovědi značně ovlivnit. Kromě tvrzení poškozené žádné jiné přímé důkazy, které by usvědčovaly obžalovaného z jednání, popsaného ve skutkové větě napadeného rozsudku, neexistují. Ze strany nalézacího soudu bylo rovněž opomenuto i to, že obžalovaný od počátku trestního řízení svoji vinu rozhodně popírá, přičemž doposud žil v podstatě bezúhonným životem a nikdy v minulosti se nedopustil trestné činnosti takového charakteru, pro kterou je nyní trestně stíhán. Ze závěrů znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, který byl vypracován na osobu obžalovaného, vyplývá, že jmenovaný netrpěl v inkriminované době žádnou duševní chorobou ani sexuální poruchou a ve vztahu k poškozené u něj nebyly zjištěny v minulosti a ani v současnosti vztahy bližšího sexuálně charakterizovaného stavu. I přes uvedené skutečnosti však soud prvního stupně pouze na základě tvrzení dvanáctileté dívky, jejíž intelektové schopnosti jsou ve středním pásmu lehké mentální retardace, která byla navíc v inkriminované době v podnapilém stavu, uznal obžalovaného vinným ze spáchání zločinu znásilnění. Závěry znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinické psychologie, ve kterých se znalci vyjadřují k vě-

rohodnosti poškozené nezletilé, je nutno považovat za minimálně sporné. Pokud závěry o vině obžalovaného jsou podloženy pouze výpovědí poškozené a podpůrně pak závěry znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie, který byl vypracován na její osobu, pak je nutno považovat za zcela důvodný požadavek na vypracování revizního znaleckého posudku, který by se opět vyjádřil k otázce věrohodnosti poškozené.

6. I když z lékařské zprávy vyplývá, že poškozená měla mít krátce před tím, než byla lékařsky vyšetřena, pohlavní styk, tato samotná skutečnost ještě neprokazuje, s kým poškozená tento pohlavní styk měla. Tuto skutečnost blíže neobjasňují ani závěry znaleckého posudku z odvětví kriminalistiky, obor genetiky, když navíc rodina poškozené zcela nepochopitelně další důkazy zřejmě zmařila tím, že vyprala oblečení, které měla poškozená v inkriminované době oblečené. Rovněž závěry nalézacího soudu, že obžalovaný byl velmi dobře obeznámen s věkem poškozené, nemají oporu ve výsledcích provedeného dokazování. I když obžalovaný často navštěvoval rodinu poškozené, nikdy nevěnoval jejímu věku větší pozornost a nikdy se o její reálný věk nezajímal.

7. Za nesprávný je nutno považovat rovněž i výrok o trestu, když jeho výši je nutno považovat s ohledem na všechny skutečnosti, které byly uvedeny výše, za nepřiměřený. V petitu podaného opravného prostředku je pak navrhováno, aby odvolací soud napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 16. 10. 2014, č. j. 28 T 7/2014-394, zrušil v celém rozsahu a věc vrátil soudu prvního stupně, případně aby sám ve věci rozhodl tak, že obžalovaného zproští obžaloby v celém rozsahu.

8. Vrchní soud v Olomouci, jakožto soud odvolací, konstatuje, že opravný prostředek byl podán osobou k jeho podání oprávněnou [§ 246 odst. 1 písm. b) tr. ř.], a to ve lhůtě specifikované v § 248 odst. 1 tr. ř. Po přezkoumání obsahu podaného opravného prostředku je možno konstatovat, že splňuje veškeré náležitosti obsahu odvolání, vyžadovaného § 249 odst. 1 tr. ř., ve znění zákona č. 265/2001 Sb.

9. Odvolací soud z podnětu opravného prostředku přezkoumal podle hledisek, která jsou specifikována v § 254 odst. 1, 3 tr. ř., zákonnost a odůvodněnost těch výroků napadeného rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, a to z hlediska vytýkaných vad. K vadám, které nebyly odvoláním vytýkány, přihlížel odvolací soud pouze tehdy, pokud měly vliv na správnost výroků, proti nimž bylo odvolání podáno. S ohledem na to, co již bylo konstatováno výše stran opravného prostředku, který byl zaměřen do výroku o vině, nebyla přezkumná činnost odvolacího soudu ve smyslu § 254 odst. 3 tr. ř. fakticky nikterak omezena. Podle výše citovaného ustanovení trestního řádu platí, že je-li podáno odvolání proti výroku o vině, musí odvolací soud přezkoumat v návaznosti na vytýkané vady vždy i výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad, bez ohledu na to, zda bylo proti těmto výrokům podáno odvolání.

III. Důvodnost odvolání

č. 40

10. Po přezkoumání obsahu napadeného rozsudku, jakož i řízení, které předcházelo jeho vydání, odvolací soud konstatuje, že nebyly zjištěny podstatné vady řízení, které rozsudku předcházelo, a které by byly důvodem pro postup podle § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř. V rámci své přezkumné povinnosti nezjistil odvolací soud ani žádné další vady, které by odůvodňovaly postup podle § 258 odst. 1 písm. b), c), e) a f) tr. ř.

11. Naproti tomu však odvolací soud zjistil v rámci své přezkumné povinnosti, že ze strany soudu prvního stupně došlo k porušení ustanovení trestního zákona, když tento soud posoudil jednání obžalovaného nejen podle § 185 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, ale i podle § 185 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. Uvedené pochybení soudu prvního stupně zakládá důvod pro postup podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. Vzhledem k tomu, že byly splněny veškeré zákonné podmínky, které jsou specifikovány v § 259 odst. 3 tr. ř., odvolacímu soudu nebránila žádná zákonná překážka v tom, aby pochybení nalézacího soudu odstranil v rámci odvolacího řízení.

12. Skutková zjištění učiněná nalézacím soudem má odvolací soud za správná, vzešlá z dokazování provedeného v souladu s trestním řádem a mající oporu ve výsledcích provedeného dokazování. Odvolací soud nemůže akceptovat odvolací námitku obžalovaného v tom smyslu, že napadený rozsudek trpí nejasností a neúplností skutkových zjištění a že se soud prvního stupně nevypořádal se všemi okolnostmi, které byly významné pro jeho rozhodnutí. Nalézací soud dostal rovněž požadavků, které jsou zakotveny v § 2 odst. 5 tr. ř., a dokazování provedl v rozsahu, který je nezbytný pro jeho rozhodnutí tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.

13. Provedené důkazy pak byly nalézacím soudem hodnoceny v souladu s § 2 odst. 6 tr. ř. Přitom bylo z jeho strany dbáno na to, aby byly hodnoceny jak důkazy svědčící ve prospěch obžalovaného, tak i v jeho neprospěch. Samotné odvolání obžalovaného a výtky v něm obsažené, které směřují vůči správnosti skutkových závěrů učiněných soudem prvního stupně, je nutno v daném případě hodnotit jako polemiku s hodnocením důkazů soudem prvního stupně. V této souvislosti považuje odvolací soud za nutné zdůraznit, že hodnocení důkazů je právem a povinností nalézacího soudu, a s ohledem na současnou právní úpravu může odvolací soud do hodnotícího procesu nalézacího soudu zasahovat pouze v omezených případech, a to tehdy, pokud by nalézací soud hodnotil důkazy, které nebyly provedeny v rámci hlavního líčení, nebo pokud by nehodnotil provedené důkazy, eventuálně pokud by hodnocení provedených důkazů bylo v diametrálním rozporu s pravidly formální logiky. Jestliže však soud prvního stupně, jak tomu bylo v konkrétně projednávaném případě, při hodnocení provedených důkazů postu-

poval shora naznačeným způsobem, je takové hodnocení důkazů jeho doménou a odvolací soud není oprávněn do něj jakýmkoliv způsobem zasahovat (§ 263 odst. 7 věta poslední tr. ř.). Skutková zjištění učiněná nalézacím soudem tedy považuje odvolací soud za úplná, když jim nelze vytýkat jakékoliv nedostatky. Soudu prvního stupně je sice nutno vytknout, že odůvodnění napadeného rozsudku je v mnoha směrech stručné, nicméně i přesto lze z odůvodnění napadeného rozsudku zjistit, jakým způsobem soud prvního stupně hodnotil provedené důkazy a zejména jak se vypořádal s obhajobou obžalovaného. Z uvedeného důvodu se odvolací soud s odůvodněním napadeného rozsudku identifikuje, a vzal proto za základ svého dalšího rozhodování bezchybná skutková zjištění soudu prvního stupně.

14. Pokud jde o právní kvalifikaci jednání obžalovaného, pak soud prvního stupně jednání popsané ve skutkové větě výroku napadeného rozsudku posoudil jako zločin znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Uvedené jednání obžalovaného, jehož popis je obsažen ve skutkové větě výroku napadeného rozsudku a má oporu ve výsledcích provedeného dokazování, je nutno podřadit pod zákonný znak základní skutkové podstaty zločinu znásilnění „jiného násilím“. Za násilí ve smyslu § 185 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku se podle konstantní soudní judikatury a praxe považuje použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu znásilňované osoby. Této definici zákonného znaku („jiného násilím“) odpovídá jednání obžalovaného, které spočívalo v uchopení nezletilé poškozené kolem trupu, její vyvlečení z domu, opakované uhození dlaní do tváře, její povalení na zem a následné bránění poškozené v pohybu. Pod zákonný znak „pohrůžka násilím“ je nutno podřadit jak pohrůžku bezprostředního násilí, tak i pohrůžku násilí, které má být vykonáno nikoli ihned, ale teprve v bližší budoucnosti. Přitom je nutné, aby šlo o takovou pohrůžku, z níž by bylo patrné, že násilí bude použito, nepodrobí-li se napadená osoba vůli útočníka. Při aplikaci uvedeného zákonného znaku na tento konkrétní případ bylo nutno mít na zřeteli celkovou situaci, za které byla vyhrůžka pronesena, osobu poškozené i dobu, ve které byla pronesena. Jako příklad takového jednání obžalovaného lze uvést tu fázi jeho jednání, popisovanou poškozenou v její výpovědi, kdy měl obžalovaný požadovat po poškozené, aby mlčela (v počáteční fázi jednání obžalovaného se poškozená snažila volat o pomoc), přičemž tento inkriminovaný výrok obžalovaného byl doprovázen údery dlaní do obličeje poškozené.

15. V konkrétně projednávaném případě byl jednáním obžalovaného rovněž naplněn i další zákonný znak základní skutkové podstaty zločinu znásilnění, a to „donucení jiného k pohlavnímu styku“, kterým se rozumí překonání vážně míněného odporu. Na vážně míněný odpor ze strany nezletilé vůči jednání obžalovaného lze usuzovat již vzhledem k tomu, že se pokusila v reakci na jeho jednání volat o pomoc. Intenzitu odporu poškozené vůči jednání obžalovaného bylo nutno

č. 40

v daném případě posuzovat především s ohledem na výrazný věkový rozdíl mezi ní a obžalovaným a rovněž i s ohledem na jeho zcela zřejmou fyzickou převahu. Uvedené skutečnosti, spolu s odůvodněným strachem poškozené z obžalovaného, jí zcela určitě bránily projevit větší míru odporu, neboť by činily takovýto odpor z jejího pohledu zjevně zcela beznadějným. V této souvislosti považuje odvolací soud za nutné připomenout, že k podstatné části jednání obžalovaného vůči poškozené došlo v pozdních nočních hodinách na poměrně odlehlem místě, kde byla možnost, že by se poškozená mohla účinně dovolat pomoci, zcela minimální. Vzhledem k tomu, že pohlavní styk byl v daném případě spáchán souloží, bylo na místě, aby bylo jednání obžalovaného posouzeno i podle odst. 2 písm. a) výše citovaného ustanovení trestního zákoníku. Pojem dítěte mladšího patnácti let je třeba vykládat v souladu s interpretačním pravidlem uvedeným v § 139 tr. zákoníku, z čehož vyplývá, že ochrana přiznaná tímto ustanovením trvá do dne předcházejícího patnáctým narozeninám. Vzhledem k tomu, že poškozené bylo v době spáchání trestného činu jedenáct let, byly pro aplikaci citované kvalifikované skutkové podstaty zločinu znásilnění splněny veškeré zákonné podmínky. Z hlediska zavinění k uvedenému zákonnému znaku kvalifikované skutkové podstaty ve smyslu § 17 písm. b) tr. zákoníku postačí nedbalost, neboť není třeba, aby pachatel znal věk takového dítěte. Postačí, že pachatel se zřetelem na okolnosti a svoje osobní poměry o uvedené okolnosti vědět měl a mohl. I kdyby bylo v daných souvislostech odhlédnuto od tvrzení poškozené, že obžalovanému sdělila při jedné z jeho návštěv svůj skutečný věk, musel obžalovaný zejména s ohledem na stupeň fyzické vyspělosti poškozené, kterou dokumentují výše zmíněné fotografie těla poškozené, způsob jejího slovního vyjadřování (viz protokol o výsledku poškozené) i její chování, které znalci označili za dětské, o okolnostech, které se týkají věku poškozené, vědět, a to i s ohledem na svoje osobní poměry (viz znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie, vypracovaný na osobu obžalovaného). Na druhé straně však musel odvolací soud uznat za relevantní námitku intervenující státní zástupkyně, která vytýkala napadenému rozsudku, že nalézací soud současně aplikoval na jednání obžalovaného jak § 185 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku (spáchání činu uvedeného v odstavci 1 § 185 na dítěti), tak i § 185 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku (spáchání činu uvedeného v § 185 odst. 1 tr. zákoníku na dítěti mladším patnácti let). Takovýto postup by bylo nutno podle intervenující státní zástupkyně považovat za dvojí přičítání téže skutečnosti k tíži pachatele, což je v rozporu se zásadami platného trestního práva. Jak již bylo naznačeno výše, odvolací soud se s podstatou uvedené námitkou ztotožnil. V této souvislosti je třeba uvést, že k okolnosti, že předmětem trestného činu se stala nezletilá osoba, nalézací soud ve svém důsledku přihlédl dvakrát, poprvé podle § 185 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, podruhé podle § 185 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Takovýto postup však není správný, poněvadž nezohledňuje vzájemný vztah speciality mezi znakem „dítě“ a „dítě mladší patnácti let“. Uvedené po-

chybení nalézacího soudu pak bylo po zrušení napadeného rozsudku napraveno postupem podle § 259 odst. 3 tr. ř. tím, že právní kvalifikace zločinem znásilnění podle § 185 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku byla vypuštěna.

16. V dalším se odvolací soud zabýval úvahami rozhodnými pro ukládání trestu, který bylo nezbytné obžalovanému nově uložit v důsledku zrušení výroku o vině, a po důkladném rozboru všech kritérií, která jsou zakotvena v § 39 odst. 1 tr. zákoníku, obžalovanému uložil trest ve výměře šesti let. S ohledem na výši uloženého trestu bylo důvodné zařazení obžalovaného pro jeho výkon do věznice s ostrahou podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku.

17. O náhradě škody rozhodl odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně; dokazováním byla prokázána příčinná souvislost mezi jednáním obžalovaného a vzniklou škodou a poškození, kteří jsou uvedeni ve výroku o náhradě škody, se se svým nárokem připojili řádně a včas.

Č. 41

Č. 41

Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, Pokračování v trestném činu 240 tr. zákoníku, § 116 tr. zákoníku

U trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1 tr. zákoníku je dílčím útokem pokračování v trestném činu (§ 116 tr. zákoníku) zkrácení povinné platby za jednotlivé zdaňovací období^{*)} (srov. rozhodnutí č. 29/2005 Sb. rozh. tr.). Dílčím útokem pokračujícího skutku však u tohoto trestného činu není neuvedení některého z více příjmů představujících základ daně plynoucí poplatníkovi ve zdaňovacím období (§ 5 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů). Takový jednotlivý nezdaněný příjem, tj. nepřiznaný či neuvedený v daňovém přiznání, je pouze součástí jediného jednání, které je ukončeno okamžikem, kdy je daň přiznána.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 8 Tz 16/2016, ECLI:CZ:NS:2016:8.TZ.16.2016.1)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného L. P. proti usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 4 T 248/2012, podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že výrokem pod bodem I. pravomocného napadeného usnesení byl porušen zákon v ustanoveních § 23 odst. 1 a § 12 odst. 12 tr. ř., § 89 odst. 3 a § 148 odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb., účinného do 31. 12. 2009, v neprospěch obviněného. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 4 T 248/2012, v bodě I. zrušil. Zrušil též všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, výslovně bod II. usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 4 T 248/2012, a navazující usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 3. 10. 2014, sp. zn. 31 To 389/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Trestní stíhání obviněného podle § 160 odst. 1 tr. ř. bylo zahájeno usnesením Policie České republiky, Krajské ředitelství policie Libereckého kraje,

^{*)} Poznámka redakce: Právní názor uvedený v rozhodnutí č. 29/2005 Sb. rozh. tr. se tímto rozhodnutím nemění, zůstává nadále platným.

Územního odboru Liberec, oddělení hospodářské kriminality, ze dne 6. 4. 2012, č. j. KRPL-16288-3/TČ-2012-180581, které bylo obviněnému doručeno dne 27. 4. 2012 a jeho obhájci JUDr. V. K. dne 17. 5. 2012. Podle citovaného usnesení se měl obviněný dopustit pokračujícího trestného činu zkrácení daně, poplatku a jiné povinné platby podle § 148 odst. 1, odst. 3 písm. c) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, účinného do 31. 12. 2009 (dále „tr. zák.“), který spáchal jednáním v usnesení o zahájení trestního stíhání popsaným tak, že „ve svých daňových přiznáních za roky 2006 a 2007 vědomě neuvedl všechny své příjmy a výdaje plynoucí mu z prodeje nemovitostí pořízených v době kratší než pět let před jejich prodejem a kdy konkrétně v daňovém přiznání za rok 2006 podaném na FÚ v L. dne 3. 7. 2007 neuvedl tyto příjmy z prodeje nemovitostí“, jednotlivé prodeje jsou konkrétně popsány tak, že v každém je označení parcelním číslem pozemku, katastrálním územím, listem vlastnictví, osobou kupujícího a kupní smlouvou spolu s kupní cenou. V usnesení o zahájení trestního stíhání je též uvedeno, že obviněný „v daňovém přiznání za rok 2007 podaném na Finanční úřad v L. dne 30. 6. 2008 neuvedl další příjmy z prodeje nemovitostí“, jednotlivé případy jsou popsány s rozvedením každého z příjmů z konkrétního převodu nemovitostí zahrnutých do zdaňovacího období roku 2007.

2. Okresní státní zástupce v obžalobě podané Okresnímu soudu v Liberci dne 11. 12. 2012 pod sp. zn. 1 ZT 187/2012 obviněného L. P. obžaloval z trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák., jehož se měl dopustit stejným činem jako v usnesení o zahájení trestního stíhání, který rozdělil podle zdaňovacích období do dvou bodů I. a II. Jednání v bodě I. popsal tak, že obviněný „jako poplatník daně z příjmů fyzických osob za rok 2006 nezahrnul v daňovém přiznání podaném dne 3. 7. 2007 na Finanční úřad v L. do přijatých zdanitelných plnění příjmy z převodu nemovitostí v roce 2006“, přičemž v podbodech 1) až 27) u každého popsal konkrétní prodej pozemku s uvedením parcelního čísla, pod nímž je evidován u konkrétního katastrálního úřadu, listu vlastnictví, jména kupujícího a označení kupní smlouvy včetně ceny, za niž byl prodán, s dodatkem, že „ačkoli byl podle § 10 odst. 1 písm. b) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v tehdy platném znění (dále „zákon č. 586/1992 Sb.“), povinen tak učinit, kdy po odečtení nákladů získal skutečný čistý příjem z prodeje nemovitostí ve výši 3 808 456 Kč, avšak ve svém daňovém přiznání uvedl jako dílčí základ daně pouze 117 480 Kč, a takto jednal s úmyslem snížit daňovou povinnost na dani z příjmů fyzických osob, čímž ke škodě České republiky, zastoupené Finančním úřadem L., zkrátil daň o celkovou částku nejméně ve výši 1 074 143 Kč“. V bodě II. uvedl, že obviněný „jako poplatník daně z příjmů fyzických osob za rok 2007 nezahrnul v daňovém přiznání podaném dne 30. 6. 2008 na Finanční úřad v L. do přijatých zdanitelných plnění příjmy z převodu nemovitostí v roce 2007“, jež konkrétně popsal v podbodech 1) až 7) obsahujících specifikaci a dodatek obdobně jako u bodu I., kdy po odečtení

nákladů získal skutečný čistý příjem z prodeje nemovitostí ve výši 1 319 253 Kč, avšak ve svém daňovém přiznání žádný příjem z prodeje nemovitostí neuvedl, a takto jednal s úmyslem snížit daňovou povinnost na dani z příjmů fyzických osob, čímž zkrátí daň o celkovou částku ve výši 361 876 Kč.

Č. 41

3. Okresní soud v Liberci o této obžalobě rozhodl tím, že nejprve nařídil neveřejné zasedání za účelem jejího předběžného projednání, v němž rozhodl usnesením ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 4 T 248/2012, tak, že výrokem pod bodem I. podle § 23 odst. 1 tr. ř. vyloučil k samostatnému projednání a rozhodnutí skutek pod bodem I. 22) obžaloby, spočívající v tom, že „z prodeje pozemku v KÚ S. n. N. zapsaného u Katastrálního úřadu pro Liberecký kraj na listu vlastnictví pro výše uvedené KÚ, kupující M. U. a J. U., podle kupní smlouvy ze dne 13. 3. 2006 s právními účinky vkladu dne 31. 3. 2006, s kupní cenou 550 000 Kč“, čímž měl spáchat dílčí útok pokračujícího trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák. Výrokem pod bodem II. podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. věc ohledně uvedeného vyloučeného dílčího skutku vrátil státnímu zástupci k došetření. Podle odůvodnění citovaného usnesení soud prvního stupně považoval za vážnou procesní vadu přípravného řízení, již nelze napravit před soudem, že pro čin v bodě I. 22) nebylo zahájeno trestní stíhání, protože na rozdíl od všech ostatních útoků nebylo předmětné jednání obsaženo v usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 6. 4. 2012, č. j. KRPL-16288-3/TČ-2012-180581“.

4. Proti výroku pod bodem I. uvedeného usnesení není ze zákona stížnost přípustná, a proto tento výrok nabyl právní moci dnem 6. 8. 2014, a to na rozdíl od bodu II., proti němuž podali stížnost obviněný, který ji neodůvodnil, a státní zástupce, jenž ve stížnosti zdůraznil, že s uvedeným názorem a postupem soudu prvního stupně nesouhlasí, protože v daném případě nelze za dílčí útok pokračujícího činu považovat jednotlivé nezdaněné prodeje označené arabskými číslicemi, ale za takový dílčí útok je možné považovat jen jednání popsané v bodech I. a II., představující nesplněnou povinnost za konkrétní zdaňovací období.

5. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, jenž o těchto stížnostech rozhodl usnesením ze dne 3. 10. 2014, sp. zn. 31 To 389/2014, se s tímto názorem státní zástupkyně neztotožnila a obě stížnosti podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl.

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

6. Stížnost pro porušení zákona podaná ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného L. P. směřuje proti výroku I. pravomocného usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 4 T 248/2012, kterým bylo podle § 23

odst. 1 tr. ř. rozhodnuto, že skutek pod bodem I. 22) obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Liberci ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. 1 ZT 187/2012, v němž soud spatřoval dílčí útok pokračujícího trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák., se vylučuje k samostatnému projednání a rozhodnutí.

7. Ministr spravedlnosti uvedl, že policejní orgán Policie České republiky, Krajské ředitelství Libereckého kraje, Územní odbor L., oddělení hospodářské kriminality, zahájil usnesením ze dne 6. 4. 2012, č. j. KRPL-16288-3/TČ-2012-180581, trestní stíhání obviněného L. P. pro jeden pokračující trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák., jehož se měl dopustit tím, že jako poplatník daně z příjmů fyzických osob v daňových přiznáních za roky 2006 a 2007 neuvedl příjmy z prodeje a směn řady svých pozemků, v případech v usnesení popsanych, čímž v roce 2006 uskutečnil 26 zdanitelných plnění a v roce 2007 pak 7 těchto případů. Toto usnesení bylo obviněnému doručeno dne 27. 4. 2012. V obžalobě podané Okresnímu soudu v Liberci dne 11. 12. 2012 pod sp. zn. 1 ZT 187/2012 však státní zástupce čin strukturoval do bodů I. 1) až 27) a II. 1) až 7) podle roku, za který bylo daňové přiznání podáváno, a u každého z podbodů specifikoval jednotlivé případy zdanitelných plnění, která nebyla v daňových přiznáních zohledněna a z nichž vyplývá zkrácení daně. V bodě I. 22) přitom státní zástupce doplnil popis jednání o další ve spisu doložené zdanitelné plnění „z prodeje pozemku v KÚ S. n. N. zapsaného u Katastrálního úřadu pro Liberecký kraj na listu vlastnictví pro výše uvedené KÚ, kupující M. U. a J. U., podle kupní smlouvy ze dne 13. 3. 2006, s právními účinky vkladu dne 31. 3. 2006, s kupní cenou 550 000 Kč“. O této obžalobě Okresní soud v Liberci rozhodl zčásti usnesením ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 4 T 248/2012, jímž výrokem pod bodem I. podle § 23 odst. 1 tr. ř. skutek pod bodem 22) obžaloby vyloučil k samostatnému projednání a rozhodnutí, a výrokem pod bodem II. podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. tento skutek vrátil státnímu zástupci k došetření k odstranění závažných procesních vad přípravného řízení. Výrok pod bodem I. nabyl právní moci dnem rozhodnutí, kdežto výrok II. nabyl právní moci až na základě usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 3. 10. 2014, sp. zn. 31 To 389/2014, protože proti němu státní zástupkyně i obviněný podali stížnost. Státní zástupkyně v ní vyjádřila nesouhlas s názorem nalézacího soudu, že bod I. 22) obžaloby je samostatným skutkem a může být předmětem samostatného rozhodování. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci usnesením ze dne 3. 10. 2014, sp. zn. 31 To 389/2014, však názoru státní zástupkyně, že jednotlivá zdanitelná plnění nejsou samostatnými skutky, resp. dílčími útoky, o nichž by bylo možné rozhodovat samostatným usnesením podle § 160 odst. 5 tr. ř. (viz též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. 11 Tdo 640/2004, a ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 5 Tdo 261/2012), nevyhověl a s vyjádřením shodného názoru, jaký

č. 41

zastával i okresní soud, že jde o pokračování i u jednotlivých zdanitelných plnění, podanou stížnost zamítl jako nedůvodnou podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř.

8. Ve stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti podpořil názor okresní státní zástupkyně a poukázal na znění § 148 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák., § 12 odst. 12 a § 23 odst. 1 tr. ř. s odkazem na odbornou literaturu. Na tomto základě dokládal, že za jednání je třeba považovat podání či nepodání daňového přiznání, nikoliv jednotlivé případy zdanitelných plnění, která jsou následně zamlčována, tak jako to bylo v projednávané věci, v níž obviněný v letech 2006 a 2007 podal dvě daňová přiznání, v nichž zamlčel některé příjmy. Tím došlo ke dvěma dílčím útokům zkrácení daně z příjmů fyzických osob. Jelikož obviněný nenaplnil znaky předmětné a ani jiné skutkové podstaty tím, že uskutečnil zdanitelná plnění, což je okolnost trestněprávně neutrální, ale teprve následným jednáním vůči finančnímu úřadu, při kterém tuto okolnost v dalším navazujícím samostatném jednání nepřiznal. Z tohoto důvodu u činu v podbodě 22) státní zástupce v obžalobě pouze upřesnil skutečnosti, které mají význam pro stanovení výše zkrácené daně za uvedený rok, aniž by zasáhl nepřipustným způsobem do totožnosti skutku. Nedošlo proto k procesnímu pochybení zakládajícímu důvod pro vrácení věci k došetření podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř., a tedy nenastal ani zákonný důvod pro rozhodnutí o vyloučení věci podle § 23 tr. ř.

9. Z těchto důvodů měl ministr spravedlnosti za to, že zákon byl porušený v § 23 odst. 1 tr. ř. a § 12 odst. 12 tr. ř. v neprospěch obviněného výrokem I. přezkoumávaného usnesení. Současně s poukazem na procesní a hmotněprávní důsledky, k nimž v trestním řízení vedou nesprávná posouzení povahy činu jako pokračujícího nebo trvajícího deliktu, stížnost pro porušení zákona nepovažoval jen za formální, ale významnou i z hlediska vhodnosti zaujmout k této otázce právní názor, jenž Nejvyšší soud do současné doby nepublikoval. Důležitost tohoto kroku spatřoval v tom, že u daňových deliktů není najisto postaveno, zda jednotlivá zdanitelná plnění, nepromítnutá do daňového přiznání, jsou samostatnými skutky v procesním smyslu, či nikoliv, což může být určující pro správný postup Policie České republiky při popisování skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání. Pro úplnost poznamenal, že na podkladě obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Liberci ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. 1 ZT 187/2012, řízení pravomocně skončilo, a proto po kasačním výroku Nejvyššího soudu již nebude třeba nového rozhodnutí.

10. V závěru ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že výrokem pod bodem I. pravomocného usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 4 T 248/2012, byl porušen zákon v neprospěch obviněného L. P. v § 12 odst. 12 a § 23 odst. 1 tr. ř., a aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadený výrok zrušil a zrušil i všechna další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, konkrétně tedy výrok II. usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 8. 2014,

sp. zn. 4 T 248/2012 (4 T 179/2014), a usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 3. 10. 2014, sp. zn. 31 To 389/2014.

11. Nejvyšší soud z podnětu tohoto mimořádného opravného prostředku přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející a shledal, že stížnost pro porušení zákona je důvodná.

č. 41

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

12. Trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák. se dopustil pachatel, který ve větším rozsahu zkrátí daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení nebo zdravotní pojištění, poplatek nebo jinou jim podobnou povinnou platbu a způsobí takovým činem značnou škodu.

13. Vzhledem k tomu, že právní kvalifikace použitá v přezkoumávaném rozhodnutí vychází (pro přezkoumávanou věc zcela správně) z trestního zákona č. 140/1961 Sb., účinného do 31. 12. 2009, lze jen pro úplnost uvést, že závěry, které jsou v tomto rozhodnutí činěny, se stejně dotýkají i stávající platné úpravy podle § 240 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění (dále „tr. zákoník“), která ve vztahu k dani z příjmů fyzických osob, o níž se v přezkoumávané věci jedná, vychází ze stejných či obdobných zákonných ustanovení a právních názorů.

14. Daní se rozumí povinná, zákonem stanovená peněžitá částka, kterou fyzická nebo právnická osoba odvádí ze svých příjmů (příp. na základě majetkových převodů nebo jiných zákonem stanovených skutečností) do veřejných rozpočtů, a to v zákonem stanovené výši a ve stanovených lhůtách. Zkrácení je jakékoli jednání pachatele, v důsledku něhož je mu jako poplatníkovi vyměřena nižší daň (clo, pojistné na sociální zabezpečení, zdravotní pojištění, poplatek nebo jiná podobná povinná platba) nebo k vyměření této povinné platby vůbec nedojde. Při zkrácení daně, cla, poplatku, pojistného na sociální zabezpečení, pojistného na zdravotní pojištění a podobné povinné platby jde zpravidla o zvláštní případ podvodu, jímž se v rozporu se zákonem ovlivňuje daňová (poplatková, celní a další) povinnost určitého subjektu tak, že ten v rozporu se skutečností předstírá nižší rozsah této povinnosti nebo předstírá, že takovou povinnost vůbec nemá. Pachatel tedy příslušné výkazy či podklady pro stanovení uvedených povinných plateb zfalšuje, nepořídí, úmyslně zkreslí nebo nevede, aby tím dosáhl nižšího výpočtu daně a dalších plateb nebo aby vůbec zatajil, že má určitou daňovou, poplatkovou, celní atd. povinnost. Pro posouzení, zda došlo ke zkrácení uvedených povinných plateb, záleží na tom, o jakou platbu se jedná, co je předmětem

Č. 41

zdanění či jiné povinnosti, zda a jakým způsobem se platba přiznává, vyměřuje a platí; tyto skutečnosti vyplývají ze zákonné úpravy příslušného druhu platby, popřípadě z předpisů o řízení ve věcech daní a poplatků. Daň z příjmů lze zkrátit tím, že pachatel sice splní svoji oznamovací, resp. registrační povinnost, podá i daňové přiznání, ale uvede v něm záměrně zkreslené údaje tak, aby v rozporu se zákonem snížil daňový základ (např. nepravdivým zvýšením nákladů a jiných položek snižujících daňový základ), a tím zaplatil nižší daň (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákon. II. díl. Komentář. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 911, 914–916).

15. Pokud jde o daň z příjmů fyzických osob, její podmínky v době činu upravovaly § 2 až 16 zákona č. 586/1992 Sb., účinného do 31. 12. 2008. Podle § 3 odst. 1 písm. e) citovaného zákona jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob ve smyslu § 10 odst. 1 písm. b) téhož zákona i příjmy z převodu vlastní nemovitosti. Podle § 38g zákona č. 586/1992 Sb. je daňové přiznání povinen podat každý, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob, přesáhly 15 000 Kč, pokud se nejedná o příjmy od daně osvobozené nebo o příjmy, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně. Daňové přiznání je povinen podat i ten, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob, nepřesáhly 15 000 Kč, ale vykazuje daňovou ztrátu. Podle § 5 odst. 1, 2 téhož zákona je základem daně částka, o kterou příjmy plynoucí poplatníkovi ve zdaňovacím období, za které se pro účely daně z příjmů fyzických osob považuje kalendářní rok, přesahují výdaje prokazatelně vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení, pokud dále u jednotlivých příjmů podle § 6 až 10 není stanoveno jinak. U poplatníka, kterému plynou ve zdaňovacím období souběžně dva nebo více druhů příjmů uvedených v § 6 až 10 zákona č. 586/1992 Sb., je základem daně součet dílčích základů daně zjištěných podle jednotlivých druhů příjmů.

16. Z povahy této daně tedy plyne, že daňový poplatník je povinen, jestliže jeho příjmy podléhající této dani během kalendářního roku dosahují stanovené výše, přiznat za toto zdaňovací období všechny příjmy a stanovenou daň odvést. Tyto právní skutečnosti mají význam pro posouzení toho, za jakých okolností jde u trestného činu podle § 148 tr. zák. (§ 240 odst. 1 tr. zákoníku) o pokračující trestný čin. Zásadně se jedná o to, zda je dílčím pokračujícím útokem každé neuvedení zdanitelného příjmu, jak v přezkoumávané věci tvrdily soudy obou stupňů, anebo zda je tímto dílčím útokem celé zdaňovací období, jak se ve stížnosti pro porušení zákona domáhá ministr spravedlnosti s odkazem na názory vyjadřované státním zastupitelstvím v podané stížnosti proti přezkoumávanému usnesení.

17. K uvedenému je vhodné nejprve připomenout, že pokračováním v trestném činu se z hmotněprávního hlediska podle § 89 odst. 3 tr. zák. (§ 116 tr. zákoníku) rozumí takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem

naplňují stejnou skutkovou podstatu trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a v předmětu útoku. U pokračování v trestném činu není mnohost útoků znakem skutkové podstaty, ale je formou provedení konkrétního trestného činu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1154/2006, uveřejněné pod č. 57/2007 Sb. rozh. tr.). Každý dílčí útok musí mít všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, o jehož pokračování má jít (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2000, sp. zn. 7 Tz 215/99, uveřejněné pod č. 3/2001 Sb. rozh. tr.).

18. Vzhledem k tomu, že pro pokračování platí, že každý z dílčích útoků musí naplňovat stejnou skutkovou podstatu trestného činu, a to popř. i různé alternativy téhož ustanovení (srov. rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 29. 11. 1960, sp. zn. 4 To 214/60, uveřejněné pod č. 35/1961 Sb. rozh. tr., rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 6. 1995, sp. zn. Tzn 17/95, uveřejněné pod č. 15/1996 Sb. rozh. tr., ze dne 24. 4. 1978, sp. zn. 3 To 11/78, uveřejněné pod č. 51/1979 Sb. rozh. tr., nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 30. 11. 1988, sp. zn. Ndt 72/88, uveřejněné pod č. 22/1990 Sb. rozh. tr.), je třeba v posuzované věci z tohoto hlediska zkoumat, zda tato hmotněprávní podmínka je splněna i v případě jednotlivého nepříznaného příjmu podléhajícího zdanění podle § 10 odst. 1 písm. b) zákona č. 586/1992 Sb., který obviněný nepřiznal v rámci zdaňovacího období za kalendářní rok, v němž takový příjem obdržel. Nejvyšší soud k otázce pokračování u trestného činu podle § 148 odst. 1 tr. zák. připomíná, že Nejvyšší soud v usnesení ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. 11 Tdo 640/2004, uveřejněném pod č. 29/2005 Sb. rozh. tr., stanovil, že za dílčí útok pokračujícího deliktu je třeba považovat jednotlivé zdaňovací období za podmínky, že mezi nimi není delší časové období, které by přerušilo časovou souvislost pokračování, což vyjádřil právní větou, že „i když u daně z příjmů fyzických osob zákon stanoví roční zdaňovací období, tato skutečnost sama o sobě neznamená, že je vyloučeno naplnění zákonného znaku pokračování v trestném činu spočívajícího v blízké souvislosti časové ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák., pokud pachatel tuto daň zkrátí ve dvou či více po sobě následujících zdaňovacích obdobích“. Při posuzování této podmínky pokračování v trestném činu není rozhodující jen samotný okamžik dokonání činu (tj. vlastní zkrácení daně z příjmů za příslušné zdaňovací období), ale je třeba vzít v úvahu i počátek a průběh celého přípravného jednání pachatele k tomu směřujícího (např. časový odstup mezi vyhotovením jednotlivých fingovaných faktur sloužících ke snížení základu daně, jejich zanesení do účetní evidence apod.).

19. Podle uvedeného právního názoru se u zkrácení daně z příjmů fyzických osob, u níž je stanoveno roční zdaňovací období, může jednat o pokračující delikt tehdy, jestliže je tato daň zkrácena v několika zdaňovacích obdobích, neboť za dílčí útok je možné považovat každé jednotlivé zdaňovací období, jestliže byly splněny všechny podmínky stanovené § 89 odst. 3 tr. zák. Z uvedeného je tedy

zřejmě, že zmíněné rozhodnutí neřeší otázku nyní ve stížnosti pro porušení zákona předestřenou, zda takovým dílčím útokem je v rámci jednoho zdaňovacího období jednotlivý uskutečnění, avšak nepřiznaný příjem, jenž této dani podléhá.

Č. 41

20. Obdobně byl již ve vztahu k jiným trestným činům takový názor vyjádřen např. ve vztahu k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2007, sp. zn. 7 Tdo 1480/2006, uveřejněném pod č. 6/2008 Sb. rozh. tr., kde bylo stanoveno, že „jestliže ke spáchání trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák. došlo jediným jednáním pachatele, jímž v určité době a na určitém místě podával omamné či psychotropní látky více osobám, pak jejich prodej ve vztahu k jednotlivým osobám nepředstavuje dílčí útoky pokračujícího trestného činu ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák. a § 12 odst. 12 tr. ř. Pokud se za této situace v průběhu trestního stíhání v popisu skutku pouze změní (upřesní) okruh osob, kterým pachatel prodával omamné nebo psychotropní látky, oproti vymezení těchto osob v usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 tr. ř.) či v obžalobě [§ 177 písm. c) tr. ř.], pak taková změna není důvodem k postupu podle § 160 odst. 5 tr. ř., tj. k zahájení trestního stíhání pro další skutek“.

21. Ve stejném smyslu vyznívá i právní závěr ohledně trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a tr. zák. (nyní zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku), k němuž Nejvyšší soud v usnesení ze dne 4. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1154/2006, uveřejněném pod č. 57/2007 Sb. rozh. tr., vyslovil, že v jednání obviněného naplňujícím skutkovou podstatu trestného činu zvýhodňování věřitele nejsou rozhodné jednotlivé pohledávky ať už zvýhodněných, či poškozených věřitelů, nýbrž vzhledem k charakteru jednání je zde rozhodující zvýhodňování určitých věřitelů na úkor jiných, a to v souhrnu všech jejich pohledávek. Nejvyšší soud ve shodné názorové rovině judikoval i ve vztahu k trestnému činu zpronevěry podle § 248 tr. zák. (§ 206 tr. zákoníku) v usnesení ze dne 30. 8. 2010, sp. zn. 11 Tdo 561/2010, uveřejněném pod č. 43/2011 Sb. rozh. tr.

22. V posuzované věci je předmětem posouzení daňový delikt spočívající v tom, že obviněný v jednom zdaňovacím období nezahrnul do přiznání daně některé ze svých příjmů, jež byl povinen zdanit, přičemž pro závěr o tom, že nejde o pokračující trestný čin, je významné zejména to, že časově byl spáchán v jediném okamžiku, a to k datu, ke kterému konkrétně měl do daňového přiznání (do daňového přiznání neboli přiznání k dani je povinnost uvést předepsaným způsobem všechny skutečnosti potřebné pro výpočet daně; srov. HENDRYCH, D. a kol. Právníký slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009) uvést příjmy podléhající konkrétní dani. V bodě I. tak uvedený čin obviněný spáchal ke dni 3. 7. 2007, v bodě II. dne 30. 6. 2008, a to ve vztahu k jednotlivým povinnostem uvedeným v bodech 1) až 27) a 1) až 7). Není možné proto posuzovat otázku časové souvislosti mezi jednotlivými nezdaněnými plněními, jež probíhala v příslušném

zdaňovacím období, protože teprve až poté, co takové zdaňovací období skončilo, nastala obviněnému jeho povinnost plynoucí ze zákona č. 586/1992 Sb. řádně s podmínkami v něm vymezenými do daňového přiznání uvést všechny své příjmy podléhající dani z příjmů fyzických osob. Zkrátit daň, což je jeden ze znaků objektivní stránky trestného činu podle § 148 odst. 1 tr. zák., bylo možné zásadně údaji, jež uváděl či neuváděl v přiznání k této dani. Uvážili-li se v tomto smyslu povaha jednotlivých nezdanitelných příjmů, nebylo pro naplnění uvedené objektivní stránky důležité, kdy k nim došlo, ale to, že je obviněný neuvedl do daňového přiznání (nebo je v něm jinak nepravdivě uvedl).

23. S ohledem na uvedené je vhodné zdůraznit, že pro řešení zkoumané otázky je rozhodující jednání v trestněprávním smyslu. Z hlediska trestního práva hmotného není významné jednání v celém jeho rozsahu, ale pouze jednání, které je trestněprávně relevantní z hlediska trestního práva hmotného, tedy jednání, které směřuje ke spáchání trestného činu. Proto je jednání základní složkou objektivní stránky trestného činu. Ve smyslu trestního práva jde o projev vůle pachatele ve vnějším světě jako vědomé činnosti člověka zaměřené na dosažení určitého cíle, záměru představované jednak vůlí, jež je vnitřní (psychickou) složkou jednání, a jejím projevem (srov. NOVOTNÝ, O. a kol. Trestní právo hmotné – I. Obecná část. 5. vydání. Praha: ASPI, a. s., 2007, s. 160–161). Z takto chápaného významu jednání směřujícího ke konkrétnímu následku v posuzované věci plyne, že u trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1 tr. zák. je takovým právně relevantním jednáním, které směřuje ke zkrácení daně, souvislé chování poplatníka v průběhu celého zdaňovacího období. Následek představovaný vůlí poplatníka daň zkrátit se promítne v daňovém přiznání, jež se podává za celé zdaňovací období. Z tohoto důvodu celé zdaňovací období tvoří jediný dílčí akt pokračování v trestném činu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2007, sp. zn. 7 Tdo 1480/2006, uveřejněné pod č. 6/2008 Sb. rozh. tr.). Jednotlivý případ nesplnění daňové povinnosti je proto jen součástí takové souvislé činnosti (obdobně bylo judikováno v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. 11 Tdo 640/2004, uveřejněném pod č. 29/2005 Sb. rozh. tr.).

24. Vzhledem k tomu, že u daně z příjmů fyzických osob zákon stanoví roční zdaňovací období, je skutková podstata trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby § 148 odst. 1 tr. zák. naplněna jednáním spočívajícím v tom, že poplatník v rozporu s § 2 až 16 zákona č. 586/1992 Sb. neuvede (zcela nebo zčásti) či jinak nepřizná veškeré příjmy, jež této dani za uvedené zdaňovací období podléhají. Jestliže došlo k tomu, že daňový poplatník v tomtéž zdaňovacím období nepřiznal více příjmů, netvoří takový jednotlivý v daňovém přiznání nepřiznaný příjem dílčí útok pokračujícího trestného činu ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák. a § 12 odst. 12 tr. ř., neboť rozhodující je zkrácení daně za celé zdaňovací období, nikoliv jen za jedno dílčí plnění, resp. příjem z jejího celého souhrnu.

25. Na základě tohoto právního názoru bylo v podané obžalobě jednání obviněného sice posouzeno jako pokračující trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák., avšak jeho dílčí útoky tvoří jednání vymezené pod body I. a II., nikoliv v jednotlivých podbodech 1) až 27) [ad I.] a 1) až 7) [ad II.], protože u nich jde pouze o konkrétní majetkové dispozice, spočívající v prodeji pozemků ve vlastnictví obviněného, a jejich množstvím a celkovou peněžní hodnotou je určován rozsah zkrácení daně za dané zdaňovací období.

26. S ohledem na výše uvedené hmotněprávní závěry v kontextu s důvody podané stížnosti pro porušení zákona je třeba uvést, že pokud jednotlivá zdanitelná plnění nejsou samostatnými dílčími skutky pokračujícího trestného činu podle § 89 odst. 3 tr. zák., nelze na projednávaný případ aplikovat ani procesní důsledky spojené s pokračováním a posuzováním skutku u pokračování ve smyslu § 12 odst. 12 tr. ř., podle něhož se skutkem rozumí též dílčí útok pokračujícího trestného činu, není-li výslovně stanoveno jinak. Proto od jednotlivého nepřiznaného příjmu nebylo v projednávané trestní věci možné odvíjet žádné procesní důsledky, jež zákon spojuje s pokračujícím trestným činem. Z těchto důvodů nebylo nutné zahajovat trestní stíhání (§ 160 odst. 1 tr. ř.) pro každý případ nesplnění daňové povinnosti v průběhu jednoho zdaňovacího období roku 2006 (srov. obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 11 Tdo 561/2010, uveřejněné pod č. 43/2011-I. Sb. rozh. tr.). Totožnost skutku nenarušují změny v jednotlivých okolnostech, které individualizují skutek mimo jiné i co do času spáchání, když jinak totožnost jednání zůstala zachována. Taková shoda musí být zachována i ve vztahu ke skutku, pro který bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. (srov. přiměřeně zejména rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 1961, sp. zn. 2 Tz 13/62, uveřejněné pod č. 6/1962 Sb. rozh. tr., rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 10. 1993, sp. zn. 5 To 60/93, uveřejněné pod č. 15/1994-II. Sb. rozh. tr.).

27. Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud v souladu s podanou stížností pro porušení zákona shledal, že nebylo vadou, jestliže do obžaloby státní zástupce uvedl v podbodě 22) další nezdaněný příjem obviněného za rok 2006, protože orgány činné v přípravném řízení nepostupovaly v rozporu s § 160 odst. 1 tr. ř., jestliže tuto jednotlivou povinnost obviněného neuvedly ve výčtu dalších nepřiznaných plnění uvedených v usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 6. 4. 2012, č. j. KRPL-16288-3/TČ-2012-180581 (č. 1. 1–4 spisu Okresního soudu v Liberci sp. zn. 4 T 248/2012). V takovém postupu státnímu zástupci nic nebránilo, neboť byla zachována totožnost jednání a následku, protože zdanitelné plnění specifikované v podbodě 22) ad I. obžaloby bylo součástí útoku vymezeného celým bodem I. Došlo pouze k tomu, že státní zástupce v obžalobě (v průběhu trestního stíhání) v popisu skutku upřesnil okruh (rozsah či počet) nezdaněných plnění za jedno zdaňovací období oproti jejich vymezení v usnesení

o zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 tr. ř.). Taková změna byla plně v souladu s § 176 odst. 2 tr. ř. a § 177 písm. c) tr. ř. a nebyla důvodem k tomu, aby v ní soud spatřoval závažnou procesní vadu přípravného řízení odůvodňující postup podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř., a nebylo proto důvodu, aby v duchu tohoto ustanovení věc předběžně projednával. Současně tím nebyl dán důvod k vyloučení uvedené části skutku ze společného řízení podle § 23 odst. 1 tr. ř., čemuž zásadně bránilo to, že v bodě I. 1) až 27) nešlo o jednotlivé dílčí útoky podle § 148 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák. Jedná se o obdobnou situaci jako např. u trestného činu krádeže (§ 205 tr. zákoníku), u něhož jde o jediný skutek, jestliže pachatel na jednom místě (těže osobě) odcizí několik různých věcí. Ani v tomto případě se pro každou další věc, zjistí-li se dodatečně, že byla odcizena, nezahajuje trestní stíhání, ale jen se uvede (doplní) do celkového výčtu věcí, jež byly odcizeny. V opačném případě, jestliže výsledky dokazování vedou k tomu, že konkrétní věc odcizena nebyla, pouze se z výčtu odcizených věcí vypustí.

28. Na základě všeho, co bylo rozvedeno výše, je třeba přisvědčit argumentům uvedeným ministrem spravedlnosti v podané stížnosti pro porušení zákona, a proto Nejvyšší soud v souladu s ní shledal, že usnesením Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 4 T 248/2012 (4 T 179/2014), ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 3. 10. 2014, sp. zn. 31 To 389/2014, byl v části tohoto usnesení pod bodem I. porušen zákon v neprospěch obviněného v § 12 odst. 12 tr. ř. a § 23 odst. 1 tr. ř. v návaznosti na § 89 odst. 3 tr. zák. a § 148 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák.

29. Nejvyšší soud proto v zásadě v souladu s návrhem ministra spravedlnosti rozhodl tak, že podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že výrokem pod bodem I. pravomocného usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 4 T 248/2012, byl v neprospěch obviněného L. P. porušen zákon v § 23 odst. 1 tr. ř., 12 odst. 12 tr. ř., § 89 odst. 3 a § 148 odst. 1 tr. zák. a v návaznosti na § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 4 T 248/2012, v bodě I., a zrušil též všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména výslovně bod II. usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 4 T 248/2012, a navazující usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 3. 10. 2014, sp. zn. 31 To 389/2014.

30. Ve věci sám již nově nijak nerozhodl, protože takové rozhodnutí ani nebylo možné učinit, neboť o skutku v bodě I. již bylo rozhodnuto, a to rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 7. 10. 2015, sp. zn. 4 T 248/2012, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 2. 12. 2015, sp. zn. 31 To 480/2015, což založilo pro jakýkoliv další postup překážku *rei iudicatae* [srov. § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř.]. Jakékoliv další rozhodnutí o případu nezdaněné povinnosti uvedené pod bodem I. 22) by vedlo k rozhodnutí

v neprospěch obviněného, neboť o tomto skutku již bylo rozhodnuto zmíněným rozsudkem, jímž byl obviněný uznán vinným ohledně veškeré zbývající trestné činnosti trestným činem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák.

Č. 41

Č. 42

č. 42

Soud pro mládež, Věcná příslušnost, Důvody dovolání
§ 4 z. s. m., § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř.

I. Námitka dospělého obviněného, že v jeho věci rozhodl soud pro mládež, ač tak měl učinit soud obecný [§ 2 odst. 2 písm. e) z. s. m.], je námitkou odpovídající dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. Výkon soudnictví ve věcech mládeže je svěřen podle § 2 odst. 2 písm. d) a § 4 z. s. m. soudu pro mládež. Z těchto i z některých dalších ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže (viz např. § 36 a § 41 odst. 2 z. s. m.) tedy vyplývá zvláštní povaha soudu pro mládež určeného k projednávání protiprávních činů mládeže, a proto je lze chápat jako vyjádření specifické věcné příslušnosti soudu (srov. i rozhodnutí pod č. 16/2006 Sb. rozh. tr.).

Společné řízení

§ 38 odst. 2 z. s. m.

II. Společné řízení proti mladistvému a dospělému obviněnému lze konat jen výjimečně, jestliže je to nutné pro všestranné a objektivní objasnění věci a není-li to na újmu mladistvého (§ 38 odst. 2 z. s. m.). Při posuzování, zda jsou splněny uvedené podmínky, však nelze přihlížet k tomu, jaký dopad bude mít společné řízení na dospělého obviněného, protože jeho zájmy zde zákon nijak nezohledňuje.

(Usnesení Nejvyššího soudu, soudu pro mládež, ze dne 10. 2. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1515/2015, ECLI:CZ:NS:2016:8.TDO.1515.2015.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného P. K. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze, soudu pro mládež, ze dne 30. 7. 2015, sp. zn. 1 Tmo 15/2015, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Plzni, soudu pro mládež, pod sp. zn. 2 Tm 1/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Krajského soudu v Plzni, soudu pro mládež, ze dne 7. 5. 2015, sp. zn. 2 Tm 1/2015, byl obviněný P. K. uznán vinným v bodech 1) a 3) pokračujícím přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b) tr. zákoníku

č. 42

ve formě účastenství podle § 24 odst. 1 písm. b), c) tr. zákoníku, v bodě 1) též přečinem porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku ve formě účastenství podle § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, v bodě 2) pokračujícím zločinem loupeže podle § 173 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku dílem dokonaným, dílem nedokonaným ve stadiu přípravy podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku a v bodě 4) přečinem poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku. Za tyto trestné činy byl odsouzen podle § 173 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání sedmi a půl roku, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou, a podle § 70 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku mu byl uložen trest propadnutí věci.

2. Rovněž bylo rozhodnuto o vině a trestech spoluobviněných R. B. a mladistvého TULIPÁNA^{*)} (dále jen „mladistvý“) a též o náhradě škody.

3. Vrchní soud v Praze, soud pro mládež, jako soud odvolací z podnětu odvolání všech tří obviněných podle § 258 odst. 1 písm. b), d), odst. 2 tr. ř. zrušil rozsudek soudu prvního stupně ohledně mladistvého a obviněného R. B. v celém rozsahu a ohledně obviněného P. K. ve výroku o vině pod body 1), 2) a 3), ve výroku o trestech a ve výrocích o náhradě škody týkajících se poškozených Q. N. D. a D. T. H. a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného P. K. uznal vinným v bodech 1) a 4) [který byl ve výroku rozsudku soudu prvního stupně označen jako bod 3)] pokračujícím přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b) tr. zákoníku, ve formě účastenství podle § 24 odst. 1 písm. b), c) tr. zákoníku, v bodě 1) též přečinem porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku ve formě účastenství podle § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku a v bodech 2) a 3) [který byl ve výroku rozsudku soudu prvního stupně označen jako bod 2e)] pokračujícím zločinem přípravy loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku dílem ve formě účastenství podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, dílem ve stadiu přípravy podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku.

4. Za tyto trestné činy odvolací soud obviněného P. K. při nezměněném výroku o vině přečinem poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku [který jako výrok v bodě 4) rozsudku soudu prvního stupně zůstal tímto rozsudkem nedotčen] odsoudil podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání šesti let, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Podle § 70 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku mu uložil i trest propadnutí věci a rozhodl také o vině a trestech spoluobviněných R. B. a mladistvého a o náhradě škody. Týmž rozsudkem odvolací soud zprostil mladistvého podle § 226 písm. b) tr. ř. obžaloby pro skutek popsany pod bodem 2e) výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně.

^{*)} Byl použit pseudonym ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 42

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal obviněný P. K. prostřednictvím obhájkyne z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. dovolání, jímž namítal věcnou nepřislušnost soudu pro mladistvé. S odkazem na § 38 odst. 1, 2 z. s. m. vytýkal, že soudy obou stupňů v souladu s ním nepostupovaly, nezdůvodnily, v čem shledávají výjimečnost případu nezbytnou pro konání společného řízení mladistvého a dospělých obviněných.

6. Za vadu obviněný považoval to, že soud pro mládež je ve smyslu § 36 z. s. m. obsazen soudci, kteří jsou specializovaní na problematiku mládeže, a tudíž je v tomto řízení, je-li vedeno jako společné, upřednostněn zájem mladistvého před zájmy dospělých spoluobviněných, což obviněný shledával konkrétně v tom, že soud bezezbytku uvěřil tvrzení mladistvého přesto, že v hlavním líčení odmítl vypovídat, neumožnil ostatním obviněným se osobně účastnit na jeho výslechu, nepřipustil důkazní návrhy a neprovedl výsledky svědků, které dovolatel navrhl na svoji obhajobu, ani se nezabýval rozpory ve výpovědi mladistvého a ostatních slyšených osob. Přestože veškeré aktivní kroky v průběhu činu vůči poškozeným činil výhradně mladistvý a jeho podíl se jeví jako největší, mladistvému byl uložen nesrovnatelně mírnější trest. Z toho dovolatel vyvodil, že soud pro mladistvé má tendenci dospělým pachatelům vyměřit výrazně vyšší trest, než by učinil obecný soud. Dovolatel vytkl i přílišnou rychlost řízení, již odvozoval od povinnosti soudu pro mládež o vazbě mladistvého rozhodovat v souladu se lhůtou podle § 47 odst. 1 z. s. m. V té souvislosti obviněný vyslovil názor, že kdyby v jeho věci rozhodoval obecný soud, bylo by mu umožněno vyslechnout jako svědky osoby, které by potvrdily jeho obhajobu, a řízení by se neprotahovalo tím, že podle soudu z důvodu konání řízení proti mladistvým bylo vyloučeno obhájčům doručovat do datové schránky.

7. Odvolacímu soudu, který též rozhodoval jako soud pro mládež, obviněný vytkl, že řízení vedl s co největším urychlením, aniž by jím navržené důkazy provedl či jejich neprovedení zdůvodnil či se dostatečně vypořádal se všemi námitkami uvedenými v odvolání, ale namísto toho jen konstatoval, že tvrzení mladistvého neodporuje výpovědím poškozených. Odvolací soud nebral v úvahu, že se výpověď obviněného shoduje i s výpověďmi ostatních svědků, že jej nikdo neoznačil jako osobu, která se účastnila trestné činnosti, jíž se jako pachatel dopustil mladistvý. Obviněný rovněž poznamenal, že v uvedené společné trestní věci podal spoluobviněný R. B. návrh na povolení obnovy řízení, podle něhož se tento spoluobviněný na rozdíl od dříve vedeného řízení rozhodl ve věci vypovídat.

8. Ze všech těchto důvodů obviněný P. K. navrhl, aby Nejvyšší soud dovoláním napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze i Krajského soudu v Plzni zrušil a věc vrátil k řízení Okresnímu soudu v Domažlicích jako obecnému soudu dovolatele.

9. K podanému dovolání se v souladu s § 265h odst. 2 tr. ř. písemně vyjádřila státní zástupkyně působící u Nejvyššího státního zastupitelství, která s poukazem na § 20 odst. 1 tr. ř. konstatovala, že v daném případě plně v souladu se zákonem rozhodoval soud pro mládež, protože bylo nutné pro všestranné a objektivní objasnění věci konat společné řízení mladistvého i dospělého dovolatele, neboť jejich trestná činnost spolu souvisela. Příslušnost soudu pro mládež byla založena tím, že se trestných činů dopustil i mladistvý, a proto jeho trestní řízení nebylo možné konat obecným soudem. Jelikož neshledala meritorní rozhodnutí v této věci zatížené takovou vadou, kterou by bylo možno napravit cestou dovolání, přičemž v dovolání žádný jiný dovolací důvod nebyl naplněn, navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného P. K. podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud jako dovolací soud pro mládež (dále jen „Nejvyšší soud“) nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze toto podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

11. Přezkum dovolání Nejvyšším soudem je možný jen v případě, že důvod uvedený v dovolání obsahově odpovídá vymezení dovolacích důvodů v § 265b odst. 1 písm. a) až l), odst. 2 tr. ř., protože dovolání je přípustné jen z výslovně v tomto ustanovení stanovených a taxativně vypočtených důvodů, kde jsou v odstavci 1 tyto důvody vymezeny odkazem na určité kvalifikované vady napadeného rozhodnutí nebo řízení mu předcházejícího, které jsou mu dovoláním vytýkány a k jejichž nápravě má dojít rozhodnutím dovolacího soudu.

12. Obviněný dovolání opřel o důvod vymezený v § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř., podle něhož je možné dovolání podat, jen pokud ve věci rozhodl věcně nepřislušný soud, nebo soud, který nebyl náležitě obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát nebo rozhodl soud vyššího stupně. Z obsahu tohoto dovolacího důvodu tudíž plyne, že slouží zásadně k odstranění vad, že rozhodl soud, který nebyl pro projednání této věci věcně příslušný, anebo soud, který byl nesprávně obsazen.

13. Podle námitek obviněného se v projednávané věci nejedná o alternativu nesprávně obsazeného soudu, neboť té se výhrady obviněného netýkaly, protože spočívaly v námitkách proti věcné nepřislušnosti soudu. Tím je soud, který rozhodl v rozporu s pravidly upravujícími v trestním řízení věcnou příslušnost soudů, která se řídí zásadami vymezenými v § 16 a § 17 tr. ř. Jedná se o případy, v nichž ve věci rozhodl jiný věcně příslušný soud, což obvykle nastává v situacích, kdy

v prvním stupni rozhodl okresní soud nebo jemu na roveň postavený soud (§ 12 odst. 4 tr. ř.), přestože předmětem trestního stíhání byl trestný čin, o kterém měl podle § 17 odst. 1 tr. ř. v prvním stupni konat řízení a rozhodnout krajský soud (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2008, sp. zn. 3 Tdo 277/2008). Kdyby naopak rozhodl místo věcně příslušného okresního soudu krajský soud, dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. by nebyl dán, protože by se zde uplatnila výjimka podle dovětky § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř., že rozhodl soud vyššího stupně. Rovněž může jít o případ, je-li vytýkána neexistence pravomoci soudů České republiky k rozhodnutí o určitém trestném činu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 8 Tdo 1111/2009).

14. Podle § 4 z. s. m. soudnictví ve věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let vykonávají soudy pro mládež. Je tedy zřejmé, že byť toto ustanovení výslovně nestanoví věcnou příslušnost soudu, ale zvláštní soud, pro který platí zákonem stanovené podmínky vyjádřené jednak v § 4 z. s. m., ale i v § 2 odst. 2 písm. d) z. s. m., podle něhož se soudem pro mládež rozumí zvláštní senát anebo v zákonem stanovených případech předseda takového senátu nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu. Podle zákona tedy soudnictví v trestních věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let vykonávají jako soudy mládeže specializované senáty na všech okresních, krajských a vrchních soudech a v rámci trestního kolegia Nejvyššího soudu. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže vychází ze soustavy soudů upravené ve shodě s čl. 91 Ústavy a § 8 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů (srov. ŠÁMAL, P. a kol.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 34).

15. Ve smyslu tohoto vymezení soudu pro mladistvé se dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. může týkat i námitek spočívajících v tom, že ve věci mladistvého rozhodoval obecný soud, ač měl rozhodovat soud pro mládež, anebo naopak, protože podle § 4 z. s. m. platí, že rozhodl-li ve věci mladistvého obecný soud [§ 2 odst. 2 písm. e) z. s. m.], ač ji měl podle § 2 odst. 2 písm. d) a § 4 z. s. m. projednat a rozhodnout soud pro mládež, jedná se o podstatnou vadu řízení ve smyslu § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř., kterou nelze napravit v řízení před odvolacím soudem (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 2. 2005, sp. zn. 8 To 14/2005, uveřejněné pod č. 16/2006 Sb. rozh. tr.). Z tohoto důvodu námitka spočívající v tom, zda byl pro projednání předmětné věci příslušný soud pro mládež, dopadá na důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř., neboť v takovém případě se v širším pohledu jedná o otázku věcné příslušnosti soudu obecného a soudu pro mládež.

16. Na základě těchto důvodů Nejvyšší soud shledal, že výhrada obviněného, že v jeho věci jako dospělého pachatele měl rozhodovat obecný soud, a nikoliv soud pro mládež, je okolností, již lze v dovolání prostřednictvím důvodu uvedeného

v § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. namítat, a proto Nejvyšší soud zkoumal, zda je z tohoto důvodu dovolání obviněného opodstatněné.

č. 42

17. Výhrady obviněného směřující proti tomu, že soudy bezezbytku uvěřily mladistvému, jehož výsledku se nemohl účastnit, byl mu uložen přísný trest, nebylo mu umožněno vyslechnout navržené svědky, jestliže poukazoval na rozpory ve výpovědích spoluobviněných nebo na to, že obhájci nebylo rozhodnutí doručeno do datové schránky, ale do vlastních rukou, jde o námitky, které stojí mimo obviněným označený důvod dovolání, protože se věcně příslušnosti nikterak nedotýkají, a v této části tedy Nejvyšší soud důvodnost těchto výhrad obviněného nemohl věcně přezkoumávat. Navíc ze způsobu, jak bylo dovolání obviněného koncipováno, lze dovodit, že jejich přezkoumání se obviněný ani nedomáhal, ale toliko jimi dokládal nepříznivé důsledky, jež pro něj mělo řízení před soudem pro mladistvé.

IV.**Důvodnost dovolání**

18. Protože příslušnost soudu pro mládež pro dospělého obviněného založí pouze splnění podmínek společného řízení vedeného proti mladistvému a dospělému obviněnému, je třeba k výhradám dovolatele proti tomu, že soud pro mládež v jeho věci neměl rozhodovat, neboť nebyly splněny zákonné podmínky pro takové konání společného řízení, uvést, že podle § 38 odst. 2, 3 z. s. m. lze konat společné řízení proti mladistvému a dospělému, jestliže je to nutné pro všestranné a objektivní objasnění věci a není to na újmu mladistvého. Takové společné řízení koná soud pro mládež, a pokud jde o mladistvého, užije se i ve společném řízení ustanovení tohoto zákona. Nejsou-li splněny uvedené podmínky a byla-li podána společná obžaloba na mladistvého a dospělého, vyloučí soud pro mládež věc dospělého a postoupí ji příslušnému obecnému soudu.

19. Společné řízení proti mladistvému a dospělému koná vždy soud pro mládež, který, pokud jde o mladistvého, užije příslušných ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Z tohoto ustanovení plyne, že společné řízení proti mladistvému a dospělému lze konat jen výjimečně, a to za současného splnění nutnosti pro všestranné a objektivní objasnění věci a skutečnosti, že takové společné řízení není na újmu mladistvého. Jde přitom o výjimku z obecných pravidel o společném řízení upravenou v § 20 tr. ř., která je odůvodněna především zájmem na ochraně mladistvého před negativním dopadem zároveň vedeného společného trestního řízení proti dospělé osobě. Je tak patrné, že je nezbytné sledovat prvotně a zásadně zájem mladistvého, který je jako zákonem stanovená podmínka určující pro to, zda takové společné řízení může být provedeno. V rámci posuzování těchto hledisek se nepřihlíží k tomu, jaký takové společné řízení bude mít dopad na dospělého obviněného, protože tomu v tomto řízení není přiznáváno žádné

zákonem zvláště chráněné postavení, neboť tak zákon činí s ohledem na povahu tohoto řízení výhradně k osobě mladistvého (srov. č. 1. 37 a násl. Úmluvy o právech dítěte, přiměřeně i rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci T. proti Spojenému království ze dne 16. 12. 1999, č. 24724/94, a ve věci V. proti Spojenému království, č. 24888/94, rozhodnutí ze dne 16. 12. 1999).

č. 42

20. K významu zmíněného společného řízení je třeba říci, že všestranné a objektivní objasnění věci je jednou z podmínek, která podmiňuje vedení společného řízení ve věcech soudnictví pro mládež, a má se jím na mysli především provedení dokazování v hlavním líčení, popř. i ve veřejném zasedání soudu pro mládež. Týká se zejména průběhu dokazování, jenž spočívá především v tom, že jde o postup, kterým si soud pro mládež obstarává skutkový podklad pro další řízení a v konečné fázi pro své rozhodnutí. Jde o pozitivní podmínku vyjadřující nutnost takového společného řízení, které jediné může zajistit, aby bylo dosaženo všestranného a objektivního objasnění věci. Konat takové společné řízení je proto možné jen tehdy, kdy výhradně společným řízením konaným proti mladistvému a dospělému pachateli lze zajistit všestranné a objektivní posouzení věci, tedy že takový postup je zcela nezbytný. Jedná se však o hraniční případ, kdy soud pro mládež nemá jinou možnost než vést společné řízení, aby mohl dospět ke spravedlivému rozhodnutí. Zásadně to jsou takové případy, v nichž je mladistvý usvědčován právě dospělým obviněným, jejich trestná jednání jsou vzájemně podmíněna a oddělená řízení by měla např. za následek, že by se dostali do postavení svědka s právem odepřít výpověď podle § 100 odst. 2 tr. ř., což by mohlo vést k vážným důkazním problémům.

21. Podmínka, aby společně vedené řízení proti mladistvému a dospělému nebylo na újmu mladistvého, představuje souhrn okolností, jež je v každém jednotlivém případě nutné posuzovat s ohledem na konkrétně zjištěné skutečnosti, zejména ověřovat poměry mladistvého a jejich vztah dospělého obviněného k mladistvému: tato zásada je založena na tom, že mladistvému takové společné řízení nesmí přinést jakoukoli újmu, zejména z hlediska jeho dalšího rozumového a mravního vývoje (srov. § 5 odst. 1 z. s. m.). Je-li zde odůvodněný předpoklad, že by společné řízení k takové újmě na straně mladistvého vedlo, nelze takové společné řízení konat, byť by to mělo za následek obtíže z hlediska všestranného a objektivního objasnění věci. Při provádění společného řízení proti mladistvému a dospělému obviněnému soudem pro mládež je nutné před zájmy dospělého obviněného upřednostnit mladistvého a dbát zejména principů spojených s jeho postavením, především s ohledem na hlediska stanovená v § 1 odst. 2 z. s. m. zajišťující účel takového řízení ve vztahu k mladistvému.

22. Nejvyšší soud v projednávané věci podle obsahu přezkoumávaných rozhodnutí a z obsahu jim předcházejícího řízení vedeného v této trestní věci zjistil, že jde o řízení, které je společným řízením dospělých obviněných R. B. a P. K. a mladistvého, který dovršil věku patnácti let dne 3. 3. 2014 a zletilosti, tj. osm-

č. 42

nácti let věku, dosáhne 3. 3. 2017. Pokud tedy spáchal jednání, pro něž se toto řízení podle popsaných skutkových zjištění vede, ve dnech 25. 8. 2014 až 28. 8. 2014 [bod 1)], 3. 9. 2014 [bod 2 a) až d) a 3)] a 6. až 8. 9. 2014 [bod 4)], pak není pochyb o tom, že se jich dopustil jako mladistvý, a bylo nutné, aby řízení ve smyslu § 4 z. s. m. konal soud pro mládež, který jediný byl soudem příslušným k tomu, aby soudnictví ve věci tohoto mladistvého vykonával.

23. Okresnímu soudu v Domažlicích, soudu pro mládež, byla na všechny tři výše jmenované obviněné (tedy i na mladistvého) Okresním státním zastupitelstvím v Domažlicích dne 29. 12. 2014 pod sp. zn. ZT 186/2014 podána společná obžaloba. Předseda senátu 2 Tm tohoto soudu JUDr. J. Š., jemuž byla věc po podání obžaloby podle rozvrhu práce přidělena, dospěl k závěru, že s ohledem na důkazní situaci a charakter dané trestní věci je namístež konat „společné řízení mladistvého a dospělých obžalovaných, neboť je to nutné pro všestranné a objektivní objasnění věci a není konání společného řízení zároveň na újmu mladistvého“. Usnesením ze dne 9. 1. 2015, sp. zn. 2 Tm 17/2014, týž senát Okresního soudu v Domažlicích, soudu pro mládež, po předběžném projednání obžaloby dospěl k závěru, že ve věci existuje reálná možnost právního posouzení žalovaných skutků pod body 2) až 6) obžaloby jako trestného činu loupeže podle § 173 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, a tedy spáchání tohoto činu v rámci organizované skupiny, což je ve smyslu § 17 tr. ř. okolnost, která v trestním řízení zakládá věcnou příslušnost krajského soudu. Okresní soud v Domažlicích, soud pro mládež, tudíž citovaným usnesením vyslovil svoji věcnou nepřislušnost a věc předložil k rozhodnutí o ní Vrchnímu soudu v Praze, soudu pro mládež (č. l. 1025–1035 spisu). Ten o předmětném návrhu rozhodl usnesením ze dne 30. 1. 2015, sp. zn. 1 Ntm 4/2015, tak, že podle § 24 odst. 1 tr. ř. je příslušný k projednání a rozhodnutí věci Krajský soud v Plzni, soud pro mládež, a to z týchž důvodů, které vedly k vyslovení své věcné nepřislušnosti i Okresní soud v Domažlicích, soud pro mládež.

24. Po přezkoumání podmínek, které založily možnost konat společné řízení proti mladistvému a dospělému obviněnému, bylo nutné ve smyslu § 38 odst. 2 z. s. m. zkoumat naplnění tam uvedených zákonných požadavků z hlediska postavení mladistvého, a proto je třeba zmínit, že podle rozsudku Vrchního soudu v Praze jako soudu odvolacího ze dne 30. 7. 2015, sp. zn. 1 Tmo 15/2015, byli obviněný P. K. a mladistvý uznáni vinnými v bodě 1) a 4) přečinem (respektive proviněním) krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b) tr. zákoníku a v bodě 1) přečinem (respektive proviněním) porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku, přičemž mladistvý jako pachatel a obviněný P. K. buď jako návodce podle § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, nebo jako pomocník podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku. Mladistvý se proviněním krádeže popsaným způsobem dopustil pod bodem 1) rozsudku odvolacího soudu na základě toho, že jej P. K. nejprve „přiměl“ k činu a poté po celou dobu jeho páčání sám „hlídal před chatou“. Skutku pod bodem 4) rozsudku odvolacího soudu se mladistvý opět

dopustil jako pachatel, když „po předchozí vzájemné domluvě mladistvý tyčí rozbil skleněnou výplň okna na objektu“, obviněný P. K. jako účastník ve formě pomocníka „... zatímco obviněný P. K. hlídal a obviněný R. B. nejprve hlídal a potom pomáhal mladistvému odnášet odcizené věci“. Skutek pod bodem 2) je pokračujícím trestným činem loupeže vymezeným dílčími útoky pod písmeny a) až d), jež jako pachatel páchal mladistvý a činil tak, že „... po předchozí vzájemné domluvě spočívající v opatřování finančních prostředků, kdy obviněný P. K. rozdělil úkoly, vytipoval místa a opatřil dopravní prostředek a plynovou pistoli“, dovezl další dva spoluobviněné na místo činu, kde „předal mladistvému plynovou pistoli“. Jednání mladistvého ve všech popsanych případech spočívalo v zásadě v tom, že vloupáním vnikl do objektů (chat, zahradních domků, prodejny atd.), odkud posléze odcizil, případně pod pohrůzkou bezprostředního násilí či za užití násilí se zmocnil tam se nacházejících předmětů (alkoholické nápoje, spací pytle, finanční hotovost apod.). Obviněný P. K. tak měl roli účastníka, neboť mladistvého navedl k uvedené trestné činnosti, již zorganizoval, a poté, co byla ostatními spáchána, ve všech případech „čekal v zaparkovaném osobním automobilu na přesně nezjištěném místě a poté společně odjeli a mladistvý mu vrátil plynovou pistoli a předal pepřový sprej“.

25. Na základě těchto skutečností je zřejmé, že trestná činnost mladistvého a obviněného P. K. (ale i druhého obviněného R. B.) je společnou a na sebe navazující obsáhlou trestnou činností, z níž je zřejmé, že jednotlivé role, jež každý z pachatelů plnil, měly důležitý význam pro předpokládaný a chtěný výsledek, a proto bylo nezbytné, resp. nutné, objasňovat všechny okolnosti v rámci společného řízení. Dokazování bylo nutné vést společně se všemi na činech zúčastněnými osobami, protože jejich oddělením (např. vyloučení dospělých pachatelů ze společného řízení podle § 23 odst. 1 tr. ř.) by nebylo možné zajistit všestranné a objektivní objasnění věci, které bylo jednoznačně reálné pouze v rámci společného řízení, neboť jen tak bylo možné objasnit roli každého z obviněných, včetně mladistvého. Podmínka všestranného a objektivního objasnění věci stanovená § 38 odst. 2 z. s. m. pro vedení společného řízení byla v projednávané věci splněna, stejně jako i ta, že takové společné řízení nebylo na újmu mladistvého. V projednávané trestné činnosti celkem tři pachatelů byl mladistvý jako kriminálně nezkušený chlapec na útěku z výchovného ústavu, bez finančních prostředků, a tedy byl určitým způsobem vmanipulován do trestné činnosti obviněným P. K., jenž byl „zběhlý“ v trestné činnosti (v minulosti 12krát projednáván pro kriminální čin). U mladistvého bylo za těchto okolností výchovným stimulem pro jeho další vývoj ve smyslu snahy po nápravě, aby byl přítomen potrestání právě tohoto obviněného, bez něhož by se zřejmě uvedené trestné činnosti sám nedopustil, anebo by se tak nestalo v rozsahu, jaký byl zjištěn. Vlastní průběh společného řízení nevykazoval žádné takové skutečnosti, z nichž by bylo možné dovodit, že došlo k ohrožení rozumového a mravního vývoje mladistvého, neboť na ten bylo

č. 42

negativně působeno dospělými obviněnými v průběhu prováděné trestné činnosti. Naopak právě takové společné řízení, při kterém byli dospělí pachatelé odsouzeni k přísným, avšak opodstatněným a přiměřeným trestům, může v budoucnu mladistvého odradit od páchání dalších trestných jednání. Z těchto důvodů byla splněna i druhá z podmínek § 38 odst. 2 z. s. m., protože společné řízení v tomto konkrétním případě nebylo na újmu mladistvého. Lze jen připomenout, že tato podmínka se zkoumá výhradně a zásadně jen ve vztahu k mladistvému, nikoli z pohledu obviněného, jak se dovolatel v této věci domáhal.

26. Nejvyšší soud z uvedených důvodů shledal námitky obviněného směřující proti tomu, že jeho trestní věc jako dospělého pachatele projednával ve společném řízení podle § 38 odst. 1, 2 z. s. m. soud pro mládež, nedůvodnými. Protože takové zjištění mohl učinit na základě dovoláním napadených rozhodnutí a příslušného spisu, z nichž je patrné, že rozhodnutí ani jím předcházející řízení netrpí vytýkanými vadami, dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Č. 43

Č. 43

Trest zákazu činnosti

§ 73 odst. 1 tr. zákoníku

Jestliže se pachatel dopustil trestného činu v souvislosti s výkonem práva myslivosti tím, že hrubým způsobem porušil zásady správného a bezpečného lovu, nelze mu uložit trest zákazu činnosti spočívající obecně v zákazu výkonu myslivosti [§ 2 písm. a) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů], ale je třeba jej omezit jen na výkon takového práva myslivosti (dílčí složky tohoto práva) ve smyslu § 2 písm. h) citovaného zákona, v souvislosti s nímž spáchal trestný čin (např. práva lovit zvěř).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 3 Tdo 138/2015, ECLI:CZ:NS:2015:3.TDO.138.2015.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněných Ing. J. R. a F. V. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. ve vztahu k obviněnému F. V. zrušil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 9 To 338/2014, v části, v níž zůstal nedotčen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Kutné Hoře ze dne 30. 6. 2014, sp. zn. 14 T 55/2014, a rovněž zrušil všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za užití § 261 tr. ř. ve vztahu k obviněnému Ing. J. R. zrušil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 9 To 338/2014, v části, v níž zůstal nedotčen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Kutné Hoře ze dne 30. 6. 2014, sp. zn. 14 T 55/2014, a rovněž zrušil všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Kutné Hoře ze dne 30. 6. 2014, sp. zn. 14 T 55/2014, byli uznáni vinnými na skutkovém základě, že: „dne 26. 10. 2013 v 07.40 hodin na pozemní komunikaci u obce P., okres K. H., z vozidla Škoda Octavia usmrtili výstřelem z opakovací kulovnice vzor 46, ráže 7 × 57, na poli

č. 43

stojícího 4,5letého daňka, kterého následně naložili do vozidla a odjeli do obory Š. u obce R., kde byli zadrženi Policií ČR, čímž způsobili uživateli honitby M. škodu ve výši nejméně 49 542 Kč, přičemž J. R. bez příslušného oprávnění dle zákona č. 119/2002 Sb. o zbraních a střelivu, měl u sebe střelnou zbraň opakovací kulovnici, vzor 46, ráže 7 × 57, ačkoliv není držitelem zbrojního průkazu a uvedená zbraň patří do kategorie „B“, kterou mohou nabývat do vlastnictví, držet nebo nosit jen držitelé zbrojního průkazu,“ obviněný Ing. J. R. přečinem pytláctví podle § 304 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku a přečinem nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku a obviněný F. V. přečinem pytláctví podle § 304 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku a přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku.

2. Za to byl obviněný Ing. J. R. podle § 304 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání tří roků. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému současně uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu myslivosti na dobu osmi roků.

3. Obviněný F. V. byl podle § 304 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání tří roků. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému současně uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu myslivosti na dobu osmi roků.

4. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. bylo poškozené Myslivecké sdružení B. odkázáno se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

5. O odvoláních obviněných proti předmětnému rozsudku rozhodl ve druhém stupni Krajský soud v Praze usnesením ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 9 To 338/2014, jímž je podle § 256 tr. ř. jako nedůvodná zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Shora citované rozhodnutí odvolacího soudu napadli oba obvinění dovoláním. Obviněný Ing. J. R. v dovolání uplatnil dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podle obviněného jde o případ, v němž jsou skutková zjištění soudů v extrémním rozporu s provedenými důkazy a zejména skutková zjištění byla zjištěna způsobem, který neodpovídá zásadám spravedlivého procesu. Při rozhodování o vině vycházely soudy z jediného důkazu, jímž byla svědecká výpověď svědka R. H. Ke skutkovému ději tak, jak jej popsal svědek, však nemohlo

podle obviněného dojít, neboť z místa, odkud měl pozorovat střelbu, nemohla být střelba vidět. Obviněný dále zopakoval svoji obhajobu, že usmrčeného daněka zakoupil den předtím na farmě v K. Soudy tuto skutečnost nevyloučily, přesto uzavřely, že se daněk pohyboval ve skupině volně se pohybující zvěře, a proto již nebyl v jeho vlastnictví. S tím obviněný nesouhlasí, neboť takový závěr odporuje ústavnímu principu ochrany vlastnického práva. Soudy měly rozhodnout v souladu se zásadou *in dubio pro reo* o jeho nevině. Obviněný rovněž vyjádřil nesouhlas se závěrem soudu o spáchání přečinu nedovoleného ozbrojování, který vyplývá z toho, že se jiné logické vysvětlení nenabízí. Na zbrani však nebyly nalezeny jeho otisky, a i kdyby obviněný V. ze zbraně střílel, mohl mu ji předat kdokoli.

7. Obviněný proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze (patrně myšleno usnesení Krajského soudu v Praze) č. j. 9 To 338/2014-305, ze dne 27. 8. 2014, a dále aby zrušil rozsudek Okresního soudu v Kutné Hoře č. j. 14 T 55/2014-2070 (patrně myšlen rozsudek Okresního soudu v Kutné Hoře č. j. 14 T 55/2014-270), ze dne 30. 6. 2014.

8. Obviněný F. V. v dovolání uplatnil důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) a k) tr. ř. K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. namítl, že nebylo nade vši pochybnost prokázáno, že by s předmětnou kulovnicí jakkoli manipuloval, natož z ní střílel. Dále podle něj bylo v řízení prokázáno, že usmrčený daněk byl ve vlastnictví obviněného Ing. R., který jej předtím zakoupil na farmě, a nebyl proto zvěří ve smyslu zákona o myslivosti. K tomu odkázal na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 4487/2007, a ze dne 21. 2. 2006, sp. zn. 22 Cdo 980/2005, a nález Ústavního soudu publikovaný ve sbírce zákonů pod č. 49/2007 Sb. Na tomto základě obviněný namítl, že nemohlo dojít ke spáchání přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1, 2 tr. zákoníku ani přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Ve vztahu k dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. h) a k) tr. ř. obviněný uvedl, že uložený trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu myslivosti je druhem trestu, který zákon nepřipouští, a to pro rozpor s čl. 2, 4 a 20 Listiny základních práv a svobod. Myslivost se totiž podle § 2 písm. a) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, rozumí soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součástí ekosystému a spolková činnost směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jako součástí českého národního kulturního dědictví, zatímco právem myslivosti podle § 2 písm. h) téhož zákona souhrn práv a povinností zvěř chránit, cílevědomě chovat, lovit, přivlastňovat si ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř, její vývojová stadia a shozy paroží, jakož i užívat k tomu v nezbytné míře honebních pozemků. Soud měl podle obviněného při ukládání trestu na myslivost právé výkon práva myslivosti, když nechtěl postihnout jeho právo sdružovat se ve spolcích, konkrétně působit v mysliveckém sdružení jako člen bez využívání práva myslivosti. Podle ustálené judikatury spočívá trest zákazu činnosti v zákazu výkonu určitého zaměstnání, povolání nebo takové činnosti, ke které je třeba

zvláštního povolení, nebo její výkon upravuje jiný právní předpis. Právě k výkonu práva myslivosti je třeba mít složenou zkoušku způsobilosti a na jejím základě pak mít vystavený lovecký lístek příslušným orgánem státní správy.

9. Obviněný proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadená rozhodnutí a věc vrátil Okresnímu soudu v Kutné Hoře k novému projednání a rozhodnutí.

č. 43

10. Opis dovolání obviněných byl samosoudcem soudu prvního stupně za podmínky § 265h odst. 2 tr. ř. zaslán k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci. Státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství k dovolání obviněného Ing. J. R. uvedl, že jeho námitky nelze podřadit pod uplatněný dovolací důvod, neboť jimi pouze polemizoval se skutkovými závěry soudů. Nejednalo se tak o námitky, kterými by bylo vytýkáno nesprávné právní posouzení skutku či jiné nesprávně hmotněprávní posouzení. Pokud jde o námitku, že ulovený daň byl ve vlastnictví obviněného, jedná se o výtku, která vychází z jiného než soudy zjištěného skutkového stavu. Ze skutkové věty ani z odůvodnění rozsudku nevyplývá, že by byl obviněný vlastníkem uloveného daňka. Vytýkanou úvahu soudu sice považuje státní zástupce za spornou, rozhodující je, že se jednalo pouze o hypotetickou úvahu soudu. Státní zástupce rovněž považuje za řádně a přesvědčivě odůvodněný závěr o spáchání přečinu nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku obviněným.

11. K dovolání obviněného F. V. státní zástupce uvedl, že výtky zaměřené vůči nesprávnému právnímu posouzení skutku či jinému nesprávnému hmotněprávnímu posouzení spočívaly pouze ve vyjádření nesouhlasu se skutkovými závěry soudů a s tím, jak soudy provedené důkazy hodnotily. Úvahu soudu o vlastnictví daňka obviněným Ing. R. považuje státní zástupce za hypotetickou. K naplnění důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. proto nedošlo. Naopak je podle státního zástupce důvodná námitka uplatněná s odkazem na § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť je zřejmé, že obviněný se dopustil předmětné trestné činnosti v souvislosti s výkonem práva myslivosti, nikoliv v souvislosti s výkonem myslivosti, jak jsou tyto pojmy vymezeny v zákoně o myslivosti. Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud ve vztahu k obviněnému V. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. napadené usnesení Krajského soudu v Praze zrušil, ve vztahu k obviněnému R. ho zrušil podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za užití § 261 tr. ř., a podle § 265l tr. ř. věc uvedenému soudu přikázal k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Přípustnost dovolání

12. Obvinění Ing. J. R. i F. V. jsou podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobami oprávněnými k podání dovolání pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se jich bezprostředně dotýká. Dovolání byla podána v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), prostřednictvím obhájců (§ 265d odst. 2

věta první tr. ř.) a současně splňují formální a obsahové náležitosti předpokládané v § 265f odst. 1 tr. ř.

13. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. Shledal, že dovolání jsou přípustná podle § 265a odst. 1, 2 písm. h) tr. ř., neboť napadají pravomocné rozhodnutí soudu druhého stupně, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek (odvolání) proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., kterým byli obvinění uznáni vinnými a byl jim uložen trest.

14. Poněvadž dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit, zda konkrétní důvody, o které obvinění dovolání opírají, lze podřadit pod dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) a k) tr. ř., na které je v dovoláních odkazováno. Toto zjištění má zásadní význam z hlediska splnění podmínek pro provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem (srov. § 265i odst. 1, 3 tr. ř.).

15. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulaci zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. To znamená, že s poukazem na uvedený dovolací důvod se není možné domáhat přezkoumání skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno. Soudy zjištěný skutkový stav věci, kterým je dovolací soud vázán, je při rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Na podkladě tohoto dovolacího důvodu proto nelze hodnotit správnost a úplnost skutkového stavu ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Dovolací soud přitom musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku a rozveden v jeho odůvodnění, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3 tr. ř., § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Tím je naplněno základní právo obviněného dosáhnout přezkoumání věci ve dvoustupňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Dovolací soud není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je

mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (srov. omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolat Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by (taxativně) velmi úzké vymezení dovolacích důvodů (k tomu viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 73/03).

16. Takový závěr učinil Nejvyšší soud při znalosti právního názoru vyjádřeného v konstantní judikatuře Ústavního soudu, podle něhož – s ohledem na právo obviněného na spravedlivý proces – je nutno o relevanci námitek proti skutkovým zjištěním uvažovat i v dovolacím řízení v těch případech, kdy je dán extrémní rozpor mezi skutkovým stavem věci v soudy dovozené podobě a provedenými důkazy (k tomu např. nálezy Ústavního soudu ve věcech sp. zn. I. ÚS 4/04 nebo sp. zn. III. ÚS 3136/09). Extrémní rozpor je ovšem dán tehdy, jestliže zásadní skutková zjištění v rozhodnutí zcela chybí vzhledem k absenci příslušných důkazů, nebo zjevně nemají žádnou vazbu na soudem deklarovaný obsah provedeného dokazování, či jsou dokonce opakem toho, co bylo skutečným obsahem dokazování.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Obviněný Ing. J. R., který odkázal pouze na tento dovolací důvod, svými námitkami ve skutečnosti pouze zpochybňoval výlučně hodnotící úvahy soudů obou stupňů při hodnocení důkazů, když poukazoval zejména na jím pocítované rozpory ve výpovědi svědka R. H., opakoval svoji obhajobu ohledně údajného vlastnictví usmrceného daňka či vyjadřoval nesouhlas se závěrem soudu o spáchání přečinu nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku s poukazem na to, že na zbraň nebyly jeho otisky, nikdo jej se zbraní neviděl, a pokud by spoluobviněný F. V. skutečně střílel, mohl mu zbraň předat kdokoli. Jeho námitky nenapadaly právní posouzení skutku, nýbrž se snažil jejich prostřednictvím prosadit vlastní pohled na hodnocení důkazů, jehož výsledkem by byly odlišné skutkové závěry. To je ostatně patrné již z toho, že pravidlo *in dubio pro reo*, na něž v této souvislosti odkazoval, a které plyne ze zásady presumpce nevinny, má vztah ke zjišťování skutkového stavu věci na základě provedeného dokazování. Toto pravidlo se týká právě jen otázek skutkových, nikoliv otázky právního posouzení skutku či otázky jiného hmotněprávního posouzení.

18. Stejně je třeba pohlížet na obdobné námitky obviněného F. V., když namítal, že nebylo nade vší pochybnost prokázáno, že by s předmětnou kulovnicí jakkoli manipuloval, natož z ní střílel, a že v řízení naopak bylo prokázáno, že usmrcený daňek byl ve vlastnictví obviněného Ing. R., který jej předtím zakoupil na farmě.

19. Námitkami tohoto typu tudíž obvinění deklarovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nenaplnili. Nezaložili tím ani přezkumnou povinnost Nejvyššího soudu. Nad její rámec Nejvyšší soud uvádí, že hodnotící úvahy obou soudů důsledně vycházejí z obsahu provedených důkazů, logicky a přesvědčivě hodnotí jejich věrohodnost a naplňují zákonné požadavky § 2 odst. 6 tr. ř. Skutkový stav věci byl zjištěn bez důvodných pochybností v souladu s § 2 odst. 5 tr. ř. Soudy obou stupňů rozhodně nevybočily při hodnocení důkazů jednotlivě i v jejich souhrnu ze zákonného rámce. Nejvyšší soud zdůrazňuje, že neexistuje ani onen shora zmíněný extrémní rozpor mezi skutkovým stavem věci a provedenými důkazy. To se týká i otázky vlastnictví předmětného daňka. Především totiž nelze souhlasit s tvrzením, že by soudy dospěly k závěru, že obviněný Ing. R. skutečně daňka koupil na farmě. Nálezací soud se k této otázce vyjádřil v odůvodnění svého rozhodnutí na straně 8. Odvolací soud se pak s touto obhajobou obviněných zevrubně a přesvědčivě vypořádal v rámci své přezkumné činnosti (viz strana 13 jeho rozhodnutí). Při úvahách soudů proti sobě stály nejen fotografie, videozáznamy, příp. dodací list předložený obhajobou na jedné straně a výpověď svědka R. H. na straně druhé, ale soudy rovněž zohlednily samotný způsob chování obviněných na místě činu, jejich způsob nakládání s ulovenou zvěří, nemožnost, aby se daňek dostal z obory jimi popsaným způsobem, či výpovědi obviněných učiněné v přípravném řízení a další. Podstatné je, že soudy přitom nevybočily ze zákonného rámce (§ 2 odst. 5, 6 tr. ř.). Veškeré dosud uvedené námitky obviněných proto byly uplatněny ve skutečnosti z jiných důvodů, než jsou předpokládány v § 265b odst. 1 tr. ř.

20. Pokud jde o další dovolací důvody, na které odkázal obviněný F. V., pak z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. lze dovolání podat tehdy, jestliže v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný. Obviněný v dovolání neuvedl naprosto žádnou argumentaci, která by některý z těchto závěrů podporovala, ani jinak nevysvětlil, v čem namítané pochybení soudů spatřuje. Ani tento odkaz na dovolací důvod proto nemohl být učiněn relevantně.

21. Konečně důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. spočívá v tom, že obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným. Druhem trestu, který zákon nepřipouští, se přitom rozumí i případy, kdy byl obviněnému uložen sice druh trestu uvedený v § 52 tr. zákoníku, ovšem došlo k tomu bez splnění podmínek, jež zákon pro uložení takového druhu trestu předpokládá. A právě v tomto smyslu obviněný argumentoval, když namítal, že uložený trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu myslivosti je druhem trestu, který zákon nepřipouští, a proto je odkaz na tento dovolací důvod relevantní.

22. Jelikož na tomto základě neshledal Nejvyšší soud žádný z důvodů pro odmítnutí dovolání obviněného F. V., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákon-

nost a odůvodněnost výroků rozhodnutí, proti němuž bylo dovolání podáno, a to v rozsahu a z důvodů, jež byly v dovolání uvedeny, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející. Přitom dospěl k závěru, že dovolání je v této části důvodné.

č. 43

23. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku může soud uložit trest zákazu činnosti na jeden rok až deset let, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s touto činností. Trest zákazu činnosti spočívá v tom, že se odsouzenému po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje výkon určitého zaměstnání, povolání nebo funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis. Souvislost spáchaného trestného činu s činností, která může být zakázána, musí být přímá a bezprostřední (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 5/1980 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), naopak zákaz nesmí být rozšiřován na činnost, která tímto způsobem se spácháním činu nesusouvise (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 13/1969 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a pod č. 9/1996 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

24. Myslivostí se podle § 2 písm. a) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, rozumí soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součástí ekosystému a spolková činnost směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jako součástí českého národního kulturního dědictví. Právem myslivosti je podle § 2 písm. h) téhož zákona souhrn práv a povinností zvěř chránit, cílevědomě chovat, lovit, přivlastňovat si ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř, její vývojová stadia a shozy paroží, jakož i užívat k tomu v nezbytné míře honebních pozemků.

25. Ze skutkových zjištění nalézacího soudu uvedených v tzv. skutkové větě a rozvedených v odůvodnění odsuzujícího rozsudku je zřejmé, že trestného jednání se obvinění dopustili pouze v souvislosti s výkonem práva myslivosti jakožto dílčí složky širšího souboru činností souvisejících s myslivostí. Ostatně nalézací soud uložení tohoto trestu odůvodnil tím, že obvinění velmi hrubým způsobem porušili řadu zásad správného a bezpečného lovu. Rovněž odvolací soud v této souvislosti hovoří o porušení předpisů upravujících výkon mysliveckého práva, přičemž výslovně zmiňuje zjištěný způsob ulovení daňka. Neexistoval proto žádný zákonný důvod rozšiřovat nad rámec „práva myslivosti“ zákaz činnosti i na další činnosti spočívající ve výkonu „myslivosti“ jako takové.

26. Jelikož Nejvyšší soud shledal dovolání obviněného F. V. v této části důvodným, zrušil ve vztahu k tomuto obviněnému usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 9 To 338/2014, v části, v níž zůstal nedotčen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Kutné Hoře ze dne 30. 6. 2014, sp. zn. 14 T 55/2014, a rovněž zrušil všechna další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu (výrok I.). Protože důvod, pro nějž byla uvedena část usnesení

Krajského soudu v Praze zrušena, prospíval i obviněnému Ing. J. R., jehož dovolání by jinak muselo být odmítnuto podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř., rozhodl Nejvyšší soud za přiměřeného užití § 261 tr. ř. stejným způsobem i ve prospěch obviněného Ing. J. R. (výrok II.). Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Krajskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Věc se tak vrací do stadia, kdy Krajský soud v Praze bude muset věc v této části znovu projednat a rozhodnout. V novém řízení o této věci bude povinen postupovat v intencích rozhodnutí Nejvyššího soudu (§ 265s odst. 1 tr. ř.).

č. 43

Č. 44

Č. 44

Právní omyl, Maření výkonu úředního rozhodnutí
§ 19 odst. 1 tr. zákoníku, § 337 odst. 4 tr. zákoníku

I. Pojem „opatření v občanském soudním řízení“ je ve skutkové podstatě trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 4 tr. zákoníku znakově normativní, a proto při posuzování zavinění pachatele ve vztahu k tomuto znaku nelze aplikovat § 19 tr. zákoníku o právním omylu, ale § 18 tr. zákoníku o skutkovém omylu.

II. Existenci omluvitelného právního omylu (§ 19 odst. 1 tr. zákoníku) a v důsledku toho nedostatek zavinění nemůže sám o sobě založit právní názor soudu vyššího stupně v jeho kasačním rozhodnutí ohledně spornosti interpretace a aplikace příslušného ustanovení hmotného práva.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 3 Tdo 1319/2015, ECLI:CZ:NS:2015:3.TDO.1319.2015.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 4. 2015, sp. zn. 8 To 45/2015, a rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 4 T 130/2013, a přikázal Okresnímu soudu Plzeň-město, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 4 T 130/2013, byla obviněná Bc. J. Š. podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěna návrhu na potrestání Okresního státního zastupitelství Plzeň-město, sp. zn. 1 ZK 499/2013, pro skutek spočívající v tom, že „v P. ani jinde nejméně od 6. 9. 2012 od 16:00 hod. do 18:00 hod., od 11. 9. 2012 od 16:00 hod. do 12. 9. 2012 do 07:00 hod., dne 13. 9. 2012 od 16:00 hod. do 18:00 hod., od pátku 14. 9. 2012 od 16:00 hod. do neděle 16. 9. 2012 do 18:00 hod., od 18. 9. 2012 od 16:00 hod. do 19. 9. 2012 do 07:00 hod., dne 20. 9. 2012 od 16:00 hod. do 18:00 hod., od 25. 9. 2012 od 16:00 hod. do 26. 9. 2012 do 07:00 hod., dne 27. 9. 2012 od 16:00 hod. do 18:00 hod., od pátku 28. 9. 2012 od 16:00 hod. do neděle 30. 9. 2012 do 18.00 hod., od 2. 10. 2012 od

16:00 hod. do 3. 10. 2012 do 07:00 hod., dne 4. 10. 2012 od 16:00 hod. do 18:00 hod., úmyslně mařila styk MUDr. J. F. s jejich společnou dcerou L. S. F., upravený rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město č. j. 99 P 22/2010-515, ze dne 21. 4. 2011, a usnesením Okresního soudu Plzeň-město č. j. 99 P 22/2010-762, ze dne 6. 8. 2012, tak, že v některých dnech ve výše uvedených termínech dceru ke styku s otcem nepřipravila a nepředala ji, v některých dnech zkrátila dobu vyměřenou pro styk s otcem, otec v uvedeném období nikdy neměl dceru přes noc, ačkoli ji měl mít, veškerý styk otce s dcerou probíhal za přítomnosti Bc. J. Š., která na tom trvala, a tohoto jednání se dopustila přesto, že jednak dne 22. 8. 2012 převzala výzvu Okresního soudu Plzeň-město ze dne 10. 8. 2012 k plnění pravomocného rozhodnutí č. j. 99 P 22/2010 ve smyslu § 272 odst. 2 o. s. ř., aby dobrovolně plnila povinnosti, které jí byly uloženy ohledně úpravy styku otce s dcerou včetně poučení o následcích, zůstane-li výzva bezvýsledná, jednak jí byla usnesením Okresního soudu Plzeň-město, č. j. 99 P 22/2010-823, ze dne 23. 8. 2012, uložena za nerealizaci styku otce s nezletilou pokuta ve výši 5 000 Kč a usnesením téhož soudu, č. j. 99 P 22/2010-880, ze dne 2. 10. 2012, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Plzni, č. j. 11 Co 756/2012-972, ze dne 5. 4. 2013, uložena pokuta 10 000 Kč“, čímž měla spáchat přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 4 tr. zákoníku.

2. O odvolání státního zástupce proti předmětnému rozsudku podaném v neprospěch obviněné rozhodl ve druhém stupni Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 8. 4. 2015, sp. zn. 8 To 45/2015, jímž je podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Shora citované rozhodnutí odvolacího soudu napadl nejvyšší státní zástupce dovoláním podaným v neprospěch obviněné, v němž uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. V dovolání připomněl, že odvolací soud se neztotožnil s úvahou soudu prvního stupně o nedostatku zavinění obviněné ve vztahu k její vědomosti o uložené pokutě, když její obhajobu považoval za účelovou a nelogickou. Odvolací soud však zároveň s odkazem na předchozí zrušující rozhodnutí Nejvyššího soudu dovedl určitou složitost výkladu znaků trestného činu a nejednotnost soudního výkladu. Obviněná podle odvolacího soudu proto jednala za podmínek právního omylu ve smyslu § 19 odst. 2 tr. zákoníku. S takovým posouzením dovolatel nesouhlasí. Podle něj nelze zaměňovat pravidla posuzování trestnosti právního omylu negativního stran protiprávnosti činu s neznalostí pachatele o tom, že jeho čin je trestný. Zásadu právního omylu podle § 19 tr. zákoníku lze aplikovat pouze na případy, kdy je omyl pachatele dán ve vztahu k mimotrestním normám, ať už jde o normy odkazovací, či blanketní. V případě přečinu maření

Č. 44

výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 4 tr. zákoníku zákon neodkazuje obecně na úpravu protiprávnosti dle jiného právního předpisu, ale vyjadřuje pouze tzv. normativní znak skutkové podstaty, jenž vyjadřuje právní institut, zde opatření v občanském soudním řízení. Protiprávnost jednání obviněné tak byla založena jejím jednáním v rozporu s normou trestní, nikoli rozporem s příslušnou civilní procesní úpravou. Z hlediska zavinění proto postačí v případě normativních znaků skutkové podstaty znalost skutkových okolností rozhodných pro naplnění tohoto znaku, přestože jde o právní pojem. Pochybnosti o vědomosti obviněné o rozhodných skutkových okolnostech zakládajících skutkovou podstatu žalovaného přečinu však nepanují. V daném případě by se podle dovolatele navíc jednalo o právní omyl neomluvitelný podle § 19 odst. 2 tr. zákoníku, neboť obviněná si již na podkladě prvotního meritorního rozhodnutí opatrovníckého soudu musela být vědoma toho, že je povinna soudem upravený styk otce a nezletilé umožnit.

4. Z těchto důvodů nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 4. 2015, sp. zn. 8 To 45/2015, dále zrušil i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 4 T 130/2013, a dále zrušil i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř. a přikázal věc Okresnímu soudu Plzeň-město, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Nejvyšší státní zástupce současně vyjádřil souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání i pro případ jiného způsobu rozhodnutí, než je předpokládán v § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř.

5. Opis dovolání nejvyššího státního zástupce byl samosoudcem soudu prvního stupně za podmínek § 265h odst. 2 tr. ř. zaslán k vyjádření obviněné a jejímu obhájci. K dnešnímu dni však dovolací soud neobdržel vyjádření obviněné ani jejího obhájce k dovolání nejvyššího státního zástupce a ani žádný jiný přípis, jímž by deklarovali zájem tohoto svého práva, jakož i práva vyplývajícího z § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř., využít. Na tomto místě je třeba připomenout, že vyjádření obviněné k dovolání nejvyššího státního zástupce, či naopak vyjádření nejvyššího státního zástupce k dovolání obviněné není podmínkou pro projednání podaného dovolání a zákon v tomto směru nestanoví žádnou lhůtu, jejíž marné uplynutí by dovolací soud byl povinen vyčkat.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší státní zástupce je podle § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost kteréhokoli výroku rozhodnutí soudu, a to ve prospěch i v neprospěch obviněného. Dovolání bylo podáno v zákonné

dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.) a současně splňuje formální a obsahové náležitosti předpokládané v § 265f odst. 1 tr. ř.

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) zkoumal, zda v předmetné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. Shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, 2 písm. h) tr. ř., neboť napadá pravomocné rozhodnutí soudu druhého stupně, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek (odvolání) proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. b) tr. ř., kterým byla obviněná zproštěna návrhu na potrestání.

8. Poněvadž dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit, zda konkrétní důvody, o které nejvyšší státní zástupce dovolání opírá, lze podřadit pod dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř., na které je v dovolání odkazováno. Toto zjištění má zásadní význam z hlediska splnění podmínek pro provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem (srov. § 265i odst. 1, 3 tr. ř.).

9. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulaci zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. uplatnil dovolatel v alternativě, kdy bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Konkrétní dovolací argumentace nejvyššího státního zástupce, jak byla výše rekapitulována, dává učinit závěr, že naplnění uplatněných důvodů dovolání bylo odůvodněno relevantně.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Protože Nejvyšší soud neshledal žádný z důvodů pro odmítnutí dovolání (§ 265i odst. 1 tr. ř.), přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti kterému bylo dovolání podáno, a to v rozsahu a z důvodu, jež byly v dovolání uvedeny, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející. Přitom zjistil, že dovolání je důvodné.

11. Nejvyšší soud nejprve předesílá, že dovolatel nikterak nezpochybňuje skutkové závěry učiněné soudy v předchozím řízení, a to zejména i s ohledem na jejich korekci odvolacím soudem stran určení okamžiku, kdy se obviněná dozvídá o uložené pokutě. Obhajoba obviněné v tomto směru byla jako nevěrohodná a nelogická vyvrácena. V podrobnostech lze odkázat na související úplné a správné úvahy odvolacího soudu uvedené zejména na straně 9 jeho rozhodnutí.

12. Podstatou dovolání byla otázka nesprávné aplikace § 19 tr. zákoníku v návaznosti na posuzování zavinění obviněné. Podle § 19 odst. 1 tr. zákoníku kdo při spáchání trestného činu neví, že jeho čin je protiprávní, nejedná zaviněně, nemohl-li se omylu vyvarovat. Omylu bylo možno se vyvarovat, pokud povinnost seznámit se s příslušnou právní úpravou vyplývala pro pachatele ze zákona nebo jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce, anebo mohl-li pachatel protiprávnost činu rozpoznat bez zřejmých obtíží (§ 19 odst. 2 tr. zákoníku). Citované ustanovení řeší problematiku (omluvitelného) právního omylu negativního stran protiprávnosti činu, tedy ohledně protiprávnosti pramenící z mimotrestních právních předpisů, kterých se trestní zákon dovolává v blanketních nebo odkazovacích skutkových podstatách, což se posuzuje podle zásady *ignorantia iuris non nocet* (neznalost práva neškodí, omlouvá, neboť pachatel nejedná zaviněně). Naproti tomu nedopadá na případy právního omylu negativního o protiprávnosti činu pramenící z mimotrestních právních předpisů, kterých se trestní zákon nedovolává, tj. omyl o normativních znacích skutkové podstaty, který se posuzuje podle zásad platných pro posouzení skutkového omylu negativního (*ignorantia facti non nocet*). Tam, kde skutková podstata obsahuje tzv. normativní znaky, tedy znaky vyjádřené právním pojmem, institutem či právním vztahem, převzatými trestním zákoníkem z mimotrestního právního předpisu, se vyžaduje, aby se zavinění vztahovalo i na tento znak, postačí však, aby pachatel měl o něm jen laickou představu. Nemusí tedy vědět, jaké právní předpisy upravují takový normativní znak a jaké funkce takový normativní znak plní. Postačí, pokud mu jsou známe konkrétní skutkové okolnosti vztahující se k takovému normativnímu znaku a má alespoň laickou představu o jeho charakteru (bližší viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 10/1977 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Pokud jde odlišení skutkových podstat obsahujících normativní znaky od skutkových podstat odkazujících a blanketních, srov. např. rozhodnutí uveřejněné pod č. 47/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

13. Přechinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 4 tr. zákoníku se dopustí pachatel, který poté, co proti němu byla bezvýsledně použita opatření v občanském soudním řízení směřující k výkonu rozhodnutí soudu nebo soudem schválené dohody o výchově nezletilých dětí, včetně úpravy styku s dítětem, maří výkon takového rozhodnutí nebo dohody nebo který se dopustí závažného jednání, aby zmařil výkon rozhodnutí jiného orgánu veřejné moci týkajícího se výchovy nezletilých dětí. Znak opatření v občanském soudním řízení (použitá v projednávané věci proti obviněné v podobě výzvy podle § 272 odst. 2 o. s. ř. a uložení pokuty podle § 273 odst. 1 o. s. ř., obě ve znění účinném do 31. 12. 2013) je u dané skutkové podstaty znakem normativním, nikoliv odkazem či blanketem. Proto při posuzování zavinění obviněné ve vztahu k tomuto znaku, nebylo možné aplikovat § 19 tr. zákoníku (a vzhledem ke skutkovým okolnostem

případu ani § 18 odst. 1 tr. zákoníku). Pokud byla aplikace daného ustanovení nosným důvodem pro zamítnutí odvolání státního zástupce proti zprošťujícímu rozsudku, spočívá napadené rozhodnutí odvolacího soudu na nesprávném právním posouzení skutku, a byly tak naplněny důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř.

14. Rovněž je třeba odmítnout úvahy odvolacího soudu o tom, že v daném případě nebylo možno aplikovat zásadu nezalost zákona neomlouvá z toho důvodu, že výklad relevantního znaku o důsledku uložených, avšak nepravomocných opatření podle občanského soudního řádu je z hlediska trestněprávního natolik složitý, že je podle závazného názoru Nejvyššího soudu (srov. jeho rozhodnutí ze dne 25. 7. 2014, sp. zn. 3 Tdo 638/2014) ani zkušený samosoudce okresního soudu, ani tři soudci jednoho z nejzkušenějších odvolacích senátů krajského soudu nedokázali napoprvé správně aplikovat, a proto nelze ani po obviněné požadovat, aby si uvědomovala trestněprávní důsledky svého jednání. Nejenže takové úvahy kolidují s úpravou § 265s odst. 1 tr. ř., ale i se smyslem mimořádných a v konečném důsledku i řádných opravných prostředků jako takových. Jakékoliv kasační rozhodnutí soudu vyššího stupně učiněné z důvodu nesprávné interpretace či aplikace hmotného práva soudem nižšího stupně by totiž odůvodňovalo (s odkazem, že daná právní otázka byla mezi soudy sporná) u obviněného dovození absence zavinění z důvodu jeho právního omylu. I v tomto ohledu lze tedy dát dovolateli plně za pravdu.

15. S ohledem na uvedené Nejvyšší soud rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 4. 2015, sp. zn. 8 To 45/2015, i rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 4 T 130/2013, a podle § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. současně zrušil i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Následně podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu Plzeň-město, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

16. Věc se tak vrací do stadia, kdy Okresní soud Plzeň-město bude muset věc znovu projednat a rozhodnout. V novém řízení o této věci bude povinen postupovat v intencích rozhodnutí Nejvyššího soudu (§ 265s odst. 1 tr. ř.).

Č. 45

Č. 45

Zajištění nároku poškozeného

§ 47 odst. 1 tr. ř.

Zajištění nároku poškozeného podle § 47 tr. ř. na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem spáchaným jedním z manželů za trvání manželství nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného takovým trestným činem je možné i na majetku patřícím do společného jmění manželů (č. 23/1978 Sb. rozh. tr.).

Zajištění nároku poškozeného podle § 47 tr. ř. je možné i na majetku, jehož je obviněný podílovým spoluvlastníkem (č. 43/1977 Sb. rozh. tr.). V takovém případě však lze zajistit pouze spoluvlastnický podíl obviněného, což musí být vyjádřeno ve výroku usnesení o zajištění.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 8. 2014, sp. zn. 4 To 45/2014, ECLI:CZ:VSPH:2014:4.TO.45.2014.1)

Vrchní soud v Praze z podnětu stížností obžalovaného J. V. a jeho manželky M. V. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 6. 2014, č. j. 46 T 21/2013-23166, napadené usnesení zrušil a podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. nově rozhodl podle § 47 odst. 1, 2 tr. ř. o návrhu poškozeného na zajištění majetku obviněného J. V. (výrokem pod bodem I.), o zákazu s věcmi uvedenými ve výroku pod bodem I. nakládat, převádět na někoho jiného nebo je jakkoli zatížit (výrokem pod bodem II.) a uložil obviněnému, aby soudu do 15 dnů od oznámení tohoto usnesení sdělil, zda a kdo má k věcem uvedeným ve výroku pod bodem I. předkupní nebo jiné právo (výrokem pod bodem III.).

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným usnesením rozhodl Městský soud v Praze na návrh poškozené České republiky – Úřadu vlády České republiky podle § 47 odst. 1, 2 tr. ř. o zajištění věcí shora uvedených a dále finančních prostředků na účtu vedeném F. bankou, a. s., ovšem s tím, že u položek sub. 1. až 3. byly zajištěny celé nemovitosti, ačkoliv je obžalovaný pouze jejich podílovým spoluvlastníkem.

II. Stížnost

č. 45

2. Proti tomuto usnesení podali v zákonné lhůtě stížnost obžalovaný J. V. a jeho manželka M. V.

3. Obžalovaný J. V. ve stížnosti odůvodněné prostřednictvím obhájce namítl, že nebyly splněny zákonné podmínky pro vydání napadeného usnesení, zejména není dána důvodná obava, že uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody bude mařeno nebo ztěžováno. Tuto obavu odůvodnil Městský soud pouze tím, že obžalovaný dne 8. 11. 2013 prodal svůj obchodní podíl ve společnosti P. spol. s r. o. a svůj podíl prodala i jeho manželka, avšak soud neposuzoval tento krok v kontextu daného případu a dalších informací o majetku obžalovaného. K prodeji podílů došlo vzhledem k věku a zdravotnímu stavu obžalovaného a jeho manželky i ke složitosti podnikání v daném oboru. O tom, že prodej neměl souvislost s trestním řízením, svědčí i transparentní (včetně ceny) prodej podílů, a to jejich největšímu konkurentovi na trhu. Obžalovaný je kromě toho se svou manželkou vlastníkem většího počtu nemovitostí, které nezcizil, naopak svůj majetek zhodnocoval. Dále soud nezohlednil ani aktuální stav trestního řízení z hlediska pravděpodobnosti toho, že bude obžalovanému uloženo nahradit poškozenému škodu. Obžaloba je totiž opřena v podstatě výlučně o jediný znalecký posudek, který pravděpodobně neobstojí. Navíc zajištěním i majetku patřícím i manželce obžalovaného došlo k existenčnímu ohrožení obžalovaného a jeho manželky, protože byly zablokovány veškeré jejich finanční prostředky. Soud navíc zajistil i veškeré finanční prostředky na účtech náležejících manželce obžalovaného, aniž by jakkoli zkoumal, zda se jedná o finanční prostředky patřící do společného jmění manželů, nebo zda jde o výlučné prostředky náležející manželce obžalovaného. Stěžovatel uzavřel, že napadené usnesení je naprosto nepřiměřené okolnostem případu, a navrhl, aby je odvolací soud zrušil a buď vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu rozhodování, anebo aby sám rozhodl o zamítnutí návrhu. V doplnění odůvodnění stížnosti uvedl, že o nesprávnosti postupu soudu svědčí i skutečnost, že pod body 1.–3. výroku byly zajištěny celá bytová jednotka, celý bytový dům a celý pozemek, přestože i z výpisu z katastru nemovitostí je patrné, že uvedenou bytovou jednotku nevlastní obžalovaný se svou manželkou v SJM, ale spoluvlastnický podíl na této nemovitosti nabyt v roce 2005 každý z nich darem, a je tedy v jejich výlučném vlastnictví. Ohledně majetku ve výlučném vlastnictví manželky obžalovaného zajištění být provedeno rozhodně nemůže. Zajištění celého bytového domu pak postihuje všechny spoluvlastníky domu a pozemku pod ním.

4. Manželka obžalovaného M. V. v odůvodnění stížnosti odkázala na argumenty uvedené ve stížnosti obžalovaného J. V., přičemž zdůraznila, že byl zajištěn i majetek, který se nachází v jejím výlučném vlastnictví, byly zablokovány i účty vedené na její osobu, na kterých se kromě prostředků náležejících do společného

jmění manželů nacházejí i prostředky, které jsou v jejím výlučném vlastnictví. Soud však paušálně zajistil vše, čímž porušil ústavně zaručená práva stěžovatelů, kteří tak zůstali bez finančních prostředků. I tato stěžovatelka poukázala na pochybení při zajištění celých nemovitostí sub. 1.–3. napadeného usnesení a navrhla, aby odvolací soud napadené usnesení zrušil a buď vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu rozhodování, anebo aby sám rozhodl o zamítnutí návrhu.

III.

Důvodnost stížnosti

5. Vrchní soud v Praze z podnětu podaných stížností přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení i řízení, které mu předcházelo, a zjistil, že stížnosti jsou důvodné jen částečně.

6. Městský soud v Praze odůvodněně vycházel z toho, že v posuzované trestní věci byla dne 19. 12. 2013 podána obžaloba na dvanáct obviněných a tato obžaloba je založena na zjištění, že obžalovaní PhDr. J. H. jako náměstkyně místopředsedy vlády pro evropské záležitosti a ředitelka Sekce pro předsednictví ČR v Radě EU Úřadu vlády ČR, Ing. Mgr. R. K. jako ředitel odboru logistiky a organizace Úřadu vlády ČR a Mgr. D. M. jako ředitel odboru rozpočtu a veřejných zakázek Úřadu vlády ČR učinili sérii kroků podrobně popsanych ve výroku obžaloby, čímž docílili toho, že veřejná zakázka na provozování audiovizuálních celků a poskytnutí souvisejících služeb potřebných pro zajištění akcí konaných v rámci předsednictví ČR v Radě EU v I. polovině roku 2009 byla Úřadem vlády ČR v rámci jednacího řízení bez uveřejnění přidělena společnosti P., spol. s r. o., a následně akceptovali a přistoupili na takové smluvní podmínky, v důsledku čehož měl Úřad vlády ČR jako objednatel ve smluvním vztahu s dodavatelem, společností P., spol. s r. o., sjednány krajně nevýhodné cenové podmínky umožňující dodavateli fakticky si jednostranně a neomezeně diktovat a stanovovat ceny za poskytování služeb souvisejících s provozem audiovizuální techniky. Při plnění a realizaci smlouvy pak tyto tři obžalovaní nezabezpečili dostatečné kontrolní mechanismy umožňující zamezit tomu, aby za Úřad vlády ČR byly dodavateli, společností P., spol. s r. o., poskytovány úhrady i za taková fakturovaná plnění, která ve skutečnosti buď vůbec neproběhla, nebo která s předmětem rámcové smlouvy týkající se zajištění předsednictví ČR v Radě EU vůbec nesouvisela, a tolerovali stav, kdy ve vztahu k takto neoprávněně fakturovaným plněním neproběhla žádná relevantní fyzická kontrola ani nebyl k dispozici žádný reálně ověřený poznatek o oprávněnosti fakturování takovýchto plnění. Naopak obžalovaný Ing. Mgr. R. K. svými podpisy plně akceptoval předkládané nabídky a vydával souhlasy se správností účtovaných cen, obžalovaný Mgr. D. M. neučinil žádná opatření k tomu, aby takovéto podmínky sjednané v rámcové smlouvě zejména ve vztahu k údajům o ceně byly dostatečně upraveny, a obžalovaná PhDr. J. H. jako bez-

prostřední nadřazená obou těchto obžalovaných nezjedнала nápravu uvedených pochybení a jako příkazce operace vydávala souhlasy s proplacením částek účtovaných společností P., spol. s r. o. V důsledku všech těchto jednání obžalovaných byla v částce ve výši nejméně 388 356 677,57 Kč vyplacena Úřadem vlády ČR úhrada i za taková fakturovaná plnění, která ve skutečnosti vůbec nebyla provedena nebo se zakázkou předsednictví ČR v Radě EU vůbec nesouvisela, čímž tak byla České republice způsobena škoda ve výši nejméně 388 356 677,57 Kč. Tímto jednáním měli obžalovaní PhDr. J. H. a Ing. Mgr. R. K. spáchat ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. jednak trestný čin pletich při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 128a odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zák., jednak pokračující trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a), c), odst. 2 písm. a), c) tr. zák., jednak pokračující trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zák., a obžalovaný Mgr. D. M. ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. jednak pokračující trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a), c), odst. 2 písm. a), c) tr. zák., jednak pokračující trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zák. Obžalovaný J. V. jako jednatel společnosti P., spol. s r. o., a V. M. jako jednatel společnosti N. C., s. r. o., která byla na základě rámcové smlouvy ze dne 3. 9. 2008 uzavřené se společností P., spol. s r. o., hlavním subdodavatelem pro tuto společnost, byli vedeni společným záměrem vylákat od Úřadu vlády ČR neoprávněné vyplacení peněžního plnění i za takové činnosti, které pro tohoto objednatele v rámci předmětné veřejné zakázky předsednictví ČR v Radě EU ve skutečnosti vůbec neprovedli ani nezabezpečili nebo které s předmětnou veřejnou zakázkou předsednictví ČR v Radě EU ve skutečnosti vůbec nesouvisely. Takto obžalovaný J. V. předkládal jménem společnosti P., spol. s r. o. objednateli, Úřadu vlády ČR, k vyúčtování i takové faktury, jejichž údajné provedení mělo být zabezpečeno subdodavatelem, společností N. C., s. r. o., ačkoli vykazované činnosti ve skutečnosti vůbec nebyly provedeny nebo vůbec nesouvisely s předmětnou zakázkou předsednictví ČR v Radě EU, a nechával si zcela účelově předkládat nabídky a následně faktury od obžalovaného V. M. Ten dodatečně účetně předstíral, že společnost N. C., s. r. o., provedení těchto činností zabezpečila prostřednictvím svých dalších subdodavatelů, a záměrně zařadil pod pomocné a související služby i takové faktury od dalších dodavatelů, vystavené společností N. C., s. r. o., jako objednateli, které se zakázkou předsednictví ČR v Radě EU vůbec nesouvisely, neboť takovéto činnosti Úřadem vlády ČR nebyly vůbec objednány, takovéto faktury pod jinými souhrnnými položkami přefakturoval společnost P., spol. s r. o. Navíc obžalovaný Ing. L. V. jako místopředseda představenstva A. I., a. s., zadal společnosti E., s. r. o., provést projekt pod pracovním názvem A. Y. a po dohodě s obžalovaným V. M. byla jako objednatel namísto společnosti A. I., a. s., účetně uváděna a vykazována společnost N. C.,

č. 45

s. r. o., za účelem tímto způsobem předstírat, že projekt A. Y. souvisí s prováděním zajišťovacích služeb na akcích pro zajištění předsednictví EU, aby tak úhrada za provedení tohoto projektu v celkové výši 8 246 700 Kč mohla být vylákána a neoprávněně financována z prostředků Úřadu vlády ČR. V důsledku jednání těchto obžalovaných byla uhrazena za pomocné a související služby vykazované na subdodavatele, společnost N. C., s. r. o., částka v celkové výši nejméně 388 356 677,57 Kč, a to za takové činnosti, které ve skutečnosti vůbec nebyly provedeny, nebo za činnosti, které se zakázky předsednictví ČR v Radě EU vůbec netýkaly, čímž tak byla České republice, zastoupené organizační složkou, Úřadem vlády ČR, způsobena celková škoda ve výši nejméně 388 356 677,57 Kč, na jejímž způsobení se podíleli obžalovaní J. V. a V. M. v celé této výši a obžalovaný Ing. L. V. ve výši nejméně 8 246 700 Kč. Tímto jednáním měli obžalovaní J. V., V. M. a Ing. L. V. spáchat zločin podvodu podle § 209 odst. 1, 5 písm. a) tr. zákoníku. Obžalovaní J. V., V. M., Ing. L. V., Ing. V. Č., R. M., Ing. M. P., Ing. I. K., R. P. a P. G. s vylákanými finančními prostředky následně činili dispozice spočívající zejména v převádění těchto finančních prostředků na další subjekty, vybírání těchto prostředků v hotovosti a vytváření faktur s fiktivním plněním či jiných simulovaných dokladů, které měly navodit zdání, že se jedná o běžné převody finančních prostředků v rámci subdodavatelských vztahů za řádně poskytnuté dodávky, ačkoli ve skutečnosti se jednalo o převody finančních prostředků na bytých podvodnou trestnou činností. Obžalovaný Ing. L. V. si takto nechal zaslat 134 732 552 Kč a obžalovaný Ing. I. K. takto přijal 80 986 799 Kč. Tím měli spáchat zločin legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. b), odst. 4 písm. b), c) tr. zákoníku. Hlavní líčení v této věci je nařízeno na více jednacích dnů v listopadu a v prosinci 2014.

7. Poškozená Česká republika, jednající organizační složkou, Úřadem vlády České republiky, poté, co uplatnila vůči obžalovanému J. V. nárok na náhradu škody ve výši 388 356 677,57 Kč (s úrokem z prodlení), podala dne 18. 3. 2014 návrh na zajištění svého nároku na náhradu škody na majetku obžalovaného J. V.

8. Podle § 47 odst. 1, 2 tr. ř. je-li důvodná obava, že uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení ziskového trestným činem bude mařeno nebo ztěžováno, lze nárok až do pravděpodobné výše škody nebo nemajetkové újmy nebo až do pravděpodobného rozsahu bezdůvodného obohacení zajistit na majetku obviněného. O zajištění rozhoduje soud na návrh státního zástupce nebo poškozeného.

9. Stěžejní stížnostní námitky se týkají důvodnosti obavy z maření nebo ztěžování uspokojení nároku poškozeného. Přisvědčit jim však nelze. Jestliže obžalovaný J. V. byl vlastníkem 4/5 obchodního podílu společnosti P., spol. s r. o., zatímco jeho manželka M. V. vlastnila obchodní podíl ve výši 1/5, a smlouvou o převodu obchodních podílů ze dne 8. 11. 2013 převedli manželé V. své obchod-

ní podíly na nabyvatele společnost A. M., a. s., tak z tohoto jednání je skutečně možné dovozovat odůvodněnou možnost, že šlo o jednání směřující (také) ke ztížení uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody a obava, že by mohlo dojít k dalším obdobným dispozicím s majetkem obžalovaného, které by mohly vést k maření nebo ztěžování uspokojení nároku poškozeného, je důvodná, a to tím spíše s přihlédnutím k povaze trestné činnosti, která je obžalovaným kladena za vinu. Tvrzení stěžovatele o důvodech proběhlé transakce zůstávají jen jeho tvrzeními a nemohou na uvedeném závěru nic změnit. Kromě toho lze v této souvislosti například uvést, že obžalovaný J. V. ukončil smlouvu o penzijním připojištění se státním příspěvkem u KB Penzijní společnosti a na jeho žádost mu bylo dne 31. 12. 2013 (tedy po podání obžaloby) vyplaceno 212 761 Kč.

10. Ačkoli se soud prvního stupně tou otázkou výslovně nezabýval, je třeba říci, že vzhledem k výši uplatněného nároku na náhradu škody, který vychází z obžaloby, nevznikají jakékoli pochybnosti, že by rozsah majetku zajištěného obžalovanému J. V. byl neúměrný tomuto nároku. Nepřípadná je argumentace stěžovatele, který naznačuje nedostatečnost důkazů k uznání jeho viny, a tím i nepravděpodobnost přiznání nároku na náhradu škody. Tato otázka může být řešena v současném stadiu trestního řízení pouze v rovině důvodnosti podezření, že se obžalovaný stíhané trestné činnosti dopustil, a tato důvodnost vyplývá již z podané obžaloby a nařízení hlavního líčení soudem.

11. Zajištěny nebyly věci, které nelze podle občanskoprávních předpisů postihnout výkonem soudního rozhodnutí, respektive věci uvedené v § 47 odst. 5 tr. ř.

12. Pokud jde o otázku rozsahu zajištěných věcí z hlediska zákonné podmínky, aby byly zajištěny pouze věci z majetku obžalovaného, je třeba odmítnout námitky stěžovatelů, že došlo k zajištění i majetku ve výlučném vlastnictví stěžovatelky (manželky obžalovaného). Tato námitka byla vznesena ve vztahu k bankovním účtům, případně pojistným smlouvám vedeným na jmenovanou (položky 24., 25., 26. a 29. napadeného usnesení), dále se ve sdělení obžalovaného na č. l. 2332–2333 uvádí, že dvě motorová vozidla uvedená pod body 15. a 16. a akcie uvedené pod body 19. a 20. napadeného usnesení patří manželce obžalovaného. Tato tvrzení nebyla nijak doložena a s ohledem na charakter věci lze prozatím vycházet z předpokladu, že jde o majetek patřící do společného jmění manželů. Trestní řád ostatně v § 47 odst. 8 stanoví, že práva třetích osob k zajištěnému majetku lze uplatnit podle zvláštního právního předpisu (tj. v podstatě podle občanského soudního řádu).

13. Nicméně soudu prvního stupně lze vytknout, že se nezabýval jednotlivými zajišťovanými věcmi z hlediska vlastnických vztahů a k této otázce pouze uvedl, že nárok poškozeného zajistil na veškerém majetku obžalovaného, který zjistil (neuvedl např. ani odkazy na příslušné listiny apod.). Vrchnímu soudu se však podařilo z obsahu spisu, případně z veřejných databází ohledně převážné většiny zajišťovaných věcí podrobným způsobem ověřit odůvodněnost závěru,

že jde o věci v majetku obžalovaného, popřípadě ve společném jmění obžalovaného a jeho manželky. Nepodařilo se to pouze ohledně bankovního účtu vedeného F. bankou (bod 27. napadeného usnesení), o němž obžalovaný tvrdí, že neví, komu patří (č. l. 23333). Proto byla tato položka při novém rozhodování Vrchního soudu vypuštěna.

č. 45

14. Zásadního pochybení se pak Městský soud při posuzování podmínky majetku obžalovaného dopustil při posuzování spoluvlastnictví. Správně sice vyšel z toho, že zajištění nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem spáchaným jedním z manželů za trvání manželství je možné i na majetku patřícím do společného jmění manželů (č. 23/1978 Sb. rozh. tr.), nesprávně však aplikoval další ustálenou judikaturu (rozhodnutí č. 43/1977 Sb. rozh. tr.) stanovící pravidlo, že zajištění nároku poškozeného podle § 47 tr. ř. je možné i na majetku, jehož je obviněný podílovým spoluvlastníkem. To je sice v takto obecné rovině správné konstatování, avšak nelze z něho dovozovat, že je možné i zajištění majetku dalších podílových spoluvlastníků neboli zajištění dalších spoluvlastnických podílů jiných osob na dané věci. Tím by docházelo k neodůvodněným zásahům do práv těchto jiných osob. Zajistit lze pouze spoluvlastnický podíl obviněného, což je ostatně výslovně uvedeno i v odůvodnění zmíněného rozhodnutí č. 43/1977 Sb. rozh. tr. Proto je důvodná stížnostní námitka ohledně zajištění celých nemovitostí uvedených pod body 1.–3. V tomto směru nemohlo napadené usnesení obstát a bylo třeba po jeho zrušení nově rozhodnout pouze o zajištění spoluvlastnických podílů obžalovaného k nemovitostem pod body 1.–3. (to se přirozeně nevztahuje na ostatní nemovitosti uvedené pod body 4.–14. napadeného usnesení, které se nacházejí ve společném jmění manželů).

15. Z důvodů výše uvedených Vrchní soud v Praze napadené usnesení podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. zrušil a nově rozhodl tak, jak ve výroku uvedeno, s tím, že ve výroci pod body II. a III. rozhodl shodně jako soud prvního stupně v napadeném usnesení, jak to přímo ukládá zákon v § 47 odst. 4 tr. ř.

Č. 46

č. 46

Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku
§ 234 odst. 1 tr. zákoníku

Jestliže si obviněný krádeží opatřil platební prostředek (nepřenosnou platební kartu), dokonání přečinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku nebrání okolnost, že odcizený platební prostředek byl chráněn před zneužitím neoprávněnými osobami, např. tzv. PIN kódem, který obviněný neznal.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. 3 Tdo 813/2016, ECLI:CZ:NS:2016:3.TDO.813.2016.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání, které podal obviněný P. L. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 2. 2. 2015, sp. zn. 2 To 17/2015, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Šumperku pod sp. zn. 2 T 223/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Šumperku ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 2 T 223/2014, byl obviněný P. L. uznán vinným ze spáchání [ad 1)] přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku a přečinu neoprávněného opatření platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku, [ad 2)] přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 tr. zákoníku, [ad 3)] přečinu porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, 2 písm. c) tr. zákoníku, [ad 4)] přečinu vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku a [ad 5)] přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku. Za to byl podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku, § 43 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvou roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost zaplatit na náhradu škody poškozenému M. B., bytem R., N. S., částku 3 000 Kč a poškozenému V. H., bytem K., částku 15 000 Kč. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená B. P., bytem K., odkázána s nárokem na náhradu škody na občanskoprávní řízení.

2. O odvolání obviněného proti předmětnému rozsudku rozhodl ve druhém stupni Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci usnesením ze dne 2. 2. 2015, sp. zn. 2 To 17/2015, jímž je podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 46

3. Shora citované rozhodnutí odvolacího soudu napadl obviněný dovoláním, v němž uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. Namítl, že nalézací soud neprovedl výslechy svědků, kteří by potvrdili, že se v daný čas nevyskytoval v K. Rovněž soud nezkoumal věrohodnost svědkyně P. a svědka H. Ve vztahu ke skutku pod bodem 1) vytkl nezpůsobilost platební karty ke zneužití. Proti skutku pod bodem 2) namítl, že je objektivně vyloučeno jeho spáchání, když se s V. H. normálně stýkal a ten pro něj prováděl služby za úplatu. Spáchání skutku pod bodem 3) je vyloučeno, jelikož v domě žil se svou matkou s jejím výslovným souhlasem. Vedl s ní normální domácnost a podílel se na úhradě společných potřeb včetně nákupů potravin. Celá událost byla matkou zveličena, což mohou dosvědčit osoby, které byly přítomny. Ke skutku pod bodem 4) obviněný uvedl, že se jej vůbec nedopustil. Skutek pod bodem 5) pak nebyl spolehlivě prokázán, přičemž nebyla vůbec pořízena adekvátní fotodokumentace. Za přečin krádeže podle bodu 1) mu mohl být uložen mírnější trest a ve zbytku měl být podle svého názoru odvolacím soudem obžaloby zproštěn. V postupu soudů spatřuje obviněný zcela extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy. K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. obviněný uvedl, že rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno, aniž byly splněny procesní podmínky pro takové rozhodnutí. Odvolací soud nepřezkoumal napadené rozhodnutí soudu prvního stupně z hlediska vytýkaných vad a nevypovádal se s odvolacími námitkami. Jeho rozhodnutí je podle dovolatele prakticky nepřezkoumatelné. Obviněný proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 2. 2. 2015, č. j. 2 To 17/2015-499, a přikázal věc k novému projednání a rozhodnutí.

4. Opis dovolání obviněného byl samosoudkyní soudu prvního stupně za podmínek § 265h odst. 2 tr. ř. zaslán k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci. Státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“) k dovolání uvedla, že deklarovanému dovolacímu důvodu odpovídala jediná námitka dovolatele spočívající v názoru, že odcizením platební karty České spořitelny, a. s., společně s peněženkou poškozeného se nemohl dopustit přečinu neoprávněného opatření platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku, neboť technické parametry platební karty samy o sobě vylučovaly její zneužití. K tomu státní zástupkyně uvedla, že ve výpovědi poškozeného bylo zaznamenáno, že kartu po odcizení zablokoval, aby zabránil jejímu zneužití. Z titulu

právní kvalifikace je irelevantní, že zabezpečení banky je takového charakteru, že platební kartu lze hůře zneužít. Ostatní dovolací námitky směřovaly podle státní zástupkyně proti skutkovým zjištěním soudů, a stály proto mimo rámec zákonného dovolacího důvodu. Ve věci pak není dán ani obviněným namítaný extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a učiněnými skutkovými zjištěními, když obviněný navíc nevzněl žádný argument, který by takový závěr mohl odůvodnit. Pokud soudy k návrhu obviněného neprovedly některé důkazy, vysvětlily řádně svůj postup, neboť vysvětlily, že navrhované důkazy buď vůbec nesouvisí s projednávanou věcí, případně skutečnosti, které jimi měly být prokázány nebo vyvráceny, již byly s potřebnou mírou jistoty v řízení vyřešeny. Státní zástupkyně proto navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl.

III.

Přípustnost dovolání

5. Obviněný P. L. je podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká. Dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2 věta první tr. ř.) a současně splňuje formální a obsahové náležitosti předpokládané v § 265f odst. 1 tr. ř.

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. Shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., neboť napadá pravomocné rozhodnutí soudu druhého stupně, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek (odvolání) proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., kterým byl obviněný uznán vinným a byl mu uložen trest.

7. Poněvadž dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit, zda konkrétní důvody, o které obviněný dovolání opírá, lze podřadit pod dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř., na které je v dovolání odkazováno. Toto zjištění má zásadní význam z hlediska splnění podmínek pro provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem (srov. § 265i odst. 1, 3 tr. ř.).

8. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. spočívá v tom, že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. Z argumentace dovolatele plyne, že podle jeho přesvědčení byl v řízení předcházejícím napadenému rozhodnutí dán důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

9. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. To znamená, že s poukazem na uvedený dovolací důvod se není možné domáhat přezkoumání skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno. Soudy zjištěný skutkový stav věci, kterým je dovolací soud vázán, je při rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Na podkladě tohoto dovolacího důvodu proto nelze hodnotit správnost a úplnost skutkového stavu ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Dovolací soud přitom musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku a rozveden v jeho odůvodnění, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3 tr. ř., § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Tím je naplněno základní právo obviněného dosáhnout přezkoumání věci ve dvoustupňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Dovolací soud není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (srov. omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolat Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by (taxativně) velmi úzké vymezení dovolacích důvodů (k tomu viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 73/03).

10. Tento závěr učinil Nejvyšší soud při znalosti právního názoru vyjádřeného v konstantní judikatuře Ústavního soudu, podle něhož – s ohledem na právo obviněného na spravedlivý proces – je nutno o relevanci námitek proti skutkovým zjištěním uvažovat i v dovolacím řízení v těch případech, kdy je dán extrémní rozpor mezi skutkovým stavem věci v soudy dovozené podobě a provedenými důkazy (k tomu např. nálezy Ústavního soudu ve věcech sp. zn. I. ÚS 4/04 nebo sp. zn. III. ÚS 3136/09). Extrémní rozpor je ovšem dán tehdy, jestliže zásadní skutková zjištění v rozhodnutí zcela chybí vzhledem k absenci příslušných dů-

kazů, nebo zjevně nemají žádnou vazbu na soudem deklarovaný obsah provedeného dokazování, či jsou dokonce opakem toho, co bylo skutečným obsahem dokazování.

IV. Důvodnost dovolání

č. 46

11. Takovými vadami však napadená rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ani Okresního soudu v Šumperku netrpěla. Soud prvního stupně se ve svém rozsudku s provedenými důkazy vypořádal jak jednotlivě, tak i ve vzájemných souvislostech. Přitom vyhodnotil jejich obsah a zároveň podrobně vyložil a odůvodnil (§ 125 odst. 1 tr. ř.), jaké skutečnosti vzal za prokázané. Odvolací soud se pak po provedeném přezkumu (§ 254 odst. 1 tr. ř.) podrobně, logicky a přesvědčivě vypořádal s odvolacími námitkami obviněného. Nelze říci, že by byl v projednávaném případě skutkový stav věci zjišťován povrchně, anebo že by byl výsledek řízení toliko projevem nepřipustné soudní libovůle. Nálezací soud také zdůvodnil, proč nepovažoval za potřebné vyhovět návrhům obviněného na výslech dalších osob, toto zdůvodnění vyplynulo ze zjištěné důkazní situace, vylučující důvodné pochybnosti o skutkovém stavu věci, zjištěném na podkladě důkazů před soudem provedených. Z těchto důvodů již vůbec nemohl být shledán tzv. extrémní rozpor mezi skutkovým stavem a obsahem provedených důkazů.

12. Dovolací argumentace obviněného v této části toliko zpochybňovala zjištěný skutkový stav věci, prezentovala vlastní pohled obviněného na hodnocení důkazů, proto se zcela míjela s uplatněným dovolacím důvodem, jak vyloženo shora.

13. Jediná relevantně uplatněná dovolací námitka v rámci deklarovaného dovolacího důvodu byla, že pokud odcizená platební karta České spořitelny, a. s., nebyla způsobilá k použití, nemohl se obviněný dopustit přečinu neoprávněného opatření platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku.

14. Taková námitka je však zcela lichá. Není pochyb, že obviněný si krádeží opatřil platební prostředek, jímž byla platební karta shora jmenovaného peněžního ústavu. Tato platební karta byla platná, v rukou oprávněného držitele způsobilá k použití jako platební prostředek či k výběru peněz. Je logické, že platební prostředky musí být chráněny před zneužitím neoprávněnými osobami blokovacím mechanismem, jehož aktivace ovšem závisí na včasnosti zjištění jejich ztráty oprávněným držitelem. Při časové prodlevě nic nebrání v použití karty k platbě, to ani při neznalosti tzv. PIN kódu, neboť v řadě případů není jeho udání nezbytně nutné. Proto možnost ochrany před zneužitím nemůže bránit v naplnění skutkové podstaty shora uvedeného přečinu.

15. Vzhledem k tomu, že relevantně uplatněné dovolací námitky obviněného nebyly shledány opodstatněnými, Nejvyšší soud podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 96**č. 96****Příslušnost soudu mezinárodní**

čl. 8 nařízení Rady (ES) 2201/2003, čl. 12 odst. 3 nařízení Rady (ES) 2201/2003

České soudy mají pravomoc zahájit řízení o schválení právního úkonu učiněného v dědickém řízení za nezletilého, který má obvyklý pobyt v jiném členském státě Evropské unie, než je Česká republika, výhradně za podmínek čl. 12 odst. 3 nařízení Brusel II bis.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. 30 Nd 201/2013, ECLI:CZ:NS:2015:30.ND.201.2013.1)

Nejvyšší soud v řízení o určení místní příslušnosti podle § 11 odst. 3 o. s. ř. rozhodl tak, že se neurčuje, který soud věc projedná a rozhodne.

1. Městský soud v Brně usnesením ze dne 27. 4. 2010, č. j. 60 D 420/2010-5, zahájil řízení o dědictví po Mgr. G. M., zemřelé dne 8. 5. 2009 v N. Provedením úkonů v řízení o dědictví byla pověřena jako soudní komisařka notářka JUDr. M. M. Soudní komisařka zjistila, že zemřelá byla občankou České republiky, v době smrti trvale bytem B. Manžel zemřelé, B. J. E. M., toho času bytem K., a dvě nezletilé děti, M. M., a E. J. M. toho času bytem K., žili v N. Jelikož obě nezletilé děti měly obvyklé bydliště mimo území České republiky, Městský soud v Brně ustanovil usnesením ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 40 Nc 82/2010, za kolizního opatrovníka nezletilých matku zemřelé, PaedDr. D. M. Ustanovení opatrovníka bylo dne 27. 4. 2011 potvrzeno usnesením Krajského soudu v Brně, sp. zn. 18 Co 101/2011.
2. Dne 14. 7. 2011 uzavřeli účastníci, Ing. M. S., sestra zemřelé zastupující pozůstalého manžela, a PaedDr. D. M., CSc., kolizní opatrovnice nezletilých pozůstalých dětí, dědickou dohodu.
3. V průběhu dědického řízení došlo k úmrtí PaedDr. D. M., načež Městský soud v Brně dne 7. 10. 2011 určil usnesením sp. zn. 40 P 71/2011 nezletilým dětem nového kolizního opatrovníka, syna pozůstalé sestry, D. S. Ke změně zastoupení došlo i na straně pozůstalého manžela, který stáhl plnou moc udělenou pozůstalé sestře M. S. a nechal se v dědickém řízení dále zastupovat advokátkou JUDr. F. Právní zástupkyně pozůstalého manžela v dědickém řízení dne 2. 8. 2012 uvedla nové skutečnosti, a to že pozůstalá měla obvyklé bydliště v době úmrtí v N., v B. měla pouze vedený trvalý pobyt, který ovšem neodpovídal skutečnosti. Dále

upozornila na dědické řízení, které již proběhlo v N., a předložila nizozemské potvrzení o dědickém právu ze dne 14. 3. 2011. Účastníci na jednání vyjádřili souhlas s dědickou dohodou uzavřenou původně dne 14. 7. 2011 a pozměněnou takovým způsobem, aby odpovídala dědickému řízení, které již proběhlo v N.

č. 96

4. Jelikož byla tato dohoda uzavřena za nezletilé děti, podléhala dále schválení opatrovníckého soudu. Dne 3. 8. 2012 proto soudní komisařka předložila spis Městskému soudu v Brně ke schválení právního úkonu – dědické dohody – za nezletilé děti. Městský soud v Brně přípisem ze dne 29. 3. 2013 vrátil soudní komisaře dědický spis bez věcného vyřízení se sdělením, že obě nezletilé děti žijí dlouhodobě mimo území České republiky, a tedy mimo obvod Městského soudu, a v České republice mají navíc ukončen pobyt občana ČR. V návaznosti na to soudní komisařka dne 18. 4. 2013 požádala Městský soud o vydání usnesení o místní nepřislušnosti a postoupení věci Nejvyššímu soudu podle § 11 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“) k určení místně příslušného soudu, který věc projedná a rozhodne. Městský soud v Brně přípisem ze dne 19. 6. 2013 opětovně vrátil soudní komisaře dědický spis bez věcného vyřízení s vyjádřením, že řízení o schválení právního úkonu za nezletilého u něj nebylo zahájeno, jelikož si je soud vědom své nepřislušnosti. Proto nemůže ani vyslovit svou místní nepřislušnost a rozhodnout o předložení věci Nejvyššímu soudu.

5. Soudní komisařka se proto dne 10. 7. 2013 obrátila na Nejvyšší soud se žádostí o určení místně příslušného soudu, který bude rozhodovat o schválení právního úkonu uzavření dědické dohody za nezletilé pozůstalé děti, ve smyslu § 11 odst. 3 o. s. ř.

6. Podle § 11 odst. 3 o. s. ř. platí, že jde-li o věc, která patří do pravomoci soudů České republiky, ale podmínky místní příslušnosti chybějí nebo je nelze zjistit, určí Nejvyšší soud, který soud věc projedná a rozhodne.

7. V případě, kdy je Nejvyššímu soudu přímo předložen návrh na určení soudu, který věc projedná a rozhodne (tj. tehdy, jestliže řízení v dané věci před žádným z českých soudů dosud neprobíhá), a to společně se žalobou nebo jiným návrhem na zahájení řízení, zkoumá Nejvyšší soud v rámci postupu podle § 11 odst. 3 o. s. ř. i podmínky pravomoci českých soudů (srov. kupř. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 30 Nd 290/2013, a usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Nd 316/2013, uveřejněné pod č. 11/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Vzhledem k tomu, že v projednávané věci se na Nejvyšší soud obrací přímo soudní komisařka, aniž by před Městským soudem v Brně v předmětné věci probíhalo řízení o schválení právního úkonu za nezletilé, musí se Nejvyšší soud předně vypořádat s otázkou, zda je dána pravomoc soudů České republiky řízení v uvedené věci zahájit.

8. Z členství České republiky v Evropské unii plyne povinnost vnitrostátních soudů aplikovat příslušné přímo použitelné předpisy unijního práva přednostně

před vnitrostátním právem. Vzhledem k tomu, že nezletilé pozůstalé děti, jakož i pozůstalý manžel, mají obvyklé bydliště na území N., je nutné posoudit přednostní použití unijních předpisů, v projednávaném případě konkrétně nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (dále „nařízení Brusel II bis“). Dané nařízení se podle svého čl. 1 odst. 1 písm. b) „vztahuje na občanskoprávní věci týkající se ... přiznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti“, přičemž dle čl. 1 odst. 2 písm. e) se tato působnost týká (kromě jiného) „opatření k ochraně dítěte spojených se správou, zachováním a nakládáním se jměním dítěte“. Článek 1 odst. 3 písm. f) nařízení Brusel II bis nicméně vylučuje z věcné působnosti nařízení věci týkající se správy jmění nebo dědictví. S ohledem na takto vymezenou věcnou působnost se Nejvyšší soud zabýval otázkou, jakou povahu má řízení o schválení právního úkonu za nezletilého, učiněného v rámci v dědickém řízení, a zda je lze charakterizovat jako „opatření k ochraně dítěte spojené se správou, zachováním a nakládáním jmění dítěte“ v rámci výkonu rodičovské zodpovědnosti ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. e) nařízení Brusel II bis, nebo zda jde o věc nebo opatření vyloučené z věcné působnosti nařízení Brusel II bis ve smyslu tzv. „dědické výjimky“ uvedené v jeho čl. 1 odst. 3 písm. f).

9. Vzhledem k tomu, že nelze přijmout jednoznačný závěr, zda dát přednost negativnímu či pozitivnímu vymezení působnosti nařízení, a jasné vodítko pro obdobný případ nelze najít ani v judikatuře Soudního dvora, nejedná se o *acte clair* ani o *acte éclairé* (viz rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982, ve věci 283/81, Cilfit). Nejvyšší soud, jako soud, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, proto usnesením ze dne 25. 6. 2014, č. j. 30 Nd 201/2013-87, řízení přerušil a požádal na základě čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie Soudní dvůr Evropské unie o odpověď na následující předběžnou otázku:

10. Je-li za nezletilého jeho opatrovníkem uzavřena dědická dohoda, která ke své platnosti vyžaduje schválení soudem, jedná se ze strany soudu o opatření ve smyslu čl. 1 odst. 1 písm. b), nebo o opatření ve smyslu čl. 1 odst. 3 písm. f) nařízení č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000?

11. Rozsudkem ze dne 6. 10. 2015 ve věci C-404/14 Soudní dvůr rozhodl takto:

12. „Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 musí být vykládáno v tom smyslu, že schválení dědické dohody uzavřené opatrovníkem nezletilých dětí za tyto děti představuje opatření týkající se výkonu rodičovské zodpovědnosti ve smyslu čl. 1 odst. 1 písm. b) tohoto nařízení, které proto spadá do rozsahu

působnosti posledně uvedeného nařízení, a nikoliv opatření týkající se dědictví ve smyslu čl. 1 odst. 3 písm. f) uvedeného nařízení, které je z rozsahu působnosti tohoto nařízení vyloučeno.“

č. 96

13. Soudní dvůr tedy dospěl k závěru, že schválení dědické dohody je opatřením přijatým s ohledem na právní způsobilost nezletilého, které má chránit jeho nejlepší zájem a týká se přímo právní způsobilosti fyzické osoby. Skutečnost, že o schválení bylo požádáno v rámci dědického řízení, nemůže být z hlediska posouzení, zda toto opatření spadalo do dědického práva, určující. Nutnost získat schválení opatrovnického soudu je přímým důsledkem osobního stavu a způsobilosti dítěte a je opatřením k ochraně dítěte spojeným se správou, zachováním a nakládáním se jměním dítěte v rámci výkonu rodičovské zodpovědnosti ve smyslu nařízení Brusel II bis (odst. 28 až 31 rozsudku). Soudní dvůr nicméně reagoval na úvahu Nejvyššího soudu, zda by rozdělením procesu rozhodování o dědictví do dvou různých členských států – státu, kde bylo zahájeno dědické řízení, a státu obvyklého bydliště dítěte podle čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel II bis – nebyl ohrožen nejlepší zájem dítěte. V tomto ohledu poznamenal, že podle čl. 12 odst. 3 nařízení Brusel II bis jsou soudy členského státu příslušné k rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti i v jiných řízeních, než která jsou uvedena v odstavci 1 tohoto článku, v případě, že dítě má jednak silný vztah k tomuto členskému státu, zejména z toho důvodu, že jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti má v tomto členském státě obvyklé bydliště nebo je dítě státním příslušníkem tohoto členského státu, a jednak všechny strany řízení v době zahájení řízení příslušnost soudů tohoto členského státu výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijaly a je to v zájmu dítěte. V projednávaném případě tak lze založit příslušnost soudu, kterému byla předložena ke schválení dědická dohoda, i když tento soud není soudem obvyklého bydliště dítěte, pokud jsou splněny výše uvedené podmínky (odst. 36 až 37 rozsudku).

14. Nejvyšší soud proto konstatuje, že promítnutí závěrů Soudního dvora o aplikovatelnosti nařízení Brusel II bis na řízení o schválení úkonu za nezletilého má za následek nutnost posouzení mezinárodní příslušnosti (pravomoci) českých soudů podle relevantních ustanovení daného nařízení.

15. Podle čl. 8 nařízení Brusel II bis jsou soudy členského státu příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.

16. Podle čl. 12 odst. 3 nařízení Brusel II bis jsou soudy členského státu příslušné k rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti i v jiných řízeních, než která jsou uvedena v odstavci 1 (tj. řízení o návrhu na rozvod, rozluky nebo na prohlášení manželství za neplatné), v případě, že

a) dítě má silný vztah k tomuto členskému státu, zejména z toho důvodu, že jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti má v tomto členském státě obvyklé bydliště nebo dítě je státním příslušníkem tohoto členského státu,

b) všechny strany řízení v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijaly a je to v zájmu dítěte.

17. V projednávané věci mají nezletilí obvyklé bydliště v Nizozemsku. Mezinárodní příslušnost pro řízení o schválení právního úkonu za ně je proto podle čl. 8 nařízení Brusel II bis svěřena nizozemským soudům. Nejsou tedy v danou chvíli splněny podmínky § 11 odst. 3 o. s. ř. stran pravomoci českých soudů k tomu, aby byl Nejvyšším soudem určen soud, který věc projedná a rozhodne. Nejvyšší soud z toho důvodu rozhodl, že se neurčuje, který soud je příslušný k projednání a rozhodnutí této věci, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

18. *Obiter dictum* Nejvyšší soud v souladu s rozsudkem Soudního dvora poukazuje na možnost založení mezinárodní příslušnosti podle čl. 12 odst. 3 nařízení Brusel II bis.

19. V tomto ohledu Nejvyšší soud poznamenává, že pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená nařízením Brusel II bis jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost, což znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti (bod 12 preambule nařízení Brusel II bis). Vyjma místa obvyklého bydliště tak mohou být za přesně stanovených podmínek k projednání příslušné i soudy, jejichž příslušnost jinak dána není. Ve smyslu čl. 12 odst. 3 nařízení ale strany musí příslušnost daného soudu výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijmout a současně musí být naplněna podmínka silného vztahu dítěte k členskému státu a podmínka souladu se zájmem dítěte.

20. Podle rozsudku Soudního dvora ze dne 12. 11. 2014, ve věci C-656/13, L proti M, čl. 12 odst. 3 nařízení Brusel II bis umožňuje založit příslušnost soudu členského státu, v němž dítě nemá obvyklé bydliště, i v případě, že u zvoleného soudu neprobíhá žádné jiné řízení, přičemž čl. 12 odst. 3 vykládané ve světle čl. 16 vyžaduje, aby byla prokázána existence výslovné nebo přinejmenším jednoznačné shody ohledně uvedené prorogace příslušnosti mezi všemi účastníky řízení, a to nejpozději ke dni, kdy je návrh na zahájení řízení nebo jiná obdobná písemnost podán ke zvolenému soudu. Strany tak existencí výslovné nebo jednoznačné shody, ve spojení s naplněním dalších podmínek, mohou založit příslušnost konkrétního soudu, který by jinak k projednání příslušný nebyl. Prorogace soudu, která představuje jistou výjimku z obecné příslušnosti určené podle obvyklého bydliště dítěte, je tak spojena jak s mezinárodní příslušností (pravomocí) soudu, tak s místní příslušností, a otázka mezinárodní příslušnosti (pravomoci) se proto s otázkou místní příslušnosti kryje (obdobně viz kupř. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 4 Nd 225/2011).

21. V posuzované věci dosud nedošlo k zahájení řízení o schválení právního úkonu za nezletilé, neboť Městský soud v Brně nereagoval na podnět soudní

č. 96

komisařky k zahájení tohoto řízení ze dne 3. 8. 2012. Nelze tedy vyloučit, že by případně ke dni zahájení takového řízení mohly být splněny podmínky čl. 12 odst. 3 nařízení Brusel II bis, zakládající pravomoc českých soudů ke schválení právního úkonu za nezletilé, tj. existence silného vztahu dítěte k České republice, výslovné či jiným jednoznačným způsobem učiněné přijetí příslušnosti soudu účastníky řízení, přičemž pravomoc českého soudu by musela být v zájmu nezletilých.

22. V tomto ohledu nelze přehlédnout, že silný vztah nezletilých k České republice je dán v souladu s demonstrativním výčtem v čl. 12 odst. 3 písm. a) nařízení Brusel II bis jejich občanstvím, neboť jsou jak občany Nizozemského království, tak občany České republiky. Zbývá tedy zjistit stanovisko v úvahu přicházejících účastníků řízení o schválení právního úkonu za nezletilé k možnému vedení řízení před soudy v České republice, když schválení úkonu za nezletilého v České republice je v zájmu nezletilých, neboť prodlužování procesu schválení úkonu by jenom oddálilo možnost další dispozice s majetkem. Zjištění výše uvedeného stanoviska je na soudní komisaře.

23. Pokud budou v době zahájení řízení splněny předpoklady pro použití čl. 12 odst. 3 nařízení Brusel II bis, je prorogovaný soud i místně příslušným, a není potřeba určení místně příslušného soudu ve smyslu § 11 odst. 3 o. s. ř.

Č. 97

Č. 97

Poplatky soudní

§ 11 odst. 2 písm. n) zákona č. 549/1991 Sb.

Podá-li odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně účastník řízení, který je osvobozen od soudních poplatků podle § 11 odst. 2 zákona č. 549/1991 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), není jeho procesní nástupce, který vstoupí do odvolacího řízení podle § 107a o. s. ř. po podání odvolání, povinen platit soudní poplatek za odvolání. Osvobození od soudních poplatků však na procesního nástupce nepřechází.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 144/2015, ECLI:CZ:NS:2015:29.CDO.144.2015.1)

Nejvyšší soud k odvolání žalobce změnil usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 5 Cmo 292/2014, tak, že usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 2. 7. 2014, sp. zn. 35 Cm 138/2013, ve znění usnesení ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. 35 Cm 138/2013, se mění tak, že řízení o odvolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 29. 10. 2013, sp. zn. 35 Cm 138/2013, se nezastavuje.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 29. 10. 2013, č. j. 35 Cm 138/2013-35, zamítl žalobu Mgr. M. C., insolvenční správkyň dlužníka E. M. Technology a. s., (dále jen „insolvenční správkyň“), o zaplacení 1 433 389 Kč s příslušenstvím (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).
2. Proti rozsudku soudu prvního stupně podala insolvenční správkyň dne 26. 11. 2013 odvolání (č. l. 43 a 44 spisu). Podáním ze dne 22. 4. 2014 (č. l. 59 spisu) navrhla, aby na její místo vstoupila jako procesní nástupce společnost K., s. r. o. Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 7. 5. 2014, č. j. 5 Cmo 501/2013-67, jež nabylo právní moci dne 28. 5. 2014, připustil, aby na místo původní žalobkyně (insolvenční správkyň) vstoupila do řízení K., s. r. o. (dále též jen „žalobce“). Následně odvolací soud usnesením ze dne 3. 6. 2014, č. j. 5 Cmo 501/2013-70, vyzval žalobce k zaplacení soudního poplatku ve výši 71 669,50 Kč za podané odvolání.

3. Žalobce soudní poplatek nezaplatil. Proto Krajský soud v Brně usnesením ze dne 2. 7. 2014, č. j. 35 Cm 138/2013-79, ve znění usnesení ze dne 10. 7. 2014, č. j. 35 Cm 138/2013-84, zastavil řízení o odvolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 29. 10. 2013, č. j. 35 Cm 138/2013-35 (výrok I.), a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

4. Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 30. 9. 2014, č. j. 5 Cmo 292/2014-94, k odvolání žalobce potvrdil usnesení soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

5. Odvolací soud uzavřel, že byl-li od soudního poplatku za podané odvolání osvobozen původní žalobce (insolvenční správce), vzniká poplatková povinnost jeho procesnímu nástupci (společnosti K., s. r. o.), a to „v souvislosti s jeho vstupem do procesních práv a povinností“ původního žalobce. Procesní nástupce odvolatele v řízení, které není ze zákona osvobozeno od soudních poplatků, a který není účastníkem osvobozeným od soudních poplatků na základě zákona nebo soudním rozhodnutím, „nese poplatkovou povinnost za odvolací řízení“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci [uplatňuje tak dovolací důvod vymezený v § 241a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“)], a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí, jakož i usnesení soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

7. Dovolatel považuje dovolání za přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení (v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešené) otázky, zda lze po procesním nástupci insolvenčního správce, který byl ze zákona osvobozen od placení soudních poplatků, požadovat zaplacení soudního poplatku za odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, podané původním žalobcem (insolvenčním správcem), a zda lze pro nezaplacení takového soudního poplatku zastavit odvolací řízení.

8. Žalovaný považuje dovolání za nepřípustné a navrhuje, aby je Nejvyšší soud odmítl, popř. zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

9. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k řešení dovolatelem otevřené otázky procesního práva, v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešené.

IV. Důvodnost dovolání

10. Dovolání je i důvodné.

11. Podle § 1 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, se soudní poplatky vybírají za řízení před soudy České republiky, a to z úkonů uvedených v sazebníku poplatků (dále jen „poplatky za řízení“).

Podle § 2 odst. 5 věty první zákona o soudních poplatcích je poplatníkem poplatek za řízení před odvolacím soudem odvolatel a za řízení před dovolacím soudem dovolatel.

Podle § 4 odst. 1 písm. b) téhož zákona vzniká poplatková povinnost za řízení podáním odvolání.

Podle § 7 odst. 1 věty první zákona o soudních poplatcích je poplatek, s výjimkou poplatku za zápis skutečnosti do veřejného rejstříku provedený notářem, splatný vznikem poplatkové povinnosti.

12. A konečně, podle § 11 odst. 2 písm. n) téhož zákona se od poplatku osvobozuje insolvenční správce nebo dlužník s dispozičními oprávněními v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku.

13. Poplatková povinnost za odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně vzniká podáním odvolání [§ 4 odst. 1 písm. b) zákona o soudních poplatcích] a je splatná k témuž dni (§ 7 odst. 1 věta první zákona o soudních poplatcích). Podá-li odvolání účastník řízení, jemuž svědčí osvobození od soudních poplatků podle § 11 odst. 2 písm. n) zákona o soudních poplatcích, poplatková povinnost mu nevznikne.

14. Vstoupí-li do řízení po jeho zahájení procesní nástupce původního žalobce, stává se ke dni právní moci usnesení, jímž soud vyhoví návrhu na vstup do řízení podle § 107a o. s. ř., účastníkem řízení (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 47/2005, uveřejněné pod č. 64/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jež je veřejnosti přístupné – stejně jako ostatní rozhodnutí dovolacího soudu přijatá po 1. 1. 2001 – i na webových stránkách Nejvyššího soudu). Musí přitom přijmout stav řízení, jaký tu je v době jeho nástupu do řízení (§ 107a odst. 3, § 107 odst. 4 o. s. ř.), tedy – jinými slovy – vstupuje do procesních práv a povinností původního žalobce.

15. Z uvedeného plyne, že neměl-li povinnost zaplatit soudní poplatek za odvolání původní žalobce [neboť byl od jeho placení osvobozen podle § 11 odst. 2 písm. n) zákona o soudních poplatcích], nemá tuto povinnost ani jeho procesní nástupce, který do řízení vstoupil podle § 107a o. s. ř. až po podání odvolání. Řečené platí bez zřetele k tomu, že na procesního nástupce nepřechází osobní osvobození původního účastníka podle § 11 odst. 2 zákona o soudních poplatcích (ani osvobození přiznané původnímu účastníku řízení podle § 138 o. s. ř.; srov.

č. 97

shodně usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 11. 2003, sp. zn. 30 Cm 3/2001, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 3, ročník 2004, pod č. 51). Po procesním nástupci tudíž nelze požadovat, aby zaplatil soudní poplatek za odvolání podané jeho procesním předchůdcem, jenž byl od placení soudních poplatků osvobozen podle § 11 odst. 2 písm. n) zákona o soudních poplatcích, a odvolací řízení nelze zastavit pro nezaplacení takového poplatku podle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích.

16. Jelikož právní posouzení věci co do řešení otázky, na které napadené rozhodnutí spočívá, není správné, a dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu změnil [§ 243d písm. b) o. s. ř.].

17. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z čl. II. bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Č. 98

Č. 98

Datové schránky, Doručování

§ 1 odst. 1 písm. a) zákona č. 300/2008 Sb., § 17 odst. 1 zákona č. 300/2008 Sb., § 18 odst. 1 zákona č. 300/2008 Sb.

Podání účastníka učiněné vůči soudu v elektronické podobě prostřednictvím datové schránky je doručeno okamžikem, kdy bylo podání dodáno do datové schránky soudu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3325/2013, ECLI:CZ:NS:2015:22.CDO.3325.2013.1)

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 14. 3. 2013, sp. zn. 27 Co 648/2012, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Nymburce rozsudkem ze dne 20. 9. 2012, č. j. 10 C 82/2010-293, zrušil podílové spoluvlastnictví účastníků k nemovitostem v k. ú. K., a to domu postavenému na pozemku parc. č. st. 254 a pozemkům parc. č. st. 254, parc. č. 1005/1, parc. č. 1005/2, parc. č. 1006/3, parc. č. 1010, parc. č. 1012, parc. č. 1013/1 a parc. č. 1013/2, a dále k nemovitostem v k. ú. L., a to domu postavenému na pozemku parc. č. st. 1213 a pozemkům parc. č. st. 1213 a parc. č. 621/33 (výrok I.). Do výlučného vlastnictví žalobce přikázal nemovitosti v k. ú. K. (bod II. výroku) a do výlučného vlastnictví žalované přikázal nemovitosti v k. ú. L. (výrok III.). Žalované uložil povinnost zaplatit žalobci na vyrovnání podílů částku 141 880 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok IV.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky V. a VI.).
2. Krajský soud v Praze jako soud odvolací k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 14. 3. 2013, č. j. 27 Co 648/2012-341, změnil rozsudek soudu prvního stupně pouze ve výroku IV. co do lhůty k plnění, když uložil žalované zaplatit žalobci vypořádací podíl do jednoho měsíce od právní moci rozsudku. Ve zbylém rozsahu rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení.
3. Odvolací soud rozhodl napadeným rozsudkem přesto, že žalobce vzal své odvolání zpět. K tomu odvolací soud uzavřel, že „zpětvzetí odvolání doručované odvolacímu soudu datovou schránkou, které bylo ověřeno dne 13. 3. 2013 ve

21:55 hodin, se do dispozice odvolacího senátu dostalo dne 14. 3. 2013 v 16:00 hodin. Jednání odvolacího soudu bylo skončeno v 9:46 hodin.“

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 98

4. Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalobce dovolání, neboť se domnívá, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. Splnění předpokladů přípustnosti dovolání spatřuje v tom, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky okamžiku doručení podání účastníka do datové schránky soudu, tedy otázky procesního práva, která v rozhodnutí odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Podle odvolatele je takové podání doručeno soudu již okamžikem jeho dodání do datové schránky soudu, nikoliv až přihlášením oprávněné osoby do datové schránky či okamžikem, kdy se dostane do „dispozice odvolacího senátu“. Protože zpětvzetí odvolání žalobce bylo dodáno do datové schránky odvolacího soudu dne 13. 3. 2013, nemohl odvolací soud na jednání uskutečněném dne 14. 3. 2013 odvolání projednat, neboť jeho zpětvzetím nastala právní moc rozsudku soudu prvního stupně.

5. Dovolatel dále namítá procesní pochybení soudu prvního stupně, který při vyhlášení rozsudku dne 20. 9. 2012 uložil žalované zaplatit žalobci na vypořádací podíl 283 760 Kč a následně dne 21. 9. 2012 opravila předsedkyně senátu v protokolu o vyhlášení rozsudku tuto částku na 141 880 Kč, bez toho, že by šlo o pouhou písařskou chybu vzniklou při diktování protokolu.

6. Dovolatel napadá i postup odvolacího soudu, který rozhodl o celém předmětu řízení, přestože žalobce svým odvoláním napadl pouze výši vypořádacího podílu a lhůtu k jeho zaplacení.

7. Navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a řízení podle § 243e o. s. ř. zastavil.

8. Podle žalované je podané dovolání nepřipustné. Odvolací soud v okamžiku rozhodování o odvolání žalobce nevěděl o učiněném zpětvzetí a ani „nebylo v silách administrativy soudu zprávu předat senátu“, jestliže žalobce zpětvzetí dovolání odeslal datovou zprávou ve večerních hodinách den před nařízeným jednáním odvolacího soudu. Bylo procesní odpovědností žalobce informovat odvolací soud o zpětvzetí odvolání včas tak, aby se s ním mohl senát odvolacího soudu seznámit. Není dána ani „subjektivní přípustnost dovolání“ na straně žalobce, když „zrušením rozsudku odvolacího soudu žalobce nedosáhne pro něj příznivějšího výsledku“. Navíc účinky zpětvzetí odvolání upravené v § 222 odst. 1 o. s. ř. vyvolávají v případě, kdy odvolání podal účastník, kterému bylo přiznáno právo na plnění, „stav právní nejistoty“ u účastníka, kterému byla uložena povinnost plnit. V případě, že by dovolací soud shledal dovolání

přípustné, navrhuje proto přerušení řízení a podání návrhu na „zrušení ustanovení § 207 odst. 2 o. s. ř. nebo ustanovení § 222 odst. 1 o. s. ř. k Ústavnímu soudu“.

III.

Přípustnost dovolání

č. 98

9. Podle čl. II. Přechodná ustanovení bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinného od 1. 1. 2014, pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se použije zákon č. 99/1963 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

10. Podle čl. II. Přechodná ustanovení bodu 7 zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinného od 1. 1. 2013, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů, s výjimkou § 243c odst. 3 zákona, který se užije ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

11. Protože napadené rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno dne 14. 3. 2013 a dovolací řízení bylo zahájeno 8. 7. 2013, projednal a rozhodl dovolací soud o dovolání žalobce podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“).

12. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

13. Podle § 241a odst. 1 až 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

14. Rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky okamžiku doručení podání účastníka učiněného vůči soudu v elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě. Protože tato otázka nebyla dosud v rozhodování odvolacího soudu vyřešena, je dovolání přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 98

15. Podle § 1 odst. 1 písm. a) zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů (dále jen „zákon č. 300/2008 Sb.“), tento zákon upravuje elektronické úkony státních orgánů, orgánů územních samosprávných celků, státních fondů, zdravotních pojišťoven, Českého rozhlasu, České televize, samosprávných komor zřízených zákonem, notářů a soudních exekutorů (dále jen „orgán veřejné moci“) vůči fyzickým osobám a právnickým osobám, elektronické úkony fyzických osob a právnických osob vůči orgánům veřejné moci a elektronické úkony mezi orgány veřejné moci navzájem prostřednictvím datových schránek.

Podle § 17 odst. 1 zákona č. 300/2008 Sb., umožňuje-li to povaha dokumentu, orgán veřejné moci jej doručuje jinému orgánu veřejné moci prostřednictvím datové schránky, pokud se nedoručuje na místě. Umožňuje-li to povaha dokumentu a má-li fyzická osoba, podnikající fyzická osoba nebo právnická osoba zpřístupněnu svou datovou schránku, orgán veřejné moci doručuje dokument této osobě prostřednictvím datové schránky, pokud se nedoručuje veřejnou vyhláškou nebo na místě. Doručuje-li se způsobem podle tohoto zákona, ustanovení jiných právních předpisů upravujících způsob doručení se nepoužijí.

Podle § 17 odst. 3 zákona č. 300/2008 Sb. dokument, který byl dodán do datové schránky, je doručen okamžikem, kdy se do datové schránky přihlásí osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup k dodanému dokumentu.

Podle § 17 odst. 3 zákona č. 300/2008 Sb., nepřihlásí-li se do datové schránky osoba podle odstavce 3 ve lhůtě deseti dnů ode dne, kdy byl dokument dodán do datové schránky, považuje se tento dokument za doručený posledním dnem této lhůty; to neplatí, vylučuje-li jiný právní předpis náhradní doručení.

Podle § 18 odst. 1, 2 zákona č. 300/2008 Sb. fyzická osoba, podnikající fyzická osoba a právnická osoba může provádět úkon vůči orgánu veřejné moci, má-li zpřístupněnu svou datovou schránku a umožňuje-li to povaha tohoto úkonu, prostřednictvím datové schránky. Úkon učiněný osobou uvedenou v § 8 odst. 1 až 4 nebo pověřenou osobou, pokud k tomu byla pověřena, prostřednictvím datové schránky má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný, ledaže jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob.

16. Provádění elektronických úkonů fyzických osob a právnických osob vůči orgánům veřejné moci je upraveno v zákoně č. 300/2008 Sb. [§ 1 odst. 1 písm. a) zákona č. 300/2008 Sb.]. Tento právní předpis však neupravuje pravidla pro určování okamžiku doručení podání adresovaného účastníkem soudu jako orgánu veřejné moci (§ 18 odst. 1, 2 zákona č. 300/2008 Sb.). Z povahy věci přitom není

možné postupovat podle § 17 odst. 3 zákona č. 300/2008 Sb., které stanoví, kdy je možno považovat za doručený dokument doručovaný orgánem veřejné moci účastníkovi řízení. Tím je okamžik, kdy se do datové schránky přihlásí osoba, která má s ohledem na své oprávnění přístup k dodanému dokumentu. Nelze totiž vázat okamžik doručení na aktivitu samotného soudu, a to za situace, kdy dodáním do datové schránky se podání objektivně i fakticky nachází v jeho dispoziční sféře. Odvozovat doručení takového podání až od přihlášení oprávněné osoby do datové schránky by znamenalo ponechat pouze na rychlosti postupu soudu (osob oprávněných za soud přihlásit se do jeho datové schránky) to, kdy nastanou důsledky podání zamýšlené účastníkem. K doručení podání účastníka učiněného vůči soudu v elektronické podobě prostřednictvím datové sítě proto musí nutně dojít již okamžikem, kdy bylo podání dodáno do datové schránky soudu, a kdy se tak dostalo do dispoziční sféry soudu. Obdobné závěry učinil i Ústavní soud (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. II. ÚS 3518/11, uveřejněný na nalus.usoud.cz) a Nejvyšší správní soud (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 9 Afs 28/2010, uveřejněné na www.nssoud.cz).

17. Podle obsahu spisu bylo podání žalobce učiněné v elektronické podobě, jehož obsahem bylo zpětvzetí odvolání, dodáno do datové schránky odvolacího soudu 13. 3. 2013 v 21:55 hodin. Tím došlo k jeho doručení odvolacímu soudu. Již tímto okamžikem se totiž procesní úkon žalobce dostal do dispozice odvolacího soudu a vyvolal tím zamýšlené důsledky (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1211/99, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 3/2002). Odvolací soud proto měl postupovat podle § 207 odst. 2 o. s. ř. a odvolací řízení zastavit, když podle § 222 odst. 1 o. s. ř. doručením zpětvzetí soudu nastala právní moc napadeného rozhodnutí, jako kdyby k podání odvolání nedošlo. Jestliže tak odvolací soud neučinil a následující den odvolání projednal a rozhodl o něm tak, že rozsudek soudu prvního stupně zčásti potvrdil a zčásti změnil s tím, že odvolacímu senátu bylo zpětvzetí předloženo až po skončení jednání, dopustil se nesprávného právního posouzení otázky okamžiku doručení procesního úkonu účastníka řízení.

18. Vzhledem k těmto závěrům se již dovolací soud nezabýval dalšími námitkami žalobce, směřujícími do procesního postupu nalézacích soudů při rozhodování o rozsahu odvolacího řízení a výši přiznané náhrady za vypořádací podíl.

19. Dovolací soud neshledal ani důvod pro předložení věci Ústavnímu soudu s návrhem na zrušení § 207 odst. 2 o. s. ř. a § 222 odst. 1 o. s. ř. Důvodem pro takovýto postup soudu je podle čl. 95 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, a § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, závěr, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem. Označená ustanovení o. s. ř. obsahují popis logických důsledků

č. 98

zpětvzetí odvolání v podobě povinnosti soudu zastavit odvolací řízení a vyjádření okamžiku nabytí právní moci napadeného rozhodnutí. Tato ustanovení nemohou vyvolat „stav právní nejistoty“ účastníků řízení a nejsou v rozporu s ústavním pořádkem, a to ani s ohledem na fikci, že nenastal suspenzivní účinek podaného odvolání. Jestliže totiž podá odvolání účastník, který se žalobou domáhá určitého plnění (žalobce), nedojde vůbec k odkladu právní moci rozhodnutí v té části, ve které bylo jeho žalobě vyhověno. K podání odvolání proti této části rozhodnutí totiž žalobce není subjektivně legitimován.

20. Vzhledem ke shora uvedenému dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil podle § 243e odst. 1 o. s. ř. a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.). Odvolací soud v dalším řízení rozhodne o návrhu žalobce na zpětvzetí odvolání a rozhodne i o nákladech tohoto dovolacího řízení.

Č. 99

Č. 99

Lhůty, Odvolání

§ 58 o. s. ř.

Trvale nepříznivý zdravotní stav účastníka, jenž se v průběhu trvání lhůty k podání odvolání nezměnil, nelze považovat za omluvitelný důvod pro prominutí zmeškání lhůty ve smyslu § 58 o. s. ř.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. 26 Cdo 1650/2015, ECLI:CZ:NS:2015:26.CDO.1650.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 29. 7. 2014, sp. zn. 59 Co 338/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud ve Zlíně usnesením ze dne 4. 4. 2014, č. j. 10 C 3/2014-38, zastavil podle § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, řízení o určení neplatnosti výpovědi z nájmu bytu. Toto usnesení bylo žalobci doručeno dne 8. 4. 2014, patnáctidenní lhůta k podání odvolání započala běžet dne 9. 4. 2014 a skončila dne 23. 4. 2014.
2. Dne 8. 5. 2014 podal žalobce proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolání a zároveň požádal o prominutí zmeškání lhůty, které odůvodnil zejména svým špatným zdravotním stavem (poškození sluchu, zraku a pohybového aparátu) a tím, že v inkriminované době probíhala rozsáhlá rekonstrukce domu, ve kterém bydlí (výměna rozvodů elektroinstalace, STA a úprava vzduchotechnického potrubí v období od 3. 3. 2014 do 30. 7. 2014).
3. Okresní soud ve Zlíně usnesením ze dne 17. 6. 2014, č. j. 10 C 3/2014-75, návrh žalobce na prominutí zmeškání lhůty k podání odvolání proti usnesení téhož soudu ze dne 4. 4. 2014, č. j. 10 C 3/2014-38, zamítl. Dospěl k závěru, že důvod, pro který žalobce zmeškal lhůtu k podání odvolání, nelze považovat za omluvitelný ve smyslu § 58 občanského soudního řádu, neboť jeho tvrzené zdravotní problémy nebyly blíže specifikovány a doloženy, a ani probíhající rekonstrukci v domě, kde bydlí, neshledal důvodem omluvitelným, když navíc právě v dubnu 2014 žalobce učinil vůči soudu čtýři jiná podání.

4. K odvolání žalobce Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně usnesením ze dne 29. 7. 2014, č. j. 59 Co 338/2014-88, usnesení soudu prvního stupně potvrdil a dále rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, že trvale nepříznivý zdravotní stav žalobce sám o sobě nesvědčí o nezpůsobilosti účastníka řízení provést ve stanovené lhůtě zamýšlený úkon a rovněž tvrzená rekonstrukce domu, ve kterém žalobce bydlí, není omluvitelným důvodem zmeškání lhůty k podání odvolání, zvláště když se nejedná o rekonstrukci nečekanou a když není zřejmé, že by byla prováděna bezprostředně v bytě žalobce.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že oba soudy nevzaly v předchozím řízení v úvahu, že jeho zdravotní stav je trvale velmi špatný a s vážným poškozením zraku je obtížné podání soudu sepsat. Proto musel hledat pomoc u svých známých, kteří mu pomáhali jeho podání na soud připravit. Poukázal i na hlučnost a prašnost probíhající rekonstrukce domu. Vzhledem k výše uvedeným důvodům navrhl, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (viz čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

7. V dané věci může být dovolání přípustné, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), shledal, že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka, zda trvale nepříznivý zdravotní stav účastníka řízení může být považován za omluvitelný důvod zmeškání lhůty ve smyslu § 58 o. s. ř., nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud výslovně řešena.

IV. Důvodnost dovolání

č. 99

9. Podle § 58 odst. 1 o. s. ř. soud promine zmeškání lhůty, jestliže účastník ji zmeškal z omluvitelného důvodu, a byl proto vyloučen z úkonu, který mu přísluší. Návrh je třeba podat do patnácti dnů od odpadnutí překážky a je s ním třeba spojit i zmeškaný úkon.

10. Ze shora citovaného ustanovení vyplývá, že jedním z předpokladů prominutí zmeškání lhůty je to, že důvod zmeškání je na straně účastníka (jeho zástupce) omluvitelný. Omluvitelným může být nejen důvod vyplývající z objektivních okolností, ale i zaviněné jednání nebo opomenutí, pokud je lze považovat s ohledem na okolnosti konkrétního případu za omluvitelné. Je nutno mít ale na zřeteli, že jde o opatření výjimečné, protože zasahuje do právní jistoty ostatních účastníků řízení.

11. Omluvitelným důvodem pro prominutí zmeškání lhůty jsou zpravidla takové skutečnosti objektivní i subjektivní povahy, jež nastanou v průběhu lhůty k učinění úkonu (např. náhlá nemoc nebo úraz), po jejichž odpadnutí je účastník schopen zmeškaný úkon učinit. Proto takovým důvodem nemohou být překážky trvalého charakteru, které navíc v době, kdy účastník úkon činí, trvají, takže účastníku v provedení úkonu fakticky nebrání. Trvale nepříznivý zdravotní stav žalobce, jenž se v průběhu trvání lhůty k podání odvolání nezměnil, tak nelze považovat za omluvitelný důvod pro prominutí zmeškání lhůty ve smyslu § 58 o. s. ř. Stejný závěr je třeba učinit i ohledně plánované dlouhodobé rekonstrukce domu, v němž žalobce bydlí, která probíhala i v době, kdy žalobce zmeškaný úkon (odvolání) učinil.

12. Z vyložených důvodů je zřejmé, že dovoláním napadené usnesení odvolacího soudu je z hlediska právního posouzení věci správné, proto Nejvyšší soud, aniž nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.), žalobcem podané dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 100**Č. 100****Zastoupení, Promlčení**

§ 113 obč. zák., § 37 zákona č. 94/1963 Sb.

Pozůstalý rodič je pro potenciální střet svých zájmů se zájmy nezletilých dětí vyloučen ze zastupování při uplatňování nároků dětí na náhradu nákladů na výživu po smrti druhého rodiče a do doby, než je nezletilým dítětem ustanoven kolizní opatrovník, nepočíná běh promlčecí doby k uplatnění těchto nároků.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3782/2013, ECLI:CZ:NS:2015:25.CDO.3782.2013.1)

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 3. 7. 2013, sp. zn. 44 Co 85/2012, a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 61 C 251/2006, a věc vrátil Městskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 1. 2. 2010, č. j. 61 C 251/2006-104, zamítl žalobu D. Ch. o zaplacení 166 806 Kč s příslušenstvím, mezitímním rozsudkem vyslovil opodstatněnost základu nároku žalobců L. Ch. a M. Ch. na náhradu nákladů na výživu pozůstalým a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalovaný způsobil pod vlivem alkoholu dne 8. 1. 2003 dopravní nehodu, při níž byl vážně zraněn P. Ch., otec žalobců a) a b) a manžel D. Ch., který na následky nehody po převozu do nemocnice následujícího dne zemřel. Nárok manželky zemřelého posoudil soud jako promlčený, ve vztahu k nezletilým žalobcům však dovodil, že podle § 113 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, nemohlo promlčení jejich nároku vůbec započít, neboť při jeho uplatňování nemohli být pro kolizi zájmů zastoupeni svou matkou.
2. K odvolání vedlejší účastnice Krajský soud v Brně usnesením ze dne 30. 11. 2010, č. j. 44 Co 336/2010-181, rozsudek soudu prvního stupně v mezitímním výroku zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.
3. Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 12. 10. 2011, č. j. 61 C 251/2006-203, žalobu žalobců a) a b) o zaplacení 360 642 Kč s příslušenstvím a 3 642 Kč měsíčně zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud dospěl k závěru, že žalovaný zaviněně porušil právní povinnost a v příčinné souvislosti s tím vznikla

žalobcům škoda, zároveň však shledal důvodnou námitku promlčení uplatněného nároku, vznesenou vedlejší účastnicí řízení. Žaloba byla podána 27. 9. 2006, tedy více než dva roky po vzniku škody, a tudíž po uplynutí subjektivní promlčecí doby podle § 106 odst. 1 obč. zák.; aplikace § 113 obč. zák. v původním rozhodnutí nebyla správná. K podání žaloby byla jménem obou žalobců oprávněna jako jediná zákonná zástupkyně jejich matka a nastalá kolize zájmů byla odstraněna ustanovením kolizního opatrovníka nezletilým v průběhu řízení.

4. Krajský soud v Brně k odvolání žalobců rozsudkem ze dne 3. 7. 2013, č. j. 44 Co 85/2012-221, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Oba žalobci byli v době škodné události nezletilí, a tudíž nebyli ve smyslu § 9 obč. zák. schopni podat žalobu na náhradu za výživu pozůstalých, nic však nebránilo, aby ji za ně podala matka jako jejich zákonná zástupkyně. Ta tak ostatně učinila, ovšem až po uplynutí dvouleté promlčecí doby. K aplikaci § 113 obč. zák. by mohlo dojít jen v případě, že by žalobci neměli žádného zákonného zástupce, který by za ně mohl učinit hmotněprávní úkon uplatnění nároku u soudu. Kolize zájmů mezi matkou a oběma nezletilými žalobci nastala až po zahájení řízení a soud ji vyřešil ustanovením kolizního opatrovníka. Námitkou rozporu námitky promlčení s dobrými mravy se jako nepřipustnou podle § 205a odst. 1 o. s. ř. nezabýval, protože skutkové okolnosti, které ji měly odůvodnit, byly uplatněny až v odvolacím řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Rozsudek odvolacího soudu napadli žalobci dovoláním, jehož přípustnost dovozuji z § 237 o. s. ř. tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla náležitě vyřešena. Nesprávné právní posouzení věci ze strany odvolacího soudu spatřuji v tom, že v daném případě mělo být aplikováno § 113 obč. zák., protože kolizní opatrovnictví je druhem zákonného zastoupení. Namítají dále, že označili vznesení námitky promlčení žalovaného nároku za výkon práva v rozporu s dobrými mravy podle § 3 obč. zák. již v řízení před soudem prvního stupně, a nikoli až před soudem odvolacím. Uplatnění námitky promlčení považují za zneužití tohoto práva na jejich úkor. Navrhují proto, aby byl jak rozsudek odvolacího soudu, tak rozsudek soudu prvního stupně zrušen a věc byla vrácena k dalšímu řízení.

6. Žalovaný považuje dovolání za nedůvodné, neboť „neobsahuje žádné nové skutečnosti či rozpory a otázkou promlčení nároku a rozporu s dobrými mravy se soud prvního stupně i odvolací soud podrobně zabývaly“. Vznesením námitky promlčení k rozporu s dobrými mravy nedošlo, protože žalobci měli plnou možnost využít svého práva prostřednictvím matky, která byla za jeho výkon podle § 36 zákona o rodině plně zodpovědná.

7. Vedlejší účastnice ve svém vyjádření považuje aplikaci § 113 obč. zák. v daném případě za vyloučenou, neboť nezletilí žalobci měli zákonného zástupce, a to svoji matku, které v podání žaloby nic nebránilo; kolize mezi ní a žalobci nastala až po zahájení řízení. Vznesení námitky promlčení pak zde dobrým mravům neodporuje, zákonná zástupkyně nezletilých o škodě a o škůdci věděla, v uplatnění jejich nároku jí nic nebránilo a jeho zánik v důsledku promlčení není pro žalobce nepřiměřeně tvrdým postihem, protože požadovaná výše náhrady je z převážné části kryta z dávek poskytovaných Českou správou sociálního zabezpečení.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Nesprávné právní posouzení může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

10. Vzhledem k § 3036 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“), a podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „zákon o rodině“), neboť posuzovaná promlčecí doba počala běžet před 1. 1. 2014.

11. Podle § 113 obč. zák., jde-li o práva osob, které musí mít zákonného zástupce, nebo o práva proti těmto osobám, promlčení nepočne, dokud jim zástupce není ustanoven. Již započaté promlčení probíhá dále, avšak neskončí, dokud neuplyne rok potom, kdy těmto osobám bude zákonný zástupce ustanoven nebo kdy překážka jinak pomine.

12. Citované ustanovení je jednou z výjimek pravidelného běhu promlčecích dob, resp. představuje modifikaci jejich běhu tak, aby práva osob, které nejsou schopny samy je uplatňovat, a mohou tak činit pouze prostřednictvím zákonného zástupce, nedoznala újm v důsledku běhu promlčecích dob právě po období, kdy

tyto osoby zákonného zástupce nemají. Zákonným zástupcem nezletilé osoby ve smyslu tohoto ustanovení je osoba stanovená zákonem o rodině (§ 27 odst. 1 obč. zák.), tedy v první řadě rodič, který je způsobilý k právním úkonům a nebyl zbaven rodičovské zodpovědnosti ani mu její výkon nebyl pozastaven.

13. Podle § 36 odst. 1 zákona o rodině rodiče zastupují dítě při právních úkonech, ke kterým není plně způsobilé.

14. Podle § 37 odst. 1 zákona o rodině žádný z rodičů nemůže zastoupit své dítě, jde-li o právní úkony ve věcech, při nichž by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi rodiči a dítětem nebo ke střetu zájmů dětí těchto rodičů. Podle odstavce 2 věty první tohoto ustanovení, nemůže-li dítě zastoupit žádný z rodičů, ustanoví soud dítěti opatrovníka, který bude dítě v řízení nebo při určitém právním úkonu zastupovat.

15. Z této úpravy je zřejmé, že zákonnými zástupci nezletilého dítěte jsou jeho rodiče, kteří mají způsobilost k právním úkonům a rodičovskou zodpovědnost. Tuto svoji funkci mohou plnit a postavení zákonného zástupce mají, nebrání-li tomu nějaká další okolnost, již je podle zákona střet zájmů mezi rodiči a dítětem nebo mezi dětmi těchto rodičů. Rodinněprávní úprava je pak přísnější v tom, že z tohoto pohledu není rozhodující samotný (již nastalý a soudem zjištěný) střet zájmů, nýbrž jeho pouhá možnost, tedy potenciální stav, kdy by ke střetu zájmů dojít mohlo; tomu nasvědčuje i podmiňovací způsob dle § 37 odst. 1 zákona o rodině (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2003, sp. zn. 21 Cdo 890/2003, uveřejněný pod č. 89/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále též jen „Sbírka“). Pro takový případ počítá zákon s tím, že právní úkon učiní či v příslušném řízení bude za dítě vystupovat tzv. kolizní opatrovník.

16. Pravděpodobnost kolize zájmů vyvstává tehdy, jsou-li rodiče i děti účastníky téhož soudního řízení (srov. HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. Zákon o rodině. Komentář. 3. vydání. C. H. Beck, 2005, s. 127), samozřejmě zejména vystupují-li navzájem jako účastníci sporu v postavení žalobce a žalovaného. Ovšem i ve sporu o náhradu škody způsobené usmrcením otce rodiny může dojít ke střetu zájmů mezi pozůstalou matkou a dítětem či dětmi navzájem, jestliže se domáhají nároku na náhradu za ztrátu na výživě proti odpovědné osobě.

17. Podle § 448 odst. 1 obč. zák. se při usmrcení hradí peněžitým důchodem náklady na výživu pozůstalým, kterým zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat. Náhrada nákladů na výživu náleží pozůstalým, pokud tyto náklady nejsou hrazeny dávkami důchodového zabezpečení poskytovanými z téhož důvodu.

18. Soudní praxe již v minulosti odmítla způsob výpočtu této náhrady pomoci tzv. „dílové teorie“ a vychází z názoru, že rozsah náhrady nákladů na výživu pozůstalých je určen rozsahem výživného, které jim náleží podle hledisek zákona o rodině (srov. Zhodnocení rozhodování soudů k uplatňování ustanovení zákoníku práce o odpovědnosti organizace za škodu při pracovních úrazech

č. 100

a nemocech z povolání ze dne 27. 1. 1975, sp. zn. Cpj 37/74, uveřejněné pod č. 11/1976 Sbírky, použitelné v tomto směru i pro občanskoprávní odpovědnost; viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2005, sp. zn. 25 Cdo 708/2004, publikovaný pod C 3323 v Souboru civilních rozhodnutí NS, C. H. Beck). Při výpočtu této náhrady soud přihlíží (za obdobného použití § 96 odst. 1 věty první zákona o rodině) k odůvodněným potřebám oprávněného, jakož i ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného, a vychází z průměrného výdělku zemřelého (§ 448 odst. 2 obč. zák.); náhrada nákladů na výživu všech pozůstalých ovšem nesmí úhrnem převýšit částku, do které by náležela zemřelému náhrada za ztrátu na výdělků podle § 447 odst. 2 obč. zák.

19. Náhrada nákladů na výživu pozůstalých přísluší jen do výše limitu představovaného výší náhrady za ztrátu na výdělků zemřelého, a to bez ohledu na to, zda tato limitace odpovídá skutečným odůvodněným potřebám jednotlivých oprávněných, a že v tom rozsahu, v jakém by byla jednomu z pozůstalých přiznána náhrada vyšší, musí být ostatním pozůstalým přiznána v rámci dané limitace náhrada nižší. S touto vzájemnou podmíněností nároků jednotlivých pozůstalých je třeba počítat i při úvaze o možném střetu zájmů mezi pozůstalým manželem-rodičem nezletilých dětí a nezletilými dětmi (srov. již citované rozhodnutí č. 89/2006 Sbírky). Tento střet zájmů tedy nenastupuje až podáním žaloby, jak dovodil odvolací soud, nýbrž je ve smyslu § 37 odst. 1 zákona o rodině navozen již tím, že nastanou okolnosti zakládající nároky jednotlivým osobám, neboť zejména vyčíslení výše nároků, které jsou vzájemně provázané rozsahem vyživovací povinnosti zemřelého rodiče a limitací celkové výše náhrady, vyvolává kolizi zájmů i pro samotné uplatnění nároku podáním žaloby. Z toho tedy vyplývá, že ačkoliv žalobci po smrti otce měli v době své nezletilosti zákonnou zástupkyni (matku), ta za ně nemohla pro potenciální střet zájmů účinně uplatňovat nároky na náhradu škody, které jsou předmětem tohoto řízení, a z hlediska promlčení těchto nároků na ni nelze pro účely výkladu § 113 obč. zák. nahlížet jako na zákonného zástupce. Proto do doby, než byl žalobcům ustanoven kolizní opatrovník podle § 37 odst. 2 zákona o rodině, nemohl započnout běh promlčecí doby k uplatnění nároků nezletilých dětí na náhradu nákladů na výživu.

20. Rozsudek odvolacího soudu v otázce výkladu § 113 obč. zák. je tedy nesprávný, a Nejvyšší soud jej proto zrušil podle § 243e odst. 1 o. s. ř. Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, proto zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první a druhá o. s. ř.).

Č. 101

Spoluvlastnictví

§ 1140 odst. 2 o. z.

Č. 101

Pro posouzení doby nevhodné ke zrušení spoluvlastnictví ve smyslu § 1140 odst. 2 o. z. jsou rozhodné přechodné objektivní poměry týkající se společné věci, nikoliv osobní poměry spoluvlastníka (spoluvlastníků); pro posouzení, zda by některému spoluvlastníku (spoluvlastníkům) vznikla újma, jsou podstatné subjektivní okolnosti přechodné povahy. Úprava obsažená v § 1140 odst. 2 o. z. nevylučuje výjimečné zamítnutí žaloby na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví z důvodu zjevného zneužití práva ve smyslu § 8 o. z.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 5159/2014, ECLI:CZ:NS:2015:22.CDO.5159.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 8 Co 440/2014 a 8 Co 441/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud ve Frýdku-Místku rozsudkem ze dne 5. 12. 2013, č. j. 12 C 107/2012-157, ve znění usnesení ze dne 7. 2. 2014, č. j. 12 C 107/2012-186, zrušil podílové spoluvlastnictví žalobkyně a žalovaného k nemovitostem zapsaným u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, Katastrální pracoviště O., na LV č. 234, pro k. ú. S. V. n. O., a to k objektu bydlení na pozemku parc. č. 180/33 s hospodářskou budovou s podzemním sklepem, bazénem, pozemkům parc. č. 180/33, parc. č. 180/20 a parc. č. 180/19 a dále ke garáži nezapsané v katastru nemovitostí na pozemku parc. č. 180/20 (výrok I.), všechny uvedené nemovitosti přikázal do výlučného vlastnictví žalovaného (výrok II.), uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni na vyrovnání podílu částku ve výši 1 000 000 Kč do dvou měsíců od právní moci rozsudku (výrok III.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky IV. až VI.). Soud prvního stupně dospěl k závěru, že přestože reálné dělení domu a pozemků je technicky možné, je spojeno s vysokými finančními náklady, navíc žalobkyně o toto řešení nemá zájem a rovněž žalovaný na stavební úpravy s předpokládanými náklady 490 000 Kč nemá finanční prostředky a vylučuje to i jeho zdravotní stav, a proto k reálnému dělení rodinného domu a pozemků

č. 101

přistoupit nelze, neboť to není v dané věci účelné. Jelikož nebyly zjištěny žádné skutečnosti, které by bylo možné považovat za důvody hodné zvláštního zřetele, jež by opodstatňovaly nevyhovění žalobě o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, soud prvního stupně přikázal nemovitosti do výlučného vlastnictví žalovaného, přičemž zohlednil, že žalovaný od roku 2005 nemovitosti fakticky sám užívá, stará se o ně a v rodinném domku chce nadále bydlet. Naopak žalobkyně o uvedené nemovitosti zájem nemá a má svou otázku bydlení vyřešenou.

2. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 6. 8. 2014, č. j. 8 Co 440/2014-224 a 8 Co 441/2014-224, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že zrušil podílové spoluvlastnictví žalobkyně a žalovaného k nemovitostem zapsaným u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, Katastrální pracoviště O., na LV č. 234, pro k. ú. S. V. n O., a to k objektu bydlení, který je součástí pozemku parc. č. 180/33 s hospodářskou budovou s podzemním sklepem, bazénem, k pozemkům parc. č. 180/33, parc. č. 180/20 a parc. č. 180/19 a dále ke garáži nezapsané v katastru nemovitostí, která je součástí pozemku parc. č. 180/20 (dále jen „předmětné pozemky“), nařídil prodej předmětných pozemků s tím, že jeho výtěžek bude rozdělen mezi účastníky tak, že každý nabude jednu polovinu výtěžku, rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, že žalobkyně je povinna zaplatit České republice na účet soudu prvního stupně náhradu nákladů státu v částce 3 725 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku, a že se žalovanému povinnost zaplatit České republice náhradu nákladů státu neukládá (výrok I). Dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II).

3. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že reálné rozdělení předmětných pozemků není možné, neboť náklady na rozdělení věci by si vyžádaly vynaložení 490 000 Kč, což je v poměru k celkové hodnotě nemovitostí ve výši 2 020 000 Kč značně vysoká částka. Odvolací soud se proto zabýval tím, zdali je možné přikázat předmětné pozemky za přiměřenou náhradu jednomu ze spoluvlastníků, tento způsob vypořádání však předpokládá, že ten ze spoluvlastníků, kterému bude věc přikázána, má finanční prostředky na vyplacení vypořádacího podílu. V daném případě, kdy žalovaný nemá finanční prostředky na vyplacení vypořádacího podílu žalobkyni, kdy nemá žádné úspory, jeho jediným příjmem je starobní důchod ve výši 14 000 Kč a kdy sám tvrdí svou insolventnost, nepřichází tento způsob vypořádání v úvahu. Vzhledem k tomu bylo nutno přistoupit k nařízení prodeje předmětných pozemků jako jediného možného způsobu vypořádání spoluvlastnictví mezi účastníky, když nejsou dány důvody pro zamítnutí žaloby z důvodů tvrzených žalovaným. Ty odvolací soud posoudil jako okolnosti trvalé povahy, jež nelze pohradit pod § 1140 odst. 2 obč. zák. Současně pak uzavřel, že ze strany žalobkyně nejde ani o zneužití práva, které by ve smyslu § 8 občanského zákoníku opodstatňovalo odepření práva žalobkyně domáhat se zrušení a vypořádání spoluvlastnictví.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 101

4. Proti výroku I. rozsudku odvolacího soudu v části, kterou bylo zrušeno podílové spoluvlastnictví účastníků řízení k předmětným pozemkům a kterou současně nařídil jejich prodej ve veřejné dražbě s tím, že každý ze spoluvlastníků obdrží jednu polovinu výtěžku, podal žalovaný dovolání, neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu nebyla doposud vyřešena. Jedná se konkrétně o výklad § 1140 odst. 2 obč. zák., podle kterého nemůže spoluvlastník žádat o zrušení spoluvlastnictví v nevhodnou dobu nebo jen k újmě některého ze spoluvlastníků. Žalovaný je si vědom historické judikatury Nejvyššího soudu, který tyto otázky řešil ve vztahu k obecnému zákoníku občanskému, současná právní úprava však není zcela totožná, a proto je nevyhnutelné, aby se dovolací soud k této otázce vyjádřil. Žalovaný spatřuje důvody pro zamítnutí žaloby v tom, že žalobkyně podala žalobu zcela nečekaně, když se nepokusila o uzavření mimosoudní dohody, což po osmi letech akceptace stavu, kdy rodinný dům obýval toliko žalovaný, byl pro žalovaného zcela překvapivý a nepředvídatelný krok. Žalovaný upozorňuje na svůj vysoký věk (71 let) spojený s nepříznivým zdravotním stavem, kdy je prakticky invalidní, trpí cukrovkou a poruchou hybnosti a je schopen vykonávat chůzi jen za pomoci francouzských holí. Z toho dovozuje, že zrušením spoluvlastnictví a následným prodejem pozemků by došlo na straně dovolatele k závažné újmě na jeho právech. Dále se domnívá, že žalobkyně měla v úmyslu podáním žaloby způsobit žalovanému problémy v souvislosti s jeho bydlením. Žalobkyně o předmětné pozemky nemá zájem, otázku bydlení má za vyřešenou a sám soud prvního stupně si nebyl jistý, zda si žalovaný za část výtěžku, kterou obdrží, bude schopen zajistit jiné bydlení. V případě výkonu rozsudku odvolacího soudu by se tak mohl ocitnout bez střechy nad hlavou. Dovolatel má tak za to, že odvolací soud nesprávně posoudil danou věc, když dostatečně nezohlednil konkrétní okolnosti případu. Odvolací soud řádně nezohlednil výjimky z práva požadovat zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, čímž dochází na straně žalovaného k nenapravitelné újmě. Otázkou také zůstává, zdali žalobkyně vzhledem ke konkrétní situaci a dosavadní pasivní postoj k dispozici s předmětnými pozemky nepodala žalobu v nevhodnou dobu. Je třeba také zhodnotit, zdali by zrušení podílového spoluvlastnictví a následný prodej předmětných pozemků nebyl s ohledem na konkrétní nastolenou situaci v rozporu s dobrými mravy. Závěrem žalovaný navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

5. Žalobkyně považuje dovolání za nedůvodné. Odvolací soud posoudil celou věc řádně a správně. Je to ona, kdo je celou situaci fakticky postižen, když je po dobu osmi let nucena si zajišťovat bydlení pouze v podnájmu bez možnosti

opatřit si trvalé bydlení. Předmětné pozemky nelze spolu s žalovaným užívat pro každodenní závažné neshody a hrubé chování ze strany žalovaného, což bylo konečně i důvodem pro rozvod manželství. Není pravdou, že by v případě zrušení spoluvlastnictví a prodeje předmětných pozemků byl žalovaný poškozen na svých právech a došlo by u něj k tvrzené nenapravitelné újmě, když v případě prodeje by obdržel finanční částku, která by mu posloužila k zajištění bydlení a ještě by mu zbyla nezanedbatelná částka na jeho další potřeby. Není pravdou, že by se žalobkyně měla v minulosti s žalovaným ústně dohodnout, že rodinný dům včetně pozemků bude převeden na vnuky. Co se týče finančních nákladů žalovaného vzniklých v souvislosti s užíváním domu, mohl na tyto náklady použít finanční částku ve výši 73 521 Kč, která byla uspořena za trvání manželství a připadla žalovanému. Žalobkyně je rovněž starší osobou, která pobírá starobní důchod ve výši 12 714 Kč, přičemž za nájemné a služby spojené s užíváním bytu platí částku 7 600 Kč. Pokud by byla situace vyřešena tak, jak navrhuje žalovaný, byla by krajně znevýhodněna a reálně by situace vypadala tak, že by žalovaný sám nadále užíval celý rodinný dům a předmětné pozemky a žalobkyně by nadále musela bydlet v prozatímne zajištěném bydlení. Vzhledem k tomu navrhuje, aby dovolání bylo odmítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

6. Podle hlavy II. – ustanovení přechodných a závěrečných – dílu 1 – přechodných ustanovení – oddílu 1 – všeobecných ustanovení – § 3028 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

7. I když soud prvního stupně při posouzení nároku žalobkyně postupoval správně podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též „obč. zák.“), jestliže rozhodoval před 1. 1. 2014, odvolací soud, který k odvolání žalovaného rozhodoval po 1. 1. 2014, postupoval správně již podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“) – [k tomu srov. rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 4. 2014, sp. zn. 11 Co 698/2014 (uveřejněný pod č. 4/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1450/2015 (dostupný na www.nsoud.cz)].

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení v projednávané věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2.

zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

9. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

č. 101

10. Podle § 241a odst. 1 až 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

11. Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

12. Dovolatel předkládá dovolacímu soudu otázku, za jakých okolností lze zamítnout žalobu na zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví z důvodů uvedených v § 1140 odst. 2 o. z.

13. Jelikož tato otázka nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu doposud vyřešena, rozhodnutí odvolacího soudu je na jejím řešení založeno a dovolatel závěry odvolacího soudu napadá, je dovolání pro řešení této otázky přípustné, není však důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Podle § 1140 odst. 1 o. z. nikdo nemůže být nucen ve spoluvlastnictví setrvat.

15. Toto ustanovení zakotvuje a vyjadřuje zásadu, která sice nebyla v předchozí právní úpravě, obsažené v zákoně č. 40/1964 Sb., explicitně vyjádřena, nicméně kterou odborná literatura (k tomu srov. např. KRÁLÍK, M. Podílové spoluvlastnictví v občanském zákoníku. 2. vydání Praha: C. H. Beck,

2011, s. 273) i judikatura [k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1372/2011 (dostupné na www.nsoud.cz), či usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 29. 4. 1984, sp. zn. 11 Co 183/85 (uveřejněné pod č. 41/1988 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek)], již dříve bez jakýchkoliv pochybností uznávaly. Z této zásady vyplývá, že setrvání ve spoluvlastnictví není povinností, a tak kterýkoliv ze spoluvlastníků může žádat o své oddělení ze spoluvlastnictví nebo o zrušení spoluvlastnictví jako celku (§ 1140 odst. 2 věta první o. z.).

16. Z tohoto základního východiska vycházely i principy a východiska připravované právní úpravy obsažené v občanském zákoníku se zdůrazněním, že „absolutní“ nemožnost zrušení spoluvlastnictví z důvodů zvláštního zřetele hodných (§ 142 odst. 2 obč. zák.) bude nahrazena „relativní“, tj. časově (s ohledem na přirozený běh věcí) omezenou nemožností s výslovnou normativní inspirací v rakouské právní úpravě a poukazem na to, že občanským zákoníkem (z roku 1964) připuštěné znemožnění zrušení vlastnického společenství odporuje mezinárodním úmluvám o lidských právech (k tomu srov. ELIÁŠ, K., ZUKLÍNOVÁ, M. Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2001, s. 190–191).

17. Tato východiska akceptovala i následně přijatá právní úprava a vyjádřila je v důvodové zprávě k návrhu občanského zákoníku s tím, že zatímco občanské právo platné do roku 1950, dokdy byl účinný císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský (dále jen „o. z. o.“), obsahovalo standardní úpravu spoluvlastnictví, odpovídající klasickým pravidlům, občanské zákoníky z roku 1950 a 1964 založily právní konstrukce jdoucí proti této úpravě. Výslovně se v této souvislosti poukazyvalo a kriticky zdůrazňovalo, že byl „institut spoluvlastnictví spravující se tradičními a všeobecně uznanými pravidly (např. zásada ‚Nikdo nesmí být nucen setrvávat ve společenství‘ zahrnutá do Všeobecné deklarace lidských práv) zatížen mnoha prvky, cizími jeho samotné podstatně“, například možností absolutního zabránění zrušení spoluvlastnictví (k tomu srov. ELIÁŠ, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012, s. 483).

18. Tento přístup k základním pravidlům setrvání ve spoluvlastnictví, resp. k právu domáhat se likvidace spoluvlastnického vztahu, přijala i zdůraznila i současná odborná literatura, jejíž závěry dovolací soud sdílí, poukazem na to, že i když úprava obsažená v o. z. o. neobsahovala normativ obdobný § 1140 odst. 1 o. z., neznamenalo to, že by právo spoluvlastníka na ukončení spoluvlastnického vztahu nebylo respektováno. Vycházela z něj celá koncepce úpravy likvidace spoluvlastnictví, přičemž výchozí pravidlo o absenci nutnosti setrvání ve spoluvlastnictví vyjádřil o. z. o. v § 830 větě druhé, podle níž každý podílník „může zpravidla žádati také za zrušení společenství, avšak nikoliv v nevhodný čas nebo v neprospěch ostatních. Musí si tudíž dáti líbiti odklad přiměřený

okolnostem, jemuž se nelze dobře vyhnouti“ (k tomu srov. SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva, § 976–1474. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 543).

19. Právo spoluvlastníka domáhat se zrušení spoluvlastnictví tak mohlo být omezeno pouze na základě zákona nebo na základě smluvního závazku spoluvlastníka pokračovat ve spoluvlastnictví (§ 831 o. z. o.). Jinak odborná literatura zdůrazňovala, že „nárok podílníků na zrušení společenství jest podle zákona bezvýjimečný; podílník nemusí prokazovati zájem, který má na zrušení společenství“ (k tomu srov. ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III. Praha, 1936, nákladem právnického knihkupectví a nakladatelství V. Linhart v Praze, s. 605) a poukazovala na to, že každý spoluvlastník mohl „kdykoliv žádati za zrušení spoluvlastnictví“ (k tomu srov. SEDLÁČEK, J. Vlastnické právo. Praha: Wolters Kluwer (reprint), 2012, s. 70).

č. 101

20. Právo na zrušení spoluvlastnictví však není právem neomezitelným, nýbrž může být zákonem omezeno [srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. IV. ÚS 154/04 (dostupné na <http://nalus.usoud.cz>)], přičemž veškerá omezení musí být přiměřená sledovanému cíli, čemuž koresponduje i úprava obsažená v § 1140 odst. 2 o. z., podle níž každý ze spoluvlastníků může kdykoliv žádat o své oddělení ze spoluvlastnictví, lze-li předmět spoluvlastnictví rozdělit, nebo o zrušení spoluvlastnictví. Nesmí tak ale žádat v nevhodnou dobu nebo jen k újmě některého ze spoluvlastníků.

21. Z uvedeného vyplývá, že § 1140 odst. 1 o. z. vyjadřuje obecnou podstatu vztahu spoluvlastníka ke spoluvlastnickému společenství potud, že účast spoluvlastníka v něm nelze vynucovat proti jeho vůli. Je ovšem zřejmé, že toto pravidlo by se uplatnilo i při absenci § 1140 odst. 1 o. z., neboť vyplývá ze samotného odstavce 2. Neuplatní se však výjimečně, neboť omezení tohoto práva může vyplývat ze zákona nebo mít smluvní základ.

22. Občanský zákoník v této souvislosti obsahuje vícero omezení možnosti domáhat se zrušení a vypořádání spoluvlastnictví. V první řadě nesmí spoluvlastník o oddělení ze spoluvlastnictví nebo o zrušení spoluvlastnictví žádat v nevhodnou dobu nebo jen k újmě některého ze spoluvlastníků (§ 1140 odst. 2 věta druhá o. z.). Dále si podle § 1154 a § 1157 o. z. mohou spoluvlastníci ujednat, že nebudou žádat oddělení ze spoluvlastnictví nebo zrušení spoluvlastnictví po určitou dobu, nejvýše však po dobu deseti let. Podle § 1155 odst. 1 ve spojitosti s § 1157 o. z. může soud na návrh spoluvlastníka odložit oddělení ze spoluvlastnictví či jeho zrušení, má-li tím být zabráněno majetkové ztrátě nebo vážnému ohrožení oprávněného zájmu některého spoluvlastníka, a prodloužit tak trvání spoluvlastnictví, nejdéle však o dva roky. V neposlední řadě podle § 1155 odst. 2 ve spojení s § 1157 o. z. může být oddělení ze spoluvlastnictví či jeho zrušení odloženo pořízením pro případ smrti.

23. Pro posuzovaný případ jsou rozhodující toliko omezení obsažená v § 1140 odst. 2 věty druhé o. z., jejichž aplikace a výkladu se dovolatel dovolává.

24. Důvodová zpráva k § 1140 o. z. uvádí, že zásada, že nikdo nemůže být nucen ve spoluvlastnictví setrvat, je klasickou zásadou objevující se standardně ve všech právních řádech, která je prolomena principem nejnutnější ochrany spoluvlastníků (k tomu srov. ELIÁŠ, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012, s. 491). Jelikož právní úprava chrání vlastníky jen v nejnutnějších případech, lze z toho dovodit, že výjimky stanovené v § 1140 odst. 2 věty druhé o. z. je třeba vykládat restriktivně.

25. Jelikož znění § 1140 odst. 2 o. z. je – jak vyplývá z dosavadního výkladu – zjevně inspirováno § 830 o. z. o., podle něhož „každý podílník jest oprávněn naléhati na vyúčtování a na rozdělení výnosu. Zpravidla může žádat i zrušení společenství; nikoliv však nevčas nebo na újmu ostatních“, je možné při interpretaci § 1140 odst. 2 o. z. vyjít z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu Československé republiky k tomuto ustanovení. Ta vycházela primárně z toho, že právo spoluvlastníka žádat zrušení spoluvlastnictví je podle § 830 o. z. o. omezeno jen potud, že o ně nesmí žádat v nevhodný čas nebo v neprospech ostatních spoluvlastníků, a že se tudíž musí nechat líbit odklad přiměřený okolnostem [k tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 2. 1944, sp. zn. Rv I 764/43 (uveřejněné pod č. 18 690/1944 ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských – dále jen „Vážného sbírka“, svazek XXVI, ročník 1944, s. 195)].

26. Ustanovení § 1140 odst. 2 věty druhé o. z. v sobě zahrnuje dva případy, kdy je možné žalobu na oddělení ze spoluvlastnictví nebo na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví zamítnout.

27. Prvním případem zamítnutí žaloby je „nevhodnost doby“ takového návrhu. Podle důvodové zprávy § 1140 o. z. „se nevhodnost posuzuje se zřetelem na společnou věc, na její účelové určení, na způsob jejího využití apod. Tak např. o rozdělení zemědělských pozemků je možné žádat zpravidla v době po sklizni a před osázením či osetím.“ Důvodová zpráva tak kategorii „nevhodnosti“ vztahuje k věci, která je předmětem spoluvlastnictví, což ostatně vyplývá i z prvorepublikové judikatury vztahující se k výkladu „včasnosti“.

28. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16. 2. 1926, sp. zn. Rv II 825/25 (publikovaného pod č. 5764/1926 ve Vážného sbírce, svazek VIII.a, ročník 1926, str. 286), „pro posouzení včasnosti dle §u 830 obč. zák. nerozhodují osobní poměry spoluvlastníků a z nich vyplývající škoda neb újma, nýbrž rozhodují objektivní poměry věci samé se týkající a na ni účinkující“. V rozhodnutí ze dne 13. 1. 1925, sp. zn. Rv II 902/24 (publikovaném pod č. 4 553/1925 ve Vážného sbírce, svazek VII.a, ročník 1925, s. 71), Nejvyšší soud ČSR shodně vysvětlil, že pro posouzení včasnosti zrušení společenství dle § 830 obč. zák. nerozhodují osobní poměry spoluvlastníků a z těchto snad vyplývající škoda neb újma, nýbrž

rozhodují objektivní, věci samé se týkající a na ni účinkující poměry. Zdůrazněný poukaz na objektivnost poměrů, jež se týkají společné věci samé a mají na ni věcný účinek, vyplýval z judikatury bez jakýchkoliv pochybností (k tomu srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 9. 1923, sp. zn. Rv I 1218/22, publikované pod č. 2960/1923 ve Vážného sbírce, rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26. 3. 1919, sp. zn. Rv II 69/19, publikované pod č. 101/1919 ve Vážného sbírce, svazek I., ročník 1919, s. 172, rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 2. 1931, sp. zn. Rv II 31/30, publikované pod č. 10 550/1931 ve Vážného sbírce, nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 15. 10. 1919, sp. zn. Rv I 424/19, publikované pod č. 295/1919 ve Vážného sbírce).

29. Shodný přístup, akceptující závěry judikatury, vyzdvihovala a zdůrazňovala i odborná literatura s tím, že pro posouzení včasnosti jsou rozhodně pouze objektivní poměry věci samé, nikoliv osobní poměry spoluvlastníků (k tomu srov. např. SEDLÁČEK, J. *Vlastnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 70).

30. K uvedeným závěrům se hlásí i současná rakouská literatura a judikatura, jejichž závěry lze argumentačně též použít, neboť § 830 o. z. o. v Rakousku v nezměněné podobě platí do současné doby. Kritérium „nevhodnosti doby“ je považováno za okolnost objektivní, které stojí mimo spoluvlastníky [k tomu srov. např. SAILER, H. In KOZIOL, H., BYDLINSKI, P., BOLLENBERGER, R. *Kurzkomentar zum ABGB*. Wien: Springer, 2010, s. 737, jakož i např. rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora ze dne 28. 6. 1999, sp. zn. 3 Ob 125/97x a rozhodnutí téhož soudu ze dne 26. 7. 2012, sp. zn. 5 Ob 134/12k (obě rozhodnutí dostupná na www.ris.bka.gv.at)]. Nevhodná doba je tedy objektivní, mimo spoluvlastníky ležící a vůči všem stejně působící okolnost, která činí zrušení spoluvlastnictví nevýhodným nebo neúčelným [k tomu srov. IRO, G. *Bürgerliches Recht. Band IV. Sachenrecht*. Wien: Springer, 2010, str. 96].

31. Objektivní charakter kritéria „nevhodnosti“ v režimu § 1140 odst. 2 o. z. pak přijala jako správný i současná odborná literatura (k tomu srov. např. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek III. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 385) se zdůrazněním, že jde o okolnosti, které se týkají věci samé a mají na ni věcný účinek (k tomu srov. SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 543).

32. Druhým důvodem zamítnutí žaloby na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví je skutečnost, že žaloba byla podána k újmě jen některého ze spoluvlastníků. Dovolací soud při hodnocení tohoto kritéria umožňujícího zamítnutí žaloby vychází z toho, že i toto hledisko je zjevně inspirováno § 830 o. z. o., byť ten hovořil o „újmě ostatních“ spoluvlastníků, zatímco § 1140 odst. 2 bere za základ „újmu některého ze spoluvlastníků“. Tím však podle přesvědčení dovolacího soudu nemá být změněna podstata daného kritéria, ale pouze zdůrazněno to, že důvodem pro zamítnutí žaloby může být v poměrech konkrétního případu

č. 101

i okolnost představující újmu i jenom některého ze spoluvlastníků, tím spíše pak újmu i spoluvlastníků dalších nebo všech zbývajících (kromě žalobce). Inspirace úpravou obsaženou v § 830 o. z. o. je patrná i zde z důvodové zprávy, jež zdůrazňuje, že průlom do práva domáhat se zrušení spoluvlastnictví je založen požadavkem na to, aby nebyl proveden v neprospěch ostatních spoluvlastníků (shodně SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 546, nebo ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 385).

33. I při posuzování této překážky bránící zrušení a vypořádání spoluvlastnictví lze vycházet z judikatury Nejvyššího soudu ČR zdůrazňující, že zatímco v případě hlediska „včasnosti“ se toto posuzovalo prostřednictvím kritérií objektivní povahy, v případě „újmy ostatních“ spoluvlastníků jsou rozhodující hlediska subjektivní.

34. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 10. 1919, sp. zn. Rv I 424/19 (publikovaného pod č. 295/1919 ve Vážného sbírce), „při řešení otázky, je-li navrhovaný prodej na újmu tomu kterému podílníkovi, nepřicházejí pak již v úvahu poměry objektivní, tu rozhodují spíše okolnosti a ohledy subjektivní, neboť jen podle osobních poměrů podílníků lze posoudit, zda by tito prodejem ve svých majetkových právech a zájmech byli zkráceni a takto z prodeje měli škodu.“

35. V rozhodnutí ze dne 25. 9. 1923, sp. zn. Rv I 1218/22 (publikovaného pod č. 2960/1923 ve Vážného sbírce), Nejvyšší soud ČR vysvětlil, že „zatímco pro ‚včasnost‘ zrušení spoluvlastnictví jsou rozhodny pouze poměry objektivní, pro újmu ostatních spoluvlastníků přicházejí v úvahu i jejich subjektivní poměry“.

36. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 1922, sp. zn. RV I 826/21 (publikovaného pod č. 1438/1922 ve Vážného sbírce), „za újmu ve smyslu § 830 o. z. o. ospravedlňující odklad dle okolností přiměřený, jemuž nelze se snadno vyhnouti, nemožno pokládati skutečnost, že žalovaná snad ztratí určité osobní výhody, vyplývající dosud ze společného vlastnictví, zejména dosavadní bezplatné užívání místností ve společném domě, když tato nevýhoda může stíhati žalovanou ne jen tentokráte, nýbrž vždy, kdykoli se dům prodá, a kdyby se mělo hledět k této – nikoliv pomíjející, nýbrž trvalé – nevýhodě, byla by žalující straně vůbec odňata možnost použití práva, propůjčeného jí v § 830 o. z. o.“

37. Tento přístup se prosazoval i v odborné literatuře, která shodně vycházela z toho, že pro posouzení újmy ostatních spoluvlastníků přicházejí do úvahy jejich subjektivní poměry [k tomu srov. např. SEDLÁČEK, J. Vlastnické právo. Praha: Wolters Kluwer (reprint), 2012, s. 70–71].

38. I současná rakouská literatura a judikatura vychází ze stejných principů, tedy újmy ostatních spoluvlastníků, kterou umožňuje posuzovat také jen ze subjektivního hlediska, tedy vzhledem k subjektivním zájmům jiných spoluvlastníků, např. v případě nezletilosti, těžkého onemocnění apod. [k tomu

rov. IRO, G. Bürgerliches Recht. Band IV. Sachenrecht. Wien: Springer, 2010, s. 96, nebo rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora ze dne 9. 9. 1993, sp. zn. 8 Ob 592/93, a tam citovaná judikatura (dostupné na www.ris.bka.gv.at).

39. Subjektivní charakter kritéria „újmý spoluvlastníka (spoluvlastníků)“ v režimu § 1140 odst. 2 o. z. pak přijala jako správný i současná odborná literatura (k tomu srov. např. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 385) se zdůrazněním, že jde o okolnosti, které se týkají věci samé a mají na ni věčný účinek [k tomu srov. SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 547].

40. Pro obě omezení vyplývající z § 830 o. z. o. potom platily závěry obsažené v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 8. 1925, sp. zn. Rv I 1072/25 (publikovaném pod č. 5231/1925 ve Vážného sbírce): „Námítka nevčasnosti nebo škodlivosti žádaného zrušení spoluvlastnictví může být odůvodňována pouze okolnostmi pomíjejícího rázu, nikoli trvalými, nebo takovými, jichž změny nebo konce nelze očekávat v dohledné době“ [obdobně rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. 9. 1921, sp. zn. Rv I 336/21 (publikované pod č. 1187 ve Vážného sbírce)]. Požadavek na přechodnou povahu těchto překážek byl sdílen judikaturou zcela jednotně se zdůrazněním toho, že trvalost překážky by totiž trvale vylučovala základní možnost spoluvlastníka domáhat se zrušení spoluvlastnického poměru (k tomu srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. 1. 1922, sp. zn. RV I 826/21, publikované pod č. 1438/1922 ve Vážného sbírce, rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 9. 1923, sp. zn. Rv I 1218/22, publikované pod č. 2960/1923 ve Vážného sbírce, rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 2. 1931, sp. zn. Rv II 31/30, publikované pod č. 10 550/1931 ve Vážného sbírce, rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 8. 1925, sp. zn. Rv I 1072/25, publikované pod č. 5231/1925 ve Vážného sbírce, nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 14. 3. 1923, sp. zn. Rv I 1317/22, publikované pod č. 2387/1923 ve Vážného sbírce).

41. Ze zcela shodného přístupu zdůrazňujícího přechodnost překážek bránících zrušení spoluvlastnického poměru vycházela i odborná literatura formulací kategorického závěru, podle kterého „překážkou zrušení společenství jsou pak pouze okolnosti přechodného rázu, nikoli však takové nepříznivé poměry nebo vady společné věci, které nelze odstranit ani jejichž trvání nelze dohlédnouti, neboť jinak by rozdělení společné věci bylo nikoliv odloženo, nýbrž vůbec vyloučeno.“ [ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III. Praha, 1936, nákladem právnického knihkupectví a nakladatelství V. Linhart v Praze, s. 606, nebo SEDLÁČEK, J. Vlastnické právo. Praha: Wolters Kluwer (reprint), 2012, s. 70–71].

42. Požadavek přechodné povahy překážek bránících zrušení spoluvlastnictví

je zdůrazňován i současnou rakouskou literaturou i judikaturou (k tomu srov. KOZIOL, H., WELSER, R. Grundriß des bürgerlichen Rechts. Band II. Wien: Manz, 1996, s. 56, nebo rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. 5 Ob 197/13a, a tam citovaná judikatura dostupné na www.ris.bka.gv.at).

č. 101

43. Přechodnost překážek bránících zrušení spoluvlastnického vztahu v režimu § 1140 odst. 2 o. z. pak přijala jako správné východisko i současná odborná literatura [k tomu srov. např. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 385, nebo SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 547]. Závěr o uplatnitelnosti požadavku na přechodnou existenci překážek bránících zrušení spoluvlastnictví pak podporuje i konstrukce ostatních zákonem předvidaných překážek omezujících likvidaci spoluvlastnického vztahu, ať již v podobě smluvního odkladu zrušení spoluvlastnictví (§ 1154 o. z.) nebo odkladu zrušení spoluvlastnictví založeného rozhodnutím soudu (§ 1155 o. z.).

44. Na základě výše uvedeného tak lze uzavřít, že v poměrech § 1140 odst. 2 o. z. jsou pro posouzení nevhodné doby k požadavku na zrušení spoluvlastnictví rozhodné přechodné objektivní poměry týkající se společné věci, nikoliv osobní poměry spoluvlastníka (spoluvlastníků), zatímco pro újmu některého spoluvlastníka (spoluvlastníků) jsou podstatné jejich subjektivní poměry přechodné povahy.

45. Z uvedeného je zřejmé, že námitky proti oddělení ze spoluvlastnictví či proti jeho zrušení se musejí vztahovat ke skutečnostem, pro něž se momentálně (dočasně) jeví „pro tentokrát“ namíste nevyhovět oddělení ze spoluvlastnictví či zrušení spoluvlastnictví. Dojde-li však ke změně okolností, pro které by došlo k zamítnutí žaloby (například překážka zcela odpadne), nebude původní zamítavé rozhodnutí bránit novému projednání věci. Musí tak jít o skutečnosti, u kterých je dán objektivní předpoklad jejich možné změny, v důsledku které by nastalá změna poměrů umožnila opětovné projednání požadavku na zrušení spoluvlastnictví.

46. V předmětné věci dovolatel tvrdil, že „zůstává otázkou, zdali žalobkyně vzhledem na konkrétní situaci a dosavadní postoj k dispozici s předmětnými pozemky nepodala žalobu v nevhodnou dobu“. Tato námitka je zcela nekonkrétní, žalovaný jí nevystihuje žádnou skutečnost objektivního charakteru, která by se vztahovala ke společným věcem, a proto odvolací soud zcela správně dovodil, že nebyly shledány důvody pro zamítnutí zrušení a vypořádání spoluvlastnictví pro „nevhodnost doby“.

47. Dovolatel nicméně namítal konkrétní subjektivní okolnosti (vysoký věk, zdravotní potíže, úzká citová vazba k domu), které zjevně mají mířit k hledisku újmy způsobené žalovanému.

48. V rozsudku ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1236/2009 (uveřejněném

pod č. C 10 358 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck – dále jen „Soubor“), Nejvyšší soud uvedl, že „pro rozhodnutí o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k domu je otázka zajištění bydlení pro ty spoluvlastníky, kteří ztrácejí či mohou ztratit právní důvod k bydlení ve vypořádávaném obytném domě, vždy významná, nicméně je ji třeba posuzovat v kontextu všech dalších relevantních okolností“.

49. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 29. 9. 2011, sp. zn. 22 Cdo 2744/2011 (uveřejněném v časopise Soudní rozhledy, 2012, č. 2, s. 52), uvedl, že podle nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/2000 (publikovaného pod č. 231/2000 Sb.), „právo na bydlení je základním lidským právem. Není rozhodující, že Parlament České republiky nezařadil právo na bydlení do kategorie základních práv a svobod, naopak všechny dosavadní úpravy se jeví být v souladu s tím, co bývá v mezinárodních smlouvách o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika podle čl. 10 Ústavy bezprostředně vázána, označováno jako právo každého jednotlivce na přiměřenou životní úroveň pro něj a jeho rodinu, zahrnující v to dostatečnou výživu, šatstvo, byt, a na neustálé zlepšování životních podmínek. Podle názoru dovolacího soudu je zajištění bytové potřeby účastníků důvodem, ke kterému je třeba při zvažování možnosti zamítnutí žaloby na zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví přihlížet. Soud musí vzít v úvahu mimo jiné i okolnosti, za kterých došlo k nabytí spoluvlastnického podílu, dále přihlídnout k tomu, zda spoluvlastníci užívají část domu (resp. byt v domě) v rozsahu odpovídajícím jejich spoluvlastnickému podílu, a zvážit, zda výše poskytnuté náhrady jim umožní si pořídit jiné bydlení; přitom je třeba vzít v úvahu i rozdíl mezi právním postavením osoby bydlící v bytě na základě věcněprávního titulu (zde spoluvlastnictví) a nájemníka bytu. Významný pro rozhodnutí může být i špatný zdravotní stav účastníků a nutnost zachovat bydlení rodinným příslušníkům (rodičům). Tyto okolnosti ovšem nelze posuzovat izolovaně od dalších zjištěných skutečností, jakými jsou např. nutnost zajistit řádnou údržbu domu, resp. vyhocené špatné vztahy mezi účastníky; vždy je však třeba se jimi zabývat, zvažovat oprávněné zájmy všech účastníků a v případě rozporu těchto zájmů vysvětlit, proč byla dána přednost jen některým z nich“.

50. Ačkoliv judikatura Nejvyššího soudu vztahující se k § 142 odst. 2 obč. zák. není na § 1140 odst. 2 o. z. bez dalšího uplatnitelná, protože právní úpravy vycházejí z odlišných východisek, pokud jde o možnost zamítnutí žaloby na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, je možné z ní částečně vyjít potud, že na podstatě práva na bydlení jakožto základního práva se nabytím účinnosti občanského zákoníku ničeho nezměnilo. Vzhledem k tomu musí nalézací soudy při zkoumání subjektivních okolností podle § 1140 odst. 2 o. z. brát v úvahu nejen závěry prvorepublikové judikatury, ale i výše uvedená kritéria vztahující se k právu na bydlení a řádně odůvodnit, zdali je výjimečně pro existenci dočasných

okolností případu spravedlivé „pro tentokrát“ žalobu zamítnout.

č. 101

51. V této souvislosti je třeba uvést, že § 1140 odst. 2 o. z. představuje obdobně jako § 142 odst. 2 obč. zák. právní normu s relativně neurčitou hypotézou, tj. právní normu, jejíž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem, ale která přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností.

52. Z konstantní judikatury dovolacího soudu k těmto normám vyplývá, že byla-li hypotéza právní normy vymezena správně, nemůže být rozhodnutí ve věci v rozporu se zákonem z důvodu, že nebyly objasněny okolnosti další, případně že nebylo přihlédnuto k jiným okolnostem, které v posuzovaném případě nelze považovat za podstatné či významné, neboť takové okolnosti nejsou součástí hypotézy právní normy, vymezené soudem v souladu se zákonem, z níž soud při právním posouzení věci vychází (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2004, sp. zn. 22 Cdo 2288/2003, uveřejněný pod č. C 2419 v Souboru). Úvahy soudů vyslovené v nalézacím řízení ohledně posouzení důvodů zvláštního zřetele hodných z hlediska § 142 odst. 2 obč. zák. (obdobně z hlediska § 1140 odst. 2 o. z.) by dovolací soud v rámci dovolacího řízení mohl přezkoumat, jen pokud by byly zjevně nepřiměřené (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 1549/2007, uveřejněné pod č. C 5777 v Souboru). Zamítnutí žaloby o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví z důvodů hodných zvláštního zřetele musí reflektovat skutkovou jedinečnost konkrétního případu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1236/2009, uveřejněný pod č. C 10 358 v Souboru).

53. Odvolací soud dospěl ke správnému závěru, že nejsou splněny podmínky pro zamítnutí žaloby ve smyslu § 1140 odst. 2 o. z., když uzavřel, že všechny žalovaným uváděné okolnosti (vyšší věk, zdravotní stav a úzké citové vazby na dům) nejsou okolnostmi dočasného charakteru, nýbrž naopak charakteru trvalého, u nichž z objektivních důvodů nelze očekávat žádné změny. Proto neshledal důvody k zamítnutí žaloby z důvodů § 1140 odst. 2 o. z. a jeho závěry jsou v daném ohledu zcela správné.

54. Důvodnou není ani poslední dovolatelem uplatněná námitka, že zrušení spoluvlastnictví a následný prodej předmětných pozemků je s ohledem na konkrétní situaci v rozporu s dobrými mravy.

55. Dovolatel v této souvislosti především přehlíží, že korektiv výkonu subjektivních práv a povinností s ohledem na dobré mravy, jenž měl oporu v § 3 odst. 1 obč. zák., se v této konkrétní formulační podobě v poměrech zákona č. 89/2012 Sb. již nepromítá.

56. V souvislosti s tvrzeným „rozporem s dobrými mravy“ dovolatel nevymezuje žádnou konkrétní právní otázku, z níž by se podávala možná přípustnost dovolání, když se omezuje pouze na konstatování, že „zrušení spoluvlastnictví a následný

prodej nemovitostí by byl zřejmě s ohledem na nastolenou situaci v rozporu s dobrými mravy“. Z podstaty této námitky a její vazby na vyličení obsahu dovolání však vyplývá, že se dovolatel dovolává posouzení a hodnocení výkonu práva žalobkyně, která podala žalobu na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, a naznačuje účelovost jejího postupu ve snaze způsobit „dovolateli problémy v souvislosti s jeho bydlením“, zatímco ona sama má potřebu bydlení uspokojenou. Tím nenaznačuje nic jiného, než že ze strany žalobkyně má jít o zneužití práva, čehož se také zjevně dovolává. Nedůvodně však v této souvislosti odvolacímu soudu vytýká, že tuto okolnost ve svém rozhodování nezohlednil, neboť odvolací soud se správně touto námitkou zabýval z pohledu § 8 o. z., podle kterého zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.

57. Podle přesvědčení odvolacího soudu obecná aplikovatelnost úpravy obsažené v § 8 o. z. nevylučuje její použití v řízeních o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví jen pro existenci speciálních důvodů pro zamítnutí žaloby v režimu § 1140 odst. 2 o. z., neboť § 8 o. z. je ustanovením obecným pro právní poměry podléhající občanskému zákoníku (shodně MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 120). To platí tím spíše, že zákaz zneužití práva dopadá v první řadě na práva majetková (k tomu srov. MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 151), kam právo domáhat se zrušení a vypořádání spoluvlastnictví bez jakýchkoliv pochybností patří. Jeho uplatnění se v obecné rovině může prosadit například tam, kde by se jednalo o důvody, které by neopodstatňovaly zamítnutí žaloby o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví z důvodů uvedených v § 1140 odst. 2 o. z., ale šlo by ze strany spoluvlastníka domáhajícího se zrušení spoluvlastnictví o zjevné zneužití práva.

58. I rakouský Nejvyšší soudní dvůr upozorňuje na to, že požadavek spoluvlastníka na zrušení spoluvlastnictví musí být poměřen principem Treu und Glauben, což v české právní úpravě odpovídá principu poctivosti, resp. jedné z jeho forem, kterou je zákaz zneužití práva (srov. rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora ze dne 30. 4. 1985, sp. zn. 5 Ob525/85, dostupné na www.ris.bka.gv.at). V aktuálním rozhodnutí ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 5 Ob8/15k (dostupném na www.ris.bka.gv.at), se rakouský Nejvyšší soudní dvůr znovu přihlásil ke své ustálené judikatuře, podle které překážky zrušení spoluvlastnictví, kterými jsou „nevhodná doba“ a „újmá ostatních“, představují konkretizaci požadavku jednání spoluvlastníka v rámci vztahu k ostatním v souladu se zásadou Treu und Glauben. Uvedl také, že je výjimečně umožněno v judikatuře i přímo na základě této zásady poměřit požadavek spoluvlastníka na zrušení spoluvlastnictví.

59. Zákaz zneužití práva je institutem ztělesňujícím korigující funkci principu poctivosti. Slouží k tomu, aby pomoci něj byla odepřena právní ochrana takovému výkonu práva, který sice formálně odpovídá zákonu či obsahu existujícího

právního vztahu, avšak jenž je vzhledem k okolnostem případu nepřijatelný.

60. Důvody uváděné dovolatelem vystihují tu část názorů vyjádřených v odborné literatuře jednotně přijímajících, že za zneužití práva lze považovat výkon práva v rozporu s jeho účelem, kdy je právo vykonáno, ačkoliv nositel tohoto práva nemá žádný skutečný nebo jen nepatrný zájem na jeho výkonu (k tomu srov. LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 89), resp. se projevující jako rozpor mezi užitek oprávněného, k němuž výkon práva skutečně směřuje, a užitek oprávněného, pro nějž je právo poskytnuto (k tomu srov. MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. 1. vydání Praha: Leges, 2013, s. 162), který v krajní podobě může nabýt povahu tzv. šikany, která je výkonem práva za účelem poškození druhé strany (k tomu srov. LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 89–90; MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 163).

61. V předmětné věci dospěl odvolací soud k závěru, že ze zjištěných skutečností nelze dovozovat, že podání žaloby a uplatnění práva na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví ze strany žalobkyně a postup žalobkyně v řízení by zakládal důvodnost úvahy o zjevném zneužití práva ve smyslu § 8 o. z. Dovolací soud nespatřuje ani žádnou okolnost pro závěr, že by se ze strany žalobkyně jednalo o výkon jejího práva v rozporu s jeho účelem. Odvolací soud po shrnutí prvorepublikové judikatury, v níž zdůraznil, že překážky zrušení spoluvlastnictví mají být dočasného charakteru, žalobě vyhověl s poukazem na to, že se jedná o důvody trvalé povahy, které nemohou představovat důvody pro zamítnutí žaloby ve smyslu § 1140 odst. 2 o. z.

62. Odvolací soud při hodnocení možného zneužití práva ze strany žalobkyně správně přihlédl nejen k (dlouhodobé) situaci žalovaného, nýbrž přihlédl i k oprávněným zájmům žalobkyně, přičemž dovodil, že by zamítnutím žaloby žalobkyně významně utrpěla na svých právech. Pokud by totiž byla „pro tentokrát“ žaloba zamítnuta z důvodu existence okolností trvalejšího charakteru, kam beze sporu patří vyšší věk i špatný zdravotní stav, který se ve stáří nezdá vyskytovat, žalobkyně by své právo na zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví mohla v budoucnu jen stěží znovu uplatnit, a došlo by tak *de facto* ke zkonstruování neměnného stavu, ze kterého by profitoval prakticky jen žalovaný. Ostatně okolnosti vyššího důchodového věku a příjem ze starobního důchodu, na které poukazuje žalovaný, jsou okolnostmi, které jsou obdobně dány i na straně žalobkyně, která navíc musí vynakládat finanční prostředky na uspokojování své potřeby bydlení. Zachování spoluvlastnického vztahu při dlouhodobých neshodách mezi účastníky pak zjevně vylučuje i okolnost, že by žalobkyně mohla předmětné nemovitosti také užívat a reálně využívat jejich

užitnou hodnotu.

63. Dovolací soud dále zdůrazňuje, že žalovaný předmětné pozemky užívá výlučně sám po dobu více jak osm let (od roku 2005), když žalobkyně se od žalovaného odstěhovala pro neshody se žalovaným, přičemž po tuto dobu své bydlení žalovaný nikterak neřešil a žalobkyně si zajišťovala uspokojení potřeby bydlení jiným způsobem spojeným s vynakládáním finanční prostředků. Za této situace při existujících neshodách mezi účastníky muselo být žalovanému zřejmé, že se žalobkyně kdykoliv může domáhat řešení spoluvlastnického vztahu zejména ze situace, kdy pro tvrzené neshody se žalovaným společně nemovitosti neužívají i jenom proto, aby mohla profitovat z majetkové hodnoty, která je s jejím spoluvlastnickým vztahem spojena a kterou jinak využíval toliko žalovaný užívající nemovitosti nad rámec jeho spoluvlastnického podílu. Vytýká-li žalovaný tvrzený nezájem žalobkyně o řešení spoluvlastnického poměru v době před podáním žaloby, zcela shodnou výtku je možno adresovat také žalovanému tím spíše, že v tomto období užíval předmětné pozemky sám a žalobkyně byla z jejich užívání fakticky vyloučena bez odpovídající kompenzace. Soud prvního stupně také s ohledem na žalovaným tvrzenou úzkou citovou vazbu k předmětným pozemkům rozhodl, že je příkáže za náhradu do vlastnictví žalovanému, což však žalovaný odmítl s tím, že by si nejspíše přál zachovat současný stav, kdy žalobkyně ponechá žalovanému bezúplatně předmětné pozemky ve výlučném užívání.

64. Dovolací soud se přes značnou citlivost otázky domnívá, že zpeněžením předmětných pozemků v hodnotě přesahující 2 000 000 Kč, z jehož výtěžku žalovanému případně rovná polovina, bude mít žalovaný přinejmenším dostatečný finanční základ k tomu, aby si zajistil jiné slušné bydlení na stáří, když ostatně i žalobkyně uspokojuje svou potřebu bydlení prostřednictvím nájemního vztahu. Potřeba řešení otázek spojených s uspokojováním potřeby bydlení je imanentní vždy při zrušení a vypořádání spoluvlastnického vztahu, přičemž prvorepubliková judikatura vycházela výslovně z toho, že prodeji společné nemovitosti není na závalu ani to, že spoluvlastník „pobude bytu a že za bytové tísně nebude s to, by si opatřil nový byt“ (k tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 2. 1931, sp. zn. Rv II 31/30, publikované pod č. 10 550/1931 ve Vážného sbírce).

65. Již samotná podstata spoluvlastnického poměru je z povahy věci spojena vždy s nutností vědomí, že o společných záležitostech týkajících se společných věci rozhodují vždy spoluvlastníci, kteří namnoze nemusí vystupovat jednotně a mohou zastávat i odlišné názory, a stejně tak si každý ze spoluvlastníků musí být vědom, že druhý spoluvlastník může kdykoliv uplatnit právo na zrušení spoluvlastnictví (nejsou-li splněny předpoklady odkladu zrušení spoluvlastnictví). Jestliže žalovaný vytýká žalobkyni, že před podáním žaloby se na něj s takovým požadavkem neobrátila, je zřejmé, že i kdyby tak žalobkyně učinila, ačkoliv stejnou aktivitu mohl a měl vyvinout i žalovaný, má-li zájem nemovitosti trvale

č. 101

do budoucna užívat, na podstatě věci by to nemohlo ničeho změnit, protože v průběhu řízení ze strany žalovaného nebyla uplatněna žádná alternativa likvidace nebo zachování spoluvlastnického vztahu, která by byla pro oba účastníky přijatelná, což se ostatně projevilo i v konečném způsobu vypořádání spoluvlastnictví, kde žalovaný nesouhlasil ani s přikázáním předmětných pozemků do svého výlučného vlastnictví. Jestliže totiž žalovaný chce i nadále předmětné pozemky užívat výlučně sám, ale není ochoten poskytnout žalobkyni žádnou formu finančního vypořádání, je podle přesvědčení dovolacího soudu bez jakýchkoliv pochybností zřejmé, že ani mimosoudní jednání účastníků nemohlo vést k žádnému rozumnému řešení, které by bylo přijatelné pro obě strany.

66. Otázku možného zneužití práva při uplatnění požadavku na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví je nadto nutno vždy nahlížet primárně také z hlediska zákonem výslovně zdůrazněné maximy, že nikdo nemůže být nucen setrvat ve spoluvlastnictví (§ 1140 odst. 1 o. z.) se zákonem stanovenými výjimkami reflektujícími toliko dočasné okolnosti (§ 1140 odst. 2 o. z.), z čehož vyplývá, že zjevné zneužití práva domáhat se likvidace spoluvlastnického poměru bude v praxi záležitostí zcela výjimečnou.

67. Za této situace se dovolací soud shoduje se závěrem odvolacího soudu, že ze strany žalobkyně nejde o zjevné zneužití práva, kterému by v režimu § 8 o. z. měla být odepřena ochrana.

68. S ohledem na výše uvedené je tedy zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů věcně správné. Nejvyšší soud proto dovolání žalovaného podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 102

Opatrovník (opatrovnictví) právnické osoby (o. z.), Statutární orgán
§ 165 odst. 2 o. z.

Č. 102

Jmenování opatrovníka dle § 165 odst. 2 o. z. představuje zásah soudu do vnitřních poměrů právnické osoby, který je krajním řešením (ultima ratio), k němuž je na místě přikročit až tehdy, není-li možné důsledky rozporu mezi zájmy člena statutárního orgánu a právnické osoby překlenout jinak.

Má-li právnická osoba jiného člena orgánu, který je oprávněn za ni jednat (člena statutárního orgánu či likvidátora), nebo byl-li právnické osobě jmenován opatrovník (který je oprávněn za ni jednat) z jiného důvodu, nelze jmenovat opatrovníka podle § 165 odst. 2 o. z.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4384/2015, ECLI:CZ:NS:2015:29.CDO.4384.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání navrhovatelky proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 5 Cmo 17/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 20. 11. 2014, č. j. 15 Cm 146/2014-24, zamítl návrh na jmenování JUDr. T. S. opatrovníkem společnosti Motor L. spol. s r. o. (dále též jen „společnost“).
2. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:
 - [1] Policie České republiky, Krajské ředitelství policie Moravskoslezského kraje, zahájila usnesením ze dne 17. 9. 2013, č. j. KRPT-35642-112/TČ-2011-070081, trestní stíhání B. P. a K. V. (dále též jen „obviněných“), kteří měli společnosti jako její jednatelé způsobit škodu spácháním trestného činu zpronevěry.
 - [2] V současné době jsou jednateli společnosti T. P. a R. P. (synové obviněného B. P.) a obviněný K. V. (dále též jen „současní jednatelé“).
 - [3] Státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství ve Frýdku-Místku ustanovila společnosti „pro potřeby tohoto trestního řízení k výkonu práv poškozeného“ usnesením ze dne 28. 1. 2014, č. j. ZT 11/2013-260, opatrovníka (JUDr. J. Z., advokáta, se sídlem v T.) s tím, že rodinné vztahy

T. P. a R. P. k obviněnému B. P., a postavení K. V. v probíhajícím trestním řízení zakládají střet zájmů současných jednatelů se zájmy společnosti.

[4] Návrh na zahájení řízení v projednávané věci podal za společnost JUDr. T. S. (dále jen též „advokát“), který k tomu byl zmocněn R. P.

č. 102

3. Soud prvního stupně zdůraznil, že navrhovatel v řízení o jmenování opatrovníka dle § 165 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), musí tvrdit (konkrétní) skutečnosti, z nichž musí být zřejmý rozpor mezi zájmy právnické osoby a zájmy členů jejího statutárního orgánu. Měl za to, že tvrzení společnosti, podle něhož je konflikt zájmů dán tím, že se za ni její současní jednatelé nebudou ochotni připojit k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody, je v „logickém nesouladu“ s jednáním R. P., který jako jeden ze současných jednatelů společnosti zmocnil advokáta, aby jménem společnosti podal návrh na zahájení řízení v projednávané věci a v tomto řízení ji zastupoval.

4. Soud poukázal též na vnitřní rozpor tvrzení obsažených v návrhu na zahájení řízení, neboť společnost sice navrhuje, aby jí byl jmenován opatrovník (resp. „je připravena respektovat případný závěr soudu o tom, že v daném případě jsou dány důvody pro ustanovení opatrovníka“), současně však uvádí, že s ustanovením opatrovníka nesouhlasí a považuje takový postup za nedůvodný. Z toho soud dovodil, že cílem návrhu na zahájení řízení v projednávané věci nebylo překlenout rozpor mezi zájmy společnosti a zájmy jejich současných jednatelů, nýbrž věcně přezkoumat postup státního zastupitelství, k čemuž však § 165 odst. 2 a § 486 odst. 1 o. z. neslouží.

5. Vrchní soud v Olomouci k odvolání navrhovatelky usnesením ze dne 20. 5. 2015, č. j. 5 Cmo 17/2015-59, potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně.

6. Odvolací soud konstatoval, že společnost „má statutární orgán“, přičemž z toho, že současný jednatel R. P. udělil procesní plnou moc advokátovi, který zahájil řízení v projednávané věci, dovodil, že „statutární orgán“ činí kroky k tomu, aby hájil zájmy společnosti. Mimo to jsou podle odvolacího soudu zájmy společnosti plně ochráněny tím, že jí byl pro potřeby trestního řízení ustanoven opatrovník, a to „advokát, tedy osoba znalá práva a profesně zdatná“.

7. Přitakáváje závěru soudu prvního stupně, podle něhož společnost netvrdila skutečnosti, které by odůvodňovaly jmenování opatrovníka, odvolací soud doplnil, že návrh, aby byl opatrovníkem jmenován JUDr. T. S., nebyl odůvodněn vůbec.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala společnost dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), majíc za to, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek

hmotného a procesního práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a sice:

[1] který „státní orgán má ze zákona pravomoc ... rozhodnout o jmenování opatrovníka obchodní společnosti pro účely zastupování jejích majetkových zájmů v trestním řízení ... v situaci, kdy orgány činné v trestním řízení dospějí ke zjištění, že je zde dán střet zájmů mezi zájmy společnosti ... a zájmy členů statutárního orgánu ...“, a

[2] zda je dán střet zájmů zakládající potřebu jmenovat opatrovníka k ochraně zájmů společnosti, je-li jeden z jednatelů společnosti trestně stíhán pro trestný čin, při jehož spáchání měl společnosti způsobit škodu, respektive je-li pro trestný čin, při jehož spáchání měl společnosti způsobit škodu, stíhán otec dvou ze tří současných jednatelů společnosti.

9. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tj. uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby dovolací soud usnesení soudu prvního stupně a usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

10. Dovolatelka uvádí, že návrh na zahájení řízení v projednávané věci podala proto, aby soud rozhodl, zda jsou zájmy současných jednatelů v rozporu se zájmy společnosti, tj. aby společnosti jmenoval opatrovníka, či v případě, že společnosti opatrovníka nejmenuje, aby „vysvětlil, proč ke konfliktu zájmů nedochází“.

11. Soudům nižších stupňů dovolatelka vytýká, že odůvodnění napadených usnesení neodpovídá její právní argumentaci. Prostřednictvím dovolání proto Nejvyšší soud žádá, aby „při svém rozhodování nevycházel z odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu, nýbrž přímo z obsahu procesních podání“.

12. Dovolatelka dále brojí proti závěru odvolacího soudu, podle něhož jsou zájmy společnosti (jako poškozené) chráněny tím, že jí byl státním zastupitelstvím ustanoven opatrovník. Dle jejího mínění státnímu zastupitelství současná zákonná úprava neumožňuje ustanovit opatrovníka právnické osobě, která v trestním řízení vystupuje jako poškozená. Pokud policejní orgán či státní zastupitelství měly za to, že jsou zájmy současných jednatelů v rozporu se zájmy společnosti, měly iniciovat zahájení (civilního) řízení, v němž společnosti mohl opatrovníka jmenovat soud. Dovolatelka zpochybňuje též nestrannost ustanoveného opatrovníka.

13. Ve vztahu k závěru odvolacího soudu, podle něhož nebyl návrh na jmenování JUDr. T. S. „vůbec odůvodněn“, dovolatelka odkazuje na svá dřívější podání, v nichž jako důvod pro jeho jmenování uvedla, že mu udělila plnou moc k zastupování v trestním řízení vedeném proti obviněným, z čehož vyplývá, že je s okolnostmi případu detailně seznámen.

III.

Přípustnost dovolání

č. 102

14. První z dovolatelkou formulovaných otázek nezakládá přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. již proto, že na jejím posouzení napadené rozhodnutí nespočívá a její řešení se nemůže projevit v poměrech dovolatelky založených napadeným rozhodnutím (k tomu srov. obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 808/97, uveřejněné pod č. 27/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4934/2014, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4562/2014, která jsou veřejnosti dostupná – stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu vydaná po 1. 1. 2001 – na webových stránkách Nejvyššího soudu).

15. Dovolání je však přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení (v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešené) otázky předpokladů jmenování opatrovníka právnické osobě podle § 165 odst. 2 o. z.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Podle § 164 odst. 1 o. z. může člen statutárního orgánu zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech.

Podle § 165 odst. 2 o. z. soud jmenuje právnické osobě opatrovníka, a to i bez návrhu, jsou-li zájmy člena statutárního orgánu v rozporu se zájmy právnické osoby a nemá-li právnická osoba jiného člena orgánu schopného ji zastupovat.

Podle § 437 odst. 1 o. z. zastoupit jiného nemůže ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného, ledaže při smluvním zastoupení zastoupený o takovém rozporu věděl nebo musel vědět.

Podle § 487 odst. 1 o. z. pro práva a povinnosti opatrovníka právnické osoby platí obdobně ustanovení o právech a povinnostech člena statutárního orgánu. Působnost opatrovníka se přiměřeně řídí ustanoveními o působnosti statutárního orgánu.

Podle § 54 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) (dále jen „z. o. k.“), dozví-li se člen orgánu obchodní korporace, že může při výkonu jeho funkce dojít ke střetu jeho zájmu se zájmem obchodní korporace, informuje o tom bez zbytečného odkladu ostatní členy orgánu, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. To platí obdobně pro možný střet zájmů osob členovi orgánu obchodní korporace blízkých nebo osob jím ovlivněných nebo ovládaných (odstavec první). Člen orgánu splní povinnosti podle odstavce 1 i tím, že informuje nejvyšší orgán, ledaže sám jako jediný společník vykonává jeho působnost (odstavec

druhý). Tímto ustanovením není dotčena povinnost člena orgánu obchodní korporace jednat v zájmu obchodní korporace (odstavec třetí). Kontrolní nebo nejvyšší orgán může na vymezenou dobu pozastavit člena orgánu, který oznámí střet zájmu podle odstavce 1, výkon jeho funkce (odstavec čtvrtý).

17. Nejvyšší soud předesílá, že ke zpochybnění skutkových zjištění odvolacího soudu dovolatelka (s účinností od 1. 1. 2013) nemá k dispozici žádný způsobitelný dovolací důvod (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.). Skutkový stav věci zjištěný soudy nižších stupňů proto nemůže být dovoláním zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

18. S účinností od 1. 1. 2014 jsou členové statutárního orgánu právnické osoby jejími zástupci (srov. § 164 odst. 1 o. z. a např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 880/2015). Jsou-li zájmy člena statutárního orgánu právnické osoby v rozporu se zájmy této právnické osoby, nemůže ji (při právních jednáních dotčených konfliktem zájmů) zastupovat (§ 437 odst. 1 o. z.). Z § 165 odst. 2 o. z. se podává, že není-li zde jiného člena orgánu, který je schopen právnickou osobu zastoupit, jmenuje soud právnické osobě opatrovníka. Jinými slovy, předpokladem jmenování opatrovníka soudem podle § 165 odst. 2 o. z. je rozpor mezi zájmy člena statutárního orgánu a právnické osoby a současně absence jiného člena orgánu, který je schopen právnickou osobu zastoupit.

19. Při výkladu § 165 odst. 2 o. z. je nezbytné mít na zřeteli, že jmenování opatrovníka představuje zásah soudu do vnitřních poměrů právnické osoby, který je krajním řešením (*ultima ratio*), k němuž je na místě přikročit až tehdy, není-li možné důsledky rozporu mezi zájmy člena statutárního orgánu a právnické osoby překlenout jinak (zůstala-li by jinak právnická osoba bez zástupce oprávněného za ni právně jednat) (srov. obdobně důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4235/2013).

20. Je-li zde jiný člen orgánu, který je oprávněn za právnickou osobu jednat (ať již jde o člena statutárního orgánu, či o likvidátora – viz § 193 věta první o. z.), nelze opatrovníka podle § 165 odst. 2 o. z. jmenovat. Obdobně, má-li již právnická osoba jmenovaného opatrovníka, který je oprávněn za ni jednat, z jiného důvodu (srov. např. § 165 odst. 1 o. z.), není na místě postupovat podle § 165 odst. 2 o. z., i kdyby byly zájmy člena statutárního orgánu v rozporu se zájmy právnické osoby a nebyl zde (*stricto sensu*) jiný člen orgánu oprávněný za právnickou osobu jednat. Jakkoliv totiž opatrovník není orgánem společnosti, je oprávněn za právnickou osobu právně jednat (§ 487 odst. 1 věta druhá o. z.) a není důvodu jmenovat (dalšího) opatrovníka podle § 165 odst. 2 o. z.

21. V poměrech obchodních korporací nelze přehlížet ani to, že konflikt zájmů členů (statutárních) orgánů a obchodních korporací řeší § 54 z. o. k. Splní-li člen (statutárního) orgánu svoji informační povinnost podle § 54 odst. 1 a 2 z. o. k. a nepozastaví-li mu kontrolní či nejvyšší orgán obchodní korporace výkon jeho funkce (§ 54 odst. 4 z. o. k.), může obchodní korporaci zastupovat bez ohledu na

střet zájmů; ustanovení § 437 o. z. se v takovém případě neuplatní. Pak ani nelze obchodní korporaci jmenovat opatrovníka podle § 165 odst. 2 o. z. (pro takový postup není důvod, neboť obchodní korporace má člena statutárního orgánu oprávněného za ni jednat). Avšak poruší-li člen statutárního orgánu povinnost informovat o (možném) střetu zájmů podle § 54 odst. 1 a 2 z. o. k., brání existující rozpor zájmů tohoto člena statutárního orgánu se zájmy obchodní korporace tomu, aby za obchodní korporaci právně jednal (na jednání takového člena statutárního orgánu dopadá § 437 o. z. se všemi důsledky z toho plynoucími). Jsou-li splněny ostatní podmínky § 165 odst. 2 o. z., lze takové obchodní korporaci i jmenovat opatrovníka podle posledně označeného ustanovení.

22. V projednávané věci spatřuje dovolatelka konflikt mezi jejími zájmy a zájmy členů statutárních orgánů v tom, že jeden z jejích jednatelů a otec zbývajících dvou jednatelů jsou trestně stíháni pro trestný čin zpronevěry, jímž měli způsobit dovolatelce škodu, přičemž dovolatelka vystupuje v trestním řízení jako poškozená. Jakkoliv uvedená skutečnost bez pochyby zakládá konflikt mezi zájmy jednatelů a zájmy dovolatelky při zastupování dovolatelky jako poškozené v trestním řízení, jsou oprávněné zájmy dovolatelky dostatečně chráněny tím, že jí „pro potřeby trestního řízení“ ustanovila opatrovníka státní zástupkyně. Otázku, zda tak byla oprávněna učinit, přitom soudu v občanském soudním řízení nepřísluší přezkoumávat (srov. obdobně důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1526/2004, či rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2005, sp. zn. 30 Cdo 57/2005).

23. Důvod pro jmenování opatrovníka dovolatelce podle § 165 odst. 2 o. z. tudíž není dán.

24. Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a jelikož Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady řízení, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání podle § 243b odst. 2 části věty před středníkem o. s. ř. zamítl.

Č. 103

Směnky, Společné jmění manželů

č. 103

§ 267 odst. 2 písm. a) o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2012

Blankosměnka se stává směnkou (za předpokladu, že listina po vyplnění bílých míst má kvalitu směnky) až vyplněním, odtud teprve vznikají práva směnečná, a to se zpětnými účinky (*ex tunc*).

Podle § 267 odst. 2 písm. a) o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2012, je významná nejen vědomost věřitele o obsahu smlouvy o zúžení společného jmění, ale i vědomost manžela povinného o budoucím závazku jeho manžela, jakož i to, kdy vznikla blankosměnkou zajištěná (budoucí) pohledávka.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 31 Cdo 4087/2013, ECLI:CZ:NS:2015:31.CDO.4087.2013.1)

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 6. 2013, sp. zn. 57 Co 42/2013, a rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 6. 11. 2012, sp. zn. 8 C 70/2010, a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou ze dne 14. 4. 2010 se žalobkyně domáhala, aby z exekuce vedené u Okresního soudu v Novém Jičíně pod sp. zn. 53 Nc 4486/2008 k návrhu oprávněné společnosti F. T. L., se sídlem Britské panenské ostrovy, proti povinným J. T. a J. T., byly vyloučeny nemovitosti – dům na pozemku par. č. st. 1980, pozemek par. č. st. 1980, pozemek par. č. 509/34 a pozemek par. č. 509/35, vše v katastrálním území N. J. – H. P., zapsané na listu vlastnictví č. 3577 u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, Katastrální pracoviště N. J., pozemek par. č. st. 1062, pozemek par. č. 3051/8, pozemek par. č. 3067/6 a stavba č. ev. 27 na pozemku par. č. st. 1062, vše v katastrálním území R. u V., zapsané na listu vlastnictví č. 792 u Katastrálního úřadu pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště V., včetně jejich příslušenství a součástí a movitých věcí, které tvoří jejich příslušenství. Tvrdila, že tyto nemovitosti jsou v jejím výlučném vlastnictví, neboť s manželem (1. povinným) uzavřela dne 19. 1. 2005 notářským zápisem

č. 103

smlouvu o zúžení společného jmění manželů, a stala se jejich vlastníci. Měla za to, že dluh 1. povinného mohl vzniknout až v roce 2007 vyplněním směnečné částky na blankosměnkách, které jako avalista podepsal dne 12. 2. 2004 a které zajišťovaly leasingové smlouvy, jež uzavřel téhož dne jako zástupce společnosti R.-T., s r. o., se sídlem v Š. u N. J., že však blankosměnky byly doplněny neoprávněně a v rozporu se smlouvou, neboť v té době již všechny splatné závazky společnosti R.-T., s r. o., byly uhrazeny. O podepsání blankosměnek navíc ani nevěděla, a nelze-li předem s určitostí stanovit výši částky, která bude do blankosměnky doplněna, nelze ani hovořit o obvyklé správě majetku, a proto i kdyby závazek 1. povinného vznikl před zúžením společného jmění manželů, nemohl by být zahrnut do jejich společného jmění.

2. V průběhu řízení Okresní soud v Novém Jičíně usnesením ze dne 28. 4. 2011, č. j. 8 C 70/2010-105, k návrhu žalobkyně připustil podle § 107a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), vstup nového žalovaného J. K. na místo dosavadní žalované společnosti F. T. L., neboť bylo prokázáno, že v exekučním řízení byl usnesením soudního exekutora Mgr. P. J. ze dne 21. 4. 2010, č. j. 129 EX 6123/08-39, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 10. 2010, č. j. 56 Co 462/2010-51, připuštěn jeho vstup do řízení na místo dosavadní oprávněné společnosti.

3. Okresní soud v Novém Jičíně rozsudkem ze dne 6. 11. 2012, č. j. 8 C 70/2010-261, vyloučil předmětné nemovitosti z exekuce vedené u téhož soudu pod sp. zn. 53 Nc 4486/2008 a uložil žalovanému zaplatit náklady řízení ve výši 44 760 Kč.

4. Zjistil, že společnost R.-T., s r. o., uzavřela dne 12. 2. 2004 se společností V. leasing, a. s., tři leasingové smlouvy, a to smlouvu č. 204/0079, ve které bylo předmětem leasingu vozidlo FREIGHT-LINER CONDO, leasingovou smlouvu č. 204/0080 s předmětem leasingu vozidlo Tatra 815 a leasingovou smlouvu č. 204/0078 s předmětem leasingu vozidlo Volvo 610. Smlouvy za společnost R.-T., s r. o., uzavřel jednatel společnosti J. T. a zplnomocněný zástupce J. T., manžel žalobkyně. Leasingová nájemkyně společnost R.-T., s r. o., současně s podpisem smluv vystavila ve prospěch společnosti V. leasing, a. s. blankosměnky bez data splatnosti a výše částky, které jako avalisté podepsali J. T. J. T. Všechny leasingové smlouvy byly postupně dohodou ukončeny (dne 23. 8. 2005 a 18. 10. 2005) a byly uzavřeny nové leasingové smlouvy, jejichž předmětem byla stejná vozidla, dne 22. 5. 2006 byly uzavřeny smlouvy o cessi těchto leasingových smluv, kdy se namísto společnosti R.-T., s r. o., stala leasingovým nájemcem společnost 1. Ostravská podnikatelská, s r. o. (následně pod obchodní firmou T., s r. o., a T., s r. o., „v likvidaci“, jež zanikla výmazem z obchodního rejstříku 29. 1. 2013). Do směnek byla doplněna směnečná suma (87 218 Kč a 159 507 Kč) a datum jejich splatnosti (21. 8. 2007) a společnost V. leasing, a. s., je převedla indosamentem na společnost F. T. L. a ta na J. K. Formou notářského zápisu ze

dne 19. 1. 2005, sp. zn. NZ 12/2005 a NZ 13/2005, bylo zúženo společné jmění žalobkyně a 1. povinného, výlučnou vlastníci předmětných nemovitostí se stala žalobkyně a 1. povinný se stal výlučným vlastníkem společnosti R.-T., s. r. o. O zúžení společného jmění manželů byla společnost V. leasing, a. s., informována v květnu 2006 při uzavírání smluv o cessi. Dále zjistil, že soud prvního stupně usnesením ze dne 15. 9. 2008, č. j. 53 Nc 4486/2008-15, nařídil exekuci na majetek 1. povinného J. T. (manžela žalobkyně) a 2. povinného J. T. podle směnečných platebních rozkazů Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 14. 12. 2007, č. j. 6 Sm 325/2007-11 a č. j. 6 Sm 326/2007-11, k uspokojení pohledávky oprávněné společností F. T. L. ve výši 246 725 Kč a úroků z prodlení ve výši 6 % ročně z částky 159 507 Kč od 22. 8. 2007 do zaplacení a úroků z prodlení ve výši 6 % ročně z částky 87 218 Kč od 22. 8. 2007 do zaplacení a náhrady nákladů předcházejícího řízení ve výši 66 413,25 Kč a nákladů exekuce. Jejím provedením pověřil soudního exekutora Mgr. P. J., který vydal dne 1. 4. 2009 exekuční příkazy č. j. 129 EX 6123/08-12 a č. j. 129 EX 6123/08-13, jimiž rozhodl o provedení exekuce prodejem předmětných nemovitostí ve vlastnictví žalobkyně (manželky povinného) s tím, že v době vzniku vymáhané pohledávky dne 12. 2. 2004 patřily do společného jmění žalobkyně a 1. povinného a ke smlouvě o zúžení společného jmění manželů ze dne 19. 1. 2005, podle níž se stala jejich vlastníci žalobkyně, se nepřihlíží (§ 42 odst. 1, 2 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění do 31. 12. 2012, dále jen „e. ř.“).

5. Soud prvního stupně zdůraznil, že se nemohl zabývat otázkou (ne)existence pohledávky v době vyplnění směnek a (ne)oprávněností vyplnění blankosměnek (jak tvrdila žalobkyně), neboť jde o podmínky vydání exekučního titulu, a tyto otázky se proto musí posoudit v nalézacím řízení. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 20 Cdo 2031/2009, však dospěl k závěru, že pro vznik závazku není podstatný okamžik podepsání ani doplnění blankosměnky, ale že ke vzniku závazku manžela žalobkyně (1. povinného) došlo až dnem splatnosti směnky, tj. 21. 8. 2007, tedy v době, kdy již bylo společné jmění žalobkyně a 1. povinného zúženo a vlastníci předmětných nemovitostí se stala žalobkyně. Svědčí jí tak k nemovitostem právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí (exekuci) a podle § 267 odst. 1 o. s. ř. nelze tyto nemovitosti v exekuci postihnout, a žaloba je proto důvodná. Žalobu shledal důvodnou i podle § 267 odst. 2 písm. a) o. s. ř. Nemovitosti žalobkyně je třeba z exekuce vyloučit, neboť smlouva o zúžení společného jmění byla účinná ještě před vznikem závazku 1. povinného, a oprávněné byl v době vzniku vymáhané pohledávky znám její obsah.

6. Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 5. 6. 2013, č. j. 57 Co 42/2013-305, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, změnil ho ve výroku o nákladech řízení před soudem prvního stupně tak, že žalovanému uložil zaplatit žalobkyni na nákladech řízení 57 419 Kč a zavázal žalovaného k náhradě nákladů odvolacího řízení ve výši 12 323 Kč.

7. Shodně se soudem prvního stupně považoval se zřetelem k závěrům uvedeným v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2031/2009 za den vzniku závazku 1. povinného až den splatnosti směnky, tj. den 21. 8. 2007. Ztotožnil se s jeho závěrem, že předmětné nemovitosti je třeba vyloučit z exekuce vedené proti 1. povinnému, neboť jsou ve výlučném vlastnictví žalobkyně. Žalobu pokládal za důvodnou jak podle § 267 odst. 1 o. s. ř., neboť ke vzniku závazku došlo se značným časovým odstupem po zúžení a vypořádání společného jmění žalobkyně a jejího manžela, v jejichž důsledku byla žalobkyně v té době výlučnou vlastnící předmětných nemovitostí, tak podle § 267 odst. 2 o. s. ř., neboť byly splněny rovněž všechny podmínky pro vyloučení věci tam stanovené.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný včasné dovolání, jehož přípustnost opřel o § 237 o. s. ř. Namítal, že soudy nesprávně posoudily právní otázku, kdy vzniká závazek ze směnky, nesouhlasil s jejich názorem, že za den vzniku závazku manžela žalobkyně z blankosměnky je nutno považovat až den splatnosti směnky. Poukázal na konstantní judikaturu [např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 483/2002 (uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 2003, pod č. 62), rozsudek ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 324/2011, rozsudek ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1249/2011, rozsudek ze dne 1. 8. 2007, sp. zn. 29 Odo 721/2006, rozsudek ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 1261/2004, rozsudek ze dne 22. 6. 2011, sp. zn. 20 Cdo 72/2010, rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2007, sp. zn. III. ÚS 372/06] a právní literaturu zastávající opačný názor. Vyplňovací oprávnění spočívá v možnosti jeho nositele doplnit obsah blankosměnky a dovršit její přeměnu na směnku úplnou. Účinky přeměny blankosměnky ve směnku řádně vyplněnou pak nastávají *ex tunc*, k tomu okamžiku tedy vznikne i závazek rukojmích, kteří blankosměnku podepsali. Kdyby došlo k doplnění listiny s účinky *ex nunc*, nebyli by ti, kdo doposud udělili vyplňovací právo, směnečně vázáni, nestali by se směnečnými dlužníky. Navrhoval, aby dovolací soud napadený rozsudek změnil tak, že žaloba o vyloučení nemovitosti z exekuce se zamítá, a uložil žalobkyni zaplatit žalovanému náklady řízení.

9. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání poukázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2031/2009, jež se týkalo obdobných skutkových okolností, nastolenou otázku řešilo vyčerpávajícím způsobem a zcela přitom zohlednilo povahu zajišťovací směnky. V jeho intencích také rozhodly i oba soudy v projednávané věci (jež stanovily okamžik vzniku závazku směnečného avala ke dni splatnosti doplněnému v blankosměnkách, a nikoli ke dni emise

blankosměnek, případně podpisu avalelem či okamžiku vzniku zajištěné pohledávky). Má za to, že dovolání není přípustné, neboť odvolací soud rozhodl po právní stránce správně a v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu, přičemž není dán ani jiný ze zákonných předpokladů přípustnosti dovolání. Dovolatel neuvedl žádný závažný důvod, proč by mělo dojít ke změně v posouzení již judikatorně vyřešené stěžejní právní otázky. Navrhla, aby dovolací soud dovolání odmítl, popř. zamítl.

č. 103

III.

Přípustnost dovolání

10. Tříčlenný senát č. 30, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, při posouzení otázky, kdy vzniká závazek ze směnky, dospěl k jinému právnímu názoru, než je vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 20 Cdo 2031/2009. Proto rozhodl o postoupení věci (podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. Postupoval při tom podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (srov. část první čl. II bod 7. zákona č. 404/2012 Sb. a část první čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.), dále opět jen „o. s. ř.“.

11. V reakci na předložení věci k rozhodnutí velkému senátu žalobkyně v obsáhlém podání datovaném 8. 1. 2015 poukázala na (skutkové i právní) odlišnosti mezi projednávanou věcí a věcí sp. zn. 29 Odo 483/2002 a snesla další argumenty na podporu rozhodnutí odvolacího soudu.

12. Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – s ohledem na to, že exekuce byla nařízena usnesením soudu prvního stupně ze dne 15. 9. 2008, návrh na vyloučení nemovitostí z exekuce byl podán dne 14. 4. 2010 a smlouva o zúžení společného jmění byla uzavřena 19. 1. 2005 – podle občanského soudního řádu a exekučního řádu ve zněních účinných do 31. 12. 2012 (čl. II. bod 1. a čl. IV. bod 1. přechodných ustanovení zákona č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony), dále jen „o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2012“, a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“).

13. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., jelikož rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky dovoláním otevřené, týkající se doby vzniku práv a povinností ze směnky, jež byla původně vystavena jako blankosměnka, která je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, a je i důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 103

14. Vyřešení otázky, kdy vzniká závazek avala z blankosměnky, je rozhodující pro posouzení, zda lze v projednávané věci vyloučit z exekuce nemovitosti, které žalobkyně nabyla do svého vlastnictví na základě dohody o zúžení společného jmění (§ 267 odst. 1, 2 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2012).

15. Podle čl. I. § 10 zákona č. 191/1950 Sb., zákona směnečného a šekového, nebyla-li směnka, která byla při vydání neúplná, vyplněna tak, jak bylo ujednáno, nemůže se namítat majiteli směnky, že tato ujednání nebyla dodržena, ledaže majitel nabyl směnku ve zlé víře anebo se při nabývání směnky provinil hrubou nedbalostí.

16. Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 20 Cdo 2031/2009, na jehož závěry soudy nižších stupňů odkázaly, považoval za rozhodující okamžik vzniku vymáhané pohledávky oprávněného podle směnečného platebního rozkazu den splatnosti směnky (původně blankosměnky), neboť až doplněním směnečné sumy a data splatnosti směnky do blankosměnky vznikl závazek dlužníka (směnečníka) a závazek manžela žalobkyně, který směnku avaloval, zaplatit žalovanému směnečnou sumu a současně oprávnění žalovaného uplatňovat z ní svá práva a směnku předložit k proplacení. Měl za to, že ze zajišťovacího charakteru směnky vyplývá, že se žalovaný nemohl domáhat plnění z této směnky dříve, než mu vznikl nárok, který zajišťovala; dnem vystavení blankosměnky tak nemohl manželovi žalobkyně žádný závazek z blankosměnky vzniknout. Jestliže závazek vymáhaný v exekučním řízení proti manželovi žalobkyně vznikl dnem splatnosti směnky, tedy až po uzavření smlouvy o zúžení společného jmění (a jeho vypořádání), nelze předmětné nemovitosti, jejichž výlučnou vlastníci se žalobkyně stala, v exekučním řízení postihnout, a žalobkyni tudíž svědčí ve smyslu § 267 odst. 1 o. s. ř. k tomuto majetku právo, které nepřipouští výkon rozhodnutí (exekuci). Ke stejnému závěru dospěl Nejvyšší soud např. i v rozsudku ze dne 10. 5. 2013, sp. zn. 20 Cdo 2690/2012.

17. V rozsudku sp. zn. 29 Odo 483/2002, jakož i v usneseních sp. zn. 29 Odo 1261/2004 a sp. zn. 29 Odo 721/2006, Nejvyšší soud jednak formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož pro ujednání o doplnění blankosměnky zákon nepředepisuje žádné formální náležitosti a nestanoví ani, které náležitosti směnky mohou být později doplněny, nebo které naopak doplněny být nemohou, a jednak dovodil, že blankosměnka se stává směnkou až po doplnění chybějících náležitostí, přičemž účinky přeměny blankosměnky ve směnku řádně vyplněnou nastávají *ex tunc*; *ex tunc* vznikne i závazek avalisty, který se na blankosměnku podepsal.

18. V projednávané věci není pochyb o tom, že směnky, o jejichž úhradě bylo rozhodnuto shora zmíněnými směnečnými platebními rozkazy, byly původně tzv.

blankosměnkami, tj. směnkami vydanými záměrně v neúplné podobě s tím, že chybějící údaje (směnečná suma a datum splatnosti) budou doplněny v souladu s uděleným vyplňovacím prohlášením.

19. Vyplňovací právo (jehož podstata tkví v oprávnění doplnit do blankosměnky chybějící náležitosti, a dovršit tak přeměnu pouhého zárodku směnky na směnku úplnou) vzniká dohodou (smlouvou), uzavřenou mezi osobou podepsanou na blankosměnce a osobou, které byla blankosměnka vydána (tj. majitelem směnky). Tímto ujednáním je vymezen obsah vyplňovacího práva (tj. určeno, kdy a jakým způsobem může jeho nositel chybějící údaje do blankosměnky doplnit). Dohoda nemusí mít písemnou formu (postačí, je-li uzavřena ústně, případně jen konkludentně) a její obsah může být zachycen i jen v jednostranném prohlášení, které pak slouží jako doklad o udělení vyplňovacího práva a jeho rozsahu. Při převodu (nebo přechodu) blankosměnky na jinou osobu právo vyplnit blankosměnku přechází na nabyvatele listiny, přičemž obsah vyplňovacího práva se bez dalšího (tj. pouze v důsledku převodu či přechodu blankosměnky na jinou osobu) změnit nemůže. I po převodu (nebo přechodu) blankosměnky na jinou osobu je tak pro vyplnění chybějících údajů nadále určující pouze obsah uzavřené dohody o vyplnění (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2605/2007, uveřejněný pod č. 19/2010 Sb. rozh. obč.).

20. Současná právní teorie nepochybuje o tom, že blankosměnka se stává skutečnou směnkou (za předpokladu, že listina po vyplnění bílých míst má kvalitu směnky) až vyplněním, a odtud teprve vznikají skutečná práva směnečná, a že se tak děje se zpětnými účinky (*ex tunc*). Od vyplnění směnky je nutno na tuto listinu pohlížet jako na úplnou směnku, a to tak, jako by bývala již vydána jako úplná směnka, jako by od počátku byla úplnou směnkou. Tímto zpětným účinkem realizace vyplňovacího práva, lze také na osoby, které se podepsaly na listinu ještě nevyplněnou, pohlížet jako na směnečné dlužníky (viz KOVAŘÍK, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 119).

21. Podepíše-li blankosměnku (i) směnečný rukojmí, přebírá garanci za zaplacení směnky s výminkou, že listina bude podle ujednání o vyplnění doplněna, a tím přeměněna na skutečnou směnku, a ta následně nezaplacena. Pro posouzení, zda a kdy k této přeměně dojde, není podstatné, zda se doplnění událo v souladu s ujednáním o vyplnění, či nikoli. Doplněním listiny na formálně platnou směnku stávají se se zpětnou účinností (*ex tunc*) podpisy rukojmích na listině podpisy na směnce, a tedy je nutno na listinu i na účinnost podpisů všech dlužníků, avalisty z toho nevyjímajíce, pohlížet tak, jako by daná listina byla bývala již od počátku, tedy rozumějme od data uvedeného na listině jako den jejího vystavení, vydána v plné podobě. Sama okolnost, kdy k vyplnění blankosměnky došlo, však pro tuto zpětnou účinnost vyplnění blankosměnky a její přeměny na směnku úplnou významná nijak není. Proto čl. I. § 10 zákona směnečného a šekového hovoří o směnkách vydaných původně jako nevyplněné, protože kdyby nebylo tohoto

č. 103

zpětného účinku, nebylo by možné před vyplněním označit takovou listinu za směnku vůbec. Nebylo-li by tohoto zpětného účinku, neměly by blankosměnky vůbec smysl, protože by osoby, které podepsaly listinu před vyplněním, nemohly být vůbec směnečnými dlužníky. Smysl by pak postrádalo také rukojemské prohlášení na blankosměnce (viz KOVARÍK, Z. Úskalí směnečného rukojemství. I. část. *Bulletin advokacie*, 11–12/2002).

22. K závěru, podle něhož směnka vzniká doplněním absentujících údajů a je třeba na ni hledět tak, jako by měla již od počátku (*ex tunc*) obsah, který získala až následně doplněním, se hlásí rovněž KOTÁSEK, J. In *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 104.

23. K otázce vzniku práv a povinností ze směnky, která byla původně blankosměnkou, se vyjadřovala i historická literatura.

24. Tak v díle SPIŠIAK, J. Blankozmenka. Bratislava, 1938, s. 52–59, autor považoval především za důležité ustálit, ve kterém okamžiku vzniká „ručení“ (rozuměj práva a povinnosti) ze směnky, když podle toho bude nutné zaujmout stanovisko, kdy tu má být pasivní způsobilost k právním úkonům povinného ze směnky, ve kterém čase musí mít zástupce plnou moc atd. V této souvislosti odmítl možnost, že by směnečný závazek vznikl až doplněním blankosměnky, akcentuje, že směnečný závazek netvoří věřitel tím, že jej doplní, jelikož není přípustné, aby si věřitel vůči dlužníku právo tvořil. Tím, že věřitel směnku doplní, směnečný závazek jen nabývá, ale netvoří. Doplněním směnky a nabytím práva ze směnky se stane směnečný závazek účinným. Posuzuje tehdejší judikaturu Nejvyššího soudu (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 1930, sp. zn. Rv I 164/30, ze dne 21. 6. 1921, sp. zn. Rv I 215/21, ze dne 17. 3. 1926, sp. zn. Rv I 322/26, ze dne 7. 4. 1926, sp. zn. Rv II 178/26, ze dne 4. 12. 1931, sp. zn. Rv I 1888/31, ze dne 20. 12. 1933, sp. zn. R I 1146/33, uveřejněná ve Sbírce rozhodnutí nejvyšších stolic soudních Čs. republiky, kterou uspořádal Dr. F. Vážný, pod čísly 9645, 1102, 5863, 5923, 11216, 13.124), dospěl k závěru, že přes v některých rozhodnutích užitou „nejasnou“ formulaci (o tom, že blankoskripturním aktem ještě směnečný závazek nevzniká) vyjadřuje judikatura zásadu, že nevzniká ještě možnost uplatnit závazek ze směnky. Jinými slovy, nikoli vznik závazku bude záviset na doplnění (blankosměnky), nýbrž toto doplnění je předpokladem uplatnění již existujícího závazku. Doplnění (blankosměnky) je zákonným předpokladem pro uplatnění směnky, jde o nepravou podmínku možnosti „žalování směnečného závazku“, a ne vzniku směnečného závazku.

25. Rovněž ŠVAMBERG, G. v knize *Československé právo směnečné a šekové*. Praha: 1947, s. 209, dovodil, že vyplňovacím právem (směnečným) uděluje podpisatel při předání blankosměnky jejímu majiteli ... právo, prostřednictvím kterého může majitel blankosměnky proměnit dosud utajenou neboli latentní obligaci směnečnou v živou obligaci tak, jako by byla vznikla již v době předání blankosměnky (k tomu srov. též ŠVAMBERG, G. *Naše jednotné směnečné právo*. Praha: 1941, s. 224).

26. Velký senát Nejvyššího soudu nemá žádné pochybnosti o tom, že podepíše-li výstavce (vlastní) blankosměnku, popřípadě podepíše-li takovou blankosměnku (vedle výstavce) směnečný rukojmí (a blankosměnka je předána remitentovi), zásadně mají oba směneční dlužníci uzavřenu s remitentem smlouvu o podmínkách a způsobu vyplnění blankosměnky. V případě, že blankosměnka byla vystavena jako prostředek zajištění jiné (kauzální) pohledávky, musí být již k datu jejího vystavení výstavci (i rukojmímu) zcela jasné (a to právě ve vazbě na charakter a výši zajištěné pohledávky) podmínky pro vyplnění údajů výše směnečné sumy a data splatnosti. Rozdíl mezi zajišťovací směnkou a zajišťovací blankosměnkou (z hlediska volby prostředku zajištění) je tak odvislý jen od skutečnosti, zda výše kauzální pohledávky je daná a neměnná nebo zda je závislá na dalších okolnostech (např. důsledky spojené s prodlením dlužníka s placením kauzální pohledávky – vznik nároku na úroky z prodlení, popř. na smluvní pokutu). Jinými slovy, je-li v době vystavení zajišťovacího prostředku známa (konečná) výše zajištěné pohledávky a její splatnost (jde např. o pohledávku ze smlouvy o bezúročné půjčce ve výši 10 000 Kč, splatnou jako celek ke konkrétnímu datu), není obvykle důvod (vyjma případu, kdy by měly být zajištěny i případné sankční nároky, jejichž vznik by byl vázán na prodlení dlužníka) pro to, aby taková pohledávka byla zajištěna blankosměnkou (a nikoli „úplnou“ směnkou). Naopak, není-li v době vystavení zajišťovacího prostředku známa výše zajištěné pohledávky (např. jde o pohledávku ze smlouvy o úvěru a závisí na dlužníku, v jakém rozsahu bude v rámci sjednaného úvěrového rámce ve skutečnosti úvěr čerpat, popřípadě mají být zajištěny i shora popsané sankční nároky), je vhodným prostředkem zajištění zpravidla blankosměnka.

27. Přitom není žádný důvod, pro který by měl být okamžik vzniku práv a povinností ze směnky, která byla původně vystavená jako neúplná, posuzován odlišně od vzniku práv a povinností ze směnky, která byla od počátku úplná.

28. Opačný právní názor, zastávaný žalobkyní a opírající se o závěry obsažené v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2031/2009, podle nichž závazek ze (zajišťovací) směnky, která byla původně blankosměnkou, vzniká (až) dnem splatnosti směnky, není akceptovatelný již proto, že nepřipustně ztotožňuje vznik nároku (a jemu odpovídajícího závazku) a jeho splatnost. Navíc při vyplnění údaje data splatnosti (zajišťovací) blankosměnky je sice majitel omezen potud, že toto datum nesmí předcházet datu splatnosti blankosměnkou zajištěné pohledávky (srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2004, sp. zn. 9 Cmo 274/2004, uveřejněný pod č. 71/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1181/2009, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, č. 11, ročník 2010, pod č. 169), nicméně excesivní vyplnění bílých míst na blankosměnce, ať již jde o datum splatnosti, nebo směnečnou sumu, nemá vliv na platnost směnky, nýbrž zakládá (jen) námitku porušení dohody o vyplňovacím právu (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2009, sp. zn. 29 Cdo 5260/2007, uveřejněný pod č. 84/2010

č. 103

Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Přitom na platnost směnky (a vznik závazku ze směnky) by neměla vliv ani skutečnost, že by pohledávka zajištěná blankosměnkou vůbec nevznikla (popřípadě zanikla); i zde by totiž obrana (směnečného) dlužníka spočívala (jen) v kauzálních námitkách (k důkaznímu břemenu ohledně kauzálních námitek srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 1999, sp. zn. 32 Cdo 2383/98, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 8, ročník 1999, pod č. 84, jakož i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4405/2008, uveřejněného pod č. 30/2011 Sb. rozh. obč.).

29. Konečně přijatelným není ani právní názor, podle něhož by směnečná práva a povinnosti vznikala okamžikem doplnění blankosměnky. Takový okamžik by totiž nebyl ze směnky nijak zjistitelný (a byla by tak popřena samotná povaha směnky jako cenného papíru, jenž zakládá přímý, bezpodmínečný, nesporný a abstraktní závazek) a nebylo by možné ani prověřit, zda osoby, které listinu podepsaly, tak byly způsobilé (a oprávněné) učinit.

30. S odkazem na shora uvedené velký senát Nejvyššího soudu dospěl při řešení otázky vzniku práv a povinností ze směnky, která byla původně vystavena jako blankosměnka, k závěru shodnému s tím, který Nejvyšší soud formuloval v rozsudku sp. zn. 29 Odo 483/2002 (a následně se k němu přihlásil např. v usneseních sp. zn. 29 Odo 1261/2004 a sp. zn. 29 Odo 721/2006, sp. zn. 29 Cdo 324/2011 a sp. zn. 29 Cdo 1249/2011).

31. Pro rozhodnutí ve věci je zároveň významné, zda má žalobkyně k předmětným nemovitostem právo nepřípouštějící exekuci, a lze je proto z nařízení exekuce vyloučit (§ 267 odst. 1, 2 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2012).

32. Žalobkyně měla za to, že předmětné nemovitosti jsou z exekuce vyloučeny, neboť se – poté, co s 1. povinným dne 19. 1. 2005 uzavřela smlouvu o zúžení a vypořádání společného jmění manželů – stala jejich výlučnou vlastnící, nejsou proto již součástí jejich společného jmění a nelze na ně ani vést exekuci pro vymožení pohledávky, která vznikla za trvání manželství jen 1. povinnému.

33. Samotná okolnost, že manželé uzavřeli za trvání manželství smlouvu o zúžení a vypořádání společného jmění, podle níž se jeden z manželů stal výlučným vlastníkem věci, která byla do té doby v jejich společném jmění, však nepostačuje pro závěr, že věřitel nemůže vést exekuci na tento majetek, domáhá-li se uspokojení závazku, který vznikl za trvání manželství druhému manželovi.

34. Dohoda manželů o změně rozsahu jejich společného jmění může mít vliv na rozsah uspokojení věřitele. Z tohoto důvodu zákon práva věřitele chrání, a to zejména prostřednictvím úpravy obsažené v § 42 e. ř. (§ 262a o. s. ř.), když pro účely nařízení exekuce považuje za majetek patřící do společného jmění manželů i majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl smlouvou zúžen jeho zákonem stanovený rozsah, a umožňuje mu vést exekuci na tento majetek i pro vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů.

35. Věřitel nemůže být dotčen změnou rozsahu společného jmění, k níž došlo až po vzniku závazku jednoho z manželů. Proto podle § 42 odst. 2 věty první e. ř. (§ 262a odst. 2 věta první o. s. ř.) se při exekuci nepřihlíží ke smlouvě, kterou byl zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů o majetek, který patřil do společného jmění v době vzniku pohledávky. Jestliže závazek povinného vznikl před uzavřením smlouvy o zúžení společného jmění manželů, k této smlouvě se v exekučním řízení nepřihlíží a pro účely exekuce se i majetek vypořádaný takovou smlouvou považuje nadále za „společný“, tj. patřící do společného jmění manželů (§ 42 odst. 2 e. ř., respektive § 262a odst. 2 o. s. ř.) a není důvod pro jeho vyloučení z exekuce (§ 267 o. s. ř.) – viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1389/2003, uveřejněný pod č. 85/2005 Sb. rozh. obč.

36. Jestliže však závazek jednoho z manželů vznikl až po uzavření smlouvy o zúžení společného jmění a exekuci byl postížen majetek, který se stal na základě této dohody výlučným majetkem druhého manžela, může tento manžel uplatnit vůči oprávněnému návrhem podle § 267 odst. 2 o. s. ř. své výlučné vlastnické právo nepřipouštějící exekuci.

37. Podle § 267 odst. 2 písm. a) o. s. ř. soud vyloučí k jeho návrhu tyto věci z exekuce, prokáže-li, že vymáhaný závazek vznikl při používání majetku, který se považuje podle § 42 odst. 1 e. ř. (§ 262a odst. 1 o. s. ř.) za společný, a že oprávněnému byl v době vzniku pohledávky znám obsah smlouvy o zúžení společného jmění manželů.

38. Podmínkou pro vyloučení majetku z exekuce je tak nejen skutečnost, že závazek vznikl druhému manželovi až po uzavření smlouvy o zúžení společného jmění manželů, ale i vědomost věřitele o uzavření této smlouvy. Je-li manželovi povinného známo, že druhému manželovi má vzniknout závazek, a neupozorní-li věřitele – ačkoliv tak před uzavřením závazku učinit mohl – na existenci smlouvy (a neseznámí ho s jejím obsahem) o zúžení společného jmění manželů, podle níž některé věci, které by jinak patřily do společného jmění manželů, jsou nyní v jeho vlastnictví, nemůže se úspěšně dovolávat svého výlučného práva k tomuto majetku [§ 267 odst. 2 písm. a) o. s. ř.]. Majetek se bude pro účely exekuce považovat za součást společného jmění manželů a lze na něj vést exekuci i pro vymožení závazku, který vznikl za trvání manželství (byť až po uzavření smlouvy o zúžení společného jmění manželů) jen druhému manželovi. Jestliže však manžel povinného o vzniku jeho závazku nevěděl, pak věřitele ani nemohl upozornit na jiný rozsah společného jmění manželů. V takovém případě se ovšem věřitel nemůže dovolávat vůči manželovi, který uplatňuje své výlučné právo k majetku, ochrany, jenž mu poskytuje § 262a a § 267 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

39. Pro úspěch manžela povinného při uplatňování jeho výlučného vlastnického práva podle § 267 odst. 1 písm. a) o. s. ř. k majetku, který by nebyl smlouvou o zúžení společného jmění manželů patřil do společného jmění povinného

a jeho manžela, jenž byl postižen exekucí pro vymožení závazku vzniklého jen povinnému po uzavření smlouvy o zúžení společného jmění manželů, je tak významná nejen vědomost věřitele o obsahu smlouvy o zúžení společného jmění, ale i vědomost manžela povinného o budoucím závazku jeho manžela.

č. 103

40. Tyto obecné závěry platící pro vylučovací žaloby, jimiž uplatňuje manžel povinného právo k majetku, který získal smlouvou o zúžení společného jmění manželů, je však třeba v projednávané věci promítnout se zřetelem k tomu, že exekuce byla nařízena k vymožení pohledávky ze směnky, která byla původně vystavena jako blankosměnka.

41. Jakkoli účinky přeměny blankosměnky v (úplnou) směnku nastaly zpětně k datu podpisu blankosměnky výstavcem, a závazek povinného (manžela žalobkyně) tak vznikl okamžikem, kdy se na blankosměnku podepsal jako směnečný rukojmí, pro rozhodnutí o vylučovací žalobě je (v dané věci) podstatný nejen okamžik vzniku vymáhané (směnečné) pohledávky, nýbrž i skutečnost, že blankosměnka případně zajišťovala budoucí pohledávku.

42. Měla-li totiž podle vůle (budoucího) remitenta a (budoucích) směnečných dlužníků blankosměnka sloužit k zajištění pohledávky, která v době vystavení blankosměnky dosud neexistovala, je pro posouzení, zda jsou v poměrech dané věci splněny předpoklady plynoucí z § 267 odst. 2 písm. a) o. s. ř. pro vyhovění žalobě o vyloučení věci z exekuce (tj. zda „vymáhaná“ pohledávka vznikla v době po zúžení společného jmění manželů a věřiteli byl znám obsah smlouvy o zúžení společného jmění manželů) významné i to, zda a kdy vznikla blankosměnkou zajištěná pohledávka.

43. Jinými slovy, byť „vymáhanou“ pohledávkou je pohledávka na zaplacení směnky (ohledně které bylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem), je pro řešení otázky doby vzniku této pohledávky (pro účely posouzení, zda se tak stalo před nebo po zúžení společného jmění manželů) podstatné i to, kdy vznikla blankosměnkou zajištěná pohledávka. Mezi podpisem blankosměnky a vznikem blankosměnkou zajištěné pohledávky může totiž být značný časový odstup a právě v tomto „mezidobí“ může být modifikován rozsah společného jmění (budoucího) povinného a jeho manželky. Manželce povinného přitom nelze upřít obranu proti postižení jejího majetku, který se považuje za součást společného jmění manželů (§ 262a odst. 1 o. s. ř., resp. § 42 odst. 1 e. ř.), v exekuci vedené proti povinnému, spočívající v možnosti tvrdit a prokázat, že se stala výlučným vlastníkem majetku (jenž je předmětem vylučovací žaloby) dříve, než vznikla blankosměnkou zajištěná (budoucí) pohledávka.

44. Právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, tak není správné; Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu zrušil. Důvody, pro které neobstálo rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně, Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

45. Soud se v dalším řízení bude zabývat tím, kdy vznikla blankosměnkou zajištěná pohledávka, vznikla-li až po uzavření Smlouvy, pak i vědomostí žalobkyně o budoucím závazku 1. povinného a v návaznosti na to i vědomostí věřitele o obsahu Smlouvy.

č. 103

Č. 104

Č. 104

Směnky, Smlouva spotřebitelská, Zajištění závazku
§ 17 zákona č. 191/1950 Sb.

Zajišťuje-li indosovaná směnka pohledávku remitenta za výstavcem (vlastní) směnky ze spotřebitelské smlouvy, náleží výstavci námitky vůči nabyvateli směnky zakládající se na jeho vztazích k remitentovi bez zřetele k tomu, zda nový majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu výstavce.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1155/2014, ECLI:CZ:NS:2015:29.CDO.1155.2014.1)

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 11. 2013, sp. zn. 12 Cmo 282/2013, a rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 3. 2013, sp. zn. 13 Cm 564/2012, s výjimkou těch částí, o nichž odvolací soud rozhodl výrokem o částečném zrušení směnečného platebního rozkazu, a věc ve zrušeném rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 20. 3. 2013, č. j. 13 Cm 564/2012-43, ponechal v platnosti směnečný platební rozkaz ze dne 25. 6. 2012, č. j. 13 Cm 564/2012-7, kterým uložil žalovanému zaplatit žalobci částku 75 000 Kč s 6% úrokem od 1. 5. 2009 do zaplacení, směnečnou odměnu 250 Kč a náhradu nákladů řízení 28 600 Kč (výrok I.) a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů námitkového řízení (výrok II.).
2. Soud prvního stupně – odkazuje na čl. I. § 7, 17 a § 77 odst. 1 a 2 zákona č. 191/1950 Sb., zákona směnečného a šekového (dále jen „směnečný zákon“) – k výhradě žalovaného vztahující se k rubopisu uzavřel, že závazek žalovaného vzniklý vystavením směnky (dne 21. 3. 2007) ve prospěch remitenta (F.CZ, s. r. o. – dále též jen „remitent“) je závislý na formálně platných podpisech jiných účastníků na směnce, přičemž „pro povinnost žalovaného plnit ze směnky by neměla žádný vliv skutečnost, že podpis fyzické osoby za remitenta není podpisem statutárního zástupce remitenta“.
3. Ve vztahu k žalovaným uplatněné kauzální námitce zániku směnkou zajištěné pohledávky dále dovodil, že „žalovaný neuvedl rozhodné skutečnosti

a nenavrlh k nim důkazy, ze kterých by soud mohl dospět k závěru, že žalobce nabytí směnku vědomě ke škodě žalovaného“.

4. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 7. 11. 2013, č. j. 12 Cmo 282/2013-83, rozsudek soudu prvního stupně v rozsahu, v němž byl směnečný platební rozkaz ponechán v platnosti co do částky 75 000 Kč s 6% úrokem od 1. 5. 2009 do zaplacení, směnečné odměny 250 Kč a nákladů řízení ve výši 14 540,80 Kč, jakož i ve výroku o nákladech (námitkového) řízení potvrdil. Ve zbývajícím rozsahu směnečný platební rozkaz zrušil a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů odvolacího řízení

č. 104

5. Odvolací soud především s poukazem na čl. I. § 16 směnečného zákona zdůraznil, že námitka materiální vady podpisu přísluší vždy jen tomu, za koho byl podpis učiněn; žalovanému jako směnečnému dlužníkovi přísluší pouze zkoumat nepřetržitou řadu indosamentů, a nikoli námitka, že osoba jednající za indosanta nebyla k takovému jednání oprávněna, respektive námitka, že není zřejmé, zda vůbec, případně, kterým z jednatelů indosanta byl indosament podepsán a za jakých okolností.

6. Ve vztahu ke kauzálním námitkám žalovaného dále odvolací soud vyšel z čl. I. § 17 směnečného zákona, akcentuje, že taková obrana by žalovanému náležela jen tehdy, tvrdil-li by a prokázal-li by, že nabyvatel směnky při nabytí směnky jednal k jeho škodě. Žalovaný v posuzované věci – pokračoval odvolací soud – tvrzení o vědomém nabytí směnky (ke škodě dlužníka) opíral především o námitku materiální vady podpisu indosamentu a na ni navazující námitku o nedostatku aktivní legitimace žalobce a přes poučení podle § 118a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), rozhodné skutečnosti stran tvrzení o vědomém nabytí směnky ke škodě dlužníka nedoplnil ani k nim neoznačil důkazy. Přitom bylo nezbytné, aby v řízení tvrdil a prokázal nejen vztah mezi směnečným závazkem ze směnky a závazkem ze smlouvy o úvěru mezi ním a remitentem, ale i to, že žalobce při nabytí směnky věděl o souvislosti tohoto závazku se směnkou a bylo mu známo i to, že tento směnkou zajištěný závazek byl splněn.

7. Proto odvolací soud shledal závěr soudu prvního stupně o nepřipustnosti kauzálních námitek správným.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, které má za přípustné podle § 237 o. s. ř., s tím, že dovolací soud by se měl odchýlit od ustálené judikatury, podle níž žalovanému nepřisluší námitka (ne)platnosti indosace směnky za situace, kdy indosament za právnickou osobu jako remitenta a indosanta podepíše fyzická osoba, která není oprávněna za právnickou osobu

jednat, respektive námitka nepravosti podpisu indosanta. S poukazem na skutkové okolnosti věci vztahující se k rubopisu polemizuje rovněž se závěrem odvolacího soudu o tom, že mu nepřísluší námitka zániku směnkou zajištěné pohledávky, tj. pohledávky ze smlouvy o úvěru, kterou uzavřel s remitentem.

č. 104

9. Dovolatel poukazuje na skutečnost, že podpis pod rubopisem není podpisem osoby oprávněné jednat jménem remitenta, přičemž nelze identifikovat osobu, o jejíž podpis jde. Opakuje, že si lze jen těžko představit, že by žalobce „nakoupil“ (nechal na sebe indosovat) stovky typově shodných směnek od totožného remitenta, aniž by se zajímal o jejich směnečnou kauzu, jakož i na to, že žalobce je právnickou osobou sídlící v tzv. daňovém ráji ve Spojených státech amerických. Vyjadřuje přesvědčení o „úmyslném vzájemně domluveném podvodném ujednání mezi žalobcem a původním majitelem směnky při převodu práv ze směnky“ a odmítá rovněž závěry soudů nižších stupňů o tom, že by ke kauzální námitce (a její přípustnosti) nenavrl důkazy.

10. Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

11. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. části první čl. II. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

12. Nejvyšší soud v prvé řadě předesílá, že ani v poměrech projednávané věci nemá důvod ničeho měnit na závěru formulovaném rozsudku ze dne 22. 8. 2006, sp. zn. 29 Odo 459/2005, podle něhož namítat materiální vadu podpisu na směnce (tedy i vadu spočívající v tom, že jménem indosanta podepsala směnku osoba, která k tomu nebyla oprávněna) může pouze ten, za koho byl podpis učiněn, a že dlužníkovi ze směnky náleží ve smyslu čl. I. § 16 odst. 1 a § 40 odst. 3 směnečného zákona pouze prověřit, zda je na směnce vyznačena nepřetržitá řada indosamentů (k tomu srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3045/2010, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 10, ročník 2013, pod č. 140, jakož i v důvodech tohoto rozhodnutí specifikovaná usnesení Nejvyššího soudu a Ústavního soudu).

13. K řešení výše uvedené právní otázky tak dovolání žalovaného podle § 237 o. s. ř. není přípustné.

14. Dovolání žalovaného je (naopak) přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k řešení otázky, zda a za jakých podmínek náleží výstavci směnky vlastní kauzální námitky vůči nabyvateli směnky, dosud v daných souvislostech při výkladu čl. I. § 17 směnečného zákona v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu beze zbytku nezodpovězené.

IV. Důvodnost dovolání

č. 104

15. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

16. Podle čl. I. § 17 směnečného zákona, kdo je žalován ze směnky, nemůže činit majiteli námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k výstavci nebo k dřívějším majitelům, ledaže majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka.

17. Z hlediska možnosti výstavce směnky vlastní uplatnit proti směnečnému platebnímu rozkazu tzv. kauzální námitky. Nejvyšší soud v první řadě připomíná, že již v rozsudku ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2605/2007, uveřejněném pod č. 19/2010, formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož tvrzení, že majitel nabytí směnku ve zlé víře anebo se při nabývání směnky provinil hrubou nedbalostí, popř. při nabytí směnky jednal vědomě na škodu dlužníka, nepodléhá zásadě koncentrace směnečného řízení (§ 175 o. s. ř.).

18. V poměrech dané věci není pochyb o tom, že žalovaný ve včasných námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu (č. I. 10 až 13) uplatnil (mimo jiné) výhradu, podle níž směnku vystavil na řad remitenta jako směnku zajišťovací ke smlouvě o úvěru, na základě které si od remitenta „půjčil“ částku 40 000 Kč, kterou včetně veškerého příslušenství remitentu splatil. Pro rozhodnutí projednávané věci tak bylo určující zodpovězení otázky, zda žalovanému kauzální námitky ve vztahu k žalobci, jenž nabytí směnku nedatovaným rubopisem (čl. I. § 20 odst. 2 směnečného zákona), v skutku náleží.

19. Argumentaci žalovaného (a jeho důkazní návrhy) v tomto směru lze shrnout následovně:

[1] Za stavu, kdy žalobce u Městského soudu v Praze a Krajského soudu v Českých Budějovicích podal stovky „obdobných“ žalob, přičemž vždy mělo jít o směnky indosované na žalobce remitentem, je vyloučené, aby indosant nebyl seznámen s faktickou neexistencí směnečné kauzy v době indosace, a to tím spíše, nepodepsal-li indosament žádný z jednatelů společnosti a indosantem je obchodní společnost se sídlem ve Spojených státech amerických.

[2] Dluh ze smlouvy o úvěru a další smluvní sankce byly uhrazeny v rámci exekuce „Exekutorským úřadem Ch., Mgr. P. J.“ pod sp. zn. 129 EX 1316/08-19 (srov. podání žalovaného ze dne 5. 2. 2013 na č. I. 33, obsahující rovněž důkazní návrh dotčeným exekučním spisem).

[3] U jednání dne 20. 3. 2013 dále žalovaný navrhl důkaz spisem rozhodce Ing. V. V., sp. zn. 3 R 508/2007, když podle jím vydaného rozhodčího nálezů byla vedena zmíněná exekuce.

č. 104

20. V situaci, kdy soudy nižších stupňů shledaly shora uvedenou procesní obranu, včetně navrhovaných důkazů, nepodstatnou, a aniž navrhované důkazy provedly, dospěly k závěru, že žalovaný neunesl důkazní břemeno co do přípustnosti kauzálních námitek, zůstalo jejich právní posouzení věci neúplné, a tudíž i nesprávné.

21. Je tomu tak již proto, že přes tvrzení žalovaného o zajišťovací povaze směnky ve vztahu ke smlouvě o úvěru, kterou měl žalovaný uzavřít s remitentem a na základě které měl obdržet „půjčku“ ve výši 40 000 Kč, zůstalo nezodpovězeno, zda směnkou zajištěná pohledávka je (či není) pohledávkou ze spotřebitelské smlouvy; přitom již zmíněná tvrzení (a důkazní návrhy) žalovaného na takovou možnost zjevně upozorňovala.

22. V této souvislosti Nejvyšší soud zdůrazňuje, že v době po vydání rozhodnutí odvolacího soudu v rozsudku ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 688/2012, s poukazem na v důvodech tohoto rozhodnutí konkretizovanou judikaturu k tzv. spotřebitelským smlouvám, uzavřel, že požadavek, aby soud, který zjistí, že smluvní kauzule ve spotřebitelské smlouvě má zneužívající charakter, o tom informoval (z úřední povinnosti) účastníky řízení a umožnil jim, aby se k tomu vyjádřili způsobem, který ustanoví vnitrostátní procesní pravidla, se zásadně uplatní pro všechny typy možných zneužívajících kauzulí. Povahu spotřebitelské smlouvy tak může mít i mimosměnečné ujednání mezi výstavcem vlastní směnky a remitentem ohledně důvodu vystavení (zajišťovací) směnky.

23. Nejvyšší soud rovněž připomíná judikaturu Ústavního soudu, představovanou (mimo jiné) nálezy ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 457/10, a ze dne 19. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 980/13, podle nichž v případě spotřebitelů nelze odhlížet od jejich specifických zájmů a postavení a je nutno respektovat, že zákaz zneužití práva (ve vztahu k poškození spotřebitele) je silnější než dovolení (obsažené v čl. I. § 17 směnečného zákona upravující jen omezenou možnost uplatňovat proti povinnosti zaplatit směnku kauzální námitky v případě indosované směnky) dané právem. Přehlédnout pak nelze ani závěry obsažené v nálezu Ústavního soudu ze dne 7. 9. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 34/09, ke kterým se Nejvyšší soud přihlásil např. v rozsudku ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2463/2009, podle nichž je povinností obecných soudů udělat vše pro spravedlivé řešení z hlediska vyvážené ochrany základních práv dotčených osob s tím, že při střetu dvou základních práv musí obecné soudy nejprve rozpoznat, která základní práva jednotlivých účastníků sporu jsou ve hře, poté, s přihlédnutím ke všem rozhodným okolnostem daného případu, rozhodnout tak, aby, je-li to možné, zůstalo zachováno z obou základních práv co nejvíce, a není-li to možné, dát přednost tomu základnímu právu, v jehož prospěch svědčí obecná idea spravedlnosti.

24. Posuzovanými (a proti sobě stojícími) právy v poměrech dané věci je na straně žalobce právo na zaplacení (indosované) směnky, a to za podmínek předvídaných čl. I. § 17 směnečného zákona, a na straně žalovaného ochrana

spotřebitele spočívající v tom, aby nebylo zhoršeno jeho právní postavení (jen) v důsledku jednostranného (tj. spotřebitelem neovlivnitelného) úkonu věřitele (nedatovaného rubopisu).

25. S respektem ke shora uvedené judikatuře Ústavního soudu tak Nejvyšší soud uzavírá, že zajišťovala-li vskutku směnka pohledávku remitenta za žalovaným ze spotřebitelské smlouvy, nemohl být žalovaný (jako spotřebitel) zkrácen na svých právech z hlediska možné obrany proti povinnosti zaplatit zajišťovací směnku tím, že společnost směnku převedla na žalobce nedatovaným rubopisem, o němž platí, že dokud není prokázán opak, má se zato, že byl na směnku napsán před uplynutím lhůty k protestu (čl. I. § 20 odst. 2 směnečného zákona), a zbaven tak možnosti činit vůči žalobci námitky, které se zakládají na jeho vztazích k remitentovi. Jinak řečeno, zajišťuje-li indosovaná směnka pohledávku remitenta za žalovaným ze spotřebitelské smlouvy, náleží žalovanému námitky vůči nabyvateli směnky zakládající se na jeho vztazích k remitentovi bez zřetele k tomu, zda nový majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka (čl. I. § 17 směnečného zákona).

26. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem je neúplné (a tudíž i nesprávné), Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu (s výjimkou výroku, jímž odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně a směnečný platební rozkaz částečně zrušil) zrušil. Důvody, pro které neobstálo rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Č. 105**Č. 105****Směnky, Právní nástupnictví**

§ 1103 zákona č. 89/2012 Sb., § 11 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb.

Převod vlastnického práva ke směnce na řad se od 1. 1. 2014 řídí (mimo jiné) zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; skutečnost, že směnka byla vystavena před tímto datem, není významná.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2344/2015, ECLI:CZ:NS:2015:29.CDO.2344.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaných proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 10. 2014, sp. zn. 4 Cmo 267/2014.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Vrchní soud v Olomouci k odvolání žalovaných usnesením ze dne 30. 9. 2014, č. j. 4 Cmo 266/2014-483, potvrdil usnesení ze dne 20. 6. 2014, č. j. 22 Cm 75/2008-469, jímž Krajský soud v Brně s odkazem na § 107 odst. 1 a 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), rozhodl, že na místo žalobce (D. H. B. V.) do řízení vstupuje společnost P. TRADE, s. r. o. (dále jen „společnost“). Dovolání žalovaných proti shora označenému usnesení odvolacího soudu Nejvyšší soud usnesením ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 284/2015, odmítl.

2. Dále Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 14. 10. 2014, č. j. 4 Cmo 267/2014-486, k odvolání žalovaných potvrdil usnesení ze dne 10. 7. 2014, č. j. 22 Cm 75/2008-472, jímž Krajský soud v Brně vyhověl návrhu žalobkyně (společnosti; po změně názvu – P. T. I. E. A. s. r. o.), aby na její místo vstoupila společnost Šestý uzavřený investiční fond, a. s., se sídlem v P. (dále jen „fond“).

3. Odvolací soud – vycházejí z § 107a o. s. ř. – zdůraznil, že dne 19. 6. 2014 se do budovy soudu prvního stupně dostavil advokát Mgr. J. P. v substituci advokáta Mgr. M. L., zástupce společnosti, na základě plné moci ze dne 2. 1. 2014 a současně zástupce fondu na základě plné moci ze dne 30. 10. 2012, který vyznačil na originále směnky indosament a směnku vrátil do úschovy soudu.

4. Na základě shora uvedeného následně dospěl k závěru, podle něhož, byla-li směnka v rukou advokáta zastupujícího indosanta i indosatáře a následně tímto

advokátem vrácena do úschovy soudu, byl naplněn požadavek zákona na faktické převzetí indosované směnky novým majitelem. Ostatně samotná skutečnost, že fond „sdělil soudu výslovný souhlas vstoupit do řízení o zaplacení směnečné pohledávky na místo žalobkyně za situace, kdy k indosaci směnky dochází v průběhu směnečného řízení a indosament se vyznačuje na originálu směnky, která se nachází v úschově soudu, by byla dostačující pro závěr o převzetí směnky indosatářem“.

5. Byť odvolací soud připustil, že soud prvního stupně o návrhu podle § 107a o. s. ř. rozhodl dříve, než usnesení „o vstupu společnosti“ do řízení (rozuměj usnesení podle § 107 o. s. ř.) nabylo právní moci, zároveň akcentoval, že toto procesní pochybení „je již zhojeno a nemělo vliv na věcnou správnost rozhodnutí soudu prvního stupně“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podali žalovaní dovolání, namítající, že odporuje závěrům formulovaným Nejvyšším soudem v rozhodnutí ze dne 30. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 47/2005 (jde o usnesení uveřejněné pod č. 64/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 64/2007“), jelikož soud prvního stupně rozhodl „o změně v osobě žalobkyně“ v procesní situaci, kdy společnost jistě neměla postavení žalobce. Současně zdůrazňují, že v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena otázka, zda „k tradici směnky postačí, když jedna a tatáž osoba vyzvedne směnku ze soudní úschovy, vyhotoví na směnku indosament a navrátí tuto směnku opět do úschovy soudu jako zástupce téže osoby, pokud tato osoba je zmocněna k zastupování v témže řízení nejen od převodce směnky, ale i od nabyvatele směnky“.

7. Podle dovolatelů „je k převodu směnky prostřednictvím indosace nezbytné nejen směnku opatřit indosamentem, ale taktéž směnku předat, když předání směnky musí být uskutečněno mezi převodcem a nabyvatelem s úmyslem směnku na nabyvatele převést“. V této souvislosti poukazují na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1285/2006 (jde o usnesení ze dne 14. 12. 2006) a v něm obsažený právní názor, podle něhož, „je-li podmínkou převodu směnky na řad vedle rubopisu její předání nabyvateli, není možno dovozovat předání směnky rubopisem učiněné ve prospěch další osoby jejím vrácením do úschovy soudu po provedení rubopisu. Směnka nebyla třetí osobě předána (tradována), když došlo k jejímu rubopisu a vrácení do úschovy soudu, aniž by se směnka fakticky dostala do rukou této třetí osoby“.

8. Proto požadují, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu změnil a návrh žalobkyně, aby na její místo vstoupil fond, zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

č. 105

9. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2 části první čl. II zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

10. Nejvyšší soud v prvé řadě předesílá, že dovolání žalovaných není podle § 237 o. s. ř. přípustné k řešení otázky, zda soud prvního stupně mohl rozhodnout o vstupu fondu do řízení na místo společnosti dříve, než nabylo právní moci usnesení, kterým soud prvního stupně rozhodl ve smyslu § 107 o. s. ř. o tom, že se společností jako s univerzální nástupkyní původní žalobkyně (D. H. B. V.) bude v řízení pokračovat.

11. Již v usnesení ze dne 26. 10. 2004, sp. zn. 29 Odo 192/2004, totiž formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož, vydal-li soud prvního stupně k návrhu univerzálního sukcesora rozhodnutí podle § 107a o. s. ř., aniž vyčkal právní moci rozhodnutí, jímž ve smyslu § 107 o. s. ř. rozhodl, že v řízení bude s univerzálním sukcesorem pokračováno, jde o vadu řízení, která nemohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, když rozhodnutím o tom, s kým bude v řízení pokračováno (§ 107 o. s. ř.), byl pouze v rovině procesní „potvrzen“ stav, který zde podle hmotného práva nastal již dříve.

12. Jinými slovy, nabylo-li usnesení podle § 107 o. s. ř. právní moci dříve, než odvolací soud rozhodl o odvolání proti usnesení, jímž soud prvního stupně vyhověl návrhu procesního nástupce na vstup nabyvatele práva do řízení na jeho místo (§ 107a o. s. ř.), je samotná skutečnost, že návrh podle § 107a o. s. ř. byl podán před právní moci rozhodnutí podle § 107 o. s. ř., z hlediska správnosti dovoláním napadeného rozhodnutí nevýznamná.

13. Promítnuto do poměrů dané věci, nabylo-li rozhodnutí soudu prvního stupně ze dne 20. 6. 2014, č. j. 22 Cm 75/2008-469 (vydané podle § 107 o. s. ř.) právní moci dne 8. 10. 2014, tj. dříve, než odvolací soud rozhodl o návrhu univerzálního sukcesora podle § 107a o. s. ř., nejsou dovolateli namítané časové souvislosti z hlediska věcné správnosti rozhodnutí odvolacího soudu relevantní.

14. Dovolateli namítaný rozpor s R 64/2007, které se týkalo (na rozdíl od projednávané věci) opakované singulární sukcese, přitom zcela zjevně není dán.

15. Dovolání žalovaných je však přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k řešení otázky hmotněprávních předpokladů pro převod směnky na řad, dosud v judikatuře Nejvyššího soudu beze zbytku nezodpovězené.

IV. Důvodnost dovolání

č. 105

16. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Podle § 107a o. s. ř., má-li žalobce za to, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, může dříve, než soud o věci rozhodne, navrhnout, aby nabyvatel práva nebo povinnosti vstoupil do řízení na místo dosavadního účastníka; to neplatí v případech uvedených v § 107 (odstavec 1). Soud návrhu usnesením vyhoví, jestliže se prokáže, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost uvedená v odstavci 1, a jestliže s tím souhlasí ten, kdo má vstoupit na místo žalobce; souhlas žalovaného nebo toho, kdo má vstoupit na jeho místo, se nevyžaduje. Právní účinky spojené s podáním žaloby zůstávají zachovány (odstavec 2). Ustanovení § 107 odst. 4 platí obdobně (odstavec 3).

18. Jelikož směnku společnost rubopisovala na fond dne 19. 6. 2014 (srov. úřední záznam č. I. 461), je vzhledem k § 3028 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), pro posouzení podmínek pro převod směnky (vedle čl. I. § 11 směnečného zákona) rozhodný výklad § 1103 odst. 2 o. z.

19. Podle § 1103 odst. 2 o. z. vlastnické právo k cennému papíru na řad se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání. O náležitostech rubopisu a jeho přijetí, jakož i o tom, kdo je z rubopisu oprávněn a jak toto oprávnění prokazuje, platí ustanovení právního předpisu upravujícího směnky; převodce cenného papíru však ručí za uspokojení práv z cenného papíru, jen je-li k tomu zvláště zavázán.

20. Podle čl. I. § 11 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb., zákona směnečného a šekového, každou směnku, i když nebyla vystavena na řad, lze převést indosamentem (rubopisem).

21. Jelikož o rubopisu směnky na řad fondu nebylo mezi účastníky řízení pochyb (k tomu ostatně srov. úřední záznam na č. I. 461, jakož i fotokopii směnky opatřenou rubopisem společnosti na č. I. 464-5), zbývá posoudit, zda došlo k předání směnky, když právě s okamžikem předání spojuje § 1103 odst. 2 o. z. převod cenného papíru na řad.

22. V tomto směru vyšel odvolací soud ve skutkové rovině ze „zjištění“, podle něhož rubopis na směnce za společnost učinil na základě pověření jejího zástupce (Mgr. M. L.) Mgr. J. P., který následně směnku vrátil do úschovy soudu, přičemž Mgr. M. L. byl současně zástupcem fondu, který se vstupem do řízení podle § 107a o. s. ř. vyslovil souhlas. Za stavu, kdy z obsahu spisu (srov. plné moci na č. I. 448, 450 a 462-3) plyne souhlas společnosti i fondu, aby si Mgr. M. L.

ustanovil dalšího zástupce, je nepochybné, že dostala-li se směnka do rukou zástupce společnosti a fondu (respektive do rukou dalšího zástupce), byla směnka fondu předána; skutečnost, že dosavadního i nového majitele směnky zastupovala tatáž fyzická osoba, na výše uvedeném nic nemění.

č. 105

23. Jelikož se dovolatelům prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a Nejvyšší soud neshledal ani vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 106

Insolvence, Odporovatelnost
§ 240 IZ

č. 106

Přiměřeným protiplněním ve smyslu § 240 odst. 1 insolvenčního zákona nebo důvodně předpokládaným přiměřeným prospěchem ve smyslu § 240 odst. 4 písm. d) insolvenčního zákona za zřízení zástavního práva váznoucího na majetku (insolvenčního) dlužníka není možnost regresního nároku (insolvenčního) dlužníka za obligačním dlužníkem v případě, že (insolvenční) dlužník bude povinen splnit svůj závazek ze zástavních smluv.

Podmínky odporovatelnosti ve smyslu § 240 insolvenčního zákona se posuzují ke dni vzniku právního úkonu (právního jednání); ke stejnému okamžiku se zjišťuje i to, zda měl dlužník po uzavření odporovaného právního úkonu další dostatečný majetek k uspokojení věřitelů (v jejichž prospěch se insolvenční neúčinnost vyslovuje).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2015, sen. zn. 29 ICdo 48/2013, ECLI:CZ:NS:2015:29.ICDO.48.2013.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalovaného proti části prvního výroku rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 4. 2013, sp. zn. 39 ICM 720/2010, 12 VSOL 5/2013 (KSBR 39 INS 1490/2010), kterou tento soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení, jakož i v rozsahu, v němž směřovalo proti druhému výroku rozsudku odvolacího soudu o nákladech odvolacího řízení; ve zbývajícím rozsahu jeho dovolání zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 1. 10. 2012, č. j. 39 ICM 720/2010-354, rozhodl Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“) o odpůřčí žalobě žalobce JUDr. J. S., jako insolvenčního správce dlužníka J., a. s., směřující vůči žalovanému Lesům České republiky, s. p., tak, že:

[1] Určil, že zástavní smlouva uzavřená dne 2. 10. 2009 mezi žalovaným (jako zástavním věřitelem) a dlužníkem (jako zástavcem), na jejímž základě byl povolen vklad zástavního práva k označeným nemovitostem do katastru

nemovitostí ve prospěch žalovaného (dále jen „první zástavní smlouva“), je neúčinným právním úkonem vůči věřitelům, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku v rámci insolvenčního řízení vedeného u insolvenčního soudu pod sp. zn. KSBR 39 INS 1490/2010 (bod I. výroku).

[2] Určil, že zástavní smlouva uzavřená dne 7. 10. 2009 mezi žalovaným (jako zástavním věřitelem) a dlužníkem (jako zástavcem), na jejímž základě bylo zapsáno zástavní právo k označeným movitým věcem do rejstříku zástav vedeného Notářskou komorou České republiky ve prospěch žalovaného (dále jen „druhá zástavní smlouva“), je neúčinným právním úkonem vůči věřitelům, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku v rámci insolvenčního řízení vedeného u insolvenčního soudu pod sp. zn. KSBR 39 INS 1490/2010 (bod II. výroku).

[3] Nepřiznal žádnému z účastníků náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z § 83, § 235, § 239 odst. 1 a 3, § 240 a § 241 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

[1] Jelikož rozhodnutí o úpadku dlužníka bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku 30. 4. 2010, je incidenční žaloba (odpůrčí žaloba) doručená insolvenčnímu soudu 8. 7. 2010 včasná.

[2] K námitce nedostatku pasivní legitimace žalovaného insolvenční soud uvádí, že povinnost vydat plnění do majetkové podstaty (§ 239 odst. 1 část věty před středníkem insolvenčního zákona) nelze chápat jen jako vydání již poskytnutého plnění, ale je třeba pod tuto definici zahrnout i stav, kdy žalovaný nebude přímo cokoli vydávat do majetkové podstaty, ale také stav, kdy žalovaný stavem napadeným odpůrčí žalobou nebude nadále zatěžovat majetkovou podstatu dlužníka závazkem, který je schopen zkracovat majetek dlužníka (majetkovou podstatu). Povinnost vydat plnění je pouze povinnost navazující na určení neúčinnosti konkrétního právního úkonu a přichází v úvahu pouze tam, kde vydání plnění je z povahy úkonu možné. Nelze však opačně dovozovat, že tam, kde vydání plnění je z povahy posuzovaného úkonu vyloučeno (jako v této věci), nelze hovořit o neúčinnosti.

[3] Ustanovení § 235 odst. 1 insolvenčního zákona obsahuje obecnou definici neúčinného právního úkonu pro insolvenční řízení. Má-li být právní úkon nebo opomenutí posouzeno jako neúčinné, musí v jeho důsledku dojít ke zkrácení možnosti uspokojení věřitelů v rámci insolvenčního řízení nebo ke zvýhodnění některého z věřitelů oproti ostatním. Vedle obecné definice neúčinnosti obsahují § 240 až 242 insolvenčního zákona „skutkové podstaty“ neúčinných právních úkonů. Při hodnocení právních úkonů z hlediska jejich neúčinnosti musí být naplněna jak obecná definice, tak i jedna ze skutkových podstat obsažených v § 240 až 242 insolvenčního zákona.

[4] Ohledně pojmu „zkracuje možnost uspokojení věřitelů“ (v § 235 insolvenčního zákona) má insolvenční soud za to, že při případném uspokojení žalovaného z titulu napadených zajišťovacích institutů by nebylo možné použít částku 47 milionů Kč pro provoz dlužníkovra podniku, a tím i pro věřitele nebo k přímému uspokojení dalších věřitelů. Pro naplnění této definice neúčinného právního úkonu není podstatné, jak dlužník naloží s předmětnou částkou. K druhé variantě obecného vymezení neúčinného právního úkonu vyjádřené spojením „zvýhodňuje některé věřitele na úkor jiných“ insolvenční soud uvádí, že žalovaný je na základě zástavních smluv věřitelem dlužníka ve smyslu § 166 věty druhé insolvenčního zákona. Bez napadených smluvních vztahů by žalovaný vůbec nebyl věřitelem dlužníka v pozici zajištěného věřitele, a nerozšířil by tak okruh dlužníkových věřitelů.

[5] Insolvenční soud se neztotožňuje s argumentací žalovaného, že dlužník disponuje dostatečným majetkem k uspokojení všech věřitelů dlužníka a že existence zajištěných pohledávek žalovaného nemůže zkrátit uspokojení ostatních věřitelů. Z reorganizačního plánu schváleného v insolvenčním řízení na majetek dlužníka jednoznačně vyplývá, že majetek dlužníka v žádném případě nepokrývá všechny pohledávky věřitelů dlužníka; pro tento závěr svědčí také míra uspokojení věřitelů ve schváleném a účinném reorganizačním plánu.

[6] K tomu, že žalovaný zpochybňuje pohledávky věřitelů CL a T., insolvenční soud uvádí, že pohledávky obou těchto věřitelů byly řádně zjištěny při přezkumném jednání, jež se konalo 13. 7. 2010. V té době nebyl přípustný popěrný úkon věřitele, na čemž nemůže ničeho změnit skutečnost, že žalovaný se domáhá vyloučení uspokojení těchto pohledávek z insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka u Ústavního soudu (ve věci vedené pod sp. zn. III ÚS 2677/10). Řízení u Ústavního soudu není skončeno a pro insolvenční soud je rozhodující stav v době vyhlášení rozsudku [§ 154 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“)]. I tyto pohledávky je proto třeba hodnotit pro účely možné míry uspokojení věřitelů dlužníka v insolvenčním řízení. Případný úspěch žalovaného v řízení u Ústavního soudu může vyvolat pouze stav zpochybnění oněch pohledávek v insolvenčním řízení a otázka pravosti, výše a pořadí pohledávek by musela být řešena incidenčním sporem, jehož výsledek nyní nelze předjímat.

[7] Žalovaný je věřitelem dlužníka, neboť na základě zástavních smluv je oprávněn požadovat po dlužníku plnění z titulu poskytnutého zajištění (zástav).

[8] Společnost C a dlužník jsou členy jednoho koncernu, přičemž § 241 odst. 2 věty druhé a odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona výslovně počítá s tím, že odporovatelný právní úkon se může týkat závazkových vztahů řešících situaci subjektů v koncernu.

[9] Podmínky pro posouzení daných právních úkonů jako zvýhodňujících ve smyslu § 241 odst. 1 insolvenčního zákona jsou naplněny, když bez uzavření zástavních smluv by se žalovaný nikdy nestal zajištěným věřitelem v takovém rozsahu. V okamžiku uzavření zástavních smluv již dlužník po delší dobu neplnil závazky vůči dalším věřitelům a byl v úpadku minimálně ve formě platební neschopnosti (§ 3 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona). Přitom není podstatné, z jakých příčin úpadek vznikl.

[10] Insolvenční soud nepřijímá argumentaci žalovaného, že dlužník disponoval v rozhodné době dostatkem majetku k úhradě svých závazků, když reorganizační plán svědčí o opaku. Je rovněž naplněn časový rámec pro vznik neúčinného právního úkonu daný § 241 odst. 4 insolvenčního zákona, do něž spadá okamžik uzavření zástavních smluv.

[11] Nejsou dány liberační důvody uvedené v § 241a odst. 5 písm. a) a b) insolvenčního zákona, když dlužník za uzavřené zástavní smlouvy ničeho neobdržel. Případný regres získaný dlužníkem od společnosti C by byl pouze náhradou za případnou ztrátu majetku, ale ničím jiným; nelze jej považovat za protihodnotu ve smyslu těchto ustanovení. Přiměřenou protihodnotou není ani žalovaným tvrzená údajná záchrana koncernu společnosti C a dlužníka realizovaná zpětvzetím insolvenčního návrhu na majetek společnosti C žalovaným.

[12] S přihlédnutím k závěrům, jež přijal k výkladu § 241 insolvenčního zákona, insolvenční soud usuzuje, že jsou splněny též předpoklady neúčinnosti ve smyslu § 240 insolvenčního zákona.

3. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 18. 4. 2013, č. j. 39 ICM 720/2010, 12 VSOL 5/2013-474 (KSBR 39 INS 1490/2010) potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok) a uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradu nákladů odvolacího řízení do tří dnů od právní moci rozsudku částku 13 265,40 Kč (druhý výrok).

4. Odvolací soud vyšel z § 7 odst. 1, § 235, § 239 odst. 1 a 3, § 240 a § 241 odst. 1 insolvenčního zákona a dále z § 152, § 153 odst. 1, § 155 odst. 1, § 156 a § 157 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“), a po přezkoumání rozsudku insolvenčního soudu a zopakování a doplnění dokazování dospěl k následujícím závěrům:

[1] Odvolací soud se ztotožňuje se závěrem insolvenčního soudu, že odpůřčí žaloba je včasná a že zástavní smlouvy jsou podle § 236 odst. 1 a § 240 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona neúčinnými právními úkony, tedy právními úkony bez přiměřeného protiplnění.

[2] Účelem institutu odporovatelnosti je obecně zajistit ochranu věřitelů před krácením jejich pohledávek právními úkony dlužníka, jež vedou především ke zmenšení majetku dlužníka. Ustanovení § 235 a násl. insolvenčního zákona je zvláštní úpravou ve vztahu k obecné úpravě zakotvené v § 42a

obč. zák., přičemž podle insolvenčního zákona mohou být odporovány i některé právní úkony, jimž podle občanského zákoníku úspěšně odporovat nelze. Neúčinnými mohou být jen takové právní úkony dlužníka, včetně opomenutí, které zkracují možnost uspokojení věřitelů (jejich pohledávek) nebo zvýhodňují některé věřitele na úkor jiných (§ 240 až 242 insolvenčního zákona). Obecnou definici neúčinného právního úkonu pro insolvenční řízení tak obsahuje § 235 odst. 1 insolvenčního zákona. Vedle obecné definice neúčinnosti obsahují § 240 a § 242 insolvenčního zákona „skutkové podstaty“ neúčinných právních úkonů. Při hodnocení právních úkonů z hlediska jejich neúčinnosti musí být naplněna jak obecná definice podle § 235 insolvenčního zákona, tak i jedna ze skutkových podstat v § 240 až 242 insolvenčního zákona.

[3] „Pozitivní“ vymezení první ze skutkových podstat obsahuje § 240 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona, „negativní“ vymezení pak § 235 odst. 4 insolvenčního zákona. Jde o ustanovení postihující úkony, jimiž se dlužník zavázal k poskytnutí plnění bez přiměřeného protiplnění. Základním hlediskem pro posouzení, zda k takové situaci došlo, je ekvivalence, přiměřenost či vyváženost vzájemných plnění a z toho vyplývající zmenšení majetku dlužníka, případně snížení hodnoty nebo jeho znehodnocení. Pro závěr, že jde o neúčinný právní úkon, musí být naplněna obecná definice dle § 235 odst. 1 insolvenčního zákona, dále musí být kumulativně splněny předpoklady uvedené v § 240 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona a současně musí jít o právní úkon uskutečněný ve lhůtě určené v § 240 odst. 4 insolvenčního zákona. Postačuje nedbalostní jednání a odlišné postavení (zacházení) mají osoby blízké nebo osoby tvořící s dlužníkem koncern. I v souvislosti s právními úkony bez přiměřeného protiplnění pak může nastat situace, kdy věřitelé nejsou poškozeni úbytkem majetku dlužníka, ale jeho právním zatížením (například zřízením zástavního práva nebo věcného břemene anebo uzavřením nevýhodné nájemní smlouvy). I takový právní úkon ve své podstatě znehodnocuje majetkovou podstatu a lze jej mít vůči věřitelům za neúčinný (pro účely insolvenčního řízení se na něj hledí, jako by nenastal).

[4] V přezkoumávané věci dlužník uzavřel s žalovaným (jako zástavním věřitelem) zástavní smlouvy, kterými zřídil zástavní právo ke svému majetku za účelem zajištění pohledávek žalovaného vůči jinému subjektu (obligačnímu dlužníku). Prokazatelně se tak stalo v době, kdy byl dlužník v úpadku nejméně ve formě platební neschopnosti. Měl totiž vůči více věřitelům (nejméně dvěma) peněžité závazky po dobu delší třiceti dnů po lhůtě splatnosti, které nebyl schopen plnit, neboť je neplnil po dobu delší tří měsíců po lhůtě splatnosti [§ 3 odst. 1 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona]. Zástavními smlouvami zřídil dlužník zástavní právo, aniž by (podle nich) obdržel jakékoliv protiplnění (zástavní právo bylo zřízeno bezúplatně).

č. 106

Žalovaný, který měl doposud peněžité pohledávky jen vůči obligačnímu dlužníku, získal těmito právními úkony postavení zajištěného věřitele dlužníka [§ 2 písm. g) insolvenčního zákona]; jinými slovy se stal věřitelem dlužníka podle § 298 insolvenčního zákona, čímž vůči (zástavnímu) dlužníku nabyt právo, aby jeho pohledávky za obligačním dlužníkem byly uspokojeny z výtěžku zpeněžení věci ve vlastnictví (zástavního) dlužníka. Kdyby nebylo zástavních smluv, byl by majetek, který je jejich předmětem, k dispozici ostatním (nezajištěným) věřitelům dlužníka.

[5] Žalovaný se stal věřitelem (zástavního) dlužníka až uzavřením zástavních smluv, takže nepřichází v úvahu aplikace § 241 insolvenčního zákona.

[6] Vzhledem k době uzavření zástavních smluv a k době zahájení insolvenčního řízení je zřejmé, že právní úkony byly učiněny v době jednoho roku před zahájením insolvenčního řízení, přičemž nejde o právní úkony ve smyslu § 240 odst. 4 písm. a) až c) insolvenčního zákona.

[7] V tom, že dlužník získal regres vůči obligačnímu dlužníkovi a z toho titulu by pak mohl započíst pohledávku vůči pohledávkám, které proti němu má obligační dlužník, ani v tom, že žalovaný vzal zpět insolvenční návrh podaný na majetek obligačního dlužníka, čímž mu umožnil vyřešit jeho ekonomickou situaci (zpeněžení majetku za účelem uhrazení dluhů a znovuzahájení výroby), nespátřuje odvolací soud přiměřené protiplnění (přiměřený prospěch) ve smyslu § 240 odst. 4 písm. d) insolvenčního zákona. Proto není třeba se zabývat naplněním další (kumulativní) podmínky dle § 240 odst. 4 písm. d) insolvenčního zákona a není důvodná námitka nedostatku pasivní věcné legitimace žalovaného.

[8] Odvolací soud nemá za důvodnou námitku žalovaného, že v insolvenčním řízení byly nesprávně zjištěny pohledávky společnosti CL a T, proti čemuž brojí ústavní stížností, jejíž úspěch by znamenal, že majetková podstata by postačovala k úhradě pohledávek věřitelů dlužníka bez ohledu na uzavřené zástavní smlouvy. Shodně s insolvenčním soudem uzavírá, že rozhodným by byl toliko výsledek řízení o incidenční žalobě a samotná ústavní stížnost (bez podání incidenční žaloby) ničeho nemění na zjištění pohledávek těchto věřitelů v insolvenčním řízení. Navíc z rozhodnutí (jde o usnesení) Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sen. zn. 29 ICdo 7/2012, uveřejněného pod č. 113/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 113/2012“) [usnesení je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], plyne, že ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném do 30. 3. 2011 o popěrném úkonu insolvenčního správce se uplatní (pro popěrný úkon věřitele), jen popře-li přihlášený věřitel pravost pohledávky jiného věřitele při přezkumném jednání, jež se konalo po vydání nálezu (pléna) Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 14/10, uveřejněného pod č. 241/2010 Sb. [tento nález

(dále jen „nález pléna“) je – stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže – dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu], tedy po 1. 7. 2010, avšak před jeho účinností (před 31. 3. 2011). Žalovaný netvrdí (a z insolvenčního spisu neplyne), že by při přezkumném jednání, které se konalo 13. 7. 2010, učinil takový popěrný úkon. Insolvenční soud sice pochybil, jestliže nerozhodl o návrhu žalovaného na přerušení řízení, vzhledem k výše uvedenému však nešlo o vadu, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

[9] Námitku, že žalovaný neměl možnost se řádně seznámit s obsahem žalobcova podání z 13. 9. 2012 a insolvenční soud nevyhověl jeho žádosti o odročení jednání ze 14. 9. 2012, čímž bylo porušeno právo žalovaného na právní pomoc, princip rovnosti účastníků, případně právo žalovaného na spravedlivý proces, nemá odvolací soud za důvodnou. Žalovaný měl možnost seznámit se s žalobou před prvním jednáním soudu a vyjádřit se k ní, což učinil (podáním z 2. 8. 2012). Tím, že žalobce reagoval (podáním z 13. 9. 2012) na vyjádření žalovaného a současně doplnil žalobu o právní argumentaci ve vztahu ke skutkové podstatě neúčinných právních úkonů podle § 240 insolvenčního zákona (k níž žalovaný zaujal stanovisko již ve vyjádření k žalobě), pak v situaci, kdy soud není vázán právním posouzením věci účastníky, nebyla porušena práva žalovaného a tím, že nevyhověl žádosti žalovaného o odročení jednání, nezatížil insolvenční soud řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

[10] Jakkoli lze vytknout insolvenčnímu soudu, že v napadeném rozhodnutí neuvedl, proč neprovedl i další účastníky navržené důkazy (k úpadku dlužníka, včetně stavu peněžních prostředků dlužníka k úhradě jeho splatných závazků, k vědomosti žalovaného o úpadku dlužníka a k přiměřenému protiplnění), ani tato vada nemá (vzhledem k výše formulovaným právním závěrům) za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Není rozhodné, zda ke dni uzavření zástavních smluv byl dlužník v úpadku i ve formě předlužení, ani to, zda byli v úpadku jiní členové koncernu.

[11] Za důvodnou nemá odvolací soud ani námitku, že insolvenční soud byl nesprávně obsazen, poukazuje co do možnosti rozhodnout předmětný incidenční spor soudcem, který vede insolvenční řízení, na závěry formulované v usneseních Ústavního soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. I. ÚS 87/12, a ze dne 20. 12. 2012, sp. zn. II. ÚS 2063/2012.

[12] K námitce žalovaného, že je nutno přihlídnout k zásadě, podle níž nemůže nikdo mít prospěch ze své vlastní nepoctivosti (*nemo turpitudinem suam allegare potest*), poukazuje odvolací soud na to, že aplikovat tuto zásadu (pro chování dlužníka) na insolvenčního správce, který jediný může podat odpůřčí žalobu, by znamenalo popřít samotný účel institutu odporovatelnosti.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 106

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný „v celém rozsahu“ dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, a na (čtyřech) právních otázkách, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Jde o posouzení:

- a) pasivní věcné legitimace v řízení o odpůrčí žalobě insolvenčního správce dle § 235 a násl. insolvenčního zákona pro případ, že žalovaný nepřijal od dlužníka na základě odporovaného úkonu žádné plnění (neřešeno dovolacím soudem),
- b) zástavní smlouvy k zajištění pohledávek za třetí osobou (odlišnou od dlužníka), „kdy nedošlo k úniku žádného plnění z majetkové podstaty“, jako odporovatelného právního úkonu ve smyslu § 235 a násl. insolvenčního zákona (neřešeno dovolacím soudem),
- c) odepření popěrného práva věřitele ve spojení s dostatkem majetku k uspokojení všech relevantních pohledávek věřitelů (odchýlení od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu).
- d) zkrácení možnosti uspokojení věřitelů či zvýhodnění na úkor jiných věřitelů ve smyslu § 235 insolvenčního zákona pro případ, že by ostatní věřitelé byli uspokojeni shodně i kdyby odporované úkony nebyly neúčinné (neřešeno dovolacím soudem),
- e) zpětvzetí insolvenčního návrhu, kterým bylo dlužníku umožněno vyřešit jeho ekonomickou situaci, a vzniku regresního práva dlužníka jako přiměřeného protiplnění ve smyslu § 240 odst. 1 insolvenčního zákona, respektive jako přiměřeného prospěchu ve smyslu § 240 odst. 4 písm. d) insolvenčního zákona (neřešeno dovolacím soudem).

6. Dovolatel namítá, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř. (tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

7. Konkrétně dovolatel argumentuje k predestřeným právním otázkám následovně:

a) K pasivní věcné legitimaci

8. Potud dovolatel odkazuje na dikci § 239 odst. 1 insolvenčního zákona jako na ustanovení vymezující okruh pasivně věcně legitimovaných subjektů, dovolává se potud z literatury díla KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010,

s. 525 (dále jen „Kotoučová“), jakož i článku KOZÁK, J. Insolvenční zákon krok za krokem. *Konkurz a vyrovnání*, č. 2, roč. 2007.

9. Míní, že jelikož na základě předmětných zástavních smluv nepřijal žádné plnění, není osobou, která má povinnost vydat dlužníkovu plnění do majetkové podstaty, v důsledku čehož není ve sporu pasivně věcně legitimován.

č. 106

b) K zástavní smlouvě

10. Dovolatel nemá za správný závěr odvolacího soudu, že v souvislosti s právními úkony bez přiměřeného protiplnění může nastat situace, kdy věřitelé nejsou poškozeni úbytkem majetku dlužníka, ale jeho právním zatížením.

11. Usuzuje, že kromě shora zmíněného § 239 odst. 1 insolvenčního zákona vyvrací tento závěr i jazykový výklad § 236 odst. 1 insolvenčního zákona, dle kterého dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty a § 237 odst. 1 insolvenčního zákona, dle kterého mají osoby povinnost vydat do majetkové podstaty dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů. Stejně jako v § 239 odst. 1 insolvenčního zákona se v § 236 odst. 1 a § 237 odst. 1 insolvenčního zákona hovoří o dlužníkově plnění, které musel dovolatel přijmout, a které tak bezesporu představuje nezbytný předpoklad pro užití institutu odporovatelnosti právních úkonů.

12. Tento závěr plyne rovněž ze samotného účelu institutu odporovatelnosti dlužníkovým právním úkonům, kterým je zabránit již uskutečněnému úniku majetkových hodnot z majetkové podstaty, nedůvodně poškozujícímu ostatní věřitele. Z majetkové podstaty ale žádné plnění neuniklo, a není zde tedy ani právní úkon, kterému by bylo možné odporovat.

13. Zástavní smlouvy k zajištění pohledávek za třetí osobou (odlišnou od dlužníka) nejsou odporovatelné i proto, že zástavní dlužník (insolvenční dlužník) má v případě realizace zástavního práva regres vůči obligačnímu dlužníku (společnosti C) a nedojde tedy ke snížení aktiv, protože zástavní dlužník získá dobytou regresní pohledávku. Ze seznamu pohledávek vypracovaného společností C v insolvenčním řízení vedeném na její majetek u insolvenčního soudu vyplývá, že měla za dlužníkem pohledávku přesahující 360 milionů Kč. Dlužník by tak mohl tyto vzájemné pohledávky jednostranně započíst. Plnil by tedy z důvodu realizace zástavního práva, ale zároveň by mu v důsledku započtení zanikl jeho závazek vůči společnosti C. Kdyby zástavní právo neexistovalo, musel by dlužník stejně plnit, ovšem z titulu svého nezapočteného závazku vůči společnosti C. Navíc je třeba zdůraznit, že nemusí dojít ke zpeněžení zástavy, jelikož zástavní právo zanikne taktéž složením ceny zástavy zástavnímu věřiteli.

c) K odnětí popěrného práva

14. Dovolatel dovozuje, že přes existenci jeho pohledávek z odporovaných zástavních smluv dostačuje dlužníkův majetek k uspokojení všech „relevantních“

č. 106

pohledávek věřitelů, protože nemůže dojít ke zkrácení uspokojení věřitelů nebo k jejich zvýhodnění na úkor jiných věřitelů. Tento názor buduje na předpokladu, že v insolvenčním řízení neměly být zjištěny pohledávky společností CL a T, a zdůrazňuje, že ústavní stížností vedenou u Ústavního soudu pod sp. zn. III. ÚS 2677/10 brojí proti tomu, že pohledávky těchto společností byly zjištěny, byť měly být popřeny na přezkumném jednání.

15. Dovolatel má za nesprávný úsudek odvolacího soudu, že rozhodným by byl toliko výsledek řízení o incidenční žalobě podané dovolatelem na základě jeho popěrného úkonu (a ústavní stížnost samotná bez podání takové žaloby nemění nic na zjištění pohledávek společností CL a T), jakož i úsudek odvolacího soudu (odvolávající se na R 113/2012), že ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném do 30. 3. 2011 o popěrném úkonu insolvenčního správce se uplatní (pro popěrný úkon věřitele), jen popře-li přihlášený věřitel pravost pohledávky jiného věřitele při přezkumném jednání, jež se konalo po vydání nálezu pléna Ústavního soudu (po 1. 7. 2010), avšak před jeho účinností (před 31. 3. 2011).

16. Má za to, že jde o názor rozporný s R 113/2012 i se závěry obsaženými v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2012, sen. zn. 29 NSČR 54/2012 (jde o usnesení uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 8, ročník 2013, pod č. 116) a že pohledávku bylo možné popřít v uvedeném období i mimo přezkumné jednání, což učinil podáním z 9. 7. 2010, uveřejněným v insolvenčním rejstříku 12. 7. 2010. Žalobce měl poučit společnosti CL a T o možnosti podat incidenční žalobu vůči dovolateli; zůstal-li nečinným, nelze dovolateli vytýkat, že pouhé podání ústavní stížnosti nestačí.

d) Ke zkrácení dlužnickových věřitelů

17. Dovolatel míní, že zástavní smlouvy nezkracují možnost upokojení věřitelů ani nezvýhodňují některé věřitele na úkor jiných ve smyslu § 235 odst. 1 insolvenčního zákona.

18. Vzhledem k probíhajícím incidenčním sporům týkajícím se pohledávek z titulu zástavních smluv určuje schválený reorganizační plán, že pohledávky ze zástavních smluv budou v rámci reorganizace uspokojeny nejvýše do částky 47 5945 36,11 Kč, a nebudou-li dovolatelovy pohledávky ze zástavních smluv zjištěny, je dlužník oprávněn tyto prostředky složené na zvláštním bankovním účtu použít podle svého uvážení. Jinak řečeno, kdyby dovolatel neuspěl v incidenčních sporech, nebyly by tyto prostředky použity k uspokojení ostatních věřitelů (ti by nebyli uspokojeni ve větší míře). O zkrácení možnosti uspokojení věřitelů nebo o zvýhodnění dovolatele na úkor jiných věřitelů by bylo možné uvažovat, pouze kdyby tyto prostředky měly být (dle reorganizačního plánu) použity k vyššímu uspokojení věřitelů, což se v dané věci nestane.

19. Věřitelé se schválením reorganizačního plánu svobodně rozhodli, že plnění z odporovaného právního úkonu nechtějí a dobrovolně je ponechají dlužníku. Pak

ale nelze dovodit, že zástavní smlouvy zkracují možnost uspokojení věřitelů nebo že zvýhodňují některé věřitele na úkor jiných; všichni věřitelé budou uspokojeni na základě svého vlastního svobodného rozhodnutí ve stejné míře bez ohledu na účinnost zástavních smluv.

20. Okamžikem rozhodným pro posouzení, zda je naplněn znak krácení uspokojení věřitelů nebo zvýhodnění věřitelů na úkor jiných, je (dle dovolatele) jak okamžik, kdy byl učiněn odporovaný právní úkonu, tak (zároveň) okamžik vyhlášení rozsudku (o odpůrčí žalobě). První z označených okamžiků je dán samou podstatou neúčinného právního úkonu, druhý pak plyne z § 154 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s teleologickým výkladem institutu neúčinného právního úkonu.

21. Kdyby k okamžiku vyhlášení rozsudku (o odpůrčí žalobě) žádný z věřitelů nemohl být poškozen odporovaným právním úkonem, pozbylo by řízení o odpůrčí žalobě smyslu a bylo by namístež žalobu zamítnout. Tak je tomu (vzhledem ke schválenému reorganizačnímu plánu) i v tomto případě.

č. 106

e) K přiměřenému protiplnění nebo k přiměřenému prospěchu

22. Dovolatel souhlasí s odvolacím soudem potud, že nepřichází v úvahu aplikace § 241 insolvenčního zákona, nikoli však s jeho závěrem, že zástavní smlouvy představují úkony bez přiměřeného protiplnění dle § 240 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona a že nejsou naplněny podmínky dle § 240 odst. 4 insolvenčního zákona.

23. Oproti odvolacímu soudu má dovolatel za to, že dlužník obdržel přiměřené protiplnění, respektive se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládal, že ze zástavních smluv bude mít přiměřený prospěch.

24. Usuzuje, že při zkoumání ekvivalentnosti plnění není možné posuzovat pouze přímo obdržený majetkový prospěch dlužníka; je rovněž nutné přihlídnout k ostatním relevantním skutečnostem, a to zejména ke koncernovým vztahům společnosti C (jako mateřské společnosti) a dlužníka (jako dceřiné společnosti) a k důvodům a účelu uzavření zástavních smluv.

25. V souvislosti s koncernovými vztahy je vhodné poznamenat (uvádí dovolatel), že v koncernu je sice zachována právní samostatnost jednotlivých subjektů, ale jejich hospodářský základ je všem společný. V koncernu převažuje zájem celku (koncernu) nad zájmem jednotlivých společností, přičemž na jednotlivé články koncernu je z hospodářského pohledu nazíráno jako na celek.

26. Na společnost C byl podán insolvenční návrh a jediný způsob, jakým mohla ona (respektive celý koncern včetně dlužníka) zůstat i nadále životaschopná, představovala její restrukturalizace (úpadek společnosti C měl být překonán restrukturalizací jejích dluhů, zpeněžením části jejího majetku a vstupem strategického investora). K tomu, aby mohla společnost C provést restrukturalizaci, musela předejít prohlášení svého úpadku soudem tím, že dovolatel vezme zpět insolvenční návrh, což se stalo na základě dohody se společností C z 27. 7.

2009 (dále jen „dohoda“), jež vedle závazku vzít zpět insolvenční návrh a zřídit zajištění zástavními smlouvami zahrnovala i závazek dovolatele nevymáhat do 27. 7. 2010 pohledávky zajištěné zástavním právem dle zástavních smluv.

27. Dovolatel zdůrazňuje, že právě díky zpětvzetí insolvenčního návrhu, který podal na majetek společnosti C, byla možná restrukturalizace jak společnosti C, tak dlužníka. Prospěch dlužníka tak spočíval v tom, že měl možnost zpeněžit svůj majetek za účelem uhrazení dluhů a znovu zahájit výrobu, k čemuž ve skutečnosti opravdu došlo. Žalovaný tak jako přiměřené protiplnění vidí rovněž to, že dlužníku, potažmo celému koncernu, umožnil vyřešit jeho složitou ekonomickou situaci. Je tak zřejmé, že uzavření dohody se společností C a následné zpětvzetí insolvenčního návrhu poskytlo šanci celému koncernu včetně dlužníka konsolidovat svoji ekonomickou situaci a zahájit opět výrobu na pile Ptení. Protiplnění ve formě zajištění pohledávek za společností C se jeví jako zcela adekvátní riziku, které dovolatel podstoupil zpětvzetím insolvenčního návrhu (ztratil kontrolu nad nakládáním s majetkem společnosti C, kterou by jinak měl v průběhu insolvenčního řízení).

28. V běžném obchodním styku je přitom zcela obvyklé uzavírání dohod mezi dlužníkem a věřitelem v případě platební neschopnosti dlužníka (tzv. *standstill agreement*). Předmětem takové dohody je, že věřitel se zaváže posečkat určitou dobu s vymáháním svých pohledávek za dlužníkem (jako v této věci) a dlužník poskytne jako protiplnění dostatečné zajištění těchto pohledávek. Zřízení zástavního práva tak bylo zcela běžným protiplněním k závazku dovolatele vyplývajícím z dohody. V případě koncernů je pak běžné, že jsou pro záchranu jedné ze společností koncernu před úpadkem využity jiné články koncernu. Dochází tak např. k tomu, že dceřiná společnost převezme ručení za úvěr mateřské společnosti nebo (jako v tomto případě) zřídí zástavní právo ke svému majetku ve prospěch třetí osoby.

29. Kromě výše uvedeného považuje dovolatel za přiměřené protiplnění (respektive za přiměřený prospěch), že dlužník (coby zástavní dlužník) by mohl uplatnit své postihové právo vůči společnosti C (coby osobnímu dlužníku), když regresní náhrada byla dobytá i v době uzavření zástavních smluv.

30. Dovolatel též uvádí (ve vazbě na odvolací tvrzení o vadách řízení před insolvenčním soudem, jež odvolací soud neměl za vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci), že je i nadále přesvědčen, že řízení před insolvenčním soudem je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že rozsudek insolvenčního soudu je nepřezkoumatelný [jelikož z jeho odůvodnění na mnoha místech není zřejmé, na základě jakých důkazů učinil insolvenční soud svá skutková zjištění a na čem založil své právní hodnocení ani proč neprovedl veškeré důkazy navržené dovolatelem (jak dovolatel podrobně popsal v odvolání)].

31. Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, máje za to, že:

[1] Dovolatel je ve sporu pasivně věcně legitimován a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona nelze vykládat jako taxativní definici účastenství

v incidenčním sporu (potud žalobce následně poukázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2014, sen. zn. 29 ICdo 13/2012).

[2] Regresní nárok může dlužníku vzniknout (vůči společnosti C jako obligačnímu dlužníku) až plněním zástavního dlužníka zástavnímu věřiteli.

[3] Pohledávka dlužníka z titulu regresního nároku vůči společnosti C bude pohledávkou nezajištěnou a vzhledem k řešení úpadku společnosti C konkursem prakticky nedobytnou.

[4] Okamžikem rozhodným pro posouzení, zda došlo ke zkrácení věřitelů nebo ke zvýhodnění věřitele na úkor jiných, je podle judikatury Nejvyššího soudu účinnost odporovaného právního úkonu. Srov. (u mimosmluvní odporovatelnosti) rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 21 Cdo 2975/2011, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 3, ročník 2013, č. 25. Odporovatelný úkon se udál v určitém čase, okruh právně relevantních skutečností je tak v čase uzavřen a nové skutečnosti lze používat jen k adekvátnějšímu hodnocení dobových skutečností. Samy o sobě však tyto nové skutečnosti nemohou hrát žádnou vlastní samostatnou roli v dobovém „příběhu“. To platí i pro skutečnost, jak bude v budoucnu naloženo s výtěžkem incidenčního sporu.

[5] Podání žalovaného nesplňovalo náležitosti popěrného úkonu a k popření nedošlo při přezkumném jednání (jehož se žalovaný vůbec nezúčastnil). Srov. i usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. III. ÚS 2384/10, a ze dne 10. 10. 2013, sp. zn. III. ÚS 2677/10 (druhé usnesení se týká přímo věci žalovaného).

[6] Regresní nárok nepřináší jeho věřiteli žádný prospěch (přiměřeným prospěchem není vrácení toho, oč dlužníka předtím připravila dotčená osoba) a argumentace ke zpětvzetí insolvenčního návrhu je nepřiléhavá na první pohled (potud žalobce následně poukázal na závěry rozsudku Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 13/2012 k přiměřenosti protiplnění v režimu § 241 insolvenčního zákona).

[7] Zajišťuje-li dlužník cizí závazek, pak od věřitele takového závazku nikdy nic neobdrží, bez ohledu na to, zda zajišťuje existující nebo budoucí závazek. V takovém případě ztrácí smysl rozlišovat závazek existující a neexistující. Jde tedy o situaci, kdy dlužník nezíská žádnou protihodnotu, avšak věřiteli se dostane právo na vyšší uspokojení, a tudíž o skutkovou podstatu zvýhodnění.

III.

Přípustnost dovolání

32. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013

(srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod č. 92/2014 Sb. rozh. obč.).

33. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání.

č. 106

34. Dovolání v dané věci nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.).

35. Podle § 241a odst. 2 o. s. ř. je obligatorní náležitostí dovolání požadavek, aby dovolatel v dovolání uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř., je dovolatel povinen v dovolání vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné, přičemž k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu § 237 o. s. ř. (či jeho části).

36. K vymezení přípustnosti dovolání srov. především usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné pod č. 4/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Srov. ostatně též usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 3524/13, ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3982/13, ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 695/14, a ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. IV. ÚS 1407/14.

37. Dovolatel napadá rozsudek odvolacího soudu dovoláním „v celém jeho rozsahu“, tedy i v té části prvního výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu ve výroku o nákladech řízení a ve druhém výroku o nákladech odvolacího řízení. V rozsahu týkajícím se těchto výroků není přípustnost dovolání řádně vymezena, když argumentaci na téma rozhodnutí o nákladech řízení dovolání v žádné své části ani neobsahuje. Nejvyšší soud proto potud dovolání odmítl podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. jako neprojednatelné.

38. K argumentaci, jejímž prostřednictvím dovolatel vymezuje přípustnost dovolání proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé, uvádí Nejvyšší soud následující:

a) K pasivní věcné legitimaci

39. Co do řešení této právní otázky sjednotil Nejvyšší soud rozhodovací praxi obecných soudů judikaturou přijatou po podání dovolání v této věci. Jde především o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sen. zn. 29 ICdo 14/2012, uveřejněný pod č. 113/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 113/2014“), jenž vychází ze závěrů obsažených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2014, sen. zn. 29 ICdo 13/2012.

40. V R 113/2014 Nejvyšší soud shrnul, že:

[1] V obecných poměrech je při výkladu § 42a obč. zák. judikatura Nejvyššího soudu ustálena v závěru, podle něhož věřitel může za podmínek uvedených v tomto ustanovení odporovat právnímu úkonu, kterým zástavní

věřitel uplatnil právo na uspokojení své pohledávky ze zástavy, k níž vzniklo zástavní právo na základě smlouvy o zřízení zástavního práva uzavřené mezi dlužníkem a zástavním věřitelem. Samotná smlouva o zřízení zástavního práva není odporovatelným právním úkonem proto, že sama o sobě nevede ke zmenšení majetku dlužníka; odporovat lze (až) právnímu úkonu, jímž zástavní věřitel uplatňuje právo na uspokojení pohledávky ze zástavy (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2041/2012, uveřejněný pod č. 18/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

[2] V poměrech insolvenčního zákona se však shora uvedený závěr neprosadí. Je tomu tak již proto, že insolvenční zákon (na rozdíl od občanského zákoníku) v § 241 odst. 3 písm. d) výslovně určuje, že zvýhodňujícím (a tudíž neúčinným a odporovatelným ve smyslu § 235 odst. 1 a § 241 odst. 4 insolvenčního zákona) právním úkonem je (mimo jiné) úkon, kterým dlužník poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné.

41. Jinými slovy, neúčinným (a napadnutelným odpůří žalobou podle § 239 insolvenčního zákona) je i právní úkon popsáný v § 241 odst. 3 písm. d) insolvenčního zákona, aniž by (dosavadní) majetek dlužníka (zástava) fakticky opustil majetkovou podstatu dlužníka. Účelem této právní úpravy je i v tomto případě „navrátit“ zástavu do majetkové podstaty dlužníka, a to v tom smyslu, že z výtěžku zpeněžení zástavy nebude uspokojen přednostně (popřípadě vzhledem k výši výtěžku zpeněžení „jen“) věřitel, jenž uplatnil právo na uspokojení ze zajištění, nýbrž obecně nezajištění věřitelé. A ještě jinak, je-li smlouva, kterou dlužník poskytl svůj majetek k zajištění (smlouva o zřízení zástavního práva), zvýhodňujícím právním úkonem ..., může insolvenční správce zabránit nežádoucím důsledkům (spočívajícím ve zvýhodnění zástavního věřitele a současném znevýhodnění ostatních věřitelů) právě podáním žaloby, kterou bude tomuto právnímu úkonu dlužníka odporovat.

42. Napadené rozhodnutí je s těmito závěry v souladu a důvod přistoupit ke změně své rozhodovací praxe na základě podaného dovolání Nejvyšší soud neshledává. Důvod připustit dovolání pro řešení označené otázky tak není dán.

b) K zástavní smlouvě

43. Také potud odpovídají závěry obsažené v napadeném rozhodnutí závěrům plynoucím z R 113/2014, z něž se podává, že zástavní smlouva zatěžuje majetek dlužníka, aniž by došlo k úbytku majetku dlužníka (aniž by zde bylo plnění, jehož vydání do majetkové podstaty by žalobce mohl po žalovaném žádat nebo za něj by žalovaný měl zaplatit do majetkové podstaty relutární náhradu). Podstatné je, že případné vyslovení neúčinnosti zástavních smluv povede k tomu,

že z výtěžku zpeněžení zástavy nebude uspokojen přednostně (popřípadě „jen“) věřitel, jenž uplatnil právo na uspokojení ze zajištění [zde dovolatel, jenž má vůči (insolvenčnímu) dlužníku jen zástavní pohledávku (dlužník není jeho dlužníkem obligačním, nýbrž pouze dlužníkem zástavním)].

č. 106

44. Důvod přistoupit ke změně své rozhodovací praxe (a připustit dovolání) pro řešení označené otázky tak opět není dán.

c) K odnětí popěrného práva

45. Závěr odvolacího soudu, že ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném do 30. 3. 2011 o popěrném úkonu insolvenčního správce se uplatní (pro popěrný úkon věřitele), jen popře-li přihlášený věřitel pravost pohledávky jiného věřitele při přezkumném jednání, jež se konalo po vydání nálezu pléna Ústavního soudu (po 1. 7. 2010), avšak před jeho účinností (před 31. 3. 2011), neodporuje judikatuře Nejvyššího soudu (jak dovozuje dovolatel), a naopak odpovídá později přijatému rozhodnutí Nejvyššího soudu. Konkrétně jde o usnesení ze dne 27. 9. 2013, sen. zn. 29 ICdo 33/2012 (uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 11, ročník 2014, č. 134), v němž Nejvyšší soud uzavřel, že v době před vydáním nálezu pléna Ústavního soudu mohli věřitelé v insolvenčním řízení účinně popřít pohledávky jiných (rovněž přihlášených věřitelů) jen při přezkumném jednání. Věřitelům, kteří tak neučinili, nezaložil tento nálezh možnost dodatečného popření pohledávek, které již byly řádně přezkoumány. K tomu lze dále odkázat na (žalobcem ve vyjádření k dovolání zmíněná) usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2384/10 a sp. zn. III. ÚS 2677/10. Ostatně, prostá existence posledně označeného rozhodnutí Ústavního soudu činí právně bezcennou argumentaci založenou na předpokladu, že zjištění pohledávek společností CL a T bude zpochybněno tím, že dovolatel uspěje s ústavní stížností, kterou podal ve věci nerespektování popěrného úkonu, který učinil 9. 7. 2010 mimo přezkumné jednání. Jde totiž o usnesení, kterým Ústavní soud odmítl právě tuto ústavní stížnost.

46. Důvod připustit dovolání pro řešení této otázky tak též není dán.

d) Ke zkrácení dlužníkových věřitelů

e) K přiměřenému protiplnění nebo k přiměřenému prospěchu

47. Potud jde o otázky dovolacím soudem v insolvenčních souvislostech nezodpovězené, takže ohledně nich je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

48. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní

normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

49. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

50. Podle § 235 odst. 1 insolvenčního zákona neúčinnými jsou právní úkony, kterými dlužník zkracuje možnost uspokojení věřitelů nebo zvýhodňuje některé věřitele na úkor jiných. Za právní úkon se považuje též dlužníkovu opomenutí.

č. 106

51. Podle § 240 insolvenčního zákona právním úkonem bez přiměřeného protiplnění se rozumí právní úkon, jímž se dlužník zavázal poskytnout plnění bezúplatně nebo za protiplnění, jehož obvyklá cena je podstatně nižší než obvyklá cena plnění, k jehož poskytnutí se zavázal dlužník (odstavec 1). Právním úkonem bez přiměřeného protiplnění se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Má se za to, že právní úkon bez přiměřeného protiplnění učiněný ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku (odstavec 2). Právnímu úkonu bez přiměřeného protiplnění lze odporovat, byl-li učiněn v posledních třech letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby (odstavec 3). Právním úkonem bez přiměřeného protiplnění není a) plnění uložené právním předpisem, b) příležitostný dar v přiměřené výši, c) poskytnutí plnění, kterým bylo vyhověno ohledům slušnosti, nebo d) právní úkon, o kterém dlužník se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládal, že z něj bude mít přiměřený prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka.

52. V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době uzavření zástavních smluv a později nedoznala změn.

53. K otázkám, pro jejichž zodpovězení připustil dovolání, činí Nejvyšší soud následující závěry.

d) Ke zkrácení dlužníkových věřitelů

54. V rozsudku ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011, uveřejněném pod č. 60/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud vysvětlil, že ponechají-li se stranou právní úkony, které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, v rozporu s § 111 a § 246 odst. 2 insolvenčního zákona, lze podle § 235 až 243 insolvenčního zákona odporovat jen těm právním úkonům dlužníka, jež jsou taxativně vypočteny v § 240 až 242 insolvenčního zákona.

55. K tomu dodal, že § 235 odst. 1 věty první insolvenčního zákona není samostatnou definicí neúčinného právního úkonu dlužníka; pouze pojmenovává základní rys takového právního úkonu dlužníka, totiž že jde o právní úkon nebo o právní úkony, kterými dlužník „zkracuje“ možnost uspokojení věřitelů nebo „zvýhodňuje“ některé věřitele na úkor jiných. Z § 240 až 242 insolvenčního zákona se pak podává, že právě jejich prostřednictvím se dává (pro insolvenční účely) obsah pojmu „zkracující právní úkon dlužníka“ a „zvýhodňující právní úkon dlužníka“.

56. V R 113/2014 pak Nejvyšší soud též vysvětlil, že na situaci, kdy (insolvenční) dlužník zajišťuje zástavní smlouvou zřizující věřiteli zástavní právo váznoucí na jeho majetku pohledávky (zástavního) věřitele za třetí osobou (obligačním dlužníkem, zde společností C), se nevztahuje § 241 odst. 3 písm. d) insolvenčního zákona (jak přiléhavě rozpoznal odvolací soud). Zástavní smlouvy, jimiž se dlužník zavázal poskytnout plnění bezúplatně nebo za protiplnění, jehož obvyklá cena je podstatně nižší než obvyklá cena plnění, k jehož poskytnutí se zavázal dlužník, však jsou neúčinnými právními úkony podle § 240 insolvenčního zákona.

57. Pro poměry dané věci odtud plyne, že další výklad se soustřeďuje k § 240 insolvenčního zákona [nikoliv již k žalobcem předestíranému (ve vyjádření k dovolání) § 241 insolvenčního zákona].

58. V žalobcem označeném rozsudku sp. zn. 21 Cdo 2975/2011 Nejvyšší soud (při výkladu § 42a obč. zák.) uvedl, že jak vyplývá z § 42a odst. 2 obč. zák., je jednou z podmínek odporovatelnosti právního úkonu úmysl dlužníka zkrátit uspokojení pohledávky věřitele. Úmysl zkrátit věřitele v sobě zahrnuje i vědomost dlužníka o tom, že nemá již další dostatečný majetek k uspokojení věřitelových pohledávek (případně i pohledávek jiných věřitelů). Jestliže se podmínky odporovatelnosti posuzují ke dni vzniku právního úkonu, znamená to, že ke stejnému okamžiku se zjišťuje i to, zda měl dlužník po uzavření odporovaného právního úkonu další dostatečný majetek k uspokojení věřitele. Rozhodným okamžikem pro zjištění dalšího dlužníkovu majetku je tedy účinnost odporovaného právního úkonu.

59. V rozsudku ze dne 30. 9. 2015, sen. zn. 29 ICdo 17/2013, Nejvyšší soud nicméně uzavřel, že skutková podstata neúčinných právních úkonů dlužníka bez přiměřeného protiplnění dle § 240 insolvenčního zákona je koncipována jinak než skutková podstata odporovatelnosti dle § 42a obč. zák., když k naplnění skutkové podstaty § 240 insolvenčního zákona se nevyžaduje dlužníkův úmysl zkrátit věřitele, ale pouze zjištění, že dlužník byl v době uskutečnění zpochybněného právního úkonu v úpadku (nebo že tento právní úkon vedl k dlužníkovu úpadku).

60. Tato odlišnost obou úprav však nic nemění na obecné (i pro poměry insolvenční neúčinnosti právních úkonů dlužníka uplatnitelné) platnosti závěru, že podmínky odporovatelnosti se posuzují ke dni vzniku právního úkonu

[v poměrech § 240 insolvenčního zákona se takto zkoumá, zda v době vzniku právního úkonu bez přiměřeného protiplnění byl dlužník v úpadku, nebo zda takový právní úkon k jeho úpadku vedl (§ 240 odst. 2 insolvenčního zákona)]. Jestliže se (i) podmínky odporovatelnosti ve smyslu § 240 insolvenčního zákona posuzují ke dni vzniku právního úkonu, znamená to, že ke stejnému okamžiku se zjišťuje i to, zda měl dlužník po uzavření odporovaného právního úkonu další dostatečný majetek k uspokojení věřitelů (v jejichž prospěch se insolvenční neúčinnost vyslovuje).

61. Názor dovolatele, že pro posouzení, zda uzavřením zástavních smluv zkrátil dlužníkovy věřitele, je rozhodný obsah (účinného) reorganizačního plánu dlužníka, podle kterého bude zajištění podle zástavních smluv buď využito (zpeněženo) za účelem uspokojení zajištěné pohledávky (uspěje-li zajištěný věřitel), nebo je dlužník použije podle svého uvážení (uspěje-li insolvenční správce), tedy správný není a dovolání není potud důvodné.

e) K přiměřenému protiplnění nebo k přiměřenému prospěchu

62. Nejvyšší soud nemá žádných pochyb o tom, že přiměřeným protiplněním ve smyslu § 240 odst. 1 insolvenčního zákona nebo důvodně předpokládaným přiměřeným prospěchem ve smyslu § 240 odst. 4 písm. d) insolvenčního zákona není možnost regresního nároku (insolvenčního) dlužníka za obligačním dlužníkem (společností C) v případě, že (insolvenční) dlužník bude povinen splnit svůj závazek ze zástavních smluv. K závěru o nemístnosti takové úvahy plyne již (žalobcem přiléhavě uplatněný) poukaz na to, že regresní nárok vzniká až plněním zástavního dlužníka z titulu zástavního práva, takže v době vzniku odporovaného právního úkonu (v době uzavření zástavních smluv) se dlužníku žádného reálného protiplnění nedostává. Žalobce přiléhavě vystihl podstatu věci i argumentem, že regresní nárok nepřináší jeho věřiteli žádný prospěch [ve stejném duchu (a stejně nesprávně) by bylo lze tvrdit, že přiměřeným protiplněním ručitele za zřízení ručitelského závazku je subrogační regres vůči osobnímu dlužníku, za kterého splnil dluh].

63. Zjevně nesprávná je rovněž představa, že „přiměřeným protiplněním“ dlužníka, respektive důvodně předpokládaným „přiměřeným prospěchem“ dlužníka je okolnost, že dovolatel umožnil osobě ovládající dlužníka v rámci koncernu (společnosti C) řešit ekonomické obtíže tím, že vůči ní vzal zpět insolvenční návrh a zavázal se vůči ní nevymáhat po určitou dobu pohledávky nově zajištěné zástavními smlouvami. Argumentaci prospěšností dohody, na jejímž základě byly uzavřeny zástavní smlouvy, pro celý koncern, jehož součástí byli (ovládající) společnost C i (ovládaný) dlužník, je nutno odmítnout jako nesprávnou, vedla-li dohoda k tomu, že dlužník měl takto zachraňovat mateřskou společnost zatěžováním vlastního majetku a „vyráběním“ nového (zástavního) věřitele v době, kdy již sám byl v úpadku ve formě platební neschopnosti, a tedy

k újmě svých stávajících věřitelů se splatnými pohledávkami. Toto jednání je naopak příkladem právního úkonu (právního jednání) odporujícího ustanovením insolvenčního zákona upravujícím neúčinná právní jednání dlužníka v § 235 a násl.

64. Dovolání tak ani potud není důvodné.

č. 106

65. U přípustného dovolání přihlíží Nejvyšší soud z úřední povinnosti též k vadám řízení vypočteným v § 242 odst. 3 o. s. ř. včetně vad, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existenci těchto vad (jež mají mít původ v postupu a rozhodnutí insolvenčního soudu) dovolatel namítá. K tomu Nejvyšší soud poukazuje na přílehlavý způsob, jímž se vypořádal se stejnými námitkami odvolací soud v napadeném rozhodnutí. Rozsudek insolvenčního soudu neshledává Nejvyšší soud nepřezkoumatelným též se zřetelem k závěrům, jež o povaze nepřezkoumatelného rozhodnutí zformuloval v rozsudku ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, uveřejněném pod č. 100/2013 Sb. rozh. obč.

66. Vady řízení se nepodávají ani ze spisu. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl v rozsahu, v němž směřovalo proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

INHALT

Entscheidungen in Strafsachens

- Nr. 40** Die Handlung eines Straftäters, die im an einem jüngeren, als 15-jährigen Kind gewalt-
sam ausgeübten Beischlaf besteht, weist die Merkmale des Verbrechens der Vergewaltigung gemäß § 185 Abs. 1, Abs. 2 Buchst. a), Abs. 3 Buchst. a) des StGB auf. Der in § 185 Abs. 2 Buchst. b) des StGB enthaltene „besonders erschwerende Umstand“, der in der Verübung der in § 185 Abs. 1 des StGB Straftat „an einem Kind“ besteht, kommt in diesem Fall nicht zur Anwendung. Der Umstand, dass die Straftat an einem „jüngeren, als 15 Jahre alten Kind“ verübt wurde, ist nämlich ausreichend durch Verwendung der Bestimmung des § 185 Abs. 3 Buchst. a) des StGB ausgedrückt, die gegenüber der Bestimmung des § 185 Abs. 2 Buchst. b) des StGB speziell ist.
- Nr. 41** Bei der Straftat der Hinterziehung von Steuern, Gebühren und ähnlichen pflichtigen Zahlungen gemäß § 240 Abs. 1 des StGB gilt die Fortsetzung der Straftat (§ 116 des StGB) der Hinterziehung pflichtiger Zahlungen für die einzelnen Steuerzeiträume¹ (vergl. Entscheidung Nr. 29/2005 Sbd. v. Strafsentsch.) als Teilangriff. Als Teilangriff einer fortgesetzten Tat gilt bei dieser Straftat jedoch nicht die Nichtanführung einer von mehreren, die Steuerbemessungsgrundlage darstellenden Einkünften, die dem Steuerzahler im Steuerzeitraum (§ 5 Abs. 1, Gesetz Nr. 586/1992 Slg., Einkommenssteuergesetz, im Wortlaut späterer Vorschriften) fließen. Solch ein einzelnes, un versteuertes, d.h. in der Steuererklärung nicht bekanntes oder nicht angeführtes Einkommen ist lediglich Teil einer einzigen Handlung, die in dem Augenblick endet, in dem die Steuer bekannt wird.
- Nr. 42 I.** Der Einwand eines erwachsenen Beschuldigten, in seiner Angelegenheit habe ein Jugendgericht entschieden, obwohl dies ein ordentliches Gericht hätte tun sollen, [§ 2 Abs. 2 Buchst. e) des JGG], ist ein Einwand, der dem Berufungsgrund gemäß § 265b Abs. 1 Buchst. a) der StPO entspricht. Die Ausübung der Jugendgerichtsbarkeit ist gemäß § 2 Abs. 2 Buchst. d) und § 4 des JGG Sache des Jugendgerichts. Aus dieser und einigen weiteren Bestimmungen des Gesetzes über die Jugendgerichtsbarkeit (Jugendgerichtsgesetz) (siehe beispielsweise § 36 und § 41 Abs. 2 des JGG) geht daher der besondere Charakter des zur Verhandlung rechtswidriger Handlungen von Jugendlichen bestimmten Jugendgerichts hervor, daher dürfen sie als Ausdruck der spezifischen sachlichen Zuständigkeit des Gerichts angesehen werden (vergl. auch die Entscheidung Nr. 16/2006 im Sbd. v. Strafsentsch.).
- II.** Gemeinsame Verfahren gegen Jugendliche und Erwachsene sind nur in Ausnahmefällen möglich, wenn dies zur allseitigen und objektiven Aufklärung der Sache erforderlich ist und es dem Jugendlichen nicht zum Schaden gereicht (§ 38 Abs. 2, JGG). Bei der Beurteilung, ob alle angeführten Bedingungen erfüllt sind, kann jedoch keine Rücksicht darauf genommen werden, welche Folgen das gemeinsame Verfahren auf den erwachsenen Angeklagten hat, da dessen Interessen hierbei vom Gesetz keineswegs berücksichtigt werden.

¹ Anmerkung der Redaktion: Die in der Entscheidung Nr. 29/2005 Sbd. für Rechtsentsch. angeführte Rechtsmeinung ändert sich hierdurch nicht, sie bleibt weiterhin gültig.

- Nr. 43** Wenn ein Straftäter in Zusammenhang mit der Ausübung des allgemeinen Jagdrechts eine Straftat begangen hat, indem er auf grobe Weise gegen die Grundsätze einer richtigen und sicheren Jagd verstoßen hat, darf ihm nicht die Strafe des Tätigkeitsverbotes auferlegt werden, die in einem allgemeinen Verbot der Ausübung des Jagdwesens [§ 2 Buchst. a) von Gesetz Nr. 449/2001 Slg., Jagdgesetz, im Wortlaut späterer Vorschriften] besteht, vielmehr muss im Sinne des § 2 Buchst. h) des zitierten Gesetzes die Ausübung derjenigen Jagdrechte eingeschränkt werden (Teilkomponenten dieses Rechts), in deren Zusammenhang die Straftat verübt wurde (beispielsweise das Recht, Wild zu jagen).
- Nr. 44** I. Der Begriff „Maßnahmen in Zivilgerichtsverfahren“ ist im Tatbestand der Straftat der „Vereitelung der Vollstreckung einer amtlichen Entscheidungen und Ausweisung“ gemäß § 337 Abs. 4 des StGB ein normatives Merkmal, deshalb kann bei der Beurteilung der Schuld des Straftäters in Beziehung zu diesem Merkmal nicht die Bestimmung des § 19 des StGB über Rechtsfehler, sondern die Bestimmung des § 18 des StGB über den Tatsachenirrtum angewendet werden.
- II. Die Existenz eines entschuldbaren Rechtsirrtums (§ 19 Abs. 1 des StGB) und in folgedessen der Mangel an Verschuldung kann allein nicht die Rechtsmeinung des Gerichts der obersten Instanz in dessen kassatorischem Urteil hinsichtlich der Strittigkeit der Interpretation und Anwendung der betreffenden Bestimmung des Sachrechts begründen.
- Nr. 45** Die Sicherstellung des Anspruchs des Geschädigten laut § 47 der StPO auf Schadenersatz oder den Ersatz eines immateriellen Schadens, der durch eine Straftat entstanden ist, die einer der Ehegatten bei andauernder Ehe verübt hat oder auf die Herausgabe einer durch solch eine Straftat erworbene ungerechtfertigten Bereicherung ist auch auf das Vermögen möglich, das zum Gemeinschaftsvermögen der Ehegatten gehört, (Nr. 23/1978 Sbd. v. Strafentsch.).
- Die Sicherstellung des Anspruchs des Geschädigten gemäß § 47 der StPO ist auch auf das Vermögen möglich, dessen anteilmäßiger Miteigentümer der Beschuldigte (selbst) ist (Nr. 43/1977 Sbd. v. Strafentsch.). In solch einem Fall darf jedoch nur der Miteigentumsanteil des Beschuldigten sichergestellt werden, was im Ausspruch des Beschlusses über die Sicherstellung ausgedrückt werden muss.
- Nr. 46** Wenn sich ein Beschuldigter durch Diebstahl ein Zahlungsmittel (eine unübertragbare Kreditkarte) angeeignet hat, dann stellt der Umstand, dass das entfremdete Zahlungsmittel beispielsweise mittels eines dem Beschuldigten unbekannten PIN-Codes vor Missbrauch geschützt war, kein Hindernis zur Vollendung des Vergehens der unberechtigten Beschaffung, Fälschung und Abänderung eines Zahlungsmittels im Sinne des § 234 Abs. 1 des StGB dar.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 96** Tschechische Gerichte haben ausschließlich unter den Voraussetzungen des Art. 12, Abs. 3 der Verordnung Brüssel II bis die Rechtsgewalt, Verfahren über die Billigung eines Rechtsaktes zu eröffnen, die in einem Nachlassverfahren für eine unmündige Person geführt werden, die ihren ständigen Wohnsitz in einem anderen Staat der Europäischen Union, als in der Tschechischen Republik hat.
- Nr. 97** Legt ein Verfahrensteilnehmer, der laut § 11 Abs. 2 von Gesetz Nr. 549/1991 Slg. (im Wortlaut späterer Vorschriften) von den Gerichtsgebühren befreit ist, Berufung gegen eine Entscheidung des Gerichts der ersten Instanz ein, ist dessen Prozessnachfolger, der dem Berufungsverfahren gemäß § 107a der ZPO nach Einlegung der

Berufung beitrifft, verpflichtet, die Gerichtsgebühr für diese Berufung zu entrichten. Die Befreiung von den Gerichtsgebühren geht daher nicht auf den Prozessnachfolger über.

Nr. 98 Einreichungen, die dem Gericht in elektronischer Form per Datenbox zugestellt werden, gelten in dem Augenblick als zugestellt, in dem die Einreichung der Datenbox des Gerichts zugestellt worden ist.

Nr. 99 Der dauerhaft ungünstige Gesundheitszustand eines Teilnehmers, der sich im Laufe der zur Berufungseinlegung eingeräumten Frist nicht geändert hat, kann nicht als entschuldigender Grund zur ‚Wiedereinsetzung in den vorigen Stand‘ im Sinne des § 58 der ZPO angesehen werden.

Nr. 100 Hinterbliebene Elternteile sind wegen des potenziellen Konflikts ihrer Interessen mit den Interessen unmündiger Kinder aus der Vertretung zur Geltendmachung des Anspruchs der Kinder auf den Ersatz der Unterhaltskosten nach dem Tode des anderen Elternteils ausgeschlossen; bis dem unmündigen Kind ein Pfleger (Kollisionskurator) bestellt wird, wird der Beginn des Laufes der Verjährungsfrist zur Geltendmachung dieser Ansprüche ausgesetzt.

Nr. 101 Zur Beurteilung der Dauer, die ungeeignet zur Aufhebung gemeinschaftlichen Eigentums (Gütergemeinschaft) im Sinne des § 1140 Abs. 2 des BGB ist, sind die vorübergehenden, objektiven, die gemeinsamen Sachen betreffenden Verhältnisse ausschlaggebend und mitnichten die persönlichen Verhältnisse des Miteigentümers (der Miteigentümer); zur Beurteilung, ob einem der Miteigentümer (oder Miteigentümern) Schaden entstehen würde, sind die subjektiven Umstände vorübergehenden Charakters ausschlaggebend. Die in § 1140, Abs. 2 des BGB enthaltene Regelung schließt eine ausnahmsweise Ablehnung der Klage auf die Aufhebung und Auseinandersetzung gemeinsamen Eigentums wegen eines offensichtlichen Rechtsmissbrauchs im Sinne des § 8 des BGB nicht aus.

Nr. 102 Die Ernennung eines Treuhänders gemäß § 165 Abs. 2 BGB stellt einen Eingriff des Gerichts in die inneren Verhältnisse einer Rechtsperson dar und ist daher als äußerstes Mittel (*ultima ratio*) anzusehen, das erst dann angewendet werden sollte, wenn sich die möglichen Folgen des Konflikts zwischen den Interessen des Mitglieds des satzungsmäßigen Organs und der juristischen Person nicht auf andere Weise überbrücken lassen.

Wenn die juristische Person ein anderes Mitglied des Organs hat, das berechtigt ist, in seinem Namen zu handeln (ein Mitglied des satzungsmäßigen Organs oder Abwickler/Liquidator), oder wenn der juristischen Person aus einem anderen Grund ein Treuhänder bestellt wurde, der berechtigt ist, in ihrem Namen zu handeln, kann kein Treuhänder im Sinne des § 165, Abs. 2 des BGB bestellt werden.

Nr. 103 Ein Blankowechsel wird erst durch Ausfüllen (unter der Voraussetzung, dass die Urkunde nach Ausfüllen der weißen Stellen die Qualität eines Wechsels hat) zum Wechsel, von da an werden die Wechselrechte wirksam und dies rückwirkend (*ex tunc*).

Gemäß § 267, Abs. 2, Buchst. a) der ZPO, in dem bis zum 31. 12. 2012 wirksamen Wortlaut, ist nicht allein die Kenntnis des Gläubigers über den Inhalt eines Vertrags über die Einengung des gemeinsamen Vermögens von Bedeutung, sondern auch die Kenntnis des pflichtigen Ehegatten über seine künftige Verpflichtung, sowie auch, wann die per Blankowechsel abgesicherte (künftige) Forderung entstanden ist.

Nr. 104 Wenn ein indossierter Wechsel die Forderung des Remittenten gegenüber dem Aussteller eines (eigenen) Wechsels aus einem Verbrauchervertrag absichert, obliegt dem Aussteller die Einwendung gegenüber dem Wechselserwerber, die auf dessen

- Beziehungen zum Remittenten beruht, ohne Rücksicht darauf, ob der neue Inhaber beim Erwerb des Wechsels wissentlich zum Schaden des Ausstellers gehandelt hat.
- Nr. 105** Die Übertragung des Eigentumsrechts zu einem Wechsel an Order hält sich ab dem 1. 1. 2014 (unter anderem) an Gesetz Nr. 89/2012 Slg., BGB; der Umstand, dass der Wechsel vor diesem Datum ausgestellt wurde, ist nicht von Bedeutung.
- Nr. 106** Wenn das Insolvenzverfahren gegen einen Schuldner zu einem Zeitpunkt eröffnet wird, in dem im Vollstreckungsverfahren bereits rechtskräftig über die Zuschlagserteilung entschieden wurde, muss Durchführung der Vollstreckung ausgesetzt werden (§ 109 Abs. 1 Buchst. c/ Insolvenzgesetz). Wenn im Insolvenzverfahren die Insolvenz (Konkurs) des Schuldners beschlossen wurde, ist es die Pflicht des Gerichtsvollziehers, über die Ausföhrung der aufgeteilten Masse an den Insolvenzverwalter zu entscheiden.
- Wenn die aufgeteilte Masse den Erlös aus dem Verkauf einer Verpfändung bildet, nimmt der Berechtigte (sofern er sich als gesicherter Gläubiger zum Insolvenzverfahren angemeldet hat) die Position eines gesicherten Gläubigers ein, auch wenn der Gegenstand der Absicherung bereits nicht mehr in Besitz des Pflichtigen (Schuldners) ist und der Erlös der Monetisierung der Verpfändung der Vermögensmasse, mit dem zu Zwecken der Befriedigung der Gläubiger verfahren wird, als wäre es im Insolvenzverfahren zur Monetisierung der Absicherung gekommen, der Vermögensmasse obliegt (hierbei wird § 298 und 299 des Insolvenzgesetzes, in der zum 31. 12. 2013 wirksamen Fassung angewendet).
- Nr. 107** Die Möglichkeit eines Regressanspruchs des (Insolvenz-) Schuldners gegenüber dem Obligationsschuldner für den Fall, dass der (Insolvenz-) Schuldner verpflichtet ist, seine Verpflichtungen aus Pfandverträgen zu erfüllen, gilt nicht als angemessene Gegenleistung im Sinne des § 240, Abs. 1 des Insolvenzgesetzes, oder begründeterweise vorausgesetzter, angemessener Nutzen im Sinne des § 240, Abs. 4, Buchst. d) des Insolvenzgesetzes für die Errichtung eines auf dem Vermögen des (Insolvenz-) Schuldners lastenden Pfandrechts.
- Die Bedingungen der Anfechtbarkeit im Sinne des § 240 des Insolvenzgesetzes werden zum Entstehungsdatum des Rechtsaktes (der Rechtshandlung) beurteilt; im gleichen Augenblick wird auch festgestellt, ob der Schuldner nach Abschluss des angefochtenen Rechtsaktes weiteres, ausreichendes Vermögen zur Befriedigung der Gläubiger hatte (zu deren Gunsten die Insolvenz-Unwirksamkeit geäußert wird).

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 40** The offender's action consisting in forced coitus with a child younger than 15 years of age manifests the characteristics of the crime of sexual assault pursuant to Section 185(1), (2)(a), (3)(a) of the Penal Code. The particularly aggravating circumstance contained in Section 185(2)(b) of the Penal Code and ensuing from the commission of the crime set forth in Section 185(1) of the Penal Code "against a child" shall not be applied in such a case. The fact that the crime was committed against "a child younger than 15 years of age" is sufficiently expressed by applying the provision of Section 185(3)(a) of the Penal Code, which is special with respect to the provision of Section 185(2)(b) of the Penal Code.
- No. 41** As regards the crime of evading taxes, fees and other similar statutory payments pursuant to Section 240(1) of the Penal Code, continuing in the criminal offence (Section 116 of the Penal Code) of evading a statutory payment in individual taxable periods is deemed a partial attack² (cf. Resolution No. 29/2005 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions). In relation to this criminal offence, however, the non-reporting of any of multiple incomes representing the tax base of the tax payer in the taxable period (Section 5(1) of Act No. 586/1992 Coll., on Income Taxes, as amended) is not considered a partial attack of a continuing act. Such individual untaxed income, i.e. income not indicated or reported in a tax return, is merely a part of a single action, which ends with the reporting of tax.
- No 42** I. An objection of an adult accused claiming that his/her matter was decided by a juvenile court instead of a general court [Section 2(2)(e) of the Juvenile Justice Act] is an objection corresponding to appellate grounds pursuant to Section 265b(1) (a) of the Code of Criminal Procedure. The execution of justice in matters involving juveniles is entrusted to the juvenile court in accordance with Section 2(2)(d) and Section 4 of the Juvenile Justice Act. These and other provisions of the Juvenile Justice Act (see e.g. Section 36 and Section 41(2) thereof) thus point to the special nature of the juvenile court designated to hear illegal offences of juveniles and, therefore, they may be construed as an expression of the specific subject-matter jurisdiction of the court (cf. Resolution awarded under No. 16/2006 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions).
- II. Joint proceedings against a juvenile and an adult accused may be initiated only in exceptional cases when necessary for the complete and objective clarification of the case and if not detrimental for the juvenile (Section 38(2) of the Juvenile Justice Act). Nonetheless, when adjudging whether the indicated conditions are fulfilled, it is not possible to take into account the impact of the joint proceedings on the adult accused because the law does not consider the interests of the adult accused in any way.
- No. 43** If an offender committed a criminal offence in connection with exercising hunting and game management rights, namely by grossly violating the principles of safe

² Editorial note: The legal opinion presented in Resolution No. 29/2005 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions, is not affected by this resolution and remains valid.

and correct hunting, the offender cannot be punished by prohibition of activity consisting in the general prohibition of hunting and game management [Section 2(a) of Act No. 449/2001 Coll., on Game Management, as amended], within the meaning of Section 2(h) of the quoted act, the punishment should be limited to the exercise of such hunting and game management rights (components thereof) in relation to which the criminal offence was actually committed (e.g. game hunting right).

- No. 44** I. The term “measures in civil judicial proceedings” is a normative characteristic with respect to the body of the criminal offence of obstructing the execution of an official decision and banishment pursuant to Section 337(4) of the Penal Code, therefore, when adjudging the culpability of the offender in relation to this characteristic, the provision of Section 19 of the Penal Code on error of law cannot be applied, instead the provision of Section 18 of the Penal Code on error of fact should be applied.
- II. The existence of an excusable error of law (Section 19(1) of the Penal Code) and, in consequence thereof, insufficient culpability cannot alone lay grounds for a higher-level court to present a legal opinion in its cassation decision regarding the disputableness of the interpretation and application of the relevant provision of material law.
- No. 45** The claim of the aggrieved party pursuant to Section 47 of the Code of Criminal Procedure to the compensation of damage or non-material injury inflicted by a criminal offence committed by one of the spouses during marriage or to the release of unjust enrichment acquired through such criminal offence may also be secured by way of property belonging to the joint property of spouses (Resolution No. 23/1978 Coll., Collection of Collection of Court Resolutions and Opinions).
- The claim of the aggrieved party pursuant to Section 47 of the Code of Criminal Procedure may also be secured by way of property in the joint ownership of the accused (Resolution No. 43/1977 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions). In such a case, however, only the joint-ownership share of the accused may be secured and this should be expressed in the verdict of the resolution on securing the same.
- No. 46** If the accused acquired a means of payment (a non-transferable payment card) through theft, the completion of the misdemeanour of unauthorised provision, forgery and alteration of a means of payment pursuant to Section 234(1) of the Penal Code is not prevented by the circumstances that the stolen means of payment was protected against abuse by unauthorised persons, e.g. by a PIN which the accused did not know.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 96** Czech courts are competent to initiate proceedings concerning the approval of a legal act carried out within inheritance proceedings on behalf of a minor, whose usual residence is in a EU member state other than the Czech Republic, exclusively subject to the terms and conditions stipulated by Article 12(3) of Brussels II bis.
- No. 97** When an appeal against a decision of a first-level court is lodged by a party to proceedings exempt from court fees under Section 11(2) of Act No. 549/1991 Coll. (as amended), the party’s procedural successor acceding to appellate proceedings pursuant to Section 107a of the Civil Procedure Code after the submission of an appeal is not obligated to pay the court fee for the appeal. Nonetheless, the exemption from court fees does not pass to the procedural successor.
- No. 98** The party’s submission filed with the court in electronic form by means of a data mailbox is delivered at the moment when the submission is received in the court’s data mailbox.

- No. 99** A permanently unfavourable health condition of a party to proceedings that does not change in the course of the period for the submission of an appeal cannot be deemed an excusable reason for waiver of the elapsed time limit within the meaning of the provisions of Section 58 of the Civil Procedure Code.
- No. 100** Due to the potential conflict of interests of a surviving parent with the interests of his/her minor children, the surviving parent is excluded from representing the children in relation to their claims to the compensation of subsistence costs after the demise of the second parent, whereas the period of limitation for the filing of these claims shall not commence until the minor child appoints a collision guardian.
- No. 101** When adjudging the time unsuitable for the cancellation of joint ownership within the meaning of Section 1140(2) of the Civil Code, temporary objective conditions concerning the jointly-owned property are decisive and not the personal conditions of the joint owner(s), whereas subjective circumstances of a transient nature are relevant when considering whether damage was inflicted upon any of the joint owners. The provision contained in Section 1140(2) of the Civil Code does not exclude an exceptional dismissal of an action for the cancellation and settlement of joint ownership based on the apparent abuse of rights within the meaning of Section 8 of the Civil Code.
- No. 102** The appointment of a guardian in accordance with Section 165(2) of the Civil Code represents the court's interference in the internal affairs of a legal person and an ultimate solution (*ultima ratio*), which should be employed only in cases when it is not possible to overcome the consequences of a conflict of interests of a member of a statutory body and the legal person in another manner.
When the legal person has another member of a corporate body who is authorised to act on behalf of the legal person (a member of the statutory body or a liquidator), or if a guardian of the legal person has been appointed (who is authorised to act on behalf of the legal person) due to another reason, a guardian cannot be appointed pursuant to Section 165(2) of the Civil Code.
- No. 103** A blank bill becomes a bill of exchange (provided that the document has the quality of a bill of exchange after filling in the blank spaces) upon completion, which gives rise to the rights associated with a bill of exchange with retrospective effect (*ex tunc*).
Pursuant to Section 267(2)(a) of the Civil Procedure Code, in the wording effective from 31 December 2012, not only the creditor's knowledge of the content of an agreement on the reduction of joint property is relevant but also the knowledge of the spouse of the liable party about the future liability of the other spouse, as well as when the (future) claim secured by a blank bill has actually arisen.
- No. 104** If an endorsed bill secures the payee's claim against the drawer of a bill (promissory note) arising from a consumer contract, the drawer is entitled to raise objections with respect to the acquirer of the bill grounded on the acquirer's relations with the payee regardless of the fact whether the new bill holder, when acquiring the bill, acted consciously to the disfavour of the drawer.
- No. 105** With effect from 1 January 2014, the assignment of the ownership right to a bill of exchange is governed (among other laws) by Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code. The fact that a bill of exchange was issued before this date is not significant.
- No. 106** Where insolvency proceedings are initiated against a debtor at a time when a final decision on awarding a knock-down has already been issued within distraint proceedings, it is not possible to continue in the execution of distraint (Section 109(1)(c) of the Insolvency Act). If a decision on the bankruptcy of the debtor is

awarded within insolvency proceedings, the court distrainer is obligated to decide on surrendering the distributed bankruptcy estate to the insolvency trustee.

When the distributed bankruptcy estate consists of the proceeds from the sale of a pledge, the entitled party (if registered in the insolvency proceedings as a secured creditor) enjoys the position of a secured creditor even if the subject of security is no longer in the possession of the liable party (debtor) and the proceeds from the realization of the pledge belonging to the bankruptcy estate shall be used for the purpose of satisfying the creditors in a manner as though the security has been realized within the insolvency proceedings (the provisions of Sections 298 and 299 of the Insolvency Act shall apply, namely in the wording effective until 31 December 2013).

- No. 107** Commensurate counter-fulfilment within the meaning of Section 240(1) of the Insolvency Act or reasonably presumed commensurate benefit within the meaning of Section 240(4)(d) of the Insolvency Act for the establishment of lien encumbering the property of a (insolvency) debtor is not a possible recourse claim of the (insolvency) debtor with respect to an obligatory debtor in case the (insolvency) debtor is obligated to fulfil their obligation arising from mortgage contracts.
- Within the meaning of Section 240 of the Insolvency Act, the conditions of unenforceability are considered as of the date of occurrence of the legal act (legal action). The fact whether the debtor, after the completion of the contested legal act, had other property to satisfy the creditors (in whose favour the insolvency ineffectiveness is stated) is ascertained with regard to the same moment.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer, a. s.,
U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	Mgr. PhDr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer, a. s., U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka:	tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Archiv časopisu je v systému ASPI.

Pokud nejste uživatelem systému ASPI, kontaktujte nás na adrese: <http://archiv.wolterskluwer.cz>
Archiv Vám zpřístupníme.